

MLP 128312

สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

พระมหาไถยน้อย สดางสิงห์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2563

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ
กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

ผู้วิจัย : พระมหาไถยน้อย สดางสิงห์

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล-วรคำ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ)

กรรมการ

(พันตำรวจเอก ดร.พัทลุงกร ศาสนะสุพินธ์)

ชื่อเรื่อง : สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ
กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

ผู้วิจัย : พระมหาไถยน้อย สलगสิงห์

ปริญญา : รัฐศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ
พันตำรวจเอก ดร.พัทลุง ศาสนะสุพันธ์

การศึกษา : 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนตัวแทนผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ 3 อำเภอ 11 ตำบล แห่งๆ ละ 2 คน จำนวน 22 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริมเป็นกลุ่มที่ 2 เพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มนักวิชาการ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มเครือข่าย จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วยสิทธิการพัฒนาของประชาชน สิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรและสิทธิของประชาชนตามกฎหมาย การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วย การเคลื่อนไหวของประชาชนกับการยอมรับของภาครัฐ การเคลื่อนไหวด้านความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา การเคลื่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากร และการเคลื่อนไหวด้านเรียกร้องสิทธิ และเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เงื่อนไขจาก

นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา และเงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนา
ของประชาชน

คำสำคัญ : สิทธิการพัฒนา นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

Title : People's Development Rights under the Special Economic Zones
Case study of Mukdahan Special Economic Zone

Author : Phpamaha Thainoi Salangsing

Degree : Doctor of Political Science (Political Science)
Rajabhat Maha Sarakham University

Advisors : Associate Professor Dr. Piyaluk Potiwan
Pol.Col.Dr. Pattakorn Sasanasuphin

Year : 2020

ABSTRACT

This research aims to study the development rights of people under Mukdahan Special Economic Zone, to study the development of people's rights under the policy of Mukdahan Special Economic Zone and to study the conditions affecting the development rights of people under Mukdahan Special Economic Zone. This research used to qualitative methodology, collected data with in-depth interview guidelines from 22 key informants and 27 key informants for check and confirm the accuracy of the data information.

The research founded; the development rights of people under Mukdahan special economic zone policy consists of the right to development of citizens and rights to manage resources, including fundamental rights of citizens under the law. The movement of rights for development of people under the Mukdahan Special Economic Zone Policy consisting of public movements and government acceptance movement, public expectations movement and resources management movements. The conditions that are limitations on driving development rights include conditions that affect the status of development rights of citizens, conditions that people want to participate in development and conditions from claims for development rights of citizens.

Keywords : Development rights, Special Economic Zone Policy

Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาชี้แนะและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ และอาจารย์พันตำรวจเอก ดร.พัทธกร ศาสนะสุพินธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด ประธานกรรมสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร.กฤษดา บุญชัย ที่ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุวกิจ ศรีปัดดา อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญญา คล้ายเดช อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และด้านการวัดผล ด้านเนื้อหา ด้านภาษา ด้านความเหมาะสมของเครื่องมือ ให้คำแนะนำและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจนงานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญและ นักวิชาการศึกษา ประธาน กลุ่มเครือข่ายตัวแทนภาคประชาชน ตลอดจนกลุ่มตัวแทนชาวบ้าน ผู้เดือดร้อนและกลุ่มพระสงฆ์ในพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ที่มีความเมตตาอย่างสูงยิ่งที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนทำให้วิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ครูบาอาจารย์ บิดามารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อน ๆ ที่สนับสนุนและให้กำลังใจจนงานวิจัยสำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดาและบูรพาจารย์ทุกรูป / ท่านที่ได้อบรมสั่งสอน วิชาความรู้และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดรวมถึงเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

พระมหาไทยน้อย สलगสิงห์

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
ABSTRACT.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชน.....	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	22
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง.....	31
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน.....	35
2.5 แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements).....	51
2.6 หลักกฎหมายเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ.....	63
2.7 นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ.....	73
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	79
2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	86

หัวข้อ	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	89
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	89
3.2 หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
3.3 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย.....	90
3.4 พื้นในการวิจัย	90
3.5 การนำเสนอผลการวิจัย.....	91
3.6 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
3.7 การนำเสนอผลการวิจัย.....	102
3.8 การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย.....	102
3.9 ระยะเวลาในการวิจัย.....	103
บทที่ 4 สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ.....	105
4.1 สิทธิการพัฒนาของประชาชน.....	106
4.2 สิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากร.....	120
4.3 สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย.....	129
บทที่ 5 การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร.....	143
5.1 การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน.....	144
5.2 ความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา.....	152
5.3 การจัดการทรัพยากรของประชาชน.....	158
5.4 การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชนในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการ พัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร.....	168
บทที่ 6 เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชน ภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร.....	175
6.1 เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อน สิทธิการพัฒนาของประชาชน ภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร.....	176

หัวเรื่อง	หน้า
6.2	
เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร	182
6.3	
เงื่อนไขจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา.....	187
6.4	
เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนากองประชาชน.....	196
บทที่ 7	
สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	213
7.1	
สรุปผลการวิจัย.....	213
7.2	
อภิปรายผลการวิจัย.....	221
7.3	
ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	226
บรรณานุกรม.....	229
ภาคผนวก.....	237
ภาคผนวก ก	
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	239
ภาคผนวก ข	
กลุ่มประชากรผู้ให้สัมภาษณ์.....	249
ภาคผนวก ค	
หนังสือขออนุญาตลงพื้นที่เพื่อเข้าเก็บข้อมูล.....	257
ภาคผนวก ง	
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	267
การเผยแพร่วิทยานิพนธ์.....	272
ประวัติผู้วิจัย.....	273

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล และระดับองค์กร.....	94
3.2 คุณสมบัติกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล.....	94
3.3 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับองค์กร.....	96
ก.1 ใ้ใช้กับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ (ระบุ).....	241
ก.2 ใ้ใช้กับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้นำชุมชน / ประชาชน) (ระบุ).....	243
ก.3 ใ้ใช้กับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน.....	245
ข.1 จำนวนผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล และระดับองค์กร.....	251
ข.2 คุณสมบัติกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล.....	251
ข.3 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับองค์กร.....	253

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดการในการวิจัย (Conceptual Framework).....	88
4.1 รูปแบบสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร.....	141
5.1 การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน	173
6.1 เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อน สิทธิการพัฒนาของประชาชน ภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ.....	212

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศต่าง ๆ ใน โลกได้ให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones) เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ โดยทั่วไปแล้วเขตเศรษฐกิจพิเศษจะแบ่งออกเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) เขตการค้าเสรี (Free Trade Zones) ซึ่งจะเป็นเขตการค้าที่ปลอดภาษี และอาจมีการให้บริการคลังสินค้า การจัดเก็บสินค้า และการกระจายสินค้า เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า การขนส่ง และการส่งออก (Re-Export) 2) เขตการแปรรูปเพื่อการส่งออก (Export Processing Zones : EPZs) ซึ่งเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมที่เสนอแรงจูงใจพิเศษรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการผลิต และ กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมากจะเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกซึ่งอาจจะมีลักษณะของ EPZ แบบผสม (Hybrid EPZs) ที่เปิดให้ดำเนินกิจกรรมการผลิต ทั้งเพื่อการส่งออกและการขายในประเทศ หรือเป็น EPZ เฉพาะสำหรับการส่งออก 3) ท่าเรือเสรี (Free ports) ซึ่งจะมีนิยามที่กว้างและ มีกรรมกรที่หลากหลาย ประเภท จนไปถึงการท่องเที่ยว การค้าปลีก การอนุญาตให้คนอยู่อาศัยเป็นการเฉพาะ รวมถึงมีการให้แรงจูงใจและ สิทธิประโยชน์เฉพาะ 4) เขตประกอบการอุตสาหกรรม (Enterprise Zones) จะเป็นการกำหนดเขตทั้งในเมืองหรือชนบทเพื่อ การให้แรงจูงใจทางภาษีหรือการให้เงินทุนสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมการผลิตหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และ 5) โรงงานเดี่ยว (Single Factory EPZ) จะเป็นการให้สิทธิประโยชน์หรือแรงจูงใจในลักษณะคล้ายกับ EPZ แต่เป็นการให้กับโรงงาน ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสถานที่ตั้ง (ชาตริส สัมมะวัฒนา, 2557)

เขตเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบต่าง ๆ ที่กลายเป็นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในแถบประเทศเอเชียแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศเม็กซิโก และประเทศลาว สำหรับประเทศไทยได้มีการผลักดันให้มีเขตเศรษฐกิจพิเศษผ่าน พรบ. เขตเศรษฐกิจพิเศษเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2548 และได้ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และ 12 ถือเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลปัจจุบัน (เรวดี แก้วฉวี, 2556) ที่ทำให้เกิดรูปแบบสำคัญในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยเหตุผลของการต้องการเปิดให้มีการเชื่อมต่อและการเคลื่อนย้ายของทุน และทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น สำหรับประเทศกำลังพัฒนาทั่วไป เขตเศรษฐกิจพิเศษถือเป็นแผนยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุนที่สำคัญ ในการเปลี่ยนแปลง จากการเป็นประเทศ

เน้นนโยบายทดแทนการเป็นประเทศนำเข้า มาสู่การผนวกตนเองเข้าสู่ตลาดโลกด้วยนโยบายส่งเสริมการส่งออก อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศต่าง ๆ ก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจทุนนิยม ทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษได้กลายเป็นยุทธศาสตร์การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สำคัญในการให้เขาที่ดินขนาดใหญ่ในราคาถูกพร้อมทั้งสิทธิพิเศษมากมายเพื่อดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศด้วยนโยบายดังกล่าว (เรวดี แก้วมณี, 2556)

นโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งไม่ใช่แต่ยุโรป (ทหารคณะรักษาความสงบแห่งชาติ) และยุโรป (นายกรัฐมนตรีนเรนทร จันทโอชา แต่เป็นระบบทุนนิยมโลกที่รุกเข้ามา เรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษมีมาตั้งแต่สมัยอดีตนายกทักษิณ ชินวัตร จนมาถึงรัฐบาลยุค (ทหารคณะรักษาความสงบแห่งชาติ) ที่นำกฎหมายมาตรา 44 เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนในประเทศไทย โดยอาศัยข้อได้เปรียบเรื่องภูมิศาสตร์ที่มีชายแดนประเทศไทยติดกัน ทำให้ง่ายต่อการเคลื่อนย้ายแรงงาน ทุน และเทคโนโลยีเป็นไปได้ง่าย (เชิญ ไกรนรา, 2555) นอกจากนี้ยังกระตุ้นการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้ทันสมัยด้วยโครงสร้างพื้นฐาน ที่ครบครันและมาตรการทางภาษีที่มีแรงจูงใจภาคเอกชนจากต่างประเทศให้มาลงทุนในประเทศ (Choen, 2016) ที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการลงทุนดังกล่าว ทำให้เอกชนเข้าถึงแหล่งทรัพยากร การเข้าถึงระยะสั้น การปันหุ้น การควบกิจการ การแสวงประโยชน์ และใช้อำนาจกฎหมายมาตรา 44 การเบียดขับ และการสะสมทุนแบบปล้นสะดม แย่งชิงทรัพยากรในพื้นที่เพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และตกอยู่ในมือของคนไม่กี่กลุ่ม สิ่งแวดล้อมถูกทำลายครั้งมโหฬาร คนจนยิ่งจนมากขึ้น (ภัทวดี วีระภาสพงษ์ และคณะ, 2555)

รัฐบาลยุค (ทหารคณะรักษาความสงบแห่งชาติ) ได้ใช้ด้านกฎหมาย ม.44 มาจัดการพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยช่องทางปกติ โดยใช้อำนาจกฎหมายบีบบังคับการขอเวนคืนพื้นที่ดินจากประชาชน ที่รัฐบาล คสช. ได้เสริมอำนาจกฎหมายมาตราพิเศษเพื่อการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ตามสถานการณ์อยู่ในช่วงเวลาพิเศษหรือบ้านเมืองยังไม่เป็นปกติ ซึ่งก็เพื่อให้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในช่วงเวลาเร่งด่วนเป็นไปตามความคาดหวังของรัฐบาลในการจัดการด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดน ต้องใช้อำนาจพิเศษที่ทำให้เกิดการยกเว้นสถานะสิทธิของประชาชนเพื่อรัฐบาล จะได้เข้าไปจัดการหาพื้นที่ของประชาชนในพื้นที่ง่ายขึ้น โดยที่มีการใช้อำนาจพิเศษที่รัฐบาลมีอำนาจเหนือสิทธิของประชาชน ที่อยู่ภายใต้สภาวะยกเว้น ที่เป็นเงื่อนไขระยะเวลาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ปกติชั่วคราว จึงเป็นอำนาจพิเศษที่รัฐบาลยุค คสช. มีความจำเป็นในการที่นำมาใช้กับประชาชนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามความจำเป็นที่เรียกร้องให้เกิด ทำให้ประชาชนที่โดนอำนาจพิเศษยึดเวนคืนพื้นที่ดินทำกินที่รัฐบาลนำพื้นที่ชาวบ้านมา

จัดสรรให้เงินลงทุนเช่าพื้นที่เพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในการเรียกร้องสิทธิที่เป็นธรรมเพราะบ้านเมืองยังไม่เข้าสู่ภาวะปกติในความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ การที่บ้านเมืองไม่เป็นประชาธิปไตยย่อมทำให้ขาดหลักประกันสิทธิเสรีภาพ ในกระบวนการยุติธรรม (วารสารฟ้าเดียวกัน, 2553) รัฐบาลได้เห็นชอบพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสม ในการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของไทย 5 พื้นที่ชายแดนเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) เป็นนโยบายการพัฒนาที่มีคำสั่งมาจากศูนย์กลางที่ไม่ได้ระบุนถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเอาไว้ การกำหนดพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทำให้ทรัพยากรที่ดิน ทั้งที่เป็นส่วนบุคคลและทรัพยากรสาธารณะ ในชุมชนทำให้กลายเป็นสมบัติของภาคเอกชนและภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้เกิดกระบวนการผลักดันกลุ่มคนที่มีสิทธิ์ในการครอบครองและการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นออกไปจากทรัพยากรดังกล่าว โดยเฉพาะชาวบ้านที่มีพื้นที่ดินติดกับในบริเวณพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้กลายเป็นที่ดินของรัฐทั้งหมด ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอห้วยใหญ่ อำเภอคอนตาลตามคำประกาศใช้คำสั่ง 17/2558 มาตรา 44 ทำให้พื้นที่ดินชาวบ้าน พื้นที่ธรณีสถิงหรือวัด ป่าอุทยานแห่งชาติ ป่าชุมชน กลายเป็นกรรมสิทธิ์ภาครัฐ

จากปัญหาการดำเนินนโยบายของรัฐบาล คสช. ใช้ข้อกฎหมายมาตรา 44 ปิดกั้นสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ตามหลักประชาธิปไตย โดยยกเว้นการบังคับใช้ระเบียบกฎหมายที่ คสช. เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อกิจการที่ คสช. ต้องการสนับสนุนให้เกิดขึ้นในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงโครงสร้างเป็นการบั่นทอนความเข้มแข็งกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและปกป้องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากระเบียบใหม่ของ คสช. ได้ตัดขาดประชาชนออกไปจากกระบวนการตัดสินใจในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนรวมของประเทศ การที่ คสช. ออกข้อกำหนดให้ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายทั้งที่เป็นกฎหมายจากส่วนกลางและท้องถิ่นเพื่อเปิดทางให้มีกิจการที่เสี่ยงต่อการสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิต ชุมชน และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นการทำลายเจตนารมณ์ของกฎหมายและนันทามติร่วมกันของสังคม รวมถึงสิทธิการพัฒนาของประชาชนในกระบวนการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยอมรับก่อนนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล และสิทธิชุมชนกับการใช้อำนาจรัฐกับการจัดการหาพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดมุกดาหารที่เกิดจากนโยบายภาครัฐที่กำหนดให้พื้นที่ บริเวณ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งรัฐต้องสร้างกระบวนการให้เกิดความชอบธรรมแก่ชุมชนและการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การชดเชยค่าเสียหายผลที่เกิดขึ้นต่อชุมชน เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการ

ขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้น โขบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ สร้างความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาล แก่ชุมชนสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสาร และร่วมแสดงความคิดเห็นที่จะแสดงออก แบบมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองสะท้อน ได้จากการเคารพสิทธิ และหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเสมอภาคและเท่าเทียม การดำรงตนตามกฎหมายเกณฑ์และระบอบการปกครองที่ตนดำรงอยู่ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นต้น การจะทำให้พลเมืองตระหนักรู้ใน สิทธิและหน้าที่จำเป็นต้องให้การศึกษามีคุณภาพกับพลเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะ ในสังคมระบอบประชาธิปไตยที่ประเทศต่างๆยึดเป็นแนวทางปกครองประเทศโดยประชาชนต้องมีความรู้ทักษะและข้อมูล (ชัยอนันต์ สมุทวณิช , 2547)

จังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ย่อมได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งใน ด้าน บวกและด้าน ลบ ซึ่งกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมและเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม อย่างเล็งไม่ได้ โดยเฉพาะ ด้านเศรษฐกิจย่อมมีผลต่อการค้าการลงทุน ที่มีอยู่ อาทิ การค้าชายแดน การค้าพาณิชย์ การจัดการเก็บภาษีท้องถิ่น ระบบเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในด้านการเมือง การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษย่อมมีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีผลกระทบต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ในด้านสังคม ย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยตรงทั้งในด้านการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ และด้าน วัฒนธรรม ย่อมมีผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น ที่อาจถูกครอบงำจากวัฒนธรรมยุคใหม่ที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ด้านศาสนา ย่อมส่งผลกระทบต่อการเคารพนับถือศาสนา เมื่อมีหลายชนชาติพันธุ์อยู่ในพื้นที่ย่อมเกิดความขัดแย้งความเชื่อศรัทธารวมถึงการให้คุ้มครองพระพุทธศาสนา

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้น โขบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร จึงมุ่งศึกษาประเด็น สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้น โขบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารอย่างไร และขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนภายใต้ต้น โขบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารอย่างไร รวมทั้งศึกษาเงื่อนไขข้อจำกัดเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้น โขบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาน่าจะ ได้อรรถความรู้ที่สำคัญต่อการศึกษา และข้อสรุปเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้น โขบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร การวิเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สามารถนำ

ผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อเสนอแนวทางการวางแผนนโยบายพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมบริบทแก้งคมองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร มีอะไรบ้าง

1.2.2 ขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีรูปแบบใด

1.2.3 เจื่อนใจที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

1.3.2 เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

1.3.3 เพื่อศึกษาเจื่อนใจที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ครอบคลุมประเด็น 1) สิทธิการพัฒนาของประชาชน การมีส่วนร่วมในการจัดหาพื้นที่ที่ดิน การมีส่วนร่วมการจัดทำผังเมือง การมีส่วนร่วมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน การชดเชยค่าเสียหายผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่ การจัดการระบบเศรษฐกิจ การส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2) สิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมตัดสินใจการจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมรับทราบนโยบายนำไปปฏิบัติ 3) สิทธิของประชาชนตามกฎหมายที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา และปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เรื่องสิทธิการพัฒนาประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้

ส่วนประเด็นการศึกษา การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ครอบคลุมประเด็น 1) การรวมกลุ่มของประชาชนในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน 2) ความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ 3) การจัดการทรัพยากรของประชาชนการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรในพื้นที่ประโยชน์ร่วม 4) การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชนในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน ตามกฎหมายและผ่านตัวแทนกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

ส่วนประเด็นการศึกษา เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ครอบคลุมประเด็น 1) เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน 2) เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร 3) เงื่อนไขจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิการพัฒนา 4) เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน และปัญหาผลกระทบข้อเรียกร้องที่เป็นเงื่อนไขข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

1.4.2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 22 คน และผู้ให้ข้อมูลเสริม เพื่อยืนยันข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 27 คน รวมทั้งสิ้น 49 คน ประกอบด้วย

1.4.2.1 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน ตัวแทนผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนกลุ่มพระสงฆ์ ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการ ในพื้นที่ 3 อำเภอ 11 ตำบล จำนวน 22 คน

1.4.2.2 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ / นักวิชาการ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง กลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคม เครือข่ายจิตอาสาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กลุ่มเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดมุกดาหาร เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายผู้นำองค์กรประชาชน เครือข่ายประชาชนผู้ใช้สิทธิเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สมัชชาองค์กรเอกชนด้าน

คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เครื่องช่วยวาระเปลี่ยนตะวันออก เครื่องช่วย
สังกะพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครื่องช่วยจับตาปัญหาที่ดิน รวมทั้งสิ้น 27 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเขตพื้นที่ในการวิจัย ศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอ
ดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดนิยามคำเฉพาะในการวิจัยดังต่อไปนี้

“สิทธิการพัฒนาของประชาชน” หมายถึง สิทธิในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและมีบทบาท
กับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อต่อรองอำนาจหรือผลประโยชน์ที่ได้รับการคุ้มครองและ
รับรองตามกฎหมายที่ให้สิทธิบุคคลหรือชุมชนในพื้นที่ที่มีสิทธิในการเลือกอนาคตของตน และความ
คาดหวังที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนอย่างเท่าเทียมที่จะปกป้องสิทธิ เพื่อเกิดความชอบธรรมโดย
กฎหมาย

“นโยบายเศรษฐกิจพิเศษ” หมายถึง นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการกำหนดให้บางพื้นที่เป็น
เขตที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อดำเนินการที่หลากหลาย เช่น อุตสาหกรรมเกษตรกรรม พาณิชยกรรม การค้า
การลงทุน และอื่น ๆ โดยให้มีการดำเนินการที่แตกต่างจากพื้นที่ทั่วไปเพื่ออำนวยความสะดวกใน
การประกอบกิจการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความคล่องตัวโดยให้สิทธิพิเศษบางประการที่จะต้อง
ปฏิบัติตามกฎหมายปกติทั่วไปของรัฐ

“เขตเศรษฐกิจ” หมายถึง เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริม
สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินการกิจการ
ต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยว การบริการ หรือการอื่นใด
รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการที่ดี หรือเพื่อประกอบเสรี มีฐานะเป็น
นิติบุคคลเป็นลักษณะเฉพาะ

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการนำไปใช้การพัฒนาและปรับปรุงในส่วนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษในการตัดสินใจที่จะพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่ จังหวัดมุกดาหาร

1.6.2 นำข้อมูลใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้ เป็นแนวทางสิทธิพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารถือว่าเป็นข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำมาประกอบการพิจารณาในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่สาธารณะ ประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ

1.6.3 สามารถนำผลการวิจัยเป็นแนวทาง ในการกำหนดหรือปรับปรุงนโยบาย และ มาตรการการพัฒนาและกลยุทธ์ด้านสิทธิพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ตามโครงสร้างกฎหมาย สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ที่ให้ สถานะสิทธิของประชาชน ท้องถิ่นตามกฎหมาย ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถ นำผลการวิจัยนี้ไปเพื่อใช้ ในการมีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษา เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เป็นการนำเสนอข้อมูล และเป็นการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งผู้วิจัย เห็นว่ามีความเกี่ยวข้องที่จะสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง
4. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน
5. แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements)
6. หลักกฎหมายเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ
7. นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชน

2.1.1 ความหมายของสิทธิการพัฒนาของประชาชน

สิทธิการพัฒนาของประชาชน หมายถึง สิทธิในการมีส่วนร่วม มีส่วนช่วย ใช้สิทธิ และ ได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยั่งยืนจากการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง สิทธิในการพัฒนาควรเป็นส่วนเติมเต็มอย่างเที่ยงธรรม ต่อความจำเป็นของการพัฒนา และสภาวะการณของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ขณะที่การพัฒนา ส่งเสริมและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ ความพอใจในสิทธิมนุษยชนทั้งหมด และองค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญถึงความสัมพันธ์ ระหว่างสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนามานานกว่าศตวรรษนับตั้งแต่มีการก่อตั้ง โดยในกฎบัตร สหประชาชาติได้กล่าวส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในทุกสาขาการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งรวมถึง การพัฒนาสิทธิในการพัฒนาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตาม กฎบัตรสหประชาชาติ ปฎิญญาสากล

ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ต่อมาเมื่อปี ค.ศ. 1993 การประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ก็ได้มีการยืนยันเป็นฉันทมติให้สิทธิในการพัฒนาเป็นสิทธิสากลที่ไม่อาจเพิกถอนได้และเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

1.1.1 การพัฒนาในด้านสิทธิมนุษยชน

แนวทางการพัฒนาโดยใช้สิทธิเป็นฐานตามคำจำกัดความข้อ 1 ของปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในการพัฒนานั้น (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ : 2546) มองว่าสิทธิในการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ครอบคลุม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนและปัจเจกบุคคลทุกคนอย่าง ต่อเนื่องบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแข็งขันอิสระและ มีความหมายรวมถึงการได้รับการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม การพัฒนาจึงมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยมีได้มุ่งแต่เพียงความเจริญของด้านเศรษฐกิจเท่านั้นแต่เกี่ยวข้องกับถึงการกระจายผลประโยชน์ ที่เท่าเทียมกันและการเพิ่มศักยภาพและทางเลือกให้กับมนุษย์ทุกคน สิทธิในการพัฒนายังให้ความสำคัญอย่างมากกับการลดความยากจนคำนึงถึงผู้หญิงให้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา การพึ่งพาตนเอง สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของประชาชนและรัฐบาลรวมถึงการปกป้องสิทธิต่าง ๆ ของชนพื้นเมืองดั้งเดิม

2.1.2 สถานภาพของการพัฒนาโดยใช้สิทธิเป็นฐานในปัจจุบัน

แม้ว่าจะมีการยอมรับว่าสิทธิในการพัฒนาเป็นสิทธิประเภทหนึ่ง แต่ในปัจจุบันการพัฒนาโดยใช้สิทธิเป็นฐานยังคงมีแนวทางที่หลากหลาย แม้จะมีความเห็นพ้องถึงองค์ประกอบพื้นฐานบางประการก็ตาม ยังมีกลไกต่างภายใต้ระบบสหประชาชาติ เช่น องค์การแรงงานระหว่างประเทศ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) กองทุนเด็กแห่งชาติสหประชาชาติ (UNICEF) ต่างดำเนินกิจกรรมภายใต้อาณัติ โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาโดยใช้สิทธิเป็นฐานรวมทั้งได้มีการจัดตั้งคณะทำงานเปิดว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา และผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยสิทธิในการพัฒนาภายใต้กรอบการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

สิทธิในการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี ของประชาชนและปัจเจกบุคคลทุกคนอย่าง ต่อเนื่องบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา อย่างแข็งขัน อิสระ และมีความหมายรวมถึง การได้รับการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อแก้ปัญหาหาระหว่างประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือมนุษยธรรม ให้สำเร็จผลและช่วยส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน แก่ทุกคน โดยปราศจาก

จากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ เพศ ภาษา และศาสนาการตระหนักว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการการที่ครอบคลุมอย่างกว้างขวางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งมุ่งให้เกิดการปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรทั้งปวงและปัจเจกบุคคลทุกคนอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันอิสระและมีความหมาย และในการได้รับการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมเมื่อพิจารณาในบทบัญญัติตามปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กำหนดให้ทุกคนมีสิทธิที่จะมีระเบียบทางสังคมและระเบียบระหว่างประเทศ ที่สิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในปรัชญาสามารถบรรลุได้อย่างสมบูรณ์

เมื่อคำนึงผลการกระทำของภาครัฐที่ละเมิดสิทธิของประชาชน ย่อมนี้ถึง บทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อตกลง อนุสัญญา ข้อมติ ข้อเสนอแนะตราสารอื่น ๆ ของสหประชาชาติและทบวงชำนาญพิเศษต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างผสมผสานระหว่างมนุษย์และสังคมและการพัฒนาของประเทศชาติทั้งปวง รวมถึงตราสารที่เกี่ยวข้องกับการปลดปล่อยจากการเป็นอาณานิคมการป้องกันการเลือกปฏิบัติ การเคารพและปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานการชำระไว้ ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงปลอดภัยระหว่างประเทศ และการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือฉันมิตรระหว่างรัฐที่สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติดังนี้

1. สิทธิของมนุษย์ทุกคนในการกำหนดเจตจำนง ด้วยเหตุผลว่าบุคคลย่อมมีสิทธิอย่างอิสระในการกำหนดสถานภาพทางการเมือง และการดำเนินตามการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของตน
2. สิทธิของประชาชาติในการใช้อธิปไตยอย่างสมบูรณ์และเต็มทีเหนือความมั่นคงและทรัพยากรทางธรรมชาติของตน โดยเป็นไปตามบทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน
3. พันธกรณีของรัฐตามกฎบัตรสหประชาชาติในการส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เป็นสากลสำหรับทุกคน โดยปราศจากความแตกต่างใด ๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรืออื่น ๆ ที่กำเนิดสัญชาติและสังคมทรัพย์สิน สถานะในการเกิดหรืออื่นใด

การจัดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางและรุนแรงต่อประชาชาติทั้งปวงและมนุษย์ทุกคนจากลัทธิจักรวรรดินิยม จากลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ จากการเหยียดผิว การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและการเหยียดเชื้อชาติในทุกรูปแบบ จากการครอบงำและรุกรานของต่างชาติจากการรุกรานและคุกคามต่ออธิปไตย ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของรัฐและบูรณภาพแห่งดินแดน

รวมทั้งจากการชุกชุมในการก่อสร้าง จะนำมาซึ่งสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของมวลมนุษยชาติส่วนใหญ่มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ดังนั้น นโยบายการพัฒนาควรให้มนุษย์เป็นผู้มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์หลักในการพัฒนา ย่อมตระหนักว่าการสร้างสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชาชนของปัจเจกบุคคล ทุกคนเป็นความรับผิดชอบเบื้องต้นของรัฐบาล ความพยายามในระดับระหว่างประเทศที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนควรดำเนินการควบคู่ไปกับการพยายามสร้างระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546) กล่าวได้ว่า ด้วยสิทธิในการพัฒนาเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งที่ไม่อาจเพิกถอนได้ และความเท่าเทียมกันของโอกาสในการพัฒนาเป็นเงื่อนไขจำเป็นทั้งของชาติและปัจเจกบุคคลซึ่งประกอบเป็นชาติ คำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา 10 ข้อ ประกอบด้วย

ข้อ 1 ขอมรับ

1.1 สิทธิในการพัฒนา เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งซึ่งไม่อาจพรากโอน ซึ่งโดยอาศัยเหตุนี้คนทุกคนและประชาชนทั้งหมด จึงชอบจะเข้าร่วมมีบทบาทและชอบจะได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง อันจะทำให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งหมดเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มเปี่ยม

1.2 สิทธิมนุษยชนในการพัฒนายัง หมายถึง การเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มเปี่ยมแห่งสิทธิของบรรดาประชาชนในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ซึ่งรวมถึงการใช้สิทธิที่ไม่อาจพรากโอนของพวกเขาเต็มที่ตามอธิปไตย เหนือความมั่งคั่งและทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดของพวกเขา ทั้งนี้โดยขึ้นกับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ทั้ง 2 ฉบับ

ข้อ 2 พิจารณา

2.1 คนเป็นประเด็นศูนย์กลางในการพัฒนาและควรเป็นผู้เข้าร่วมที่กระตือรือร้นและเป็นผู้รับประโยชน์จากสิทธิในการพัฒนา

2.2 มนุษยชนทั้งหมด โดยเอกเทศและร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนา ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากความจำเป็นในการต้องให้ความเคารพเต็มที่ต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพวกเขาและต่อหน้าที่ของพวกเขาต่อชุมชน ซึ่งเพียงประการนี้ย่อมเป็นประกันการบรรลุความเป็นมนุษย์ที่เสรีและสมบูรณ์และดังนั้น มนุษย์ทั้งหมดควรส่งเสริมและคุ้มครองระเบียบที่เหมาะสมทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนา

2.3 รัฐบาลทั้งหมด มีสิทธิและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาแห่งชาติอันเหมาะสมซึ่งมีความสม่ำเสมอในการมุ่งยกระดับความผาสุกของประชากร ทั้งหมดและปัจเจกชนทั้งหมดบนพื้นฐานที่พวกเขามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เสรีภาพ และมีความหมายในการพัฒนา รวมทั้งในการกระจายอย่างเป็นธรรมแห่งผลประโยชน์จากการพัฒนา

ข้อ 3 ระลึกถึง

3.1 รัฐทั้งหมด มีความรับผิดชอบขั้นต้นในการสร้างเงื่อนไขแห่งชาติและสากล ที่เอื้ออำนวยให้สิทธิในการพัฒนาเกิดสัมฤทธิ์ผล

3.2 สิทธิในการพัฒนาจะเกิดสัมฤทธิ์ผล ต่อเมื่อมีการเคารพอย่างเต็มเปี่ยมต่อหลักการกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันมิตร และต่อเมื่อมีการร่วมมือในหมู่รัฐต่าง ๆ ตามกฎบัตรสหประชาชาติ

3.3 รัฐทั้งหมด มีหน้าที่ร่วมมือกัน เพื่อให้ประกันการพัฒนาและขจัดอุปสรรคการพัฒนา ดังนั้น รัฐทั้งหมดจึงควรตระหนักถึงสิทธิของทุกรัฐและปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตน ในลักษณะส่งเสริมระเบียบเศรษฐกิจใหม่ในสากลบนพื้นฐานความเสมอภาคแห่งอธิปไตย การพึ่งพากันและกัน ผลประโยชน์ร่วมกันและการร่วมมือในหมู่รัฐทั้งหมด รวมทั้งในลักษณะสนับสนุนให้ปฏิบัติตามและให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ในบรรดาสัททิมนุษยชน

ข้อ 4 ใส่ใจ

4.1 รัฐทั้งหมด โดยเอกเทศและร่วมกัน มีหน้าที่ดำเนินมาตรการในการกำหนดนโยบายการพัฒนา ระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มเปี่ยมแก่สิทธิในการพัฒนา

4.2 ต้องมีการดำเนินกิจกรรมที่ยั่งยืน เพื่อส่งเสริมประเทศกำลังพัฒนาให้เร่งรัดพัฒนาก้าวหน้าขึ้นขณะที่ความเพียรพยายามของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด ต้องเสริมด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีประสิทธิผล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นแก่ประเทศเหล่านี้ ในฐานะเป็นเครื่องมือและปัจจัยให้ความสะดวกที่เหมาะสมส่งเสริมการพัฒนาที่รอบด้าน

ข้อ 5 ห่วงใย

รัฐทั้งหมดต้องตั้งใจดำเนินมาตรการขจัดการละเมิดอันใหญ่หลวง และขัดแย้งต่อสิทธิมนุษยชนของบรรดาประชาชนและมนุษย์ทั้งหมด ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์บางประการ เช่น จากผลของลัทธิแบ่งแยกผิว ลัทธิแบ่งแยกเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ ลัทธิอาณานิคม การครอบงำและครอบครองโดยต่างชาติ การรุกราน การแทรกแซงและการคุกคามโดยต่างชาติ ต่ออธิปไตยแห่งชาติ ต่อเอกภาพแห่งชาติ และต่อบูรณภาพแห่งดินแดน และจากผลของการและการคุกคามจะก่อสงคราม และการปฏิเสธไม่ยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานของบรรดาประชาชน ในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง

ข้อ 6 ปฏิบัติตาม

6.1 รัฐทั้งหมด ควรร่วมมือกัน ส่งเสริม สนับสนุน และเสริมพลังให้มีการเคารพและปฏิบัติทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งหมดเพื่อทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา

6.2 สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งหมด แบ่งแยกไม่ได้และพึ่งพากันและกัน นอกจากนี้เป็นการสมควรเช่นกัน ที่จะต้องพิจารณาอย่างตั้งใจและเร่งด่วนในเรื่องการปฏิบัติตาม ส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิทางแพ่ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

6.3 รัฐทั้งหมด ควรดำเนินมาตรการขจัดอุปสรรคการพัฒนาที่เป็นผลมาจากความล้มเหลว ที่จะปฏิบัติตามสิทธิทางแพ่งและการเมือง รวมทั้งตามสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ข้อ 7 ย้ายถิ่น

รัฐทั้งหมด ควรส่งเสริมการสร้างธำรงรักษา และเสริมพลังให้มีสันติภาพและความมั่นคง ระหว่างประเทศและเพื่อการนั้น ควรใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะบรรเทาการลี้ภัยผู้อพยพอย่าง ทั่วไปและสมบูรณ์ภายใต้การควบคุมระหว่างประเทศที่มีประสิทธิผล รวมทั้งที่จะให้ประกันว่า ทรัพยากรที่เหลือจากมาตรการที่มีประสิทธิผล ในการลี้ภัยผู้อพยพจะถูกใช้ไปเพื่อการพัฒนาที่ รอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา

ข้อ 8 ยอมรับ

8.1 รัฐทั้งหมด ควรดำเนินมาตรการ ที่จำเป็นทั้งหมดในระดับประเทศ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ ผลแก่สิทธิในการพัฒนา และนอกจากมาตรการในด้านอื่นแล้วยังต้องให้ประกันความเสมอภาค แห่งโอกาสเพื่อทุกคนจะสามารถเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานการศึกษา บริการสาธารณสุข อาหาร ที่อยู่ อาศัย การจ้างงานและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม นอกจากนี้รัฐควรดำเนินมาตรการที่มี ประสิทธิภาพเพื่อให้ประกันว่าสตรีจะมีบทบาทในกระบวนการพัฒนา และรัฐควรดำเนินการปฏิรูป ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสมเพื่อขจัดความไม่เป็นธรรมทางสังคมทั้งหมด

8.2 รัฐทั้งหมด ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกด้าน ในฐานะเป็นปัจจัย สำคัญในการพัฒนาและในการให้เกิดสัมฤทธิ์ผล อย่างเต็มเปี่ยมในสิทธิมนุษยชนทั้งหมด

ข้อ 9 สำคัญกว่า

9.1 สิทธิในการพัฒนาทุกประการ ตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาปัจจุบันแบ่งแยกไม่ได้และ พึ่งพากันและกันด้วยเหตุนี้ สิทธิในการพัฒนาแต่ละประการจึงควรได้รับการพิจารณาในบริบทรวม

9.2 ไม่มีข้อความใดในปฏิญญาปัจจุบัน อาจถูกตีความขัดกับความมุ่งประสงค์ และ หลักการสหประชาชาติหรืออาจถูกตีความว่า รัฐ กลุ่มชน หรือบุคคลใด มีสิทธิที่จะประกอบ กิจกรรม หรือกระทำการใด ๆ อันมุ่งต่อการทำลายบรรดาสิทธิที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชนและในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ทั้ง 2 ฉบับ

ข้อ 10 ยืนยันว่า

มาตรการต่าง ๆ ควรถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้ประกันแก่การใช้อย่างเต็มที่และแก่การส่งเสริมอย่างก้าวหน้าเรื่องสิทธิในการพัฒนา รวมทั้งเพื่อให้ประกัน แก่การก่อตั้งการรับเอาและการปฏิบัติตามนโยบายบทบัญญัติกฎหมาย และมาตรการอื่นใด ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

จากการทบทวนเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า สิทธิการพัฒนารวมของประชาชนการมีส่วนร่วมพัฒนาของชุมชน กับการจัดการผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพ อยู่ได้อย่างปกติ การดำเนินการ โครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ควรที่จะจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งองค์กรอิสระ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า สิทธิการพัฒนารวมของประชาชน ย่อมมีสิทธิในการพัฒนารวมมีส่วนร่วม และมีบทบาทกับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อต่อรองอำนาจหรือผลประโยชน์ที่ได้รับการคุ้มครองและรับรองตามกฎหมายที่ให้สิทธิบุคคลหรือชุมชนในพื้นที่มีสิทธิในการเลือกอนาคตของตน และความคาดหวังผู้ที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนอย่างเท่าเทียมที่จะปกป้องสิทธิ เพื่อเกิดความชอบธรรมโดยกฎหมาย

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชนนั้น จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดเช่นนี้ได้รับการรับรองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในปี ค.ศ. 1948 นั้น จะเห็นได้ว่าตามนัยของแนวความคิด เช่นว่านี้ได้รับการนำมาปรับใช้แทนนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลัก “สิทธิตามธรรมชาติ” หรือ “Natural Rights” อย่างไรก็ตาม หากในกรณีที่มีการพิจารณาถึงที่มาตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักสิทธิมนุษยชน จะเห็นได้ว่านัยของแนวความคิดเช่นนี้ได้รับอิทธิพลมาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักของแนวความคิดในเรื่อง “กฎหมายธรรมชาติ” ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของนักคิด สำนักสโตอิก (Stoic) โดยนัยทางความคิดของสำนักคิดนี้ถือว่าธรรมชาติสร้างมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหมดในจักรวาลทั้งหมด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์จักต้องมีความสอดคล้องกับหลักหรือกฎของธรรมชาติ ที่มีความเป็นนิรันดร์และไม่อาจลบล้างได้โดยกฎใด เนื่องจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของสำนักสโตอิก (Stoic) มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในยุคกรีกโบราณและได้แพร่ขยายไปยังโรมัน ดังนั้น หากพิจารณาจากนัยของแนวคิดในทางปรัชญาตามหลักกฎหมายธรรมชาติ จึงเป็นที่มาของหลักกฎหมายโรมัน โดยเฉพาะตามหลักกฎหมายที่มีการกำหนดลักษณะของกฎหมายที่ใช้ได้กับทุกคน

ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้บรรดารัฐต่าง ๆ ที่อยู่ในจักรวรรดิของโรมัน โดยให้สิทธิบางประการแก่ประชาชนทุกคนไม่จำกัดเฉพาะแก่ชาวโรมันโดยในห้วงเวลาต่อมาในยุคกลางนั้น

จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดในทางปรัชญาในเรื่องกฎหมายธรรมชาติได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากในยุคกรีกโบราณที่กฎหมายธรรมชาติ เป็นการกล่าวอ้างถึงนัยของบริบททางกฎหมาย กล่าวคือ จากการคืนร่นต่อสุระหว่างสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในฐานะที่เป็น “พลเมือง” กลับกลายมาเป็นแนวความคิดในทางการเมือง ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ อิศรภาพและความเสมอภาคของความเป็น “มนุษย์” โดยในเวลาต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคฟื้นฟูภูมิปัญญา อันถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการแสวงหาหรือค้นหาเหตุผลในตัวมนุษย์เอง ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยในยุคนี้มีนักคิดหรือปราชญ์ทางการเมืองที่สำคัญหลายคนที่สามารถแสดงความคิดเห็นโดยการสื่อหรือสะท้อนออกมาในรูปของงานเขียน โดยเฉพาะงานเขียนของ Lock (John Lock) ซึ่งอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 17 ซึ่งถือได้ว่า John Lock เป็นผู้เสนอนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักกฎหมายธรรมชาติที่สำคัญที่สุดในยุคปัจจุบัน ประกอบกับนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสไม่ว่าจะเป็นมองเตสกีเออหรือ Jean Jacques Rousseau (ฌอง ฌาคส์ รูสโซ) ที่มีความเห็นว่า สิทธิบางประการที่มีอยู่ในตัวของปัจเจกชนในฐานะที่เป็นมนุษย์ก่อนที่มนุษย์จะเข้าร่วมเป็นสังคมนั้น คือ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย หรืออิศรภาพจากการปกครองตามอำเภอใจ ไม่ชอบธรรมและสิทธิในทรัพย์สินโดยชอบธรรมแต่อย่างไร ก็ตามมนุษย์ย่อมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐและเพื่อให้มีการปกป้องสิทธิเหล่านั้น รัฐจึงมีสิทธิบางประการที่อยู่เหนือตัวปัจเจกชนตามสัญญาประชาคม (Social Contract) เพื่อให้รัฐสามารถคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ เหล่านั้น

การที่รัฐสามารถมีสิทธิเหนือปัจเจกบุคคล ตามสัญญาประชาคมก็มีได้หมายความว่า จะมีความทำให้มนุษย์สูญเสียสิทธิเหล่านั้นไปแต่อย่างใดไม่ และหากรัฐไม่สามารถที่จะประกันสิทธิตามธรรมชาติหรือไม่สามารถคุ้มครองสิทธิ บางประการที่มีอยู่ในตัวของปัจเจกชนในฐานะที่เป็นมนุษย์ได้แล้วมนุษย์ ก็ไม่ต้องผูกพันตามสัญญาหรือมนุษย์ย่อมมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ (เฉลิมเกียรติ ผิวนวล, 2530, น. 13 - 14) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า หากพิจารณาถึงอิทธิพลของนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักกฎหมายธรรมชาติของ Locks จะเห็นได้ว่า โดยนัยของแนวความคิดในการปรัชญานี้มีผลต่อการปฏิบัติในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก โดยจะเห็นได้จากกรณีที่ท่านประธานาธิบดี โทมัส เจฟเฟอร์สัน ได้ใช้เหตุผลตามนัยของแนวความคิดนี้ในการประกาศอิสรภาพโดยท่าน ประธานาธิบดี โทมัส เจฟเฟอร์สัน มีแนวความคิดที่ถือว่าประชาชนในดินแดนของตนมีสิทธิโดยชอบธรรมและสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องอิสรภาพ ซึ่งได้มาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตาม “กฎแห่งธรรมชาติ” และในคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา เมื่อ 4 กรกฎาคม 1779 โดยท่าน ประธานาธิบดี โทมัส เจฟ

เพอร์สัน ได้นำเอาเนื้อหาของแนวความคิดในทางปรัชญาตามคำกล่าวของ Locks มาบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของคำประกาศอิสรภาพในเวลาต่อมา ภายหลังจากที่ประเทศฝรั่งเศสได้มีการก่อการปฏิวัติขึ้นในปี ค.ศ. 1789 โดยมีการกล่าวอ้างสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (1789) ทั้งนี้เนื่องจาก Maquis de Lafayette (เดอลาฟาเยตต์) ซึ่งเป็นผู้ร่างปฏิญญาสากลนั้น ได้เคยร่วมกับท่าน ประธานาธิบดี ยอร์จ วอชิงตัน ในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยสหรัฐอเมริกา จึงได้รับเอาเนื้อหาของแนวความคิดมาจากคำประกาศอิสรภาพของท่าน ประธานาธิบดี โทมัสเจฟเฟอร์สันของสหรัฐอเมริกามาด้วย โดยหากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดตามหลักปฏิญญาสากลนั้น จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดตามหลักปฏิญญาสากลได้สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ตามพันธกรณีของรัฐบาลต่อพลเมือง โดยกล่าวว่า “เป้าหมายหลักของทุก ๆ สถาบันทางการเมืองกล่าวคือ “การดำรงรักษาสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์” ซึ่งสิทธิตามนัยของแนวความคิดนี้จึงประกอบไปด้วย สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับเสรีภาพ สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับการได้รับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับการต่อต้านขัดขวางและสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับอิสรภาพ เป็นต้น

จากการทบทวนเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า การพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น สำหรับกรณีของประเทศไทย เมื่อสิทธิมนุษยชนได้เข้าเป็นภาคีตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้มีการประกาศหลักการเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันเป็นไปตามตามประกาศของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ที่ได้มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยต้องปฏิบัติตามแล้ว อันมีผลทำให้ประเทศไทยต้องมีการกำหนดให้รัฐธรรมนูญ จะต้องมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในลักษณะที่กำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องดำเนินการบัญญัติและตรามาตรการทางกฎหมาย เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในกฎหมายลำดับรอง โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิของปัจเจกบุคคล โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าโดยสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีนัยของแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดตามหลักสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) อันหมายถึงความถึง สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลหมายถึงความรวมถึง สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองหรือประชาชน โดยทั่วไป

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) นั้นเป็นหลักการขั้นพื้นฐานหรือ เป็นที่มาในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยการกำหนดให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์อันเป็นสาระประการสำคัญที่จะต้องมีการดำเนินการเพื่อให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

2.1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา บ่อยครั้งที่สิทธิชุมชนนำมาเป็นประเด็นในการจัดการความขัดแย้งในทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ระหว่างรัฐกับชุมชน หรือนายทุนกับชุมชน รวมถึงระหว่างรัฐนายทุนและชุมชน ซึ่งปัจจุบันในการต่อสู้พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษได้ออกมาเรียกร้องสิทธิในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รัฐต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิ รวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของชุมชนและบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในจังหวัดมุกดาหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ยังไม่ได้คำนึงถึงหรือกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้รับผลกระทบเพื่อให้มีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการพัฒนาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความรับผิดชอบตามกฎหมาย ทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการอย่างเพียงพอ ขาดการปรึกษาหารืออย่างจริงจังและการไม่มีโอกาสเข้าร่วมการตัดสินใจและการไม่ได้รับคำเยียวยาชดเชยหรือจ่ายให้ไม่เป็นไปตามความพึงพอใจ การไม่เคารพสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ ขาดการสนับสนุนต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบที่ต้องถูกเวนคืนพื้นที่ดินทำกินในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่อยู่อาศัยของชุมชนทำให้เกิดความล้มเหลวอย่างเป็นระบบในการดำเนินงานเบื้องต้นของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ที่ทำให้เกิดความทุกข์ยากต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่จำนวนมากได้แสดงความรู้สึกถึง ๆ ถึงความไม่เป็นธรรมที่รัฐนำโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ลงมายังพื้นที่ที่ทรงผลกับการกระทำต่อชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่โดยรวม รวมทั้งรัฐไม่มีมาตรการคุ้มครองตามสิทธิของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว, 2557)

ในการดำเนินโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และสังคมอย่างมากอย่างกรณีโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์อย่างเพียงพอถึงผลกระทบเหล่านี้ ควรมีการรับฟังความเห็นอย่างจริงจังจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบมีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้ชดเชยอย่างเพียงพอและจัดสรรที่ดินให้ใหม่อย่างเหมาะสมตาม โครงการ

พัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหาร ไม่ได้ดำเนินการไปตามข้อกำหนดเหล่านี้ ในทางตรงกันข้าม และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นการละเมิดหรือส่งผลร้ายต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมากสิทธิเหล่านี้ได้รับการรับรองในความตกลงที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและต้องได้รับการคุ้มครองด้วย

สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาทางการเมืองพัฒนาเศรษฐกิจการที่ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการของภาครัฐในการพัฒนาท้องถิ่นชุมชน ตามสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนสามารถที่จะเข้าไปมีบทบาทในการร่วมแสดงความคิดเห็นข้อโต้แย้งในการนำเสนอ โครงการพัฒนาของรัฐที่เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องกับประชาชน โดยตรงที่ทำให้รัฐและประชาชนสามารถที่ร่วมการพัฒนาท้องถิ่นชุมชนตนเองและตามนโยบายของรัฐที่ได้มีการส่งเสริมด้านการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีตามหลักสิทธิมนุษยชน ที่จะนำไปสู่เป้าหมายตามแผนนโยบายด้านเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติการมีส่วนร่วมถือเป็นเป้าหมายและวิธีการ ที่มีการรวมกลุ่มทำให้เกิดความเข้มแข็งต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพราะคนส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกซึ่งกันให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้กลุ่มที่แข็งแรงต้องทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมจึงก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่สมาชิกได้อย่างเต็มที่ ปัจจุบันแนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา (People Participaion for Development) ได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นมิได้อยู่กับการริเริ่มหรือวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามาร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ เน้นการทำงานเป็นกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจึงเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ, น. 2543)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นั้นถึงสิทธิการพัฒนาของประชาชนการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นหลักโดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐจะต้องเน้นคนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และด้านการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าในการพัฒนาประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมาจะเน้นการพัฒนาที่สำคัญจากรัฐและให้ความสำคัญกับบทบาทของคนภายนอกชุมชน และได้มองถึงศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชนที่ทำให้การเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เข้าไปมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาการตัดสินใจร่วมและปฏิบัติการประเมินผลด้วยตนเอง ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารจัดการภายในประเทศ ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสิทธิชุมชน สิทธิพลเมือง สิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 และฉบับ พ.ศ. 2550 ที่เน้นการจัดสรรสิทธิประโยชน์ให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, น. 2544)

จากการทบทวนเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า สถานการณ์ที่คนส่วนใหญ่ของประเทศคงถูกสิทธิถูกละเลยหรือสร้างข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองกลับว่าชุมชนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ได้ปฏิบัติการเรียกร้องสิทธิในการพัฒนาของตน กลับคืนมาและสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาจริงและรัฐได้ทำหน้าที่ของตนในการเอื้ออำนวยให้ชุมชนท้องถิ่นได้ปฏิบัติการ และทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนั้น “สิทธิในการพัฒนา” จะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อมีการสนับสนุนให้ชุมชนเป็นฐานราก คือ เกษตรกรชาวประมงพื้นบ้านและกลุ่มคนชายขอบต่าง ๆ ในสังคมมีจิตสำนึกมีโอกาสและเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งรัฐจะต้องยอมรับกระบวนการพัฒนาที่แตกต่างหลากหลายแต่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน เพราะผลที่เกิดขึ้นนอกจากจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งจนสามารถร่วมจัดการระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นปกติแล้วภาครัฐหน่วยงานของรัฐ และองค์กรส่วนท้องถิ่นรวมถึงจะได้แบ่งเบาภาระเพราะมีแนวร่วมในการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาประเทศจะไม่ได้เกิดจากระบบคิดของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอีกต่อไป

2.1.5 การพัฒนาเศรษฐกิจกับสิทธิชุมชน

หากพิจารณาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนในการก่อสร้างโครงการพัฒนาข้างต้นและข้อเสนอในเชิงนโยบายของขบวนการภาคประชาชน จะเห็นได้ว่าสาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง มีที่มาจากตรรกะการพัฒนาแบบทุนนิยมเสรีที่ครอบงำความคิดและวิถีทางการพัฒนาของรัฐนับตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้นมา การมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัยได้เข้าทำลายทั้งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวิถีชีวิตและเศรษฐกิจดั้งเดิมของชุมชนที่พึ่งพิงตนเองจากทรัพยากรรอบชุมชน ทำให้ชุมชนต้องพึ่งตลาดภายนอก ส่งผลให้ชุมชนขาดความมั่นใจในการดำรงชีพ และในที่สุดชุมชนก็ขาดอำนาจต่อรองกับภายนอกทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมการเมือง

ประเด็นการโต้แย้งและข้อเรียกร้องของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ นอกจากต้องการเรียกร้องสิทธิในการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายกับภาครัฐแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงการต่อต้านการพัฒนาแบบทุนนิยมเสรีที่จะทำให้ชุมชนและทรัพยากรชุมชนเปลี่ยนแปลงไป และเรียกร้องการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างพอเพียง ดังนั้น วิถีชีวิตของชุมชนเช่นนี้จึงสอดคล้องกับอุดมคติแห่งความพอเพียง (Sufficient Ideal-Type) ซึ่งประกอบด้วยมโนทัศน์ต่าง ๆ เช่น ความเข้มแข็งของชุมชนอันมี

นโยบายของอำนาจที่เป็นอิสระจากรัฐในการตอบสนองและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง รวมทั้งมีโนทัศน์อื่น ๆ ที่ทำให้คนสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิต ควบคุมและจัดการให้ตนเองได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นวาทกรรมแห่งความพอเพียง จึงมีลักษณะและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากวาทกรรมความทันสมัยอย่างสิ้นเชิง ในขณะที่วาทกรรมแห่งความทันสมัยเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากอำนาจภายนอกที่ส่งผ่านเข้ามาเพื่อสร้างภาพและให้ความหมายต่อความทันสมัยโดยปิดกั้นวาทกรรมอื่นที่เคยมีอยู่ให้สูญหายและลบเลือนไปเพื่อต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขึ้นในสังคมไทยตามวิถีทางที่เคยเกิดขึ้นในประเทศตะวันตก แต่การเกิดขึ้นของวาทกรรมแห่งความพอเพียงมีฐานรากฐานมาจากอำนาจของสังคมไทยเองที่พยายามปะทะและต่อสู้กับความกรรมหลัก ทั้งนี้เพื่อให้สังคมไทยมีทางเลือกและมีสิทธิที่จะกำหนดแนวทางการพัฒนา ด้วยอำนาจและศักดิ์ศรีของตนเอง จึงกล่าวได้ว่าการเกิดขึ้นของวาทกรรมความพอเพียงเป็นปรากฏการณ์แห่งการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจและสิทธิแห่งการพัฒนาโดยใช้ความรู้เป็นเครื่องมือนั่นเอง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไม่ยอมรับสิทธิของชุมชน เนื่องจากสิทธิชุมชนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาดังกล่าว แต่ในความเป็นจริงแนวคิดสิทธิชุมชนเป็นแนวคิดที่พยายามนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่เกิดขึ้น จาการากฐานของสังคมไทยที่มีได้ปฏิเสธการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่อย่างสิ้นเชิง แต่เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ให้ความสำคัญกับชุมชนในกระบวนการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย ในฐานะที่ชุมชนมีสิทธิในการพัฒนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน โดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นอยู่ในลักษณะของการยอมรับสิทธิเชิงซ้อน ที่มีสิทธิในหลากหลายรูปแบบประกอบกัน เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่กระจายความเป็นธรรมแก่ทุกส่วนของสังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

ดังนั้น การนำการอธิบายสิทธิการพัฒนาของประชาชน สามารถใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประชาชนในพื้นที่ และสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารเป็นแนวคิดหลัก ที่อธิบายปรากฏการณ์ในประเด็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติการของประชาชน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของประชาชน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ของประชาชนที่ส่งผลต่อสิทธิในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประชาชนในพื้นที่

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือ ขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ และสังคมหรือการเมือง ในการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อ ความสำเร็จของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการทางการเมืองพัฒนาการทางเศรษฐกิจ พัฒนาการทางด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมาเป็นเวลานานับ ศตวรรษแล้ว ความหมายและแนวความคิดของการมีส่วนร่วมมีความแตกต่างกันออกไป แนวความคิดการมีส่วนร่วมที่มีการใช้กันอย่างกว้างขวาง เช่น การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อมองใน ลักษณะที่เชื่อมโยงระหว่างรัฐและประชาชน การมีส่วนร่วมอาจจะมองได้ว่าเป็นกระบวนการ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในด้านความจำเป็น ค่านิยม ความคาดหวังของประชาชนและปัญหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่กระบวนการในการตัดสินใจของรัฐ ซึ่งเมื่อมองลักษณะนี้การมีส่วนร่วมก็เป็น กระบวนการติดต่อสองทาง คือ ระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับรัฐ

ในการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมหรือการมีส่วน ทางการเมือง จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง (Rush, 1992) ได้กล่าวถึง โดยเฉพาะในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยและในระบอบการเมือง สมัยใหม่ โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนโดยทั่วไปกล่าวถึงกันเป็นอย่างมากและเป็น รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนโดยทั่วไปรู้จักกันเป็นอย่างดี กล่าวคือ รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ ประชาชนโดยทั่วไปสามารถใช้สิทธิในการลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถ กระทำได้ไม่ยากอันเนื่องมาจากเป็นรูปแบบที่มีข้อผูกมัดที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการมีส่วน ร่วมของประชาชนในรูปแบบอื่น ๆ กล่าวคือ รูปแบบที่มีข้อผูกมัดเช่นว่านี้จะยุติหรือจบลงทันที เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้หย่อนบัตรลงในหีบบัตรแล้ว

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้มีแค่เฉพาะการเลือกตั้งเท่านั้น โดย นักวิชาการชาวตะวันตกในอดีตตัวอย่างเช่น (Weiner, 1971) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายความถึง การกระทำโดยสมัครใจ (Any Voluntary action)

ที่ไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม โดยมีการจัดองค์การอย่างเป็นระบบหรือไม่ มีจัดองค์การอย่างเป็นระบบรวมทั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรืออาจเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และอาจใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อหวังผลในการที่จะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะหรือสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐรวมทั้ง สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการมีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งในผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และผู้นำทางการเมืองในระดับชาติสำหรับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นไว้อย่างมากมายโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (Weiner, 1971) ยังได้กล่าวให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลสำหรับการปกครองในระบบประชาธิปไตยและการปกครองในระบบเผด็จการ ตัวอย่างเช่น การชุมนุมคัดค้านหรือสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล การออกเสียงประชามติที่แสดงให้เห็นว่า เป็นความคิดเห็นของมหาชนหรือความคิดเห็นสาธารณะ อันมีผลโดยตรงต่อการคัดค้านหรือสนับสนุนการทำงานของรัฐบาล และการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลเอง

2. กระบวนการเกี่ยวกับความพยายามที่สามารถสร้างผลกระทบหรือมีแนวทางที่เป็นการสะท้อนต่อกระบวนการในการดำเนินการของรัฐบาลหรือการเลือกผู้นำรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การที่สื่อและประชาชนแสดงความเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล

3. กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำของพลเมืองในรัฐตามที่กฎหมายกำหนด ตัวอย่างเช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การร่วมชุมนุม และการยื่นข้อเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ขัดต่อมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดโดยรัฐ

4. กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยการมีตัวแทน ซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งตัวผู้แทนเพื่อทำหน้าที่แทนตน ตามหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะหนึ่งแต่หากพิจารณาตามหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยโดยตรง การมีตัวแทนอาจไม่ใช่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

5. กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำอันแสดงถึงความรู้สึกที่ทำให้ประชาชนขาดความสนใจและขาดการกระทำได้ ซึ่งการไม่กระทำของประชาชนที่มาจากความรู้สึกนั้น อาจก่อให้เกิดผลทางการเมืองตามมา แต่จะต้องพิจารณาให้ได้ว่าการที่ประชาชนไม่กระทำการอันใดเกิดขึ้นจากความรู้สึกที่เป็นการมีส่วนร่วมหรือการไม่กระทำในกรณีอื่น ๆ ที่ไม่เป็นการมีส่วนร่วม

6. กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำที่แสดงถึงความตื่นตัวทางการเมืองทั้งที่เป็นการกระทำที่มีลักษณะตื่นตัวทางการเมืองอย่างมาก หรือการกระทำที่มีลักษณะเป็นการตื่นตัวน้อย

7. กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในทางการเมือง เป็นการกระทำทางการเมืองทั้งที่มีผลกระทบต่อเมืองและเป็นครั้งคราว ซึ่งหมายความรวมถึงการกระทำทางการเมืองที่มีการใช้ความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ ด้วย

8. กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำทางการเมือง และการมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

9. กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมิใช่การดำเนินการที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ

10. กระบวนการเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องนี้อาจมีการปฏิบัติที่มีความต่างกันได้ตามกาลเวลา และสถานที่ Nie and Verba (1975) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่ามีส่วนร่วมในทางการเมืองว่า “การมีส่วนร่วมในทางการเมือง หมายความว่า กิจกรรมทางกฎหมายของพลเมืองที่มีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือกหรือกำหนดบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาล หรือมีจุดมุ่งหมายที่จะสามารถดำเนินการในทางกีดกันรัฐบาลให้กระทำการตามที่พลเมืองนั้นมีความต้องการ” ซึ่งจะเห็นได้ว่า การให้ความหมายโดยนัยเช่นนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การให้ความหมายในลักษณะดังกล่าว มีนัยในการให้ความหมายที่ขัดแย้งกับการให้ความหมายของ Weiner เนื่องจาก Myron มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไม่มีความจำเป็นต้องเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะแห่งการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น โดย (Weiner 1971) กลับมีความเห็นว่า “การมีส่วนร่วมในทางการเมือง” ของประชาชน อาจเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสอดคล้อง (Nie and Verba 1975) มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะต้องมีลักษณะแห่งการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น จึงจะอยู่ภายใต้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทที่ถูกต้องนั่นเอง ส่วน (Cohen and Uphoff, 1980) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของนักการศึกษา เป็นการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นของการค้นพบสาเหตุของสภาพปัญหา กระบวนการวิธีการในการแก้ไขสภาพปัญหา กระบวนการวิธีการในการร่วมตัดสินใจ ที่จะเลือกแนวทางในการวางแผนกระบวนการวิธีการในการร่วมตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในการร่วมลงมือปฏิบัติ กระบวนการวิธีการในการร่วมตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในการร่วมลงทุน กระบวนการวิธีการในการร่วมตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในการร่วมรับผลประโยชน์ กระบวนการวิธีการในการประมวลผลอย่างเป็นเอกภาพ และกระบวนการวิธีการในการร่วม

ประเมินผลไปด้วยกัน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่แนบแน่น และเมื่อนำมาบูรณาการกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชน เพื่อพัฒนา ด้านวัฒนธรรมแล้ว จะสามารถสร้างเป็นหลักอันนำไปสู่กระบวนการในการกำหนดรูปแบบ ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับชุมชน เพื่อการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม ได้อย่างชัดเจนใน กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา โดยจะต้องเปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดสภาพปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง (Cohen and Uphoff, 1980) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการวางแผนแก้ไขสภาพปัญหา ซึ่งสามารถ แบ่งแยกกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 รูปแบบ อันมีสาระสำคัญ โดยสรุปดังต่อไปนี้

1. กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการตัดสินใจ (Decision Making) อันประกอบไปด้วย กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการริเริ่มตัดสินใจกระบวนการ วิธีการเกี่ยวกับการดำเนินการตัดสินใจ และกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการตัดสินใจปฏิบัติการ

2. กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับปฏิบัติการ (Implementation) อันประกอบไปด้วย กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากรกระบวนการ วิธีการเกี่ยวกับการบริหาร กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือ

3. กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) อันประกอบไปด้วย กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการกำหนดผลประโยชน์ทางด้านสังคม และกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการกำหนดผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) Office of the Deputy Prime Minister การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจในการ บริหารส่วนท้องถิ่นของประเทศอังกฤษนั้น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า องค์การบริหารส่วน ท้องถิ่นจะต้องมีความพยายามในการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในลักษณะที่เป็นวาระแห่งชาติเกี่ยวกับกระบวนการ วิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยจะต้องมีความต่อเนื่องและมีความชัดเจน มากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ โดยนับตั้งแต่ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน โดยในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ถูกกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติโดย รัฐบาลในขณะนั้น นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะต้องยังมีความพยายามในการกำหนด หลักเกณฑ์และกระบวนการวิธีการให้ประชาชนในท้องถิ่น สามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการ กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการตัดสินใจ เพื่อการพัฒนาในรูปแบบในการให้บริการของรัฐแก่ภาค ประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม รวมทั้ง กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุน

ความคิดริเริ่มในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นอีกหลายรูปแบบ ทั้งการกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานที่ได้ถูกนำไปใช้บังคับแล้ว และการกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานที่กำลังอยู่ในระหว่างการทดลองก่อนการนำไปใช้บังคับ โดยกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีความเป็นรูปธรรมที่สุด คือ กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการตัดสินใจในการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบเกี่ยวกับกระบวนการวิธีการในการให้บริการรูปแบบใหม่ ๆ แก่ทางภาคประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น (Office of the Deputy Prime Minister) Buccus and Hicks การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น

ประเด็นสำคัญในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหา กล่าวคือ การพิจารณาถึงกระบวนการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในลักษณะที่จะเชื่อมโยงภาคประชาชน เข้ากับสถาบันและกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ อีกทั้งยังจะต้องมีการพิจารณาถึงช่องว่างระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน อันเนื่องมาจากกระบวนการและปัจจัยที่ขาดการพัฒนาภาคใต้อันจะช่วยให้นักยากจน คนตงงาน รวมไปถึง ชนเผ่าต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะได้มีความพยายามในการใช้มาตรการทางกระบวนการนิติบัญญัติ เพื่อออกกฎหมายที่จะทำให้เกิดกระบวนการและกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นมา แต่ในสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติกระบวนการทางนิติบัญญัติในลักษณะดังกล่าว ก็มีได้ก่อให้เกิดกระบวนการวิธีการที่สามารถทำให้ภาครัฐจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือมีได้ก่อให้เกิดกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือเสียงของประชาชนในท้องถิ่น ที่ภาครัฐจะต้องรับฟังแต่ประการใด (Buccus and Hicks, p. 2005)

Buccus, Henson, Hicks, and Piper (2007) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากกระแสเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ โดยมีการให้ความสนใจและมีการตื่นตัวกันอย่างกว้างขวางทั่วโลก รวมทั้งในทวีปแอฟริกาซึ่งประเทศแอฟริกาใต้ก็มีการสนองตอบต่อกระแสการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสาเหตุประการสำคัญที่มีผลทำให้ประเทศแอฟริกาใต้ให้ความสนใจและมีการตื่นตัวกันอย่างมาก เนื่องจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถที่จะช่วยทำให้เกิดกระบวนการในการพัฒนาประสิทธิภาพในการให้บริการขององค์กรภาครัฐแก่ภาคประชาชน อันมีผลทำให้การปกครองประเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลทำให้ระบอบประชาธิปไตยสามารถเข้าไปฝังรากลึกในสังคมและชุมชนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น อันจะเห็นได้ว่าในขณะที่ทางภาครัฐและประชาชนต่างก็เห็นพ้องต้องกันถึงความสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่หากยังคงปราศจากการกำหนดแนวนโยบายที่ชัดเจนของภาครัฐ รวมทั้งการไม่มีองค์การที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการกำหนดแนวนโยบาย ตลอดจนการไม่มีกระบวนการและกลไกในการเชื่อมโยงภาคประชาชนกับภาครัฐที่จะสามารถผลักดันให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับการปกครองในระดับท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นสิ่งที่จะเป็นจุดเริ่มต้นประการสำคัญ คือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีการประชุมสัมมนาระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ (2521, น. 204 - 205) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมหมายความว่า การกระทำของแต่ละคนซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยการมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจของรัฐบาล เรียกว่า “การมีส่วนร่วมโดยตรง” และการมีส่วนร่วมโดยอ้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า “การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม” ซึ่งสอดคล้องกับจรูญ สุภาพ (2524, น. 333) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจและกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาลและในทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การเข้าเป็นรัฐบาลการมีอิทธิพลต่อรัฐบาลรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ดิน ปรัชยาพฤทธิ (2527,) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา การเข้าไปมีเสียงในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อประเมินผลกระทบของนโยบายเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบาย วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530) ได้กล่าวถึง “กระบวนการที่เป็นการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจมิใช่เข้ามามีส่วนร่วม เพราะการหวังรางวัลตอบแทน และสิ่งที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย”

การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยสุจิต บุญบงการ (2531) ได้กล่าวว่า “กิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล” ซึ่งสอดคล้อง เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจะ

ส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2538, น. 19) กล่าวถึง การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย หรือความหมายที่แท้จริงของการมีส่วนร่วมของมวลชนตามที่คณะกรรมการบริหารเพื่อประสานงานเฉพาะกิจในการพัฒนาชนบทขององค์การสหประชาชาติ กล่าวคือ “ความมานะพยายามร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะรวมพลังความพยายามและทรัพยากรใด ๆ ที่เห็นควรนำมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่เขาดำเนินการไว้การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการของการกระทำแย่งแข่งขัน ที่ผู้มีส่วนร่วมได้ริเริ่มและลงมือกระทำตามความคิดและวิจรรณญาณของตนเอง รวมทั้ง เป็นกระบวนการที่พวกเขาสามารถควบคุมได้ ส่วนความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินอันเป็นเพียงการเอาคนมาร่วมกระทำกิจกรรมบางอย่างตามความคิดหรือการวางแผนของผู้อื่น และควบคุมโดยผู้อื่นนั้น ไม่อาจยอมรับได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง”

ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540) ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหานั้น และลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูปของบุคคลกลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ

แสวง รัตนมงคลมาส (2540) ได้กล่าวว่า กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของสังคม และประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงานตลอดจนทรัพยากรของตนเองต่อกิจกรรมนั้น ๆ ในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจกำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมายและแผนงานดำเนินการในกระบวนการจัดการ และร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหารและการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมีเหตุผล 3 ประการ คือ 1) มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน 2) มีจุดร่วมในผลประโยชน์ 3) ยึดติดกับบุคคล ซึ่งสอดคล้อง สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2542) กล่าวถึงในกิจกรรมทุกอย่างควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงานได้ตามที่เขาได้ตัดสินใจไป

แล้วด้วยตนเองซึ่งจะทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเขา ซึ่งจะทำให้เขาได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสในลักษณะการทำงานร่วมกัน มีความต้องการร่วมกันทั้งทางด้านการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การร่วมกันรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินงานตามแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ หากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของการให้คำนิยามของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวถึงประเด็นการกระทำที่ทั้งถูกและไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ นั่น โดยเสมือนว่าการกระทำนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำรัฐบาล ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้จะมีลักษณะต่างกัน และอาจมีความสำคัญแตกต่างกันด้วย ซึ่งเป็นประเภทที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีความสำคัญอย่างมากด้วย ส่วนอีกประเภทหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การเดินขบวนประท้วงและเรียกร้องในบางสิ่งบางอย่างก็อาจมีการขับเคลื่อนหรือมีการขยายตัวเป็นการจลาจลที่ผิดกฎหมายได้

ดังนั้น กระบวนการในการมีส่วนร่วมจึงสามารถมีได้หลายรูปแบบและสามารถมีได้หลายระดับ โดย Rush ได้มีการเสนอลำดับชั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Hierarchy Of Political Participation) ทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ถูกต้องและขัดต่อกฎหมายไว้ 10 ชั้นตามลำดับ กล่าวคือ ในขั้นแรกหรือขั้นสูงสุดเป็นพวกที่สามารถเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือสามารถเข้าไปมีอำนาจในการบริหารประเทศ ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุดสำหรับพวกต่อ ๆ มา ได้แก่ พวกที่กำลังพยายามที่จะแสวงหาตำแหน่งทางการเมืองหรือแสวงหาอำนาจในการบริหารประเทศ พวกที่เป็นสมาชิกที่มีความตื่นตัว (Active Membership) ในองค์กรทางการเมือง พวกที่เป็นสมาชิกที่มีความตื่นตัวในองค์กรกึ่งการเมือง ตัวอย่างเช่น กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนเอง เป็นต้น พวกที่มีส่วนร่วมในลักษณะการเข้าร่วมชุมนุมเดินขบวนประท้วงซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความตื่นตัวทางการเมืองเช่นกัน รวมทั้ง กลุ่มที่เป็นสมาชิกองค์กรทางการเมืองแต่นิ่งเฉย (Passive Membership) กลุ่มที่เป็นสมาชิกองค์กรแบบเฉื่อยชาในองค์กรกึ่งการเมือง กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการถกเถียงสภาพปัญหาทางการเมืองที่มีความสนใจในทางการเมืองบ้างแต่ไม่มากเท่าใดนัก โดยมีความสนใจผ่านการนำเสนอของบรรดาสื่อมวลชนประเทศต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมขั้นต่ำที่สุด คือการมีความสนใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยการไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง (Rush, 1992, p. 112)

ทั้งนี้ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2547) ชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม โดยมองในแง่ของการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยของไทย มีปัญหา ดังนี้

1. รัฐและกลไกของรัฐในสังคมไทยมีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่นำการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

2. แม้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง มีกลุ่มเกิดขึ้นมากมาย แต่ก็เกิดในลักษณะเป็นพหุนิยมทางโครงสร้าง (Structural Pluralism) ตามความหมายที่แท้จริง

3. สาเหตุสำคัญที่การเปลี่ยนแปลงตามข้อ 2 มิได้นำสู่การที่ระบบการเมืองมีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นนั้น ได้แก่ ยังไม่มีชนชั้นกลางที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยเกิดขึ้นพร้อมกับการต่อสู้ทางอาวุธ และการขยายตัวทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ดังนั้นการพัฒนาทางการเมืองจึงเน้นเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐ มิใช่เป็นกรรมกรที่กำหนดคดึกาแข่งขันทางการเมือง แต่เป็นรัฐที่ตื่นตัวทางการเมือง มีบทบาททั้งในการกำหนดคดึกาทางการเมือง และจัดตั้งกลไกแข่งขันทางการเมืองกับพลังส่วนอื่น ๆ ในสังคม เช่น การพัฒนาประชาธิปไตยทุกระดับ การช่วยกระตุ้นให้มีการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์และรวบรวมผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยพลเรือนและผ่านทางทหาร การแข่งขันเพื่อช่วงชิงความภักดี การสนับสนุนและความชอบธรรมระหว่างพลังในระบบราชการกับพลังนอกระบบราชการที่มีอยู่ตลอดเวลา มีลักษณะที่ความขัดแย้งการเผชิญหน้ามีน้อยลง การปรับตัวเพื่อการประนีประนอมมีมากขึ้น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่สามารถกุมอำนาจทางการเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จ

นอกจากนี้ ความหมายของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” จะเห็นได้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายความว่า การที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ทางการเมืองเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือผู้นำของรัฐบาล รวมทั้งการที่สามารถมีอิทธิพลในการกดดันให้รัฐบาลดำเนินการตามที่พลเมือง หรือประชาชนมีความต้องการ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเสมือนตัวชี้วัดหรือเป็นเสมือนสิ่งที่สามารถใช้ในการเป็นเครื่องมือในการชี้วัดถึงพัฒนาการทางการเมืองในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรจะต้องมีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมที่มีความชอบด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศด้วย ซึ่งในลักษณะเช่นว่านี้ในกรณีของประเทศไทย การพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทางการเมืองภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่อยู่ในระดับที่ได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่งแล้ว ในการพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถที่จะพิจารณาระดับในการพัฒนาทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้จากการที่ประชาชนภายในประเทศสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่างแท้จริงหรือไม่ โดยการพิจารณาจากมิติทางการเมืองในรูปแบบ

ต่าง ๆ รวมทั้งการที่ภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหวด้วยตนเองกล่าวคือ ภาคประชาชนได้มีการสร้าง “ประชาสังคม” ให้มีความเข้มแข็งขึ้นมาโดยขบวนการในการเคลื่อนไหวอันเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐาน ในฐานะที่เป็นมนุษย์รวมไปถึงสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังคำสั่งของรัฐด้วย โดยองค์การเรียกร้องหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือไปจากช่องทางปกติแต่เป็นสิ่งที่มีความชอบธรรม อันมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม ดังนั้น ภาคประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อป้องกันมิให้ภาครัฐทรูไว้ซึ่ง สิทธิในการสร้างหรือกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มุ่งเน้นถึงความเสมอภาคและความเป็นอิสระของภาคประชาชน ย่อมสามารถที่จะนำไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” นั่นเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ในประเด็นการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิของประชาชนในการจัดการทำผังเมืองรวม ที่มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบาย และกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม ตลอดจนถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน รวมไปถึงการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่ และการจัดการระบบเศรษฐกิจ มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง

สิทธิพลเมืองนั้นเป็นสิทธิและเสรีภาพซึ่งกำหนดให้แก่บุคคลโดยไม่มีข้อจำกัดในทางลักษณะตัวบุคคล กล่าวคือเป็นสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลทุกคนเป็นผู้ทรงสิทธิดังกล่าว สิทธิและเสรีภาพที่เป็นสิทธิมนุษยชนนั้น มักจะบัญญัติว่า ทุก ๆ คนมีสิทธิหรือบุคคลมีสิทธิ เป็นต้น สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้จึงเป็นสิทธิ ที่ผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ ดังนั้น สิทธิประเภทนี้จึงมิได้เป็นการที่รัฐบัญญัติกฎหมายให้สิทธิแก่บุคคล หากแต่เป็นการที่กฎหมายของรัฐได้รับรองสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายสิทธิประเภทนี้ เช่น เสรีภาพในร่างกายของบุคคล เสรีภาพในทางความเชื่อของบุคคล

สิทธิพลเมืองเป็นสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลซึ่งเป็นพลเมืองของรัฐนั้น ๆ เท่านั้น จึงจะเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2557) ได้กล่าวว่า สิทธิและเสรีภาพที่ตกแก่

พลเมืองของรัฐนั้น มักจะเป็นสิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิในการตั้งพรรคการเมืองหรือสิทธิในการรับราชการหรือสิทธิในการเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรของรัฐอื่น ๆ เนื่องจากสิทธิในทางการเมืองสิทธิในการเลือกตั้งนั้นเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยและหลักอธิปไตยเป็นปวงชน สิทธิพื้นฐานดังกล่าวนี้จึงเป็นสิทธิของประชาชนของรัฐนั้นเท่านั้น นอกเหนือจากสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองแล้ว ยังมีสิทธิที่เกี่ยวกับสถานะของความเป็นบุคคลของชาตินั้นเท่านั้น เช่น การคุ้มครองมิให้มีการถอนสัญชาติของบุคคลชาตินั้นหรือการห้ามมิให้เรเทศบุคคลที่มีสัญชาตินั้น เป็นต้น ความรับผิดชอบสาธารณะในฐานะพลเมือง หมายถึงบทบาทของพลเมืองในบริบทของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานและผลประโยชน์พื้นฐานสำคัญประการหนึ่งของความรับผิดชอบสาธารณะ คือความเป็นประชาธิปไตย แต่การมีสถาบันประชาธิปไตย ไม่ได้เป็นหลักประกันว่า พลเมืองจะสามารถปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนหากประชาธิปไตยนั้นไม่มีกระบวนการให้อำนาจ หรือปรึกษาหารือประชาชนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ดังนั้น ความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองเกี่ยวเนื่องกับความเป็นรัฐ-ชาติ และมักปรากฏอยู่ในกฎหมายและนโยบายของรัฐ ความเป็นพลเมืองเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับกระบวนการที่ประชาชนหรือพลเมืองจะต้องรองถึงลักษณะรูปแบบ และขอบข่ายของสิทธิของพวกเขาในฐานะปัจเจก รวมถึงภาระหน้าที่ที่ต่อสาธารณะหรือชุมชน ภาพลักษณ์โดยทั่วไปของพลเมืองที่ดี คือ เสียภาษี ไปเลือกตั้งด้วยความสุจริต เคารพกฎหมาย โดยไม่ได้คิดไปให้ไกลกว่านั้นว่า พลเมืองที่ดี คือ คนที่รักษาสิทธิของตนเอง พุดหรือต่อสู้แทนคนที่ไม่มีโอกาส หรือสามารถรักษาสิทธิ เคารพสิ่งแวดล้อมและปฏิบัติต่อทุกคนเท่าเทียมกันการทำให้พลเมืองมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะเป็นหน้าที่ทั้งของรัฐและพลเมือง คือ

1. ในส่วนของรัฐ

1.1 ต้องให้สาธารณชนตรวจได้ ซึ่งเชื่อมโยงกับการดำเนินการใด ๆ ตามวิถีทางประชาธิปไตย

1.2 ใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกับทุกคน

1.3 สร้างเงื่อนไขและให้ความมั่นใจกับพลเมืองว่า พลเมืองจะได้รับสิ่งจำเป็นทางสังคมเช่นการมีมาตรฐานที่ดี การมีงานทำ การศึกษา สุขภาพอนามัยและบริการอื่น ๆ รวมถึงโอกาสที่จะปรับปรุงตนเองให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

2. ส่วนของพลเมือง

2.1 ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง

2.2 ใช้สิทธิเพื่อสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการทำหน้าที่

- 2.3 สามารถบริหารจัดการตนเองได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนขึ้นไป
- 2.4 ร่วมกำหนดทิศทาง แผน การดำเนินการตามแผน
- 2.5 สามารถเจรจากับกลุ่มอื่น ๆ รวมถึงรัฐ
- 2.6 ใช้แรงกดดันเมื่อจำเป็นเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

สิทธิพลเมืองในรัฐธรรมนูญฉบับ(ปีพ.ศ. 2550) สำหรับประเทศไทยได้กำหนดเรื่องของสิทธิพลเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ปีพ.ศ. 2550 ดังนี้ (สภาร่างรัฐธรรมนูญ, 2550, น. 9 - 11)

1. สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองระดับชาติ
 - 1.1 ให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นมีสิทธิเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้
 - 1.2 ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลทั้งหลายหรือข้าราชการระดับสูงได้ หากมีพฤติการณ์ส่อทุจริตหรือร้ายแรงผิดกติ
 - 1.3 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงประชามติในเรื่องที่คณะรัฐมนตรีขอปรึกษา
 - 1.4 บุคคลอายุสิบแปดปีบริบูรณ์มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสมาชิก
2. เสรีภาพในการรวมตัวของประชาชน
 - 2.1 การส่งเสริมเสรีภาพในการรวมตัวทุกรูปแบบ อาทิ เสรีภาพในการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคม สหภาพ สหกรณ์กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง การรวมตัวเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์
 - 2.2 การกำหนดให้องค์กรประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในระบบการเมือง โดยให้มีองค์การอิสระเข้าร่วมในการให้ความเห็นหรือพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมองค์การอิสระที่เป็นตัวแทนผู้บริโภค สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติองค์การเอกชนช่วยควบคุมการเลือกตั้ง ผู้แทนองค์การเอกชนในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือผู้แทนองค์การเอกชนด้านเด็ก สตรี ผู้พิการ หรือคนชรา ในคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก สตรี ผู้พิการ และคนชรา
3. สิทธิในการรับรู้และให้ความเห็นในเรื่องสาธารณะ
 - 3.1 สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นสาธารณะในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ
 - 3.2 สิทธิในการขอข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุมัติอนุญาต หรือดำเนินโครงการที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย หรือส่วนได้เสียของตนหรือ

ชุมชน รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นและการทำประชาพิจารณ์

3.3 สิทธิในการมีส่วนร่วมรับรู้ หรือคัดค้าน หรืออุทธรณ์ การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่กระทบหรืออาจกระทบต่อตน

ชัยอนันต์ สมุทวานิช (2547, น. 156) ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเกิดจากทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมทางการเมืองที่สนับสนุนระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย มีดังนี้

1. มีความคิดเห็นเป็นของตนเองโดยใช้เหตุผล ไม่เชื่อคนง่าย
2. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ง่าย
3. มีความรับผิดชอบผูกพันในสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป
4. ไม่มีอคติจากผู้ที่มีความแตกต่างไปจากตนเองในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ
5. ไม่กล่าวหาผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล
6. มองโลกในแง่ดี มีศรัทธาและความหวังต่อชีวิต
7. ไม่ยอมก้มหัวให้อำนาจบาตรใหญ่

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวความคิดและการคุ้มครองสิทธิพลเมืองเป็นเรื่องที่มีวิวัฒนาการอันยาวนาน ตั้งแต่เริ่มมีมนุษย์ขึ้นมาในโลก สิทธิพลเมืองจึงเป็นเรื่องที่ติดตัวกับมนุษย์ทุกคนเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมืองถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนอันจัดเป็นสิทธิที่มาก่อนสิทธิอื่น ๆ การก่อตัวตลอดจนการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ทั้งนี้เมื่อมนุษย์ทุกคนอยู่อย่างมีความสุขก็จะทำให้โลกมีแต่สันติภาพอันถือเป็นจุดประสงค์สำคัญของสิทธิมนุษยชน

ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้ในการอธิบายสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารเป็นแนวคิดหลัก ที่อธิบายปรากฏการณ์ในประเด็นการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิของประชาชนในการจัดการทำผังเมืองรวม ที่มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้นนโยบาย และกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม ตลอดจนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน รวมไปถึงการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่ และการจัดการระบบเศรษฐกิจ มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้นนโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน

2.4.1 ความหมายของสิทธิชุมชน

สิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมการจัดการผลประโยชน์ร่วม และสามารถให้ชุมชนชาวบ้านมีสิทธิในการเลือกอนาคตของตนเอง เป็นของตนเองและเป็นอิสระโดยตัวเอง ในสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงมีสิทธิร่วมพัฒนาให้มีความสำคัญกับประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อส่วนรวม และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการขยายตามแนวทางระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคม ปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐเอกชนและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งที่ผ่านมามีพบว่าการจัดทำแผนงานโครงการขนาดใหญ่ล้วนเป็นการวางแผนกำหนดมาจากรัฐและหน่วยงานส่วนกลาง โดยมีได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมและสิทธิของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้โครงการต่าง ๆ จากรัฐที่เข้าสู่ชุมชน นอกจากจะทำลายฐานทรัพยากรที่ชุมชนเคยได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพแล้ว ยังเป็นการดึงเอาทรัพยากรของชุมชนออกไปให้ภายนอกใช้ประโยชน์ การกระทำของรัฐที่ใช้อำนาจเข้ามาจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยถือว่าชุมชนไม่มีตัวตนและสิทธิทางกฎหมาย เช่นนี้ เป็นการลบล้างสิทธิของชุมชนที่เคยมีอยู่เหนือทรัพยากรของชุมชน ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิของตนเองและสิทธิของชุมชน จนในที่สุดนำไปสู่การมีบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ที่ยอมรับสิทธิของชุมชน

ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร (2540, น. 8) ได้ระบุถึงสิทธิชุมชนว่า เป็นหัวใจของขบวนการเคลื่อนไหวต่อสู้ “สิทธิชุมชน” หมายความว่า การเรียกร้องสิทธิของกลุ่มชนชายขอบที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ วัฒนธรรม การจัดการทรัพยากร และระบบเศรษฐกิจ สังคม เพื่อตอบโต้กับกระบวนการปิดล้อมจากรัฐและทุนในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการผลักดัน ให้ปรับความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยอมรับสนับสนุนสิทธิของชุมชนในทุกรูปแบบ ซึ่งการต่อสู้ของขบวนการประชาชนได้เกิดขึ้นในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับรากหญ้า การเคลื่อนไหวเชิงวาทกรรม การเคลื่อนไหวเชิงโครงสร้างการผลักดัน สร้างข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาชนพื้นเมือง อนุสัญญาด้านแรงงาน เป็นต้น

เสนห์ จามริก (2541, น. 18) กล่าวถึงความหมายของ “สิทธิชุมชน” ว่าหมายถึงสิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนสิทธิของกลุ่มหรือของชุมชน หรือเป็นสิทธิร่วมเหนือทรัพยากรชุมชน

ซึ่งกินความตั้งแต่ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติเป็นสิทธิประเพณีของชุมชนในการดูแล และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันเพราะชุมชนท้องถิ่นจะอยู่รอดและพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน และมีศักดิ์ศรีได้จำเป็นต้องมีสิทธิพื้นฐานในการใช้และดูแลทรัพยากรอย่างยั่งยืน และยังรวมถึงสิทธิในการปฏิเสธการรุกรานจากภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรของชุมชน

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ (2541, อ้างถึงใน ปาฐกถา ศรีวิวัฒน์, 2549, น. 25) ให้ความหมายของ “สิทธิชุมชน” ว่า หมายถึง สิทธิที่ชุมชนสามารถร่วมกันบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้ รวมถึงการดูแลรักษาให้ทรัพยากรนั้นคงอยู่ต่อไป และชุมชนในความหมายนี้ต้องเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีประเพณีและวัฒนธรรมสืบต่อกัน มาอย่างยาวนาน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542, น. 46) อธิบายความหมายของคำ ว่า “สิทธิชุมชน” ว่า หมายถึง สิทธิที่ไม่ใช่ส่วนบุคคลของประชาชนแต่ละคน และไม่ใช่อำนาจของรัฐแต่เป็นสิทธิของชุมชนที่จะจัดการใช้ประโยชน์ และมีหน้าที่บำรุงรักษาเหนือทรัพยากร

ยศ สันตสมบัติ (2547, น. 22) สิทธิชุมชน หมายถึง “สิทธิร่วม” เหนือทรัพย์สินของชุมชนสมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาเท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้และได้ประโยชน์สิทธิชุมชน ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตนแม้สมาชิกชุมชนจะมี “สิทธิตามธรรมชาติ” ในการใช้ทรัพยากรส่วนรวม แต่ชุมชนก็สามารถออกกฎเกณฑ์เพื่อความ เป็นธรรมทางสังคมสิทธิการใช้เพื่อ ความยั่งยืนของระบบนิเวศน์และเพื่อความอยู่รอดของชุมชน ดังนั้นจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชน

2.4.2 ชุมชนและสิทธิชุมชน

ชุมชน (Community) เป็นหน่วยสังคมที่เกิดจากหมู่คณะที่ดำรงอยู่ร่วมกันในท้องที่ใด ท้องที่หนึ่ง โดยแม้มิได้มีเป้าหมายเจาะจงหรือตกลงดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแต่มีความสัมพันธ์ผูกพันระหว่างกันทางสังคมในลักษณะวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือการอยู่ร่วมกันตามธรรมชาติ โดยมีได้มีผู้สนใจสร้างขึ้นแต่ก็มีองค์กรหรือกลไกของชุมชนในการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีแบบแผนเป็นกิจกรรมจะเป็นลักษณะ หรือเป็นที่รับรู้แก่สาธารณะชนได้อย่างชัดเจนเกิดเป็นพลังในการคอยกำกับดูแล และพลังในการต่อต้านการแทรกแซงการครอบงำจากอำนาจภายนอก การมีอยู่ของชุมชนตามธรรมชาตินี้ จึงไม่ต้องอิงอาศัยการรับรองโดยกฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้น แต่มีฐานะตัวตนความเป็นชุมชนที่รับรู้รับรองกันว่ามีอยู่เองและย่อมมีสิทธิได้โดยสภาพไม่ว่าจะจัดตั้งขึ้นในรูปนิติบุคคลหรือตามธรรมชาติและในแง่นี้ชุมชนจึงต่างจากหมู่คณะอื่น เช่น สมาคม ตรงที่ชุมชนเป็นการดำเนินชีวิตร่วมกันแบบเป็น ไปเอง แต่สมาคมเป็นการรวมกันโดยมีวัตถุประสงค์ตามที่ตกลงกันหรือจัดตั้งขึ้นอย่างจงใจ และต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นหน่วย

ปกครองที่เกิดขึ้นตามความเหมาะสมภายใต้กฎหมาย ซึ่งโดยทั่วไปมักมีขึ้นจากการกำหนดเขตปกครอง ท้องที่เพื่อประโยชน์ในการปกครองหรือการบริหารราชการของรัฐ (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2550)

ส่วน “สิทธิ” หมายถึง การที่ชุมชนสามารถเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของเขาได้เอง โดยที่สิทธินั้น จะต้องเกิดขึ้นภายใต้ความชอบธรรมที่ชุมชนหรือสังคมให้การยอมรับ ดังนั้นสิทธิจึงเป็นอำนาจที่ถูกกำกับด้วยความชอบธรรม อันหมายถึงอำนาจที่ถูกต้องตามหลักธรรม ตามหลักของคุณงามความดี ความถูกต้อง ความยุติธรรม เช่น หลักศาสนา หลักกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ประเพณีและเกณฑ์คุณค่าที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ ยึดถือร่วมกัน (วีระ สมบูรณ์, 2545)

สิทธิชุมชน จึงเป็นสิทธิโดยธรรมชาติหรือสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ชุมชนพึงมีพึงได้อย่างถูกต้องชอบธรรม ซึ่งผู้อื่นต้องยอมรับและจะละเมิดหรือลิดรอนมิได้และยังหมายรวมถึงการให้ชุมชนชาวบ้านมีสิทธิในการเลือกอนาคตของตัวเอง เป็นตัวของตัวเองและเป็นอิสระโดยตัวเอง โดยมีลักษณะดังนี้ (ยศ สันตสมบัติ, 2542)

1. สิทธิชุมชนจะมีความเฉพาะเจาะจงแต่ละชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะกำหนดรูปแบบสิทธิ อย่างไรก็ตามก็เป็นไปตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งนี้ไม่สามารถกำหนดสิทธิชุมชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันหรือเป็นรูปแบบตายตัวได้

2. สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนสิทธิปัจเจกและสิทธิของรัฐ ที่เจ้าของสามารถใช้สิทธิของตนเองกีดกันการเกี่ยวข้องกับภายนอกได้อย่างสิ้นเชิง แต่สิทธิชุมชนให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่กินคือผู้ดี และดูแลทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเป็นอันดับแรก คนภายนอกจะมาอ้างสิทธิเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนเมือง มาอยู่เหนือการมีชีวิตรอดของชุมชนไม่ได้ ระดับของการมีส่วนร่วมจึงลดหลั่นกันไปตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตและสังคม

3. สิทธิชุมชนเป็นสิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เช่น สมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาป่าเท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้และได้ประโยชน์จากป่า รวมถึงการที่ชุมชนก็สามารถใช้อำนาจออกกฎเกณฑ์โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น ชุมชนหลายแห่งมีกฎเกณฑ์อนุญาตให้แต่ละเฉพาะครัวเรือนที่แต่งงานใหม่และยากจนเท่านั้นจึงจะมีสิทธิใช้พื้นที่ดินเพื่อใช้ส่วนตัวในขณะที่ครัวเรือนที่มีฐานะดีจะไม่ได้สิทธิอันนั้น

2.4.3 แนวคิดและการรับรองสิทธิชุมชนในระดับสากล

แนวความคิดว่าด้วยสิทธิชุมชนมีพัฒนาการมาจากแนวคิดเสรีประชาธิปไตยในตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากหลักกฎหมายธรรมชาติที่พัฒนามาตั้งแต่สมัยกรีกและโรมันโบราณ อันเป็นเรื่องของสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติของมนุษย์ และมีพัฒนาการ

เรื่อยมาตามลำดับจนถึงปัจจุบันที่แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับและบรรดาประเทศเสรีประชาธิปไตยในโลกได้อนุมัติการแนวความคิดดังกล่าวบรรจุไว้ในกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญ อาทิ เช่น ประเทศไทย เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้เห็นพัฒนาการของแนวความคิดว่าด้วยสิทธิชุมชนในระดับสากลโดยละเอียด ในหัวข้อนี้จะได้นำเสนอหลักการพื้นฐานของแนวคิดว่าด้วยสิทธิชุมชน

สิทธิชุมชนในระดับของนานาชาตินั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นไปในรูปแบบของพัฒนาการของการเรียกร้องสิทธิของชนพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และรวมไปถึงในทวีปออสเตรเลีย ที่ประกอบด้วยชนพื้นเมืองที่เป็นชนชาติดั้งเดิมก่อนที่ชนชาติยุโรปจะเข้ามายึดครองดินแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปอเมริกานั้นเป็นความขัดแย้งระหว่างชนพื้นเมืองในทวีปอเมริกาหรืออินเดียนแดงหรือชนพื้นเมืองชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อาศัยในทวีปอเมริกามาาก่อนที่ชาวยุโรปจะเข้ามาอพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากในอดีตได้มีสงครามเกิดขึ้น มากมายในประเทศสหรัฐอเมริกา ในการแย่งชิงดินแดนการต่อสู้ รวมถึงการค้าที่เกิดขึ้นระหว่างชาวยุโรปกับชาวอินเดียนแดง ทำให้เกิดการต่อสู้เรียกร้องสิทธิของชนพื้นเมืองอันนำมาสู่คดีมากมายในศาลสูงและในที่สุดได้นำมาสู่การสร้างข้อตกลงในลักษณะของสนธิสัญญา รวมถึงคำประกาศที่ทำขึ้นระหว่างคนพื้นเมืองกับชาวอเมริกัน ในปัจจุบันที่ยอมให้การรับรองซึ่งสิทธิของชุมชนพื้นเมือง ดังนั้นในประเด็นของเนื้อหาของแนวความคิดด้านสิทธิชุมชนในระดับสากลนี้ จะได้ขอแบ่งการศึกษาออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้ ได้แก่

2.4.3.1 ผู้ทรงสิทธิชุมชน

สิทธิชุมชนในระดับสากลนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะหมายถึงการอ้างสิทธิความมีตัวตนของชาวพื้นเมืองดั้งเดิม โดยการอ้างสิทธิของชุมชนชาวพื้นเมืองนั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของสิทธิในที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับสิทธิของชุมชนพื้นเมืองด้านอื่น ๆ นั้นได้แก่ สิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันประกอบไปด้วย สิทธิในการมีตัวตน สิทธิในการศึกษา สิทธิในการดำรงชีวิตตามวัฒนธรรมและประเพณีความเชื่อของตนและนอกจากนั้นแล้วยังมีการขยายขอบเขตไปถึงสิทธิด้านอื่น ๆ เช่น สิทธิรวมหมู่ สิทธิของชนกลุ่มน้อย เป็นต้น ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงสิทธิชุมชนในระดับสากลแล้วจะเห็นได้ว่า ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิชนพื้นเมือง (Indigenous Peoples) หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (Indigenous Community) เป็นหลัก ดังนั้นจึงมีการให้ความหมายของชนพื้นเมืองอันเป็นผู้ทรงสิทธิชุมชนไว้โดยเฉพาะในกฎหมายระหว่างประเทศได้มีการให้ความหมายและลักษณะสำคัญไว้ว่า “ชนพื้นเมือง” คือ ประชาชนผู้ซึ่งได้อาศัยในแผ่นดินใดแผ่นดินหนึ่งมาก่อน ที่จะมีการยึดครองเป็นอาณานิคมและเป็นผู้ซึ่งมีความแตกต่างทางสังคมก่อนที่จะมีการปกครองดินแดนเหล่านั้น ชนพื้นเมืองมีความต้องการในการดูแลรักษาที่ดิน

การปกป้องภาษาและการส่งเสริมวัฒนธรรมของตนเอง ชนพื้นเมืองบางกลุ่มพยายามรักษาธรรมเนียมประเพณีของตนเองตามวิถีชีวิต (Study Guide, 2014)

ผู้ทรงสิทธิชุมชนที่กล่าวอ้างในระดับสากลนั้น ได้แก่ชนพื้นเมือง (Indigenous Peoples) หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (Indigenous Community) นั่นเอง จากการให้ความหมายของคำว่า ชนพื้นเมือง ตามความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ สามารถจำแนกองค์ประกอบได้ 2 ข้อ คือ (บุญชู ณ ป้อมเพชร, น. 2557)

1. เป็นกลุ่มคนที่ได้อาศัยอยู่ในดินแดนแห่งใดแห่งหนึ่งมาก่อนอย่างต่อเนื่องยาวนาน ต่อมากลุ่มคนเหล่านี้ได้เผชิญหน้ากับการล่าอาณานิคมและการตั้งรัฐสมัยใหม่ (Modern State)

2. ภายหลังจากการก่อตั้งรัฐขึ้น ได้มีการใช้อำนาจอธิปไตยของกลุ่มคนเหล่านี้ทั้งในทางกฎหมายและการปฏิบัติ พร้อมกับการเข้าแย่งชิงที่ดิน ทรัพยากร และทรัพยากรชีวภาพของพวกเขาโดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิของพวกเขาที่ดำรงอยู่มาก่อน

2.4.3.2 เนื้อหาของสิทธิชุมชนในระดับสากล

เนื้อหาของสิทธิชุมชนตามที่มีการรับรองไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งในกรณีของการบังคับใช้ขององค์การระหว่างประเทศรวมถึง ที่มีปรากฏในคำพิพากษาของศาลนั้น สามารถแยกเนื้อหาของสิทธิชุมชนได้ดังนี้

1) สิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือทางวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงสิทธิกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และปกป้องมิให้ถูกเปลี่ยนแปลงทำลาย

2) สิทธิในการจัดการและพัฒนาฐานทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรที่ดิน ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ภายใต้เงื่อนไขความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสิทธิในการได้รับการคุ้มครองจากรัฐในการเข้าถึงทรัพยากรดังกล่าว การจำกัดสิทธินี้ลงโดยกฎหมายจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมเท่านั้น และต้องมีการจ่ายค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมอีกด้วยรัฐมีหน้าที่ต้องปรับปรุงกฎหมายและดำเนินการให้การรับรองสิทธิของชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4.3.3 การรับรองสิทธิชุมชนในระดับสากล

การเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของชนพื้นเมืองทั้งภายในประเทศ และในระดับระหว่างประเทศได้นำไปสู่การยอมรับสิทธิชนพื้นเมืองทั้งในรูปของคำประกาศปฏิญญา รวมไปถึงการทำข้อตกลงในรูปแบบของสนธิสัญญาต่าง ๆ โดยเฉพาะเจาะจงเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมเพราะเมื่อพิจารณาในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (12) (Universal Declaration of Human Rights 1948) ยังไม่มีการกล่าวถึงสิทธิของชนพื้นเมืองไว้โดยชัดแจ้ง โดยหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วย

สิทธิมนุษยชนนั้นได้มุ่งเน้นไปที่การให้ความคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลเป็นส่วนใหญ่ (จรัญ โฆษณานันท์, 2556)

2.4.3.4 หลักการของสิทธิชุมชน

หลักการของสิทธิชุมชน (ไพสิฐ พาณิชย์กุล, 2544) ได้ประมวล “ความเป็นธรรมชาติหรือหลักการของสิทธิชุมชน” ที่มีลักษณะเด่น ๆ ไว้ดังนี้ คือ

- 1) อุดมการณ์ของสิทธิชุมชน เป็นอุดมการณ์เพื่อความอยู่รอดของชุมชน
- 2) กระบวนการในการเกิดขึ้นของสิทธิชุมชนในแต่ละประเภท (ตามที่เกิดความขัดแย้งขึ้น) ไม่ได้ เกิดจากความสัมพันธ์ในเชิงพันธะสัญญา หากแต่เป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการภายในของชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่ทดลองเรียนรู้ สัมผัสขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคมในระดับ ชุมชนและในหลาย ๆ กรณีที่มีการเลียนประสพการณ์และผลัดซ้ำในทางความคิด
- 3) ตั้งอยู่บนสำนึกและการรับรู้ร่วมกันของชุมชนเป็นหลัก ดังนั้น จึงมักจะ ไม่ทำให้ปรากฏในรูปของบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษร
- 4) กลไกในการบังคับเป็นไป โดยอาศัยวิธีการของแต่ละชุมชนผ่านทางในระบบความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน
- 5) สิทธิชุมชนเป็นความพยายามของชุมชน ที่จะจัดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของชุมชนให้สอดคล้องกับการผลิตที่ทุกคนสามารถเข้า ถึงและมีทางเลือกได้
- 6) สิทธิชุมชนเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไข ไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งหมดที่มีอยู่ในชุมชน
- 7) สิทธิชุมชน มักจะมีกลไกภายในชุมชน ที่เกี่ยทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและให้โอกาสกับสมาชิกของชุมชน

โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2551, น. 72 - 77) และกิงกร นิรินทรกุล ณ อยุธยา (2543, น. 35 - 40) ได้สรุปหลักการสำคัญของสิทธิชุมชนไว้ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

สิทธิชุมชน มีนัยของการเคลื่อนไหวภาคประชาชนเพื่อปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจ และเสนอระบบหรือสถาบัน ในการจัดการทรัพยากรเศรษฐกิจ สังคมในรูปแบบใหม่ เพื่อให้สังคมมีทางเลือกที่หลากหลายขึ้น ถือว่าเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ต่อการมองการจัดการทางทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคม โดยมีฐานคิดและคุณค่าที่แตกต่างไป จากสิทธิของรัฐและปัจเจกชนที่อยู่ในกระบวนการทัศน์เก่าหลายประการ การเข้าใจสิทธิชุมชนไม่สามารถเข้าใจผ่านกรอบคิดเรื่องระบบสิทธิของตะวันตกได้ซึ่งหลักการสำคัญของสิทธิชุมชน มีดังต่อไปนี้

1) สิทธิชุมชน เป็นข้อตกลงกฎเกณฑ์ทางสังคม หรืออาจพัฒนาสู่ความเป็นสถาบันร่วมกัน ของกลุ่มคนเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากร การจัด การทางเศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ กลุ่มคนดังกล่าวมีความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกันหรือเป็น “ชุมชน” ลักษณะชุมชนนั้น มิได้ยึดติดกับชุมชนหมู่บ้าน อันเป็นรูปแบบการปกครองของรัฐ แต่เป็นเครือข่ายทางสังคมของผู้คนที่มีวัฒนธรรมร่วมกันอยู่ในระบบนิเวศเดียวกัน มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน หรือมีแบบแผนการผลิตระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกัน ซึ่งอาจจะมีขอบเขตชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือหลายชุมชน หลายกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ได้จำกัดแค่ชุมชนชนบท แต่ขยายครอบคลุมถึงเมือง เป็นเครือข่ายท้องถิ่นหรืออาจจะเป็นชุมชนในจินตนาการที่ผู้สานสัมพันธ์ผ่านสื่อ หรือนิยามว่าเราเป็นพวกเดียวกัน มีความสัมพันธ์ผ่านสิทธิร่วมกัน เช่น คนชรา คนพิการ คนชายขอบ เป็นต้น อาจสรุปได้ว่า สิทธิชุมชนตามความหมายกว้างดังกล่าวนี้ มิได้มีหน่วยของสิทธิที่ตายตัว เหมือนสิทธิปัจเจกชน แต่เป็นสิทธิจากความสัมพันธ์ของผู้คนเกิดเป็นชุมชนร่วมกัน ซึ่งจะสัมพันธ์ในทางตรงหรือทางอ้อมก็เป็นได้

2) ด้วยความจำเป็นที่จะต้องจัดการร่วมกัน ชุมชนได้สร้างข้อตกลงหรือกติการ่วมกันในการจัดการทรัพยากร เศรษฐกิจ หรือสังคม ข้อตกลงที่เกิดขึ้นอาจมีเป็นลายลักษณ์อักษรตามรูปแบบการจัดการสมัยใหม่ที่เกิดจากความจำเป็นที่ต้องสร้างกฎเกณฑ์ในการจัดการ หรือเป็น กฎประเพณีที่อยู่ในจิตสำนึก ในวัฒนธรรมที่ยึดโยงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน และได้ถูกพัฒนาปรับใช้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ หรืออาจสร้างอำนาจศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาเป็นตัว กำกับกติกาเสียใหม่ การได้มาซึ่งข้อตกลงก็เป็นเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ การต่อสู้ ต่อรอง ทั้งภายในชุมชน ระหว่างชุมชน หรือกับภายนอก ข้อตกลงร่วมของชุมชนจึงมีการปรับเปลี่ยนตามบริบททางเศรษฐกิจการเมือง และสังคม ดังนั้นชุมชนจึงพัฒนารูปแบบสิทธิขึ้นมาใหม่มาก ซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงกับบริบทของสังคมนั้น ๆ สิทธิชุมชนจึงมีขอบเขตที่กว้างยืดหยุ่นลื่นไหลและปรับเปลี่ยนมากกว่า จะกำหนดตายตัวโดยไม่ผันแปร แต่มีความเฉพาะเจาะจงกับบริบทแต่ละแห่ง มิใช่มาตรฐานเดี่ยวตายตัว ดังเช่นสิทธิแบบรัฐ หรือปัจเจกชน

3) สิทธิชุมชนเป็นรูปแบบสิทธิเชิงซ้อน หมายถึง ภายใต้อข้อตกลงจัดการร่วมของชุมชน จะมีสิทธิหลายประเภทแต่สัมพันธ์กัน เช่น สิทธิการครอบครอง สิทธิการใช้ สิทธิการจัดการ ซึ่งสิทธิ แต่ละประเภทมีการปรับสร้างใหม่อยู่เสมอ และการซ้อนของสิทธิก็มีหลายระดับทั้งรูปแบบของสิทธิและเจ้าของสิทธิ เช่น บางเงื่อนไขสิทธิความเป็นเจ้าของทรัพยากรบางประเภทอาจเป็นของรัฐ หรือปัจเจกชนในชุมชน แต่ทรัพยากรบางประเภทอาจเป็นของชุมชน หรือไม่อาจเป็นของใคร แต่ชุมชน มีสิทธิในการใช้และสิทธิจัดการ หลักสำคัญของสิทธิชุมชน ก็คือในปริบทของชุมชนที่สรรค์สร้างสิทธิขึ้นมาไม่ว่า สิทธิการครอบครอง การใช้หรือสิทธิปัจเจกชน และชุมชน สิทธิแต่ละประเภทถูกจัดสัมพันธ์กันภายใต้ความเป็นชุมชน ดังนั้นรูปแบบสิทธิที่

พัฒนาขึ้นมาจึงมิได้แยกขาดออกจากกัน แต่ต้องมีกฎกติการ่วมของชุมชนซ้อนทับ อีกทีหนึ่ง ดังนั้น สิทธิปัจเจกชนที่อยู่ในชุมชน อาจไม่ใช่สิทธิแบบเบ็ดเสร็จ (Absolute Rights) เหมือนสิทธิปัจเจกชนในสาธารณณะก็ได้

4) สิทธิชุมชน มีลักษณะเน้นการมีส่วนร่วม หรือดึงภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องจัดการ (Inclusive Rights) หมายถึง มิได้กีดกันการมีส่วนร่วมจากภายนอก แต่ต้องการให้ภายนอกเข้ามาร่วมสนับสนุน ถ่วงดุล ในทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่น สาธารณะ และรัฐ สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิความเป็นเจ้าของแบบเบ็ดเสร็จเช่นสิทธิรัฐ หรือปัจเจกชนที่เจ้าของใช้สิทธิตนเองกีดกันการเกี่ยวข้องจากภายนอกอย่างสิ้นเชิง (Exclusive Rights) ดังเห็นได้จากการจัดการป่าชุมชนการทำกลุ่ม ออมทรัพย์ เศรษฐกิจชุมชน หรือการฟื้นฟูเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องการการสนับสนุนของเครือข่ายท้องถิ่น ประชาสังคม และรัฐ แต่อย่างไรก็ตามลักษณะของการดึงภายนอกเข้ามาร่วมเกี่ยวข้องจัดการ ก็มีได้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ มิเช่นนั้นทรัพยากรที่ชุมชนใช้ร่วมกันจะกลายเป็นพื้นที่เสรี (Open Access) ที่คนภายนอกจะเข้ามาทำ อะไรก็ได้ ชุมชนได้สร้างเงื่อนไข หรือกฎกติกาที่มีการควบคุมการใช้จากภายนอก หรือมีลักษณะเป็นการกีดกัน ภายนอกอยู่ด้วยเงื่อนไขที่สำคัญ ที่ชุมชนใช้กีดกันภายนอกที่เข้ามาละเมิดสิทธิของเขาก็คือ สิทธิในการมีชีวิตอยู่รอด สิทธิเรื่องปากท้อง สิทธิในการธำรงความสัมพันธ์ทางสังคมของคน วิธีคิดเรื่องสิทธิแบบนี้อาจจะแตกต่างจากตะวันตกที่ทุกคน ใครก็ได้ล้วนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ต่อทรัพยากรในทุกที่แต่สิทธิของชุมชนให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่กินกับ ทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชน เป็นอันดับแรกซึ่งคนภายนอกจะมาอ้างสิทธิเพื่อคุณภาพ ชีวิตที่ดีของสังคมเมืองมาอยู่เหนือสิทธิการมีชีวิตอยู่รอดของชุมชนไม่ได้ ระดับของสิทธิการมีส่วนร่วมจึงลดหลั่นไปตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต และสังคม แต่อย่างไรก็ตามลักษณะของการกีดกัน ภายนอกมักจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแย่งชิงทรัพยากร หรือในโครงสร้างการจัดการทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่โดยทั่วไปสิทธิชุมชนมักจะมีลักษณะการเน้นการมีส่วนร่วมมากกว่า หลักการที่สำคัญอีกประการของการเน้นการมีส่วนร่วมก็คือ เป้าหมายของสิทธิชุมชนมิใช่เพื่อ ประโยชน์เฉพาะส่วนของชุมชนเท่านั้น แต่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมด้วยการรักษาป่า การจัดการลุ่มน้ำ การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ล้วนสร้างประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

5) อุดมการณ์ของสิทธิชุมชนวางอยู่บนหลัก พื้นฐานว่าด้วยความยั่งยืนและความเป็นธรรม ดังเห็นได้จากการจัดการป่า จัดการน้ำ หรือการทำออมทรัพย์ธุรกิจชุมชนของชาวบ้านล้วนต้องการให้สมาชิกมีส่วนร่วมเข้า ถึงทรัพยากร และได้รับการแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและการที่ชุมชนจะอยู่รอดได้ก็ต้องอยู่บนฐานทรัพยากรที่ยั่งยืน การเลือกที่จะบริโภคให้หมดไปเป็นการทำลายทุนชีวิตของชุมชนโดยตรง ซึ่งอุดมการณ์สิทธิชุมชนดังกล่าวมีความแตกต่างจากสิทธิปัจเจก

ชนที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพสูงสุดจากการใช้ทรัพยากร ลักษณะการใช้ที่วุ่นวายขัดแย้งกับหลักการเรื่องความยั่งยืนและเป็นธรรมโดยตรง ขณะที่รัฐเองก็ถูกคาดหวังว่าจะมีกลไกเข้ามาจัดสรรทรัพยากรเพื่อ ยั่งยืนและเป็นธรรมแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกลับ พบว่า รัฐเองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรอย่างฉ้อฉล

6) สิทธิชุมชนบนเนื้อหาที่หลากหลาย ขบวนการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิชุมชนที่โดดเด่นที่สุด คือ การเคลื่อนไหวเรื่องป่าชุมชน และสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร แต่ขณะเดียวกันภายใต้โครงสร้างอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนมิได้มีแต่มีดีทรัพยากร ชุมชนจำนวนมากได้อาศัยทุนทางสังคมของตนสร้างระบบสถาบัน การจัดการของตนเองเพื่อปรับสัมพันธภาพทางอำนาจในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นชุมชนแออัด ในการเรียกร้องสิทธิในที่อยู่อาศัยการเกิดขึ้นของกลุ่มออมทรัพย์ ธุรกิจชุมชน ตลาดทางเลือก เศรษฐกิจชุมชน เพื่อต้านทานกระแสกลไกตลาดที่มุ่งผนวกระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้พึ่งพาระบบเศรษฐกิจหลัก หรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ใช้ประเด็นด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ต่อสู้กับกระแสชาตินิยม กระแสวัฒนธรรมหลักที่พยายามกลืนวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือผลักดันให้อยู่สภาพชายขอบ นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น สิทธิชุมชนเมืองต่อวิถีความเป็นเมือง สิทธิสตรี สิทธิคนชรา สิทธิคนพิการที่เรียกร้องอัตลักษณ์ให้ตน เองมีตำแหน่งแห่งที่ในสังคม

7) สิทธิชุมชนเป็นขบวนการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยจากรากหญ้า ที่เกิดขึ้นในบริบทโครงสร้างทางอำนาจในสังคมมีความไม่เท่าเทียมกัน รวมศูนย์อำนาจครอบงำ ทางวัฒนธรรมโดยใช้วัฒนธรรมเดียว (Monoculture) ที่ดูตกความหลากหลาย และกีดกันชุมชนท้องถิ่นออกไปสู่ภาวะชายขอบ สิทธิชุมชนจึงเป็นการต่อสู้เพื่อปรับสัมพันธภาพทางอำนาจ สร้างตำแหน่งแห่งที่ให้กับชุมชนผ่านการกำหนดตัวตน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อผลักดันสังคมไปสู่ความเป็นพหุวัฒนธรรม (Pluralistic Society) ประชาธิปไตยหรือสังคมที่เคารพความหลากหลายหรือมีนโยบายที่ให้แต่ละท้องถิ่นส่วนต่าง ๆ ของสังคมได้มีเสรีภาพของตนเองในการกำหนดกติกาของวิถีชีวิตเศรษฐกิจทรัพยากรตามแต่ภูมิวิวัฒนาการของตนเอง แต่ทั้งนี้ก็อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบร่วมกันของสังคมด้วย โดยรัฐต้องเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าสิทธิชุมชนมีทั้งความเป็นเฉพาะเจาะจงในตัวเองและมีความเป็นสากลไปพร้อมกัน ความเป็นสากลในเชิงนโยบายคือ รัฐต้องมีนโยบายสนับสนุน ชุมชนมีสิทธิเสรีภาพในการกำหนดกติกา ระบบสิทธิการจัดการทรัพยากร เศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของตนเอง และมีกลไกสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนส่วนความเฉพาะเจาะจงคือ แต่ละชุมชนท้องถิ่นจะกำหนดรูปแบบสิทธิอย่างไรนั้น ก็ไปตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของตนเองไม่ว่าสามารถกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวหรือเป็นรูปแบบตายตัวได้ นัยของสิทธิชุมชนดังกล่าว จึงมีความลึกซึ้งกว้างขวางกว่าคำว่า “กระจายอำนาจ” “การมี

ส่วนร่วม” “ประชาสังคม” “ธรรมรัฐ” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายล่องลอย (Floating Significance) ที่รัฐหรือทุนหยิบมาใช้โดยขาดวิญญูณเพื่อประชาชนคนชายขอบอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สิทธิชุมชนเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความชอบธรรม และฐานคิดในการแสดงตัวตนของชุมชนต่าง ๆ ในสังคมที่หลากหลายมิติซับซ้อนมีพลวัตและเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สนับสนุนให้ชุมชนต่าง ๆ สามารถระดมความคิดความร่วมมือในการพัฒนา กฎเกณฑ์ของชุมชนอย่างมีความชอบธรรมในสังคม นอกจากนี้ลักษณะพลวัตของสิทธิก็มีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับรากหญ้าและประชาธิปไตยทางตรงเพราะช่วยเปิดพื้นที่ทางสังคมพร้อมกับลดพื้นที่ของภาครัฐลง โดยการให้สิทธิชุมชนแก่กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมสามารถเข้าร่วมสร้างสรรค์ประชาสังคมและธรรมาภิบาล ด้วยการพัฒนาอำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลกันให้เกิดเป็นจริงได้ในรูปแบบต่าง ๆ

2.4.4 สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คำว่า “สิทธิชุมชน” เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ได้รับการบัญญัติรับรองขึ้นเป็นครั้งแรก ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำมากที่สุด ทั้งการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และการจัดประชาพิจารณ์ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยบทบัญญัติมาตรา 46 และ 56 ได้ยอมรับสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งได้รับรองสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมกับรัฐในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ การบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติว่าสิทธิดังกล่าวนี้ จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติทำให้ยังมีปัญหาที่จะนำมาใช้ทางปฏิบัติในการรับรองสิทธิของชุมชน

2.4.5 สิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

โครงการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การศึกษาครั้งนี้ เป็นชุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และ 12 ในแผนนโยบายจัดโครงการขนาดใหญ่ที่จัดทำโดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ภายใต้แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติอันจะส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ จากการพัฒนาในปัจจุบันบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมและพื้นที่ทำกิน เป็นการพัฒนามาบนฐานของพลังงานและอุตสาหกรรม ซึ่งจะมีส่วนที่สัมพันธ์และมีความเชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชนในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะสิทธิที่สำคัญที่มีความเกี่ยวเนื่องอย่างชัดเจนกับการพัฒนา อันประกอบไปด้วยสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนง

ของตนเอง สิทธิในการพัฒนาสิทธิในมาตรฐานการครองชีพ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการรับรู้หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ ซึ่งจากการศึกษาของคณะอนุกรรมการด้านพลังงานและอุตสาหกรรมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2545) สามารถสรุปสาระสำคัญของสิทธิในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นดังนี้

2.4.5.1 สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง

แนวคิดในเรื่องสิทธิชุมชนเป็นผลมาจากการพัฒนาแนวคิดในเรื่อง “สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง” (Right to Self-Determination) ซึ่งเป็นสิทธิที่รองรับไว้โดยตราสารของกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights; ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights; ICESCR) ซึ่งต่างก็มีการระบุสิทธินี้ไว้เป็นข้อแรกสุด โดยมีสถานะเป็นสิทธิเชิงกลุ่ม (Collective Rights) หรือสิทธิปวงชน (People Rights)

กติการะหว่างประเทศทั้งสองนี้ได้รับรองว่า ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยประชาชนจะกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งการดำเนินการอย่างเสรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตน อีกทั้งยังครอบคลุมไปถึงสิทธิในการจัดการเกี่ยวกับ ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและทรัพยากรของตน ได้อย่างเสรี เพื่อที่จะบรรลุจุดหมายปลายทางที่กำหนด สิทธิในการกำหนดเจตจำนงดังกล่าวนี้อาจคล้ายกับสิทธิของปัจเจก (Individual) แต่หากพิจารณาถึงสิ่งที่กฎหมายระหว่างประเทศทั้งสองมุ่งหมายแล้ว กติกาทั้งสองต่างให้ความสำคัญกับคำว่า “ประชาชนทั้งปวง” (All peoples) ย่อมหมายความว่าสิทธิดังกล่าวมีลักษณะเป็นสิทธิร่วมกัน (Collective Rights) ของประชาชน และมีการนำเอาแนวคิดและหลักการในการกำหนดเจตจำนงของตนเองมาอธิบายสิทธิของชุมชน ในการที่จะบริหารจัดการท้องที่ของตนเองและการใช้สิทธิตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง

สิทธิของประชาชนในการกำหนดสถานะทางการเมือง และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้นสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และแนบแน่นกับสิทธิชุมชนและศักยภาพของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรด้วยกฎเกณฑ์ของตนเอง ทั้งนี้ระบบสิทธิในทรัพย์สินที่กำหนดคกฏเกณฑ์ควบคุม และบังคับใช้โดยผู้ใช้ทรัพยากรเองจะมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากกว่าระบบที่ถูกกำหนดโดยอำนาจจากภายนอก เพราะระบบสิทธิในทรัพย์สินที่หลากหลายตามท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องหาหรือต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับธรรมชาติและ โครงสร้างของทรัพยากร อีกทั้งยังเกี่ยวกับบรรทัดฐานและจารีตประเพณีของผู้ใช้

ทรัพยากร เนื่องจากกฎเกณฑ์ที่หลากหลายตามท้องถิ่นของผู้ใช้ทรัพยากรนั้น ดำเนินมาด้วยประสบการณ์ของท้องถิ่นเองมาเป็นเวลาหลายปี หลายทศวรรษ มีการรับรู้และความผูกพันกับข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอยู่แล้ว ในขณะที่อำนาจจากภายนอกขาดข้อมูล ขาดความเข้าใจ รวมทั้งขาดความผูกพันกับการดำรงชีวิตอยู่ด้วยกับทรัพยากรนั้น ซึ่งยากที่จะสามารถออกแบบสถาบันเพื่อดูแลจัดการให้มีการใช้ทรัพยากรที่เต็มไปด้วยความหลากหลายในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องยอมให้ท้องถิ่นจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง ในลักษณะที่หลากหลายและเป็นขนาดย่อยสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นทั้งกายภาพและวัฒนธรรม

2.4.5.2 สิทธิในการพัฒนา

สิทธิในการพัฒนา มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองรวมทั้งมีพัฒนาการที่เป็นกระแสเดียวกัน ซึ่งสิทธิในการพัฒนาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้บัญญัติไว้ทั้งในกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนานับตั้งแต่มีการก่อตั้ง และในปี พ.ศ. 2529 สมัชชาทั่วไปสหประชาชาติ ได้มีมติรับรองปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนาว่าเป็น สิทธิมนุษยชนด้านหนึ่งที่ไม่อาจเพิกถอนได้ ด้วยเหตุว่ามนุษย์ทุกคนและประชาชาติทั้งปวงมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง

กระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนา โดยเฉพาะมิติของสิทธิมนุษยชนได้ก้าวมาสู่ด้านของการให้ความสำคัญกับสันติภาพ สกดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความยั่งยืน ตลอดจนการคำนึงถึงความ เป็นธรรมและมวลมนุษยชนต่อไป แนวทางของสิทธิในการพัฒนาจึงเป็นการพัฒนาโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความเป็นอยู่ดีของประชาชนและปัจเจกทุกคนอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมถึงการได้รับการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกันและการเพิ่มศักยภาพและทางเลือกให้กับมนุษย์ทุกคน

สิทธิในการพัฒนายังให้ความสำคัญอย่างมากกับการลดความยากจน คำนึงถึงผู้หญิงให้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา การพึ่งพาตนเอง สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของประชาชนและรัฐบาล รวมถึงการปกป้องสิทธิต่าง ๆ ของชนพื้นเมืองดั้งเดิม ความหมายของสิทธิในการพัฒนาจึงก้าวพ้นไปจากการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่มุ่งเน้นเรื่องการกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กล่าวคือจะต้องให้ความสำคัญแก่การเปิดโอกาสสำหรับความเป็นธรรม การมีสิทธิและมีมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะตัดสินใจใน สิ่งที่จะมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของพวกเขาส่วนผลลัพธ์นั้น นอกจากต้องคำนึงถึงการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์

เช่น การจัดการความอดอยากหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บและความไม่รู้หนังสือ แต่ก็ยังต้องให้มีทรัพยากรเหลือเฟือเพียงพอต่อผู้คนในรุ่นหลังอีกด้วย ยิ่งความขัดแย้งในกระบวนการแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติเข้มข้นขึ้น สิทธิการพัฒนาที่ขยายตัวเชื่อมโยงเข้ากับบทบาทการต่อสู้ของชุมชน เพื่อพิทักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ยิ่งอำนาจของทุนจากต่างแดนเข้ามาครอบงำทรัพยากรธรรมชาติของประเทศอื่น ๆ มากขึ้น สำนึกในกระแสความเป็นตัวของตัวเองที่จะเป็นอิสระจากการครอบงำก็ยิ่งเข้มแข็งขึ้น

2.4.5.3 สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

แนวคิดในเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งได้รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในอันที่จะแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเสรีและเต็มที่ โดยที่ประชาชนจะต้องไม่ถูกลิดรอนวิถีการยังชีพของตนเองการประชุมที่กรุงสต็อกโฮม ในปี ค.ศ. 1972 มีการสร้างความร่วมมือระดับระหว่างประเทศในการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเกิดเป็นหลักการ ข้อ 1 ของปฏิญญาสต็อกโฮมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (The Stockholm Declaration on the Human Environment) รวมทั้งได้วางแนวทางว่ามนุษย์มีสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเสรีในการใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นสุข โดยทุกคนจะต้องได้รับสิทธิดังกล่าวอย่างเท่าเทียมและพอเพียง ทั้งนี้มนุษย์มีหน้าที่ในการปกป้องและเพิ่มพูนสถานะแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันและเพื่อประชากรในอนาคต

หลักการดังกล่าวยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิทธิของบุคคลที่จะได้ใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยถือว่าบุคคลย่อมต้องมีทั้งสิทธิและหน้าที่ในเวลาเดียวกันเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นไปโดยเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ทุกคน นอกจากนี้ยังให้รัฐมีหน้าที่ในการควบคุมการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติภายในดินแดน และรัฐจะต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ได้รับผลเสียหาย จากมลภาวะและสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลายไปด้วย

นอกจากแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมของประชากรแล้วในทางกฎหมายระหว่างประเทศยังมีแนวคิดที่สนับสนุนหลักสิทธิมนุษยชน ในสิ่งแวดล้อมที่ดีซึ่งแม้จะมีได้ปรากฏว่าจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันโดยตรง แต่ก็เป็นที่มาของหลายแนวคิดในการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชนในสิ่งแวดล้อมที่ดี หลักการดังกล่าวที่ปรากฏในปัจจุบัน ได้แก่หลักมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ (Common Heritage of Mankind) ที่ได้กล่าวอ้างถึงสิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรใต้ท้องทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงประโยชน์จากสินแร่ต่าง ๆ ในทะเลที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีการแสวงประโยชน์โดยเสรี ซึ่งการใช้หลักผู้ใดมาก่อนย่อมแสวงประโยชน์ได้ก่อน ย่อมส่งผลให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นหมดไปอย่างรวดเร็ว

และจะเป็นการส่งเสริมให้ “ผู้แข็งแกร่งยิ่งแข็งแกร่งยิ่งขึ้นไป ผู้ที่ร่ำรวยก็ยิ่งร่ำรวยขึ้นไป” ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการสงวนทรัพยากร ดังกล่าวไว้เพื่อเป็นประโยชน์ที่มนุษยชาติจะได้ใช้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ยังไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะแสวงประโยชน์ ดังกล่าว

หลักการ Common Pool Resources เป็นแนวคิดที่ต้องการใช้กับการจัดการเรื่องทรัพยากรป่าไม้ และมุ่งโดยตรงต่อการสงวนและรักษาไว้ซึ่งป่าไม้ทั้งระดับภายในประเทศและภูมิภาคที่จะต้องมีการใช้โดยการแบ่งปัน มีการควบคุมและบริหารจัดการ เพื่อให้การแสวงประโยชน์เป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การป้องกันมิให้ทรัพยากรป่าไม้ลดปริมาณลงมากเกินไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การป้องกันมิให้ทรัพยากรป่าไม้ลดปริมาณลงมากเกินไปจนสมควรแนวคิดนี้ยังสนับสนุนให้ประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ นั้น ๆ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าวด้วย เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต่อมนุษย์โดยตรงและเพื่อให้มนุษย์ทุกคนได้มีโอกาสเข้าถึงสิทธิในการแสวงประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน

หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดนี้เกิดขึ้นจากคณะกรรมการแห่งโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ภายใต้องค์การสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 1987 โดยพยายามสร้างมาตรฐานในการรักษาไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่อาจสูญหายไปจากการพัฒนา ตามแนวคิดที่ว่าหากประชากรในยุคปัจจุบัน ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปในทางที่เกิดประโยชน์ต่อคนในรุ่นตนเองมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรของคนในรุ่นอนาคตปัญหาที่จะเกิดขึ้นคือ ทรัพยากรจะไม่หลงเหลืออยู่ให้คนในอนาคตได้ใช้ในการดำรงชีวิต ดังนั้นย่อมถือว่าคนในปัจจุบันได้ละเมิดต่อสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีของคนในอนาคต แนวคิดในเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงถูกสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะสามารถใช้ได้ในระยะยาวหรือตลอดไป ซึ่งถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในการมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดีอีกประการหนึ่ง

2.4.5.4 สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (The Universal Declaration of Human Rights : UDHR) ข้อ 25 ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัว มาตรฐานดังกล่าว ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยการรักษาพยาบาลบริการสังคมที่จำเป็น และหมายรวมถึงสิทธิในความมั่นคงจากกรณีว่างงาน เจ็บป่วย ทูพพลภาพ เป็นหม้าย ชราภาพ หรือขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใด กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ก็ระบุชัดถึงการรับรองสิทธิของทุกคนใน

การมีมาตรฐานทางสุขภาพ ทั้งทางกายและทางใจให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ พร้อมกับระบุสิ่งที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อเป็นหลักประกันให้สิทธินี้ บรรลุผลไว้หลายประการ รวมถึงเรื่องการบำรุงอนามัยทุก ๆ ด้านทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมให้ดีขึ้น ทำนองเดียวกันในส่วนของมาตรฐานการครองชีพก็มีการระบุอย่างชัดเจน ถึงการปฏิรูประบบแบ่งปันที่ดินในทางที่จะเอื้อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนา รวมทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ด้วยหลักการอันกว้างขวางแห่งข้อบัญญัติข้างต้นนี้ ทำให้มีการตีความและจำแนกเป็นสิทธิด้านอื่น ๆ ตามมาอีกจำนวนมาก ที่สำคัญได้แก่ สิทธิในน้ำ (Rights to Water) สิทธิในที่ดิน (Rights to Land) สิทธิในอากาศบริสุทธิ์ (Rights to Clean Air) สิทธิที่จะมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม (Rights to Adequate Housing) และสิทธิที่จะมีอาหารที่เหมาะสม (Rights to Adequate Food) เป็นต้น ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่า ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการที่จะธำรงมาตรฐานการครองชีพที่ดี ขณะเดียวกันการจะมีมาตรฐานทางสุขภาพที่ดีก็ย่อมขึ้นกับปัจจัยเหล่านี้ด้วย

2.4.5.5 สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการแสดงออกและการรับหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ต่างระบุถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยที่สิทธิดังกล่าวนี้รวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็น โดยปราศจากการสอดแทรกตลอดจนสิทธิที่จะแสวงหาหรือแจ้งข่าวและความคิดเห็นทั้งด้วยวาจา โดยลายลักษณ์อักษร การตีพิมพ์ศิลปะหรือรูปแบบอื่นใด ผ่านสื่อต่าง ๆ ได้อย่างมีต้องคำนึงถึงเขตแดนด้วย ในรายงานการศึกษาเรื่องปัญหาการสื่อสาร “หลายเสียง โลกเดียวกัน” (Many Voices, One World 1980) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับสิทธินี้ไว้ว่า สิทธิในการสื่อสารเป็นการขยายขอบเขตของเสรีภาพและประชาธิปไตยในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าเรื่องสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือการรับสาร ทั้งนี้ทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา มนุษย์ได้ต่อสู้เพื่อเสรีภาพในการพูด เสรีภาพในหนังสือพิมพ์ ให้ได้การสื่อสารที่เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ในแง่มุมใหม่นี้ก็คือส่วนหนึ่งของเรื่องการสื่อสารสองทาง ซึ่งเป็นการเปิดให้มีการเข้าถึงและมีส่วนร่วม

สิทธิในการสื่อสาร นับเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในอันที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถเลือกที่จะคิดและเชื่อในเรื่องศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ แบบอย่างการดำเนินชีวิต การรักษาเอกลักษณ์และความหลากหลายทางภาษาและศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิอันชอบธรรมที่จะดำรงความเชื่อของตนไว้ ด้วยการสื่อสารถ่ายทอดความคิดความเชื่อของตนออกไป ซึ่งย่อมหมายความว่าต้องเข้าถึงทรัพยากรด้านการสื่อสารได้อย่างเสมอภาค คือ

มีสิทธิเข้าถึง มีความรู้ความสามารถในการใช้ และมีโอกาสทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกันที่จะใช้สื่อทั้งหลายเพื่อแสดงและยืนยันความคิดเห็นของตน หรือโต้แย้งแสดงเหตุผลกับฝ่ายที่เห็นแตกต่าง

2.4.5.6 สิทธิการชุมนุมโดยสงบ

แม้ว่าการชุมนุมจะเป็นวิธีการหนึ่งในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความต้องการ หรือจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการสื่อสารและเป็นรูปแบบหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่โดยเนื้อหาแล้วสิทธิการชุมนุมเป็นรูปแบบการแสดงออกที่เข้มข้นและมีนัยทางการเมืองสูง สิทธินี้จึงได้ถูกระบุแยกออกมาเฉพาะเจาะจง ทั้งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติและกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยในส่วนของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UDHR) กำหนดให้มีการรับรองทั้งเสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคมโดยสงบ ขณะเดียวกันก็ให้การคุ้มครองมิให้บุคคลต้องถูกบังคับเพื่อการดังกล่าว ส่วนในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มีการกำหนดเพิ่มเติมในส่วนของเงื่อนไข ที่จะจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้ในกรณีที่มีข้อกฎหมายและมีความจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัยสาธารณะความสงบเรียบร้อยการสาธารณสุขหรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับ สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษของภาครัฐ ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารตามกฎหมายในรัฐธรรมนูญฉบับ 2560 ได้รับรองสถานะของประชาชนในสิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจพิเศษ ด้านสังคม ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทางราชการที่ได้มีส่วนในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงกระบวนการร่วมตัดสินใจแสดงความคิดเห็น แสดงออกการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา พื้นที่ชุมชนในการจัดการผลประโยชน์ และการได้รับการคุ้มครองถือครองพื้นที่ดินในกรรมสิทธิ์การประกอบอาชีพอย่างอิสระ และให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดทิศทางเป้าหมายหรือออกแบบการพัฒนาร่วมกัน และเป็นแนวคิดหลักที่สามารถใช้ในการอธิบายปัญหาการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตเศรษฐกิจพิเศษ ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดิน และพื้นที่สาธารณะประโยชน์ การจัดทำผังเมืองรวม การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน กับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การจัดการระบบเศรษฐกิจ ภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.5 แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements)

2.5.1 ความหมายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นขบวนการเรียกร้องของคนจำนวนหนึ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ตนเองปรารถนา ของผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวมีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด โดยกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง และจะเห็นได้ว่าในสังคมตะวันตกนั้น เป็นที่ได้รับการอธิบายถึงกันอย่างกว้างขวาง โดยมีขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องของประชาชนเกิดขึ้นในแถบภูมิภาคนี้ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่เพียงแต่พยายามอธิบายถึงอิทธิพลของรัฐในกระบวนการทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การเคลื่อนไหวของโครงสร้างของสังคม ที่พยายามจะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการปรับเปลี่ยนทางการเมือง (Mc Donald, 2006) ส่วน Mc Carthy and Zaid ได้อธิบายว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นชุดของความเชื่อ ของขบวนการประชาชนต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม การจัดสรรผลประโยชน์ในสังคม

Omvedt ให้ทัศนะว่า การเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นขบวนการทางสังคมในความหมายที่ว่า มีการจัดองค์กร โครงสร้าง และอุดมการณ์ทั่วไปในแนวกว้างที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงสังคม แต่ Lyman เชื่อว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นกระบวนการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิต บรรทัดฐานของสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายไม่ใช่เฉพาะการปฏิรูปทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเท่านั้น แต่ยังมุ่งหวังที่จะบรรลุเป้าหมายที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และสิทธิส่วนบุคคล จะไม่มองเพียงผลผลิตของโครงสร้างทางสังคมเท่านั้น แต่ให้มองไปที่การกระทำของบุคคลทั้งในหลาย ๆ มิติ ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2554)

ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ (2540) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบของการเคลื่อนไหว มี 2 ประการ คือ กลุ่มคนที่มีปฏิสังสรรค์ และเป้าหมายของขบวนการซึ่งเป็นตัวกระทำร่วมที่มาจาก การเข้าร่วมของประชาชน โดยมีผลประโยชน์และอัตลักษณ์ร่วมกัน ที่มีนัยสำคัญต่อความเป็นอยู่ของสังคม ทำให้ต่างจากพรรคการเมืองหรือกลุ่มกดดัน เพราะขบวนการทางสังคมที่มีการระดมมวลชน มีจุดมุ่งหมายในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements) ตามกรอบแนวคิดของสำนักคลาสสิก (Classical Approach) หรือสำนักพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior Approach) จะเน้นการพิจารณาในส่วนของการรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มที่เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอยู่ และการรวมกลุ่มที่เป็นเพียงชั่วคราว ชั่วคราว ไม่มีการรับรู้ล่วงหน้า ไม่มีบทบาทที่ชัดเจน หากจะอธิบายขบวนการทางสังคมตามกรอบแนวคิดนี้ มั่งจะมองว่าเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ โดยมีเงื่อนไข

ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่สืบเนื่องมาจากการถูกกดขี่ของปัจเจกชน จึงมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2554)

ดังนั้น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements) จึงเป็นการเคลื่อนไหวของโครงสร้างของสังคม ที่พยายามจะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการปรับเปลี่ยนทางการเมือง ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มที่เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอยู่ และการรวมกลุ่มที่เป็นเพียงชั่วคราวชั่วคราว ไม่มีการรับรู้ล่วงหน้า ไม่มีบทบาทที่ชัดเจน โดยมีเงื่อนไขของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สืบเนื่องมาจากการถูกกดขี่ของปัจเจกชน จึงมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง

2.5.1 แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movement)

สำนัก“ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่” เกิดขึ้นจากการวิพากษ์ทฤษฎีการระดมทรัพยากรว่า สนใจเฉพาะการตอบคำถามว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นอย่างไร (“How?”) ขณะเดียวกันก็วิพากษ์ทฤษฎีมาร์กซิสต์ว่า มีข้อจำกัดในการอธิบายปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 และ 1970 เช่น ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสิทธิสตรีและอัตลักษณ์ทางเพศสภาพซึ่งได้ทำให้เกิดคำถามในหมู่นักทฤษฎีในยุโรปกลุ่มหนึ่งว่า เหตุใดจึงเกิดขบวนการซึ่งมิได้มีฐานจากความขัดแย้งทางชนชั้นเหล่านี้ขึ้นอย่างกว้างขวาง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้ทำให้เกิดคำถามกับจุดเน้นของการวิเคราะห์ความขัดแย้ง ซึ่งอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่าง

“ทุนแรงงาน” หรือความขัดแย้งที่ตั้งอยู่บนฐานของการควบคุมทรัพยากรทางเศรษฐกิจ อันเป็นลักษณะสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวเก่า (Old Social Movement)

Alberto Melucci ได้ชี้ให้เห็นถึงการก่อตัวขึ้นของปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางสังคมหลังสมัยใหม่เหล่านี้ และเห็นว่าทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่ใช้อธิบายคือ ทฤษฎีทางชนชั้นและทฤษฎีแนวการกระทำรวมหมู่ของสำนักอเมริกา หรือทฤษฎีการระดมทรัพยากรนั้นมีข้อจำกัดเนื่องจากสนใจแต่เพียงองค์การเคลื่อนไหว ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี และความสำเร็จหรือความล้มเหลวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยนักทฤษฎีซึ่งอธิบายภายใต้ทฤษฎีสังคมศาสตร์ เท่าที่มีอยู่จึงให้คำตอบได้เพียงว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้น “อย่างไร?” (How?) แต่ไม่อาจให้คำตอบได้ว่า “เหตุใด?” หรือ “ทำไม?” (“Why?”) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงเกิดขึ้น

การตระหนักถึงความไม่เพียงพอของแนวการวิเคราะห์แบบชนชั้นดั้งเดิมนี้เองได้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกรอบการวิเคราะห์ของสำนักคิดที่เรียกว่า “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่” งานเขียนสำคัญที่ได้บุกเบิกแนวทางศึกษาของสำนักขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ มีดังนี้

Touraine (1981) ทฤษฎีวงจรของเขามีฐานคิดว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้เกิดขึ้นด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกัน และประสบชะตากรรมที่คล้าย ๆ กันเหมือน ๆ กับขบวนการทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายอื่น ๆ ดังนั้นเครือข่ายมโนทัศน์ที่ช่วยในการอธิบายการเกิดขึ้นของขบวนการแรงงานในศตวรรษที่ 19 ก็ยังคงมีความเชื่อถือได้เป็นอย่างดีสำหรับอธิบายการเกิดขึ้นของขบวนการสีเขียว ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 ทฤษฎีของ อาแลน ทูเรน ได้วิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปของวงจรทางการเมือง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมพยายามต่อสู้เพื่ออำนาจทางการเมืองในระดับชาติ แต่ในกระบวนการเข้าสู่อำนาจนั้น พวกเขาจะถูกดึงเข้าไปเป็นพวกผลที่ตามมาคือ ขบวนการเคลื่อนไหวสังคมแนวใหม่ได้ถือกำเนิดขึ้น ทฤษฎีของ อาแลน ทูเรน ได้วางโมเดลจากแบบอย่างของขบวนการแรงงาน ดังนั้นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ เช่น ขบวนการสีเขียวก็ถูกมองคล้ายกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวเก่าแห่งสังคมยุคหลังอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับขบวนการแรงงานในสังคมอุตสาหกรรม

Habermas (1998) มองขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในฐานะ ที่เป็นทั้งการแสดงออกถึงความจริงทางสังคมที่แปลกแยกและการโต้ตอบเพื่อต่อต้านมัน ถ้าความมีเหตุผลเชิงเทคนิคได้เข้าไปรุกรานต่อโลกแห่งชีวิตมากเท่าไร โอกาสที่พลเมืองจะตอบโต้ในรูปของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมก็มีมากขึ้นเท่านั้น แต่โอกาสที่พลเมืองจะตอบโต้อย่างไร้เหตุผลก็จะมีมากขึ้นด้วย

ดังนั้นมโนทัศน์ของ เจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส ถือว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการโต้กลับที่จะเยียวยาสังคม แต่ก็ไร้เหตุผลเพื่อต่อต้านในสิ่งที่เรียกว่าการทำให้โลกแห่งชีวิตของพลเมืองต้องตกเป็นอาณานิคม รวมทั้งความพยายามที่จะสถาปนาความเป็นอิสระให้แก่โลกแห่งชีวิตขึ้นมาใหม่การต่อสู้เพื่อครอบงำอิสรภาพให้แก่โลกแห่งชีวิต เป็นการปลดปล่อยมันให้เป็นอิสระจากการครอบงำโดยความเป็นเหตุผลเชิงเทคนิค เป็นการต่อสู้ทางสังคมการเมืองและทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่ในระบบการเมืองตามแบบแผนดั้งเดิมอย่างไรก็ตาม การทำให้โลกแห่งชีวิตมีอิสระนั้นสิ่งที่ตามมาอย่างจำเป็นที่เดียวก็คือ มันทำให้ระบบการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งเจอร์เก็น ฮาเบอร์มาสระบุถึงระบบการเมืองในระดับชาติ

เจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส มองวิวัฒนาการของสังคมในรูปของแรงงานด้านหนึ่ง และอีกด้านหนึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิวัฒนาการของรูปแบบการผลิตกับวิวัฒนาการของโลกแห่งชีวิตซึ่งที่อยู่ระหว่างกลางก็คือระบบการเมือง ซึ่งจะเป็นตัวกำกับวิวัฒนาการของทั้งด้านแรงงานและด้านปฏิสัมพันธ์ และยังเป็นหลักประกันว่าความเป็นเหตุผลเชิงเทคนิคจะไม่บุกรุกเข้าไปในโลกแห่งชีวิต ดังนั้นความเป็นเหตุผลเชิงเทคนิคจึงเท่ากับเป็นการทำให้ระบบการเมืองอ่อนแอลง ถ้าสิ่งนี้ได้เกิดขึ้น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมก็จะเกิดขึ้น แต่ถ้าหากว่ามันสามารถจัดการป้องกันการ

รุกรานดังกล่าวได้สำเร็จ มันก็จะฟื้นความเป็นอิสระของระบบการเมืองขึ้นมาใหม่อย่างทันทีในฐานะเป็นตัวสื่อกลาง (Mediator) ที่มีความเป็นกลางอยู่ระหว่างแรงงานกับการปฏิสัมพันธ์

ครอส ออฟฟี่ มองขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ว่าเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ระบบการเมืองวิวัฒนาการและปรับตัวต่อความต้องการใหม่ ๆ ตามที่การพัฒนาอุตสาหกรรมได้กระทำต่อมันและเขามีความเห็นว่าเป็นระบบการเมืองคือรัฐชาติ ถือเป็นหลักสำคัญในการจัดการกับกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมและผลทางสังคมที่เกิดขึ้นตามมาเพราะระบบการเมืองมีฐานะเป็นตัวรักษากฎ (Regulator) ที่อยู่ระหว่างระบบเศรษฐกิจกับสังคมประชาคม ซึ่งฐานคิดอันเป็นนัยยะแฝงในทฤษฎีของ ครอสออฟฟี่ พบว่า ขณะที่มีความเจริญก้าวหน้าจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ระบบการเมืองก็จะขยายกิจกรรมเป็นตัวรักษากฎของมันเข้าไปในระบบเศรษฐกิจและสังคมประชาคมเพิ่มขึ้น เนื่องจากไม่อาจหลีกเลี่ยงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ได้ ทำให้พื้นที่รอยต่อระหว่างระบบการเมืองกับส่วนของสังคมประชาคมซึ่งยังไม่ได้ถูกทำให้เป็น “การเมือง” มีพื้นที่สีเทาที่กำลังจะกลายเป็น “ส่วนการเมือง” บริเวณนี้เองที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ปรากฏตัวขึ้นมา ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ในช่วงเปลี่ยนผ่าน และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคือตัวกระทำทางสังคมซึ่งช่วยทำให้พื้นที่อันเป็นของสังคมประชาคมได้เป็น “การเมือง” กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมช่วยทำให้ระบบการเมืองขยายกิจกรรมและพื้นที่เข้าสู่สังคมประชาคม และทำให้ระบบการเมืองสามารถปรับตัวเข้ากับการท้าทายใหม่ที่เป็นผลพวงมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม

ครอส ออฟฟี่ ได้ชี้ให้เห็นว่า ขบวนการสิ่งแวดล้อมในทศวรรษ 1970 ได้ยกปัญหาสิ่งแวดล้อมให้เป็นประเด็นทางการเมืองภายในสังคมประชาคม และเป็นการเตรียมพื้นฐานให้ระบบการเมืองที่จะบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมเข้าไปในพื้นที่ทางการเมือง การเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างที่กล่าวมา (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร์) ได้สรุปลักษณะสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ไว้ 4 ประการ คือ

ประการแรก ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของชนชั้นเดียวดังเช่นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตที่ทฤษฎีมาร์กซิสได้อธิบายไว้ แต่เป็นการตอบโต้กับปัญหาและความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งวางอยู่บนฐานหลากหลายชนชั้น

ประการที่สอง เรื่องที่เคลื่อนไหวเรียกร้องของขบวนการเหล่านี้ ก็มีใช้เรื่องแคบ ๆ เกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างที่ถูกกลุ่มผลประโยชน์ในวิชารัฐศาสตร์ว่าไว้

ประการที่สาม ในขณะที่กรอบทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ การกระทำกรรวมหมู่อยู่ภายในระบบการเมือง แต่การปรากฏตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในสังคมหลังอุตสาหกรรมมีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้อง ที่ไม่ผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรง

อยู่ เช่น พรรคการเมือง นักการเมือง หรือหวังพึ่งกลไกรัฐ เพราะความขัดแย้งใหม่ ๆ เหล่านี้ สลับซับซ้อนเกินกว่าที่สถาบันทางการเมืองในระบบการเมืองปกติจะจัดการได้ ขบวนการเหล่านี้จึงได้แสวงหากลไกที่จะเปิดช่องทางทางการเมืองแบบใหม่ ที่มากกว่าสถาบันและกลไกการเมืองปกติในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

ประการที่สี่ ขบวนการเหล่านี้มิได้เรียกร้องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มดังเช่นในกรอบของทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ อีกทั้งจุดหมายของขบวนการเหล่านี้ก็ได้ต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐดังเช่นขบวนการชนชั้นที่มุ่งสู่การปฏิวัติ แต่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่นี้ต้องการสร้าง “กติกาสัญญาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” อันเป็นการช่วงชิงการนำในการสร้างค่านิยมหรือความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่ต่อสู้ หรือเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร์, 2542)

ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2545) ให้ทัศนะว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ ถือเป็นขบวนการทางสังคมในความหมายที่ว่า “มีการจัดองค์กร โครงสร้างและอุดมการณ์ทั่วไปในแนวกว้างที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงสังคม” ของการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ (Collective Action) ซึ่งอาจมีเป้าหมายแตกต่างกันไปและได้เสนอว่า การทำความเข้าใจขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่โลกที่สาม (รวมทั้งประเทศไทย) โดยใช้แนวคิดที่จะพัฒนาจากตะวันตก ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ กล่าวคือ

1. ขบวนการทางสังคมในประเทศตะวันตก เกิดจากไม่พอใจต่อคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำไม่ใช่เรื่องการทำมาหากิน และความอยู่รอดของชนระดับล่างดังที่เกิดในประเทศ โลกที่สาม ซึ่งผู้ร่วมขบวนการเคลื่อนไหวจะเป็นประชาชนระดับล่าง เช่น คนจน ชาวไร่ชาวนา คนชายขอบ และผู้ด้อยโอกาส ไม่ใช่ชนชั้นกลางเช่นในตะวันตก

2. การเคลื่อนไหวทางสังคมหลายขบวนในประเทศ โลกที่สาม มีฐานอยู่ที่ชุมชน ไม่ใช่ชนชั้น เช่น ขบวนการทางเลือกการพัฒนา ขบวนการชนกลุ่มน้อย

3. ปัญหาประเทศ โลกที่สาม มีความซับซ้อนมากเพราะถูกรอบงำ 2 ระดับ คือ การครอบงำของรัฐและตลาดซึ่งเป็นปัญหาสังคมโลก

ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร์ (2540, น. 64) ได้สรุป ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ไว้ว่า

1. ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของชนชั้นเพียงอย่างเดียว
2. ประเด็นการเรียกร้องไม่ใช่เรื่องเดิม ๆ ที่เป็นผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของคนจำนวนมากจากหลายกลุ่มหลายชนชั้น

3. ผู้เรียกร้องมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวด้วยตัวเอง ไม่ใช่การเรียกร้องผ่านกลไกของรัฐหรือกลไกทางการเมือง เนื่องจากการไม่เชื่อมั่นไม่ศรัทธาความเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองและความจริงใจของรัฐ

4. เป้าหมายของการเรียกร้องต้องการสร้าง กติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำเนินชีวิต ไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจของรัฐ ดังเช่นขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นมาในอดีต

2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ (Collective Action) ซึ่งนักวิชาการบางคนเสนอว่า Collective Action อาจมีหลายประเภท เช่น ทูเรน (Touraine) เสนอว่า Collective Action แบ่งได้เป็นสามประเภทคือ ประเภทแรก เป็นเพียงพฤติกรรมการตั้งรับ (Defensive Action) เมื่อถูกโจมตี ประเภทที่สอง เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่เพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งสองประเภทนี้ทูเรน ไม่ถือว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ประเภทที่สาม คือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึงการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ที่ตั้งใจเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางอำนาจหลัก ๆ ของสังคม

Bennet (1997) วิจารณ์ว่า คำจำกัดความของทูเรนนั้นเคร่งครัดมากเกินไป และเสนอว่าขบวนการประเภทที่หนึ่งและสองนั้น ถ้าหากกระจายตัวไปอย่างกว้างขวางและมีความยั่งยืนอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมระดับกว้างได้

Castells (1997) ไม่ต้องการแยกขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมว่าดีหรือเลว ก้าวหน้าหรือถอยหลังเข้าคลอง คาสเทลล์ให้เหตุผลว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งหลายล้วนแล้วแต่ “เป็นเครื่องแสดงว่าเราคือใครและชี้แนวทางการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจนำไปสู่ ‘นรกหรือสวรรค์’” สำหรับคาสเทลล์แล้ว ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ “การรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ ซึ่งส่งผลเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าและสถาบันของสังคม” ก่อนหน้านี้มักเป็นการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในกรอบของทฤษฎีมาร์กซิสม์ หรือสังคมนิยมแต่นักทฤษฎีรุ่นหลัง ๆ เน้นให้ความสนใจศึกษาขบวนการจากมุมมองของผู้ร่วมขบวนการเองมากกว่าว่าต้องการอะไร? มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนสังคมระดับไหน? ผู้ร่วมขบวนการมีอุดมการณ์หรือไม่ มีอุดมการณ์อย่างไร? พวกเขาวิเคราะห์สถานะการถูกเอาเปรียบ หรือการถูกตกเป็นเหยื่อของเขาอย่างไร? ในบริบทเศรษฐกิจสังคมการเมือง วัฒนธรรมอย่างไร? ดังนั้นจึงเปิดให้มีการนำแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาวิเคราะห์สาเหตุจุดมุ่งหมายอุดมการณ์และวิธีการของขบวนการหลากหลายมากขึ้น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2545, น. 54 - 58) และมีผู้เสนอทฤษฎีใหม่รู้จักกันในนามทฤษฎีระดมทรัพยากร (Resourcemobilization Theory) หรือ RM หัวใจสำคัญของทฤษฎีระดมทรัพยากร คือ การอธิบายการเกิดการพัฒนาระบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไปสู่ความเข้มแข็ง ตลอดจนความสำเร็จ

ของขบวนการด้วยเงื่อนไขเพียงพอ (Sufficiency Condition) อื่น ๆ นั่นคือ เงื่อนไขด้านองค์การ การเคลื่อนไหวทางสังคม กระบวนการระดมทรัพยากร และยุทธวิธีการเคลื่อนไหว โดยมีนักทฤษฎีคนสำคัญคือ McCarthy และ Zald (ประกาศ ปี้นตบแต่ง, 2552, น. 76 - 77) ซึ่งพัฒนาทฤษฎีระดมทรัพยากรจากฐานคิดของ Olson ที่อธิบายว่า ปัจเจกบุคคลที่มีเหตุมีผลจะเข้าร่วมกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม (Collective Goods) ถ้าต้นทุนของการเข้าไปมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลไม่มากไปกว่าผลประโยชน์ของบุคคล (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2548 54 - 58) การวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม John D. McCarthy และ Myer N. Zald จึงเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. องค์การเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึง องค์การที่มีลักษณะซับซ้อนหรือองค์ที่มีลักษณะเป็นทางการที่มีจุดหมายของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือฝ่ายต่อต้านที่จะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุจุดหมายของขบวนการ

2. การระดมทรัพยากร หมายถึง การที่องค์การเคลื่อนไหวทางสังคมจำเป็นต้องมีทรัพยากรสนับสนุนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายได้ โดยผู้ที่เป็นเจ้าของและครอบครองทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับองค์การเคลื่อนไหวทางสังคมก็คือ ปัจเจกบุคคลและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในสังคมซึ่งสามารถแบ่งออกได้หลายมิติ ดังนี้

2.1 สมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกัน (adherent) คือ ปัจเจกบุคคลและกลุ่มองค์กรที่เชื่อในเป้าหมายร่วมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

2.2 สมาชิกผู้สนับสนุน (Constituent) คือ ปัจเจกบุคคลที่อุดหนุนทรัพยากรแก่องค์การเคลื่อนไหวทางสังคม

2.3 สาธารณชนผู้เฝ้ามอง (Bystander Public) คือ ผู้ที่ไม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกัน แต่รับรู้ในจุดหมายและการกระทำของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแต่ก็มิได้มีลักษณะเป็นฝ่ายตรงข้าม

2.4 ฝ่ายตรงข้าม (Opponent) คือ ผู้ที่ทั้งไม่เห็นด้วยกับจุดหมายและการกระทำเพื่อนำไปสู่การบรรลุจุดหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

นอกจากนี้ ยังแบ่งปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาจากการได้รับหรือไม่ได้รับประโยชน์จากความสำเร็จออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ได้รับประโยชน์โดยตรง (Potential Beneficiary) กับผู้ให้การสนับสนุนแต่ไม่ได้รับประโยชน์ (Conscience Adherent) ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์กระบวนการระดมทรัพยากรขององค์การเคลื่อนไหวทางสังคม

3. ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว พบว่า วิธีหลักในการเคลื่อนไหว เพื่อบรรลุจุดหมาย เป้าประสงค์ผลประโยชน์หรือความต้องการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คือการใช้การ

กระทำรวมหมู่ด้วยยุทธวิธีขัดขวางระบบปกติ (Disruptive Tactics) ซึ่งการสร้างอำนาจและอิทธิพลผ่านวิธีการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นนอกพื้นที่และช่องทางระบบการเมืองปกติ และมักมีลักษณะการเคลื่อนไหวที่ขัดแย้งกับโครงสร้างสถาบันที่ลงรากปักฐานในสังคม ซึ่งได้นำไปสู่การต่อต้านขัดขวางและการปราบปราม โดยรัฐหรือฝ่ายต่อต้านขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Countermovement)

ศาสตราจารย์ไพจิตร (2541) กล่าวว่า ทฤษฎีนี้มุ่งความสนใจไปที่การทำความเข้าใจกับวิธีการและยุทธศาสตร์ของขบวนการเคลื่อนไหว ต้องการอธิบายว่า เหตุใดบางขบวนการจึงประสบความสำเร็จมากกว่าบางขบวนการ ความสำเร็จนี้ดูจากความสัมพันธ์ในการเปลี่ยนนโยบายรัฐหรือในการให้รัฐออกกฎหมายใหม่ ๆ เพื่อสนับสนุนจุดมุ่งหมายของข้อเรียกร้อง ทฤษฎีนี้ไม่สนใจเลยว่าเหตุใดขบวนการจึงเกิดโดยถือว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจได้ง่าย ๆ ดังนั้น จึงมีนักวิเคราะห์จัดทฤษฎีนี้ว่ามุ่งไปที่การเปลี่ยนการเมือง (Political Action) มากกว่าจะเป็นการมุ่งไปที่การเปลี่ยนหรือสร้างสังคมประชา (Civil Society) พัฒนาการของทฤษฎีการระดมทรัพยากร แยกแยะออกมาเป็นอีกสำนักหนึ่งเรียกว่า Political Process Approach เกิดทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political Process Theory) สำนักนี้มองว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นรูปแบบหนึ่งของ “การเมืองมวลชน” (Masspolitics) กล่าวคือ เน้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกับรัฐ ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่าโอกาสที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จะประสบความสำเร็จนั้นถูกกำหนดโดย “โอกาสทางการเมือง” ที่จะเอื้ออำนวยหรือในทางกลับกันภาวะที่สภาพการเมืองไม่เปิดโอกาสหรือไม่เอื้ออำนวย ถ้าหากรัฐบาลในขณะนั้นแข็งและจงใจจะกดขี่ควบคุมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมต่าง ๆ โอกาสที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จะประสบความสำเร็จก็เป็นไปได้ยากแต่ถ้ารัฐบาลในขณะนั้นอ่อน อาจเกิด “โอกาสทางการเมือง” เอื้ออำนวยให้ขบวนการเห็นช่องทางเรียกร้องได้สำเร็จ นักวิชาการในสำนักทฤษฎีนี้มีใคร่สนใจประเด็นเรื่อง Resource Mobilization พวกเขาเน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกับรัฐ และวิถีทางที่ระบบการเมืองต่าง ๆ จะส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของ “ขบวนการ” มากกว่าแต่ทฤษฎีนี้ถูกวิจารณ์ว่าอธิบายเชิงโครงสร้างเป็นหลัก ทำให้ดูเหมือนว่าการระดมผู้คนให้เข้าร่วมขบวนการต่าง ๆ มีลักษณะหยุดนิ่งคงที่

ดังนั้น ในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของนักวิชาการหลายท่าน ในระยะต่อมาได้เชื่อมโยงมุมมองจิตวิทยาเกี่ยวกับทฤษฎีการระดมทรัพยากรเข้าด้วยกัน นั่นคือ การสร้างกรอบโครงสร้างวัฒนธรรม (Cultural Framing Theory) เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างพลังในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งแม็กอดัม (Doug McAdum) ในปี ค.ศ. 1994 ได้พบว่า วัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ด้วยลักษณะสำคัญดังนี้

วัฒนธรรมเป็นรากฐานของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กรณีนี้แม็กออตัม กล่าวว่าในกระบวนการสร้างโครงกรอบหลักของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อระดมประชาชนให้เข้าร่วมกลุ่มและสร้างเครือข่ายการสมาคมระหว่างองค์กร วัฒนธรรมได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นโครงกรอบหลักของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งกระบวนการสร้างโครงกรอบหลักผ่านวัฒนธรรมนั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การนำวัฒนธรรมมาเป็นอุดมคติหรือเพื่อการต่อต้าน

การเปิดโอกาสทางวัฒนธรรม เป็นการสร้างโครงกรอบต่อต้านหลัก (Master Protestframe) โดยโครงกรอบนี้จะเป็นตัวช่วยสร้างความชอบธรรมแก่การเคลื่อนไหวทางสังคม โดยกระทำการเชื่อมโยงประเด็นที่ยึดโยงกับบริบทภายนอก กระบวนการสร้างโครงกรอบหลักจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกลุ่มอื่น นำแนวทางของพวกเขาไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างโครงกรอบหลักและการระดมทรัพยากรได้หรือไม่

ในอีกด้านหนึ่งแม็กออตัม ได้ชี้ให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน เมื่อการเคลื่อนไหวทางสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ ก็จะส่งผลต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้วย

2.5.3 แนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้และยุทธวิธีของขบวนการทางสังคม

ประกาศ ปี้นตศด่ง (2546, น. 161) ได้แบ่งแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้และยุทธวิธีของขบวนการทางสังคมไว้ดังนี้

1 ยุทธวิธีการขัดขวาง ทำลายระบบการเมือง (Disruptive) ในช่วงทศวรรษ 1980s และ 1970s วิธีการดังกล่าวนี้เป็นปรากฏให้เห็นอย่างกว้างขวางซึ่งเป็นการเข้าไปขัดขวาง กีดกันกระบวนการตัดสินใจในรูปแบบใหม่ที่นอกเหนือไปจากการใช้วิธีการผ่านกระบวนการเลือกตั้ง และการยึดอำนาจโดยทหารดังเช่น การเคลื่อนไหวประท้วงของขบวนการผ่านการเลือกตั้ง และการยึดอำนาจโดยทหารดังเช่น การเคลื่อนไหวประท้วงของขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิความเป็นพลเมือง ที่นำโดย มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ขบวนการต่อต้านสงครามเวียดนาม วิธีการนี้เป็นการเข้าไปขัดขวางการตัดสินใจทางการเมือง และฝ่ายที่เผชิญหน้าด้วยเป็นวิธีการที่สะท้อนให้เห็นถึงการขอความเห็นอกเห็นใจ และการตั้งคำถามกับความชอบธรรมที่ดำรงอยู่ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับที่เป็นการกระทำแบบทำทลาย (Direction) ที่ไม่ผิดกฎหมายแต่ใช้ความกล้าหาญกล้าได้กล้าเสียของผู้กระทำการ โดยมีต้นทุนความเสียหาย เช่น การบอยคอตรถเมล์โดยสารในการเคลื่อนไหวของขบวนการสิทธิความเป็นพลเมือง และ 2) ระดับของกิจกรรมที่มีลักษณะผิดกฎหมาย แต่เป็นปฏิบัติการด้วยยุทธวิธีไร้ความรุนแรง เช่น การถือประท้วง ซึ่งมีรูปแบบของยุทธวิธีการขัดขวางดังต่อไปนี้

1.1 การดื้อแพ่ง (Civil Disobedience) การดื้อแพ่งเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนและต่อต้านกฎหมายโดยสันติวิธี เป็นการกระทำในเชิงศีลธรรมเป็นการประท้วงหรือคัดค้านคำสั่งกฎหมายของผู้ปกครองที่อยู่ศีลธรรม หรือเป็นการต่อต้านการกระทำของรัฐบาลที่เป็นประชาชนเห็นว่าเป็นไม่ชอบธรรม

1.2 การบอยคอต (Boycott) คือ เป็นการกระทำที่ไม่ผิดหรือละเมิดกฎหมายแต่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนด้วยการสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ ความสะดวกสบายของผู้ร่วมมือกระทำ การดั่งตัวอย่างการบอยคอตที่สำคัญ ที่เคยถูกนำมาใช้โดยขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิความเป็นพลเมืองในทศวรรษ 1960 โดยเป็นยุทธวิธีอย่างแรกที่ถูกเลือกที่ Montgomery มลรัฐ Alabama ในช่วง 1995-1996 นำโดยมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ และ โบสถ์ของคนผิวดำซึ่งเป็นการบอยคอตรถเมล์โดยสารที่แยงแยกสีผิว วิธีการดังกล่าวนี้ได้เป็นเครื่องหมายสำคัญของการเกิดขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิของพลเมือง

1.3 การนั่งประท้วง (Sit-Ins) คือรูปแบบในการบุกเข้าไปนั่งประท้วงในสถานที่เฉพาะซึ่งมักจะเป็นที่หวงห้ามสำหรับกลุ่มคนที่บุกเข้าไป หรือไม่มีสิทธิหน้าที่ที่ถูกระบุเอาไว้ในความสัมพันธ์ทางสังคมปกติ เช่น การห้ามคนผิวดำเข้าไปกินร้านอาหารร่วมกับคนขาวในยุคช่วงการเคลื่อนไหวสิทธิพลเมืองการบุกเข้าฝ่าเข้าไปนั่งในสถานที่ราชการ ห้องทำงานของผู้มีอำนาจทางการเมืองเพื่อให้มีการเจรจา

2. ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง (Violence) ลักษณะสำคัญของยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง (Violence) ที่สำคัญคือ เป็นการทำให้เกิดการบาดเจ็บล้มตายและความเสียหายทางด้านทรัพย์สิน ในสังคมประชาธิปไตยปัจจุบัน วิธีการใช้ความรุนแรงถูกนำมาใช้ น้อยกว่าวิธีการใช้ความรุนแรงจุดสำคัญที่ทำให้เห็นวิธีการนี้ลดความสำคัญลงไป ก็คือ รัฐสามารถควบคุม ผูกขาดความชอบธรรมในการใช้กลไกการปราบปราม และรัฐได้เข้ามาควบคุมการใช้ความรุนแรง ส่วนในสังคมเผด็จการมักผลักดันให้ผู้ประท้วงหันไปใช้ความรุนแรงเพราะไม่สามารถเข้าถึงความชอบธรรมของการมีส่วนร่วมได้ถึงแม้ว่าวิธีการใช้ความรุนแรงจะสามารถสร้างความดึงดูดแก้ไขผู้คนโดยทั่วไป แต่ก็มีความจำกัดที่น่าสะพรึงกลัวเพราะทำให้คนขาดความเห็นอกเห็นใจ ผลของการใช้ความรุนแรงทำให้เกิดความขัดแย้ง เผชิญหน้าและการเมืองแบบแยกขั้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบพันธมิตรรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ท้าทายระบบกับผู้มีอำนาจทางการเมือง

3. ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ (Conventon) ลักษณะสำคัญคือ เป็นวิธีการที่ไม่ต้องการความเอาใจจริงเอาใจความทุ่มเทสูง แต่สามารถดึงดูดเข้าร่วมจำนวนมากได้ สามารถสะท้อนถึงนัยแห่งความคาดหวังของผู้เข้าร่วมแต่เกิดขึ้นจนมีลักษณะกลายเป็นวิธีการสถาบัน ซึ่งทำให้ขาดการทำลายต่อระบบปกติที่เป็นอยู่ ดังเช่น การเดินขบวน (Demonstration) และ

การนัดหยุดงาน (Strike) ซึ่งทั้งสองวิธีการนี้ได้กลายเป็นการต่อรองเชิงสถาบันที่มีพิธีกรรม กฎเกณฑ์ที่ตายตัว และความคาดหวังที่ชัดเจนระหว่างผู้ที่ทำทนายและผู้ที่เผชิญหน้าทีเดียววิธีการดังกล่าวนี้อาจผนวกด้วยวิธีการรูปแบบอื่น ๆ ด้วย เช่นการเดินขบวนเพื่อหาเสียงสนับสนุนจากชุมชนรอบข้างสื่อมวลชน การปิดโรงงาน การยึดโรงงาน สถานที่ทำงาน เป็นต้น

จากแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบใหม่ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงแนวทางการเคลื่อนไหวต่อรอง จุดมุ่งหมายของการเคลื่อนไหว กลยุทธ์ การเคลื่อนไหว รวมทั้งยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวของประชาชน ที่ทรงผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนในนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากการที่ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวต่อรองขอความเป็นธรรมจากรัฐบาล ถึงแม้สถานการณ์ทางการเมืองไทยอยู่ในช่วงยุค รัฐบาล คสช.ที่มีการยังถูกจำกัดข้อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพจึงนับได้ว่าเป็นการออกมาเคลื่อนไหวที่ทำทนาย อำนาจรัฐในมาตรา 44 ที่นำเอายุทธศาสตร์ในการทำทนายกลุ่มอำนาจรัฐบาล คือการเรียกร้องและข้อร้องเรียนเป็นที่รับรู้ในสื่อมวลชน คือหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ทางกลุ่มไลน์ เฟสบุ๊ก การยื่นหนังสือคัดค้าน การคัดขวางเจ้าหน้าที่สำรวจพื้นที่ดินของชาวบ้านในพื้นที่ เป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับประเด็นการต่อสู้และข่าวที่ใช้ในการต่อสู้มีผลกระทบในทางบวก ที่มีกลุ่มเครือข่ายจับตาปัญหาที่ดินทำกิน กลุ่มประชาสังคม กลุ่มด้านสิทธิมนุษยชน เครือข่ายผู้นำองค์กรประชาชน เครือข่ายประชาชนผู้ใช้สิทธิเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มที่มีสถานภาพสังคมสูง โดยกลุ่มที่สาม ดังกล่าวสามารถบีบบังคับกลุ่มเป้าหมายใช้อิทธิพล หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีการตัดสินใจและดำเนินการตอบสนองข้อเรียกร้องอย่างใดอย่างหนึ่ง

ศยามล ไกรยูรวงศ์ และคณะ (2549, น. 15 - 46)แนวคิดและยุทธวิธีการต่อสู้ของขบวนการทางสังคมแล้ว ยังมีงาน ที่ทำการศึกษายุทธวิธีการต่อสู้เพื่อแก้ปัญหากรณีพิพาทที่ดิน ซึ่งถือเป็นประเด็นประเด็นหนึ่งที่กระทบต่อสิทธิชุมชน กล่าว คือ กรณีที่กระบวนการแก้ไขปัญหา คืบหน้ามาจากชุมชนที่เดือดร้อนรวมกลุ่มติดตามการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การยื่นหนังสือในระดับพื้นที่ จนถึงระดับรัฐบาลรวมกลุ่มชุมนุมเรียกร้องให้หน่วยงานรัฐเร่งรัดดำเนินการตามข้อเรียกร้องเริ่มตั้งแต่ระดับกลุ่มหมู่บ้านและพัฒนาเป็นเครือข่ายระดับชาติ โดยรูปแบบของการแก้ไขปัญหาและแนวทางการต่อสู้ของชุมชนสามารถสรุปเป็นสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. การร้องเรียนต่อฝ่ายปกครองโดยผู้เดือดร้อนร้องเรียนผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือองค์กรบริหารส่วนตำบล หากไม่ได้ผลผู้เดือดร้อนจึงจะติดต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในระดับจังหวัดต่อนั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะส่งเรื่องไปยังหน่วยงาน ที่รับผิดชอบในระดับจังหวัด เรื่องร้องเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการแก้ไขเนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัด ไม่มีอำนาจตัดสินใจ กรณีพิพาทจึงถูกส่งไปยังหน่วยงานรัฐส่วนกลางและรัฐบาล

2. การร้องเรียนต่อนักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกในวุฒิสภา รวมถึงการร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐในส่วนกลางและรัฐมนตรีที่รับผิดชอบโดยตรงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่กลุ่มผู้เดือดร้อนมุ่งหวัง ให้มีการกดดันติดตามให้หน่วยงานรัฐแก้ไขปัญหาผลของการดำเนินการคือ การรายงานปัญหาส่งเรื่องให้รัฐบาลเพื่อติดตามตรวจสอบแต่ไม่เป็นผลต่อการกดดันให้รัฐบาลเร่งรัดแก้ไขปัญหามากนัก ยกเว้นเรื่องที่มีการชุมนุมของผู้เดือดร้อนจำนวนมากแต่ไม่ถึงขั้นยุติปัญหาเพราะมีอุปสรรคด้านทางกลไกของรัฐและกฎหมาย

3. การรวมกลุ่มชุมนุมกันในที่สาธารณะเพื่อกดดันให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา เมื่อผู้ให้ที่เดือดร้อนดำเนินการมาตามขั้นตอนแล้วไม่เป็นผล ทำให้ได้รับบทเรียนและประสบการณ์ในการติดตามการแก้ไขปัญหาโดยตรงและตระหนักดีว่ากลไกของรัฐเป็นอุปสรรคสำคัญ ในการแก้ไขปัญหา กระบวนการนี้ได้สร้างจิตสำนึกที่ต้องการให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยตรงการรวมกลุ่มเริ่ม จากสมาชิกที่เดือดร้อนภายในชุมชนโดยมีการจัดการชุมชนในที่สาธารณะ เช่น ตามหน่วยงานราชการ เพื่อดำเนินการเรียกร้องหรือยื่นหนังสือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสร้างสถานการณ์ให้สื่อมวลชนสนใจทำเป็นข่าว กรณีเช่นนี้รัฐบาลมักจะเร่งแก้ไขปัญหาในระยะเริ่มแรกแต่หากไม่ติดตามการแก้ไขปัญหาจะล่าช้าตามเดิม

4. การนำเรื่องร้องเรียนต่อองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ อาทิ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น เพื่อรวบรวมข้อมูลเสนอการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบายและนำเสนอต่อรัฐบาล แต่ยังไม่มีความสามารถยุติปัญหาได้ โดยเป็นเพียงการเจรจาไกล่เกลี่ยประนีประนอมเท่านั้น

5. การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายในกรณีเดียวกันเพื่อสร้างกระแสสังคมให้มาสนใจปัญหาข้อพิพาทที่ดิน เช่น การรวมกลุ่มเป็นสมัชชาคนจน หรือสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ เป็นต้น การรวมกลุ่มลักษณะนี้เป็น การสร้างพันธมิตรกับผู้เดือดร้อนที่เผชิญปัญหาแบบเดียวกันและกับกรณีอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาแบบเดียวกัน เพื่อสร้างพลังการต่อรองกับรัฐบาลในการแก้ไข ปัญหาระดับพื้นที่และระดับนโยบายร่วมกันโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความพยายามในการเรียกร้องให้มีการยอมรับและรองรับความชอบธรรมของสิทธิชุมชนในการนำไปปฏิบัติ แม้จะไม่ได้มีการอ้างถึงอย่างเป็นทางการแต่กรอบการกำหนดคยวทศศาสตร์ของขบวนการประชาชนแสดงให้เห็นถึงสิทธิของชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งสิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นบนพื้นฐานของจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ตามแนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการจัดการทรัพยากรควรอยู่บนพื้นฐานของชุมชนร่วมกับภาครัฐ และทุน เพื่อให้เกิดความสมดุลและความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเรียกทรัพย์สินของประชาชน และกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ในประเด็น การเคลื่อนไหวเรียกทรัพย์สินชุมชน กับกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดมุกดาหาร และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง สิทธิในการพัฒนา ของประชาชน และสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีผลต่อการเคลื่อนไหวเรียกทรัพย์สินของ ประชาชนและกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

2.6 หลักกฎหมายเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.6.1 ความหมายของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

หลักการพื้นฐานของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ การตรากฎหมายขึ้นเพื่อนำมาใช้บังคับ กับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งการตรากฎหมายดังกล่าวจะรวมถึงกฎเกณฑ์ที่จะใช้เป็นหลักในการปฏิบัติ สำหรับการดำเนินกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งหลักการพื้นฐานของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะประกอบไปด้วย หลักการรักษารูปแบบโดยของชาติ หลักความเสมอภาคและรักษาประโยชน์ซึ่งกัน และกัน หลักการดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของนักลงทุน และหลักความ สอดคล้องกับระเบียบประเพณีการค้าระหว่างประเทศ

2.6.2 หลักการรักษารูปแบบโดย

หลักการรักษารูปแบบโดย คือ หลักการที่ดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยแต่ละประเทศจะต้องยึดถือและเคารพอธิปไตยซึ่งกันและกัน ถือเป็นหลักการที่สำคัญสำหรับ กฎหมายเศรษฐกิจ ดังนั้นบทบัญญัติเกี่ยวกับอธิปไตยของชาติจะต้องกำหนดไว้ในกฎหมายพิเศษนี้ เช่น นิติบุคคล บุคคลสถานประกอบการใด ๆ ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องอยู่ภายใต้และ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและตามกฎระเบียบต่าง ๆ ของประเทศไทยทรัพย์สินต่าง ๆ สิทธิประโยชน์ และกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย และชอบด้วยกฎหมายของชาวต่างชาติ จะต้องได้รับความ คุ้มครองตามกฎหมายไทยนิติกรรมใด ๆ ที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือขัดต่อความสงบของประชาชน หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทบกระเทือนถึงอำนาจอธิปไตยของชาติไทยย่อมตกเป็น โฆษณาและไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย

2.6.3 หลักความเสมอภาคและรักษาประโยชน์ซึ่งกันและกัน

เป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดา ซึ่งมีนิติสัมพันธ์ นิติสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่อกันนั้นจะต้องเสมอภาคเท่าเทียมกัน อีกทั้งต่างก็มีอิสระในการเข้าทำนิติกรรมโดยปราศจากแรงกดดัน หรืออำนาจบังคับใด ๆ การทำนิติกรรมใด ๆ ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ หรือมีหน้าที่เพียงฝ่ายเดียวจะต้องได้รับการดูแลและกำกับจากรัฐ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ดังนั้นบทบัญญัติบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การป้องกันการผูกขาด หรือการจำกัดทางการค้า หรือการป้องกันการทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรมจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นหลักความเสมอภาคและรักษาประโยชน์ซึ่งกันและกัน ถือเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลักหนึ่ง

2.6.4 หลักการดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของนักลงทุน

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ รวมถึงความต้องการที่จะได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีประโยชน์ และการจัดการบริหารที่ทันสมัยจากต่างประเทศ ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจึงจำเป็นต้องมีนโยบายเศรษฐกิจพิเศษเพื่อจูงใจชาวต่างชาติและเพื่อเป็นหลักประกันว่าเมื่อลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วสามารถทำกำไรได้ ดังนั้นนโยบายพิเศษจึงหมายความรวมถึงสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่นักลงทุนจะได้รับ และหลักการในการคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของนักลงทุนอัน ได้แก่

2.6.4.1 สิทธิลดหย่อนหรือยกเว้นด้านภาษีอากร

2.6.4.2 สิทธิพิเศษในการครอบครองหรือถือครองกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์

2.6.4.3 หลักประกันในการนำเงินเข้ามาลงทุนและการส่งผลกำไรออกนอกประเทศ

2.6.4.4 การมีสิทธิเด็ดขาดในการบริหารกิจการของตนเองอย่างอิสระโดยปราศจาก

การแทรกแซงของรัฐ

2.6.4.5 ผลตอบแทนบางส่วนสามารถขายในตลาดภายในประเทศได้

2.6.4.6 ระยะเวลาประกอบการสามารถขยายหรือร่นได้

2.6.4.7 การเข้าออกประเทศสะดวกขึ้นตอนไม่ยุ่งยาก

2.6.5 หลักการสอดคล้องกับระเบียบประเพณีการค้าระหว่างประเทศ

เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษมีความสัมพันธ์กับการนำเงินลงทุนต่างประเทศ การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างประเทศและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้มุ่งเน้นส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ดังนั้นประเพณีปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศซึ่งยึดถือกันมานานจะต้องเป็นหลักการหนึ่งของกฎหมายเศรษฐกิจสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ไม่อาจขัดแย้งได้ (ศิริเพ็ญ แต่ปรเมศามัย, 2549)

2.6.6 ประโยชน์ของกฎหมายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

กฎหมายเศรษฐกิจพิเศษสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นเป็นเครื่องมือในการรักษาอาชีพโดย และผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของชาติ เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการสร้างสภาพแวดล้อมการลงทุนที่ดี และเป็นวิธีปรับระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจที่สำคัญ อีกทั้งเป็นหลักประกันในการรักษาระเบียบกติกากฎของเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษและหลักประกันการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศและส่งเสริมความทันสมัยแก่เศรษฐกิจภายในประเทศ

2.6.7 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับผู้ประกอบการ รัฐจะต้องมีมาตรการจูงใจมาตรการอำนวยความสะดวกและมาตรการหลักประกันและคุ้มครองแก่ผู้ประกอบการที่จะเข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย

2.6.7.1 มาตรการจูงใจ

1) สิทธิประโยชน์ด้านภาษีเงินได้นิติบุคคล

1.1) ผู้ประกอบการจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนมีกำหนดระยะเวลา 8 ปี นับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการนั้นและให้ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 ของอัตราปกติเป็นระยะเวลา 5 ปี นับจากวันที่พ้นกำหนดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

1.2) ผู้ประกอบการที่ประกอบกิจการขาดทุนในระหว่างที่ได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้สามารถนำผลขาดทุนประจำปีที่เกิดขึ้นในระหว่างนั้นไปหักออกจากกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นภายหลังระยะเวลาที่ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลมีกำหนดเวลาไม่เกิน 5 ปี นับแต่พ้นกำหนดเวลานั้นโดยจะเลือกหักกำไรสุทธิของปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้

1.3) เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินรายได้นิติบุคคลหากผู้ประกอบการนำผลกำไรที่เป็นส่วนเพิ่มทุนหรือขยายกิจการเกินกว่าร้อยละ 50 ของทุนของกิจการเดิมหรือหากผู้ประกอบการมียอดส่งออกผลิตภัณฑ์เกินกว่าร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด สามารถขอรับสิทธิลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลอีกร้อยละ 25 ของภาษีเงินได้นิติบุคคล

1.4) คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลหัก ณ ที่จ่ายมีกำหนดระยะเวลาและอัตราตามที่คณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษกำหนด

1.5) ผู้ประกอบการต่างด้าวที่นำเงินเข้ามาลงทุนในกิจการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะได้รับยกเว้นเงินปันผลจากกิจการที่ประกอบการ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษเมื่อมีการส่งเงินปันผลดังกล่าวออกนอกประเทศไทย

1.6) ผู้ประกอบการที่รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมเข้ามาใช้ในกิจการที่ประกอบในเขตเศรษฐกิจพิเศษมีสิทธิรับการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีหัก ณ ที่จ่ายสำหรับการโอนค่าตอบแทนสิทธิในการรับโอนเทคโนโลยีจากต่างประเทศจากคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษได้

1.7) สถาบันการเงินการประกันภัยที่ผู้ประกอบการในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลประเภทกำไรจากอุตสาหกรรมที่ผู้ประกอบการในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเมื่อมีการส่งกำไรดังกล่าวออกนอกประเทศไทย

2) สิทธิพิเศษด้านค่าธรรมเนียมมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิต

2.1) ผู้ประกอบการจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมอากรขาเข้าภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิตสำหรับเครื่องจักรอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้รวมทั้งส่วนประกอบของสิ่ง 20 ดังกล่าวที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตสินค้าและของที่ต้องใช้สำหรับการก่อสร้างประกอบหรือติดตั้งเป็นโรงงานหรืออาคารในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.2) ผู้ประกอบการจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมอากรขาเข้าภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิตสำหรับวัตถุดิบหรือของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรและนำเข้าไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อใช้ในการผลิตเพื่อการส่งออกผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

2.3) ผู้ประกอบการจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมอากรขาออกภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิตสำหรับผลิตภัณฑ์สิ่งพลอยได้หรือสิ่งอันใดที่ได้จากการผลิตโดยใช้วัตถุดิบและได้ทำการผลิตในเขตเศรษฐกิจพิเศษเมื่อมีการส่งออก ซึ่งผลิตภัณฑ์หรือสิ่งพลอยได้หรือสิ่งอันใดนั้นออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

2.4) ผู้ประกอบการจะได้รับการลดหย่อนค่าธรรมเนียมอากรขาเข้าภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิตจำนวนร้อยละ 50 สำหรับวัตถุดิบหรือของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรและนำเข้าไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อใช้ในการผลิตและจำหน่ายในราชอาณาจักรไทย

3) สิทธิพิเศษด้านภาษีบำรุงท้องที่หรือภาษีท้องถิ่น ผู้ประกอบการมีสิทธิที่จะได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีต่าง ๆ ที่เรียกเก็บโดยองค์กรส่วนท้องถิ่นเมื่อประกอบการตามประเภทหรือตามหลักเกณฑ์เกณฑ์ที่คณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนกำหนดไว้สำหรับมาตรการจูงใจด้านภาษีอากรในส่วนนี้เป็นมาตรการจูงใจพื้นฐาน โดยทั่วไปที่มีการเสนอให้แก่นัก

ลงทุนในประเทศไทย สำหรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ใช้ในปัจจุบันสิทธิประโยชน์ทางภาษีตาม
ร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจ

4) สิทธิพิเศษและประโยชน์ด้านอื่น ได้แก่

4.1) ผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าวสามารถถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเขต
เศรษฐกิจพิเศษได้ตามจำนวนที่คณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษกำหนดหรือมีสิทธิทำการเช่าหรือ
เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 50 ปี จากคณะกรรมการ
เขตเศรษฐกิจพิเศษ

4.2) ผู้ประกอบการต่างด้าวหรือคนต่างด้าวที่เป็นช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญการ
สามารถทำงานและพำนักอยู่ในประเทศไทยได้

4.3) คู่สมรสหรือบุตรหรือผู้อยู่ในความอุปการะของคนต่างด้าวตาม
(ข้อ 4.2) สามารถพำนักอยู่ในประเทศไทยได้เช่นเดียวกับคนต่างด้าวนั้น

4.4) คนงานต่างด้าวสามารถเข้ามาทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษได้เป็นการ
ชั่วคราวแต่ไม่มีสิทธิพำนักในประเทศไทยเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจ
พิเศษเป็นกรณีพิเศษ

4.5) ผู้ประกอบการต่างด้าวสามารถประกอบกิจการตามบัญชี ก ข และค
ท้ายประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 ได้เมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ชายแดน

4.6) ผู้ประกอบการสามารถนำค่าขนส่งค่าไฟฟ้าค่าประปาค่าบำรุงรักษา
ระบบกำจัดน้ำเสียหรืออากาศเสียหรือของเสียจำนวน 2 เท่าของจำนวนเงินที่ผู้ประกอบการได้เสีย
ไปหักเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการเพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีได้

4.7) ผู้ประกอบการสามารถหักเงินที่ผู้ประกอบการได้ลงทุนในการติดตั้ง
หรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการประกอบกิจการออกจาก
กำไรสุทธิรวมทั้งสิ้นไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินได้ลงทุนในกรณีนั้น โดยจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของ
ปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มียรายได้จากการลงทุนทั้งนี้ นอกเหนือจากการ
หักค่าเสื่อมราคาตามปกติ

4.8) ผู้ประกอบการสามารถนำเข้าหรือส่งออกเงินตราต่างประเทศอย่างเสรี

2.6.7.2 มาตรการอำนวยความสะดวก

1) รัฐจะอำนวยความสะดวกอำนาจเกี่ยวกับการรับจดทะเบียนการออก
ใบอนุญาตการตรวจสอบมาตรฐานหรือการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ให้อยู่ในองค์กรเดียวและสถานที่เดียวกันภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2) รัฐจะอำนาจให้มีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อลดขั้นตอนและร่นระยะเวลาสำหรับการจดทะเบียนหรือการขออนุญาตต่าง ๆ รวมถึงการพิจารณาหรืออนุมัติด้วย

3) รัฐจะอำนาจให้มีหน่วยงานที่จะให้บริการคำปรึกษาด้านกฎหมาย ระเบียบ ประกาศต่าง ๆ ข้อมูล สถิติ ข่าวสารที่ทันสมัยรอบด้านอย่างทันทีแก่ผู้ประกอบการ โดยไม่คิดมูลค่า

4) รัฐจะอำนาจการให้มีการจัดตั้งสถาบันการเงินเพื่ออำนวยความสะดวกด้านเงินทุนสินเชื่อการให้คำปรึกษาการลงทุนการบริการ โอนเงินระหว่างประเทศหรือการออกหนังสือค้ำประกันแก่ผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยรัฐจะยกเว้นหรือลดหย่อนค่าธรรมเนียมภาษีต่าง ๆ ที่สถาบันการเงินดังกล่าวพึงต้องชำระตามกฎหมาย

5) รัฐจะอำนาจให้มีการจัดตั้งสถานพยาบาลสถาบันการศึกษาถึงระดับอุดมศึกษาขึ้นในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

6) รัฐจะจัดให้มีระบบการกำจัดน้ำเสียและของเสียในรูประบบรวม โดยคิดค่าบริการในอัตราตำแหน่งเพื่อการรักษาคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

7) รัฐจะจัดสรรเงินกู้ระยะยาวดอกเบี้ยต่ำ ให้แก่ผู้ประกอบการกู้ยืมเพื่อใช้เป็นทุนในการประกอบกิจการเกี่ยวกับระบบรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมกิจการสถานพยาบาลกิจการสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.6.7.3 มาตรการให้หลักประกันและคุ้มครอง

1) รัฐจะไม่โอนกิจการของผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นของรัฐ

2) รัฐจะไม่ประกอบกิจการเองในเขตเศรษฐกิจพิเศษอันเป็นการแข่งขันกับผู้ประกอบการ

3) รัฐจะไม่ผูกขาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

4) รัฐจะไม่ควบคุมราคาผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

5) รัฐจะไม่ออกคำสั่งหรือกฎระเบียบ ข้อห้าม หรือข้อจำกัดการส่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในเขตเศรษฐกิจพิเศษออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

6) รัฐจะไม่อนุญาตให้ส่วนราชการองค์กรของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจนำเข้าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับผู้ประกอบการได้ทำการผลิตในเขตเศรษฐกิจพิเศษเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศโดยได้รับยกเว้นอากรขาเข้า

7) รัฐจะต้องมีนโยบายห้ามการนำเข้าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับผู้ประกอบการผลิตได้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยมากกว่าผู้ประกอบการ

พึงได้รับในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรของรัฐต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศรัฐจะต้องจัดให้มีการทำความตกลงกับรัฐต่างประเทศ เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ผู้ประกอบการภายในประเทศอันเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย เช่น

7.1 ข้อตกลงการค้าชายแดนกับประเทศที่มีเขตดินแดนติดต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เช่น พม่า ลาว

7.2 ข้อตกลงกับรัฐภาคีหลายฝ่ายที่เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษเช่น โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โครงการห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ และโครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ เป็นต้น

7.3 สนธิสัญญาทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศต่าง ๆ

7.4 ข้อตกลงขององค์การการค้าระหว่างประเทศ เช่น AFTA, WTO, APEC เป็นต้น

7.5 ประมวลกฎระเบียบประเพณีทางการค้าระหว่างประเทศ

2.6.7.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน

รัฐจะต้องวางกติกาด้วยการกำหนดกฎเกณฑ์ในรูปของกฎหมายให้ผู้ประกอบการแข่งขันกันอย่างเสรี (Fair Competition) บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันโดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ ในขณะที่เดียวกันรัฐจะต้องมีองค์กรและกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ประกอบการ โดยจะต้องมีมาตรการทางกฎหมาย ดังนี้

1) ป้องกันไม่ให้เกิดสภาพการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Competition) ซึ่งอาจเกิดจากการแข่งขันรุนแรงเกินไป หรือแข่งขันที่เกินเลยขอบเขตอย่างไม่มีเหตุผล หรือไม่มีจรรยาทางการค้า หรือไม่สุจริต อันเป็นการกระทำของกลุ่มแข่งขันรายหนึ่งที่มีเจตนามุ่งที่จะเอาเปรียบหรือประทุษร้ายก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่แข่งรายอื่น ซึ่งผลเสียหายกระทบต่อผลประโยชน์ของผู้บริโภค เช่น

(ก) การหมิ่นประมาททางการค้า (Trade Disparagement หรือ Trade Libel)

(ข) การแสดงข้อความเท็จเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของตนเอง (False Representation about One's Own Product)

(ค) การขโมยความลับทางการค้า (Misappropriation of Trade Secrets)

(ง) การละเมิดทางการค้า (Trade Infringements) เช่น การปลอมเลียนแบบเครื่องหมายการค้าเครื่องหมายบริการ ซึ่งทางการค้าสิทธิบัตรหรือการละเมิดสิทธิหรือการตกแต่งบรรจุภัณฑ์อันเป็นการเลียนแบบให้บุคคลอื่นหลงเชื่อ

2) ป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practice) ซึ่งเกิดจากการกระทำของกลุ่มที่มีเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคแต่ผลของมันเป็นการเอาเปรียบคู่แข่งรายอื่น เช่น การโฆษณาเท็จ (False Advertising) เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้หากมีความสมบูรณ์และบังคับใช้ได้ผลก็จะเป็นการจูงใจและสร้างหลักประกันให้แก่ผู้ประกอบการที่จะเข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษมากขึ้น และยังเป็นการสกัดผู้ประกอบการที่ไม่สุจริตเข้ามาในเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคจะต้องมีมาตรการด้านป้องกันการผูกขาด (Antitrust) เพื่อมิให้ผู้ประกอบการใช้สถานภาพทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าเอาเปรียบลูกค้าหรือผู้บริโภคที่อ่อนแอกว่าด้วยการจำกัดทางการค้า (Restraint of Trade) หรือปฏิบัติทางการค้าที่เป็นการจำกัดสิทธิ (Restrictive Trade Practice) เช่น

2.1) การรวมหัวกันกำหนดราคา (Price Fixing หรือ Price Control)

2.2) การรวมหัวแบ่งเขตตลาด (Division of Markets)

2.3) การรวมหัวคว่ำบาตร (Group Boycotts)

2.4) การกำหนดราคาขายปลีก (Resale Price Maintenance)

2.5) การจำกัดลูกค้าและอาณาเขตการค้า (Customer and Territorial Restriction)

2.6) การผูกมัดค้าขายเฉพาะราย (Exclusive Dealing)

2.7) การทำสัญญาผูกมัดหรือข้อตกลงผูกมัด (Tying Contract of Tying Agreement)

2.8) การรวมหัวกันในรูปการจัดการร่วม (Corporate Type of Combination) เช่น ควบบริษัท (Merger) การรวมบริษัท (Consolidation) การเข้าถือหุ้นหรือทรัพย์สินของผู้แข่งขันด้วยกัน (Stocks and Assets Acquisition) การเข้าเป็นกรรมการร่วมในบริษัทที่ทำธุรกิจแข่งขันกัน (Interlocking Directorates) รวมทั้งการรวมตัวกันในรูปของ Pool, Cartel, Syndicate หรือ Trust ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีวัตถุประสงค์และผลแห่งพฤติกรรมก่อให้เกิดการกระจุกตัวของอำนาจเศรษฐกิจ และกระทบถึงระบบการแข่งขันอย่างเสรีอันก่อให้เกิดภาวะการแข่งขันน้อยลงหมายความว่า หากมีความสมบูรณ์และบังคับใช้ได้ผลก็จะเป็นการป้องกันการเอาเปรียบทางเศรษฐกิจอันเป็นต้นเหตุของการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมและทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน สามารถเติบโตได้บนสังคมที่เป็นธรรมเมื่อสังคมที่มีระบบเศรษฐกิจที่เป็นระเบียบและเป็นธรรมก็จะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ได้เต็มประสิทธิภาพ (ศิริเพ็ญ แต่ปรเมศามัย, 2549)

2.6.8 พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2560

หลักการการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาพื้นที่เฉพาะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกและให้สิทธิประโยชน์เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการและพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการที่ดีหรือเพื่อประกอบการเสรี

2.6.8.1 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารจัดการ 2 ชุด ซึ่งได้แก่คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ และคณะกรรมการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งสามารถอธิบายหน้าที่ของคณะกรรมการทั้ง 2 ชุด โดยคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษทำหน้าที่เสนอคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษและเสนอแนะคณะรัฐมนตรีในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ละแห่ง อีกทั้งทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินการ และการจัดตั้งสำนักงานเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐในฐานะองค์การมหาชน คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกระทรวงอุตสาหกรรมกระทรวงพาณิชย์ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ผู้ว่า กนอ.เดิม) เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินการของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งประกอบไปด้วย ประธานกรรมการ ผู้ว่าการเขตพิเศษ ผู้ว่าราชการ ผู้บริหารปกครองท้องถิ่น 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 5 คน อย่างไรก็ตาม ผู้ว่าการเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นจะเป็นมืออาชีพที่มีการว่าจ้างเข้ามาเพื่อบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษ และประธานผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องเป็นคนนอกราชการโดยแต่งตั้งจากผู้ที่ได้รับการสรรหา

2.6.8.2 การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษประกอบด้วย 3 ขั้นตอนได้แก่

1) คณะกรรมการนโยบายกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายจะทำหน้าที่ศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ ความเป็นไปได้ในทางเศรษฐกิจผลกระทบและความคุ้มค่าพร้อมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับทุนประเดิมวิธีบริหารจัดการสิทธิพิเศษที่จะให้แก่ผู้ประกอบการ หรือผู้อยู่อาศัยในเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งความสัมพันธ์กับจังหวัดและองค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อเสนอแก่คณะกรรมการนโยบาย

3) เสนอคณะรัฐมนตรีโอนผู้มีสิทธิหลักการและตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.6.8.3 อำนาจและหน้าที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ

อำนาจหน้าที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษมีด้วยกันหลายประการ และมีการให้อำนาจที่ค่อนข้างอิสระ และกว้างขวางซึ่งสามารถจำแนกอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ของเขตเศรษฐกิจพิเศษได้ดังนี้

1) อำนาจในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถพัฒนาพื้นที่ที่จะได้รับการจัดตั้งให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษได้หลายวิธีด้วยกันไม่ว่าจะเป็นการจัดหาที่ดินเพื่อจัดตั้งหรือขยายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งที่ดินที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจะได้มานั้นอาจได้มาโดยวิธีการ 2 วิธี คือ การที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจัดหาเองโดยการซื้อเช่าซื้อแลกเปลี่ยนหรือเวนคืน หรือแม้กระทั่งให้เอกชนร่วมทุนโดยที่ราคาที่ดินเป็นทุน ตลอดจนสามารถถมทะเลได้อีก กรณีหนึ่งคือการได้มาโดยผลของกฎหมายกล่าวคือสามารถกำหนดในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษให้มีผลเป็นการถอนสภาพที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดินในเขตที่กำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และให้ตกเป็นของเขตเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากนี้เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถวางผังเมืองและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจัดรูปและจัดสรรที่ดินโดยอาศัยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวนั้นเขตเศรษฐกิจพิเศษจะดำเนินการเองหรือว่าจ้างให้เอกชนเข้ามาพัฒนาพื้นที่ให้ หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษจะร่วมกับบริษัทจำกัดหรือองค์การปกครองท้องถิ่นหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวก็ได้

2) หน้าที่ในการให้บริการผู้อยู่อาศัยหรือผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษตามหลัก AREA-BASE-MANAGEMENT เขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องมีการให้บริการผู้อยู่อาศัยหรือผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษทุกเรื่อง ดังนั้นเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงมีอำนาจในการอนุมัติ อนุญาตจดทะเบียนต่าง ๆ ตามกฎหมายอื่น แต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกฎหมาย และอยู่ในอำนาจตรวจสอบดูแลของส่วนราชการเจ้าของอำนาจ นอกจากนี้การอนุญาตหรืออนุมัติใดก็ตามเขตเศรษฐกิจพิเศษมีหน้าที่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม รวมถึงค่าบริการตามที่คณะกรรมการกำหนดและนำเงินบางส่วนคืนให้แก่องค์กรท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถที่จะขอลือเลือกดำเนินการต่าง ๆ ได้โดยตรงกับองค์กรท้องถิ่น

2.6.8.4 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ความสัมพันธ์ของเขตเศรษฐกิจพิเศษกับหน่วยงานอื่นนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างหลากหลายและเชื่อมโยงกับหน่วยงานทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดจะดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่แล้ว

และมีหน้าที่บูรณาการแผนงานของจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการเขตเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากความสัมพันธ์กับหน่วยงานในระดับจังหวัด แล้วในระดับท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่ามีส่วนสำคัญมากสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากมีลักษณะการทำงานที่เกี่ยวข้องกันหลาย ประการ เช่น การจัดการพื้นที่ ในกรณีที่ดินที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทับซ้อนกับพื้นที่ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจปกครอง และจัดการสาธารณะเหนือเขต ของตนตามปกติในขณะที่การจัดการสาธารณูปโภคในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ก็เป็นหน้าที่ของเขต เศรษฐกิจพิเศษไป นอกจากนี้เช่นเดียวกันกับกรณีผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าคณะผู้บริหารท้องถิ่น ต้องเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย และการบริหารจัดการสำหรับการ บริหารจัดการอำนาจในการอนุมัติหรืออนุญาต การรับจดทะเบียนหรือรับแจ้งใด ๆ ให้เป็น หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ให้ถือว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษมีอำนาจเช่นนั้นด้วย โดยที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงมีอำนาจบริหารจัดการเช่นเดียวกัน

ดังนั้น จึงเสมือนเป็นทางเลือกของผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษว่าจะเลือกใช้ บริการของหน่วยงานใด อย่างไรก็ตามในส่วนค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการที่เขตเศรษฐกิจพิเศษได้ ทำการจัดเก็บมาจะต้องนำบางส่วนส่งคืนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ไม่สามารถเก็บไว้เอง ทั้งหมด อย่างไรก็ตามการที่มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ จะทำให้ท้องถิ่นสามารถมี รายได้จากภาษีอากรค่าธรรมเนียมและ ค่าบริการและยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ กำหนดเงื่อนไขแก่ผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในเรื่องส่งเสริมการพัฒนาสาธารณูปโภค หากการดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปได้ด้วยดีสาธารณูปโภคในท้องถิ่นดังกล่าว จะได้มีการจัดทำขึ้นเพื่อ ประโยชน์โดยตรงแก่ผู้ประกอบการ และเป็นประโยชน์ทางอ้อมแก่ประชาชนในท้องถิ่น ดังกล่าว นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดทำสาธารณูปโภคอีก ด้วย นอกจากหน่วยงานส่วนจังหวัดและหน่วยงานท้องถิ่นยังมีหน่วยงานอื่นอีกมากมายที่เขต เศรษฐกิจพิเศษจะต้องเกี่ยวข้องกับไม่ว่าจะเป็น BOI หรือหน่วยงานท้องถิ่น

2.7 นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.7.1 ความหมายของนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

แนวคิดหลักของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones : SEZs) คือ การกำหนดพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่กำหนด เพื่อกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ไม่ให้เกิดการกระจุกตัวของเศรษฐกิจเฉพาะพื้นที่ ใดพื้นที่หนึ่ง โดยพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็น SEZs จะได้รับการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ทั้ง

ในด้านสิทธิพิเศษทางด้านภาษี หรือการส่งเสริมการลงทุนเพื่อดึงดูดให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศเป้าหมายหลักของ SEZs เพื่อกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจในการสร้างรายได้รวมถึงการสร้างงาน และการยกระดับแรงงานให้มีทักษะผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนการพัฒนา SEZs

2.7.2 นโยบายของรัฐบาลในด้านพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

จากช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2553 - 2557 นั้นพบว่ามูลค่าการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบมีมูลค่าสูงโดยเฉลี่ยถึง 9 แสนล้านบาท และมีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นในอนาคตอีกทั้งปัจจุบันได้มีธุรกิจเข้มข้น อีกทั้งยังเป็นการกระจายสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้าน หรือนำเข้าสินค้าจากประเทศเพื่อนบ้าน รัฐบาลได้กำหนดคำจำกัดความของ SEZs เอาไว้ว่า “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือ พื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐจะสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานสิทธิประโยชน์การลงทุน การบริหารแรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับ การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดที่มีพื้นที่ชายแดน มีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยใช้ประโยชน์จากโอกาสการเชื่อมโยงภูมิภาคในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดน และแก้ปัญหาความมั่นคงบริเวณชายแดนการดำเนินงานด้าน SEZs นั้นจะมีคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

การสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่โดยเฉพาะบริเวณชายแดน โดยใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิประโยชน์การลงทุนและการให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จสนับสนุน SMEs และการลงทุนต่อเนื่องของไทยในประเทศเพื่อนบ้านจัดระเบียบพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน โดยเฉพาะการบริหารแรงงานต่างด้าวและอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการสนับสนุนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาครัฐเพื่อเป็นการกระตุ้นการลงทุนของภาคเอกชน อาทิมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานส่งเสริมการลงทุนมาตรการด้านภาษีจากกรมสรรพากร มาตรการสนับสนุนอื่น ๆ อาทิ ด้านแรงงานต่างด้าว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาที่ดิน ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และสิทธิประโยชน์ของนิคมอุตสาหกรรมเป้าหมายการดำเนินงานหลักของพื้นที่

นอกจากมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานส่งเสริมการลงทุนแล้ว ยังมีเป้าหมายในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจ สำหรับพื้นที่ในระยะแรกมีเป้าหมายจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม 3 แห่ง คือ 1) พื้นที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2) พื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ 3) พื้นที่ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัด

สงขลา โดยในปีนี้ (พ.ศ. 2559) อยู่ระหว่างการวางแผนศึกษาความเหมาะสม โดยคาดว่าจะเริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2560 และเปิดดำเนินการได้ในปี พ.ศ. 2561 นอกจากนี้ยังเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อันได้แก่ การคมนาคมขนส่ง น้ำประปา ไฟฟ้าควบคู่กันไป ผู้ที่เข้าไปลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งในด้านภาษีและด้านที่ไม่เกี่ยวข้องกับ โดยด้านที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาษีนั้นสามารถอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวซึ่งเป็นแรงงานฝีมือ ผู้ชำนาญการและคู่สมรส รวมถึงบุคคลในอุปการะเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรได้ นอกจากนี้สำหรับมาตรการมาตรการสนับสนุนอื่น ๆ จากภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงานจะเห็นว่ามีการให้สิทธิสำหรับแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ที่ใกล้เคียง

2.7.3 เขตเศรษฐกิจพิเศษ

แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา ซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอันเป็นการยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2550) เขตเศรษฐกิจพิเศษหมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมาย และการบริหารจัดการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ จะมีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา นอกจากนี้ ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดให้มีระบบ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้น

ซึ่งการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมท้องถิ่นนั้น ให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น (วุฒิสภา, 2548) วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนภายในประเทศ โดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีกฎเกณฑ์แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับปกติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นประตูการค้าในฐานการผลิต และระบายสินค้าของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยวัตถุดิบและแรงงานจากพื้นที่ โดยรอบทั้งภายในและประเทศเพื่อนบ้านผ่านคลายกฏระเบียบที่กีดขวางทางการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ และปรับปรุงกฎหมายนโยบายสนับสนุนการลงทุนในประเทศ ทั้งด้านสิทธิประโยชน์ จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าว

และการทำธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ ส่งเสริมชุมชน ในฐานะรากให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการเพิ่มปริมาณการค้า การลงทุน การผลิต โดยเฉพาะการเชื่อมโยง อุตสาหกรรมชนบทและ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อยเข้าสู่ตลาดระดับภาคและประเทศ นำไปสู่การจ้างงาน ลดปัญหา การว่างงาน เพิ่มรายได้และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่าง ๆ จะช่วยให้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้น (สิริวิภา สิทธิชัย, 2551)

2.7.4 แนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทย

หากพิจารณาในส่วนของแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย พบว่าแนวคิด การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่ใช่เรื่องใหม่ในประเทศไทย ที่ผ่านมามีการพัฒนาในลักษณะนี้ ภายใต้อารมณ์แบบต่าง ๆ กัน ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม (Industrial Estate : IE) เป็นรูปแบบการพัฒนา ของพื้นที่เฉพาะ เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone : EPZ) เป็นรูปแบบการ พัฒนาของเมืองใกล้ท่าเรือหรือสนามบิน คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse : BW) หรือ ร้านค้าปลอดอากร (Duty Free Shop : DFS) และเขตการค้าเสรี (Free Trade Zone : FTZ) หรือเขต การค้าปลอดภาษี (Duty Free Port) เป็นรูปแบบการพัฒนาของเมืองท่าและเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดน (Special Border Economic Zone : SBEZ) เป็นรูปแบบการพัฒนาของพื้นที่ตามแนว ชายแดนนอกจากนี้ ประเทศไทยมีการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับการพัฒนาในลักษณะของเขต เศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ พื้นที่ในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกหรืออีสต์เทอร์นซีบอร์ด (Eastern Seaboard Development Program) ซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ครอบคลุมพื้นที่การ พัฒนาระยะแรก 3 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ที่รัฐบาลในสมัยนั้นมีนโยบายให้จัดตั้ง เขตเศรษฐกิจเฉพาะขึ้นมา เพื่อเร่งรัดการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า อุตสาหกรรม และเทคโนโลยี โดยเป้าหมายสูงสุด คือ ต้องการให้พื้นที่นี้เป็นแกนหลักของ การพัฒนาประเทศที่เป็นประตูเปิดเชื่อมโยงการพัฒนา (Gateway) ไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ พร้อมกับเชื่อมเส้นทางการค้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นศูนย์กลางด้าน โลจิสติกส์และเป็นแหล่งอุตสาหกรรม ที่ทันสมัยที่สุดแห่งหนึ่งของโลก (เรวดี แก้วมณี, 2560)

การพัฒนาพื้นที่เฉพาะในประเทศไทยเริ่มจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 339 ในปี พ.ศ. 2515 ให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภายใต้การบริหารของนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกที่จัดตั้งขึ้น คือ นิคมอุตสาหกรรมบางชัน ต่อมาจำนวนนิคม อุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้น โดยผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมจะได้สิทธิประโยชน์ตามที่ กำหนดในพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น สิทธิประโยชน์ทั่วไปซึ่งใช้กับนิคมทุกแห่ง และสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมสำหรับผู้ประกอบการ ในเขตอุตสาหกรรมส่งออก แต่การดำเนินการของนิคมอุตสาหกรรมยังมีข้อจำกัดหลายด้าน ได้แก่

1. ขอบเขตของกิจกรรม ยังจำกัดอยู่เฉพาะการประกอบการด้านอุตสาหกรรม
2. ขาดอิสระด้านการเงิน บุคลากร และการบริหารจัดการ
3. ขาดความคล่องตัวในการจัดหาที่ดินเพื่อจัดตั้งหรือขยายพื้นที่นิคม
4. ไม่มีอำนาจในการจดทะเบียน อนุมัติ และอนุญาตแทนหน่วยงานอื่น ๆ (บริษัท สำนักงานกฎหมายมีชัย ฤชุพันธุ์ จำกัด, น. 2547)

แม้นิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมาแต่แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกมีข้อจำกัดที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. นิคมอุตสาหกรรม และเขตอุตสาหกรรมส่งออกจำกัดประเภทธุรกิจไว้เฉพาะ “อุตสาหกรรม” “อุตสาหกรรมส่งออก” และธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการอุตสาหกรรมหรือ อุตสาหกรรมส่งออกเท่านั้น ทำให้ทำให้นิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกไม่สามารถรองรับธุรกิจอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจได้ เช่น การเกษตร การท่องเที่ยว การขนส่ง และการบริการ เป็นต้น

2. องค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการนิคมอุตสาหกรรม และเขตอุตสาหกรรมส่งออกไม่มีอำนาจในการให้บริการ แก่ผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมและเขต อุตสาหกรรมส่งออกแบบเบ็ดเสร็จ ทำให้การให้บริการแก่ผู้ประกอบการล่าช้า และไม่มี ประสิทธิภาพตามที่ควรจะเป็นข้อจำกัดทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิด “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” (Special Economic Zone) ขึ้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดทั้งสองประการดังกล่าว โดย เขตเศรษฐกิจพิเศษมีสาระสำคัญ ๆ 3 ประการ คือ

1. เขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการจำกัดประเภทของธุรกิจ โดยนอกจากการอุตสาหกรรมแล้ว ผู้ประกอบการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษยังสามารถประกอบธุรกิจการเกษตร การปศุสัตว์ การประมง การท่องเที่ยว การขนส่ง การเคหะและการก่อสร้าง การวิจัยและการผลิตที่ต้องใช้ เทคโนโลยีระดับสูง ตลอดจนการค้าและการบริการด้วย

2. ผู้อาศัยและผู้ประกอบธุรกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอากร

3. องค์กรบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องมีอำนาจอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ ผู้ประกอบธุรกิจและผู้อาศัยในเขตเศรษฐกิจพิเศษทุกเรื่อง เพื่อให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสาระสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้า ระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ รวมทั้งช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการ

จัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรงในพื้นที่เฉพาะ และพื้นที่ใกล้เคียงด้วย (สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย, 2548)

เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ที่มีศักยภาพพอที่จะพัฒนาเป็นฐานอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศได้ โดยเฉพาะเมื่อประเทศเพื่อนบ้านของไทยได้เปิดประเทศและให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความเจริญให้ประเทศ และให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนจึงเริ่มได้รับความสนใจ ประกอบกับพื้นที่ชายแดนของไทยเองได้มีการพัฒนามาแล้วระยะหนึ่ง ทั้งทางด้านอุตสาหกรรม การค้า และบริการ โดยบางพื้นที่มีสภาพทางกายภาพและศักยภาพเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างมาก (ดำรง แสงทวีเลิศ และ นันธิกา ทังสุพานิช, น. 2545) การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนที่มีการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงมีความได้เปรียบและเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้มากกว่าพื้นที่อื่น

2.7.5 เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2525 เป็นจังหวัดที่ตั้งขึ้นใหม่ซึ่งแยกตัวมาจากจังหวัดนครพนม ประกอบด้วย อำเภอ 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอหว้านใหญ่ อำเภอดอนตาล อำเภอนิคมน้ำอ้อม อำเภอคำชะอี อำเภอหนองสูง และอำเภอดงหลวง มีประชากรประมาณ 345,000 คน เป็นจังหวัดที่มีเส้นแบ่งอาณาเขตจังหวัดเป็นแนวภูเขาติดจังหวัดร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ อานาจเจริญ นครพนม และมีเส้นแบ่งอาณาเขตเป็นแม่น้ำโขงมีระยะทางยาว 72 กิโลเมตร ในอำเภอเมือง อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอดอนตาล ซึ่งติดกับแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว ซึ่งเป็นแขวงขนาดใหญ่และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นอันดับที่ 2 ของ สปป.ลาว มีประชากรประมาณ 1 ล้านคน คิดเป็นประชากรมากกว่า 3 เท่าของจังหวัดมุกดาหาร พื้นที่ใน จังหวัดส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขาและมีอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง ในขณะที่พื้นที่ราบมีเพียงน้อย แต่ก็เป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ระหว่างจังหวัดมุกดาหาร สหราชอาณาจักรไทย และแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว ซึ่งเป็นสะพานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารให้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความมั่นคงจนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2549 เปิดใช้งานสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขตอย่างเป็นทางการ เป็นผลให้มูลค่าทางการค้าชายแดนรวม ณ จังหวัดมุกดาหาร มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจนสูงขึ้นถึง ระดับ 100,000,000 ล้านบาทในปี 2555 ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ส่งผลดีต่อรายได้มวลรวมจังหวัด (GPP) ให้มีระดับอัตราการเติบโตในระดับตัวเลขสองตำแหน่งมาโดยตลอดหลังจากเปิดสะพานมิตรภาพแห่งนี้จนถึงปัจจุบัน และในช่วงเวลาเดียวกันนี้การลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมในจังหวัดมุกดาหารก็ทวีความสำคัญจนมี

บทบาทสำคัญต่อรายได้จังหวัดมากยิ่งขึ้นซึ่ง สัดส่วนรายได้ด้านอุตสาหกรรมต่อรายได้มวลรวมจังหวัด (GPP) ได้ก้าวกระโดดขึ้นมาเป็นร้อยละ 15 ต่อ GPP ในปี 2557 จากที่เคยมีส่วนเพียงร้อยละ 8 ต่อ GPP

ในปี 2548 ก่อนที่จะเปิดสะพานแห่งที่ 2 โดยการลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่ที่สำคัญที่มีขนาดใหญ่ อาทิเช่น กลุ่มอุตสาหกรรมยางพาราผลิตยางพาราแท่งซึ่งมีการลงทุน 2 โรงงานมีกำลังการผลิตรวม 4 แสนล้านตันต่อปี มีเงินลงทุนรวมประมาณ 1,500 ล้านบาท กลุ่มอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลัง ซึ่งมีการลงทุนเป็นจำนวน 2 โรงงาน มีกำลังการผลิตรวมแป้งมันรวมประมาณ 25,000 ตันต่อปี มีเงินลงทุนรวมประมาณ 800 ล้านบาท และกลุ่มอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ อีกหลายแห่งส่งผลให้ก่อให้เกิดการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดเพิ่มขึ้น ยังส่งผลต่อเนื่องให้ประชาชนในจังหวัดมีกำลังซื้อที่สูงขึ้นก่อให้เกิดการลงทุนในภาคการค้าและการบริการขนาดใหญ่ ในจังหวัดตามมาอีกหลายอย่าง อาทิเช่น ห้างค้าปลีกค้าส่ง MAKRO ห้างสรรพสินค้า BigC ห้างสรรพสินค้า ROBINSON โรงแรมและห้องพักเป็นจำนวนมาก

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร เป็นการดำเนินการตามโครงการรัฐบาลยุค นายกรัฐมนตรี จันทร โอชา ที่มีนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่เห็นการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นประตูการค้าฐานการผลิตและการลงทุนของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยวัตถุประสงค์และทรัพยากรจากพื้นที่โดยรอบและประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยเฉพาะเชื่อมโยงกับประเทศลาว เวียดนาม จีนตอนบน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และเพิ่มโอกาสการจ้างแรงงานประเทศเพื่อนบ้านการให้สิทธิด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการลงทุนพื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่ทางเลือกหนึ่งในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ที่มีศักยภาพการพัฒนา และความพร้อมของพื้นที่ทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้นในหลายประเทศ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยเรื่อง สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร เป็นการศึกษา สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อทำความเข้าใจในประเด็น กระบวนการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์เพื่อนำมาจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อนำมาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย สิทธิชุมชนของประชาชนตามกฎหมายที่บัญญัติ

ไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา ในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนารวมถึงประชาชน การรวมกลุ่มของประชาชนในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนารวมถึงประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ความคาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะสังคมของชุมชน การจัดการทรัพยากรของประชาชนในการระดมทรัพยากรในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นรวมถึงมีข้อเสนอการจัดการพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เงื่อนไขที่ส่งผลต่อสถานะสิทธิการพัฒนารวมถึงประชาชน เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เงื่อนไขจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการ เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนารวมถึงประชาชน ในสิทธิการพัฒนารวมถึงประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิการพัฒนารวมถึงประชาชน สิทธิชุมชน สิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา ในสิทธิการพัฒนารวมถึงประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

2.8.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนารวมถึงประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

สิทธิในการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี ของประชาชนและปัจเจกบุคคลทุกคนอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา อย่างแข็งขัน อิสระ และมีความหมายรวมถึง การได้รับการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อแก้ปัญหาระหว่างประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือมนุษยธรรม ให้สำเร็จผลและช่วยส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพโรจน์ พลเพชร และณัฐกร ศรีแก้ว (2549) พบว่า สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกรอบรัฐธรรมนูญ ในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน พบว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้กำหนดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน คือสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเองหลักการห้ามการเลือกปฏิบัติหลักการความเสมอภาคตามกฎหมาย หลักความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี หลักการ การรอนสิทธิในภาวะพิเศษหรือเหตุฉุกเฉิน และได้รับรองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องความเป็นพลเมืองและการเมืองคือสิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะไม่ถูกรุกรานสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคลสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธิในเสรีภาพในการคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิในการชุมนุมโดยสงบ สิทธิใน

เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจ ในการที่จะออกเสียง หรือได้รับการเลือกตั้ง และในการที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะ การคุ้มครองครอบครัว การคุ้มครองเด็กและเยาวชน สิทธิชนกลุ่มน้อย และการคุ้มครองคนต่างด้าว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้รับรองหลักการพื้นฐานของสิทธิ มนุษยชน ที่มีอยู่ในกติกาและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นรากฐานของ สิทธิของมนุษย์ และหลักความเสมอภาค ห้ามการเลือกปฏิบัติและการใช้ มาตรการเชิงบวก ซึ่งเป็น หลักการที่จะทำให้บุคคลได้รับและได้ใช้สิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง และมีการรับรองสิทธิเสรีภาพ ต่าง ๆ เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง จากกระบวนการยุติธรรม สิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐส่วนสิทธิในมาตรฐานในการดำรงชีวิตยังรับรองไม่ ครอบคลุมและไม่ครอบคลุมประชาชน ผู้สมควรได้รับสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน แต่ประชาชนยังไม่ได้ใช้และไม่ได้รับ สิทธิเสรีภาพตามที่รับรองไว้ เนื่องจากยังไม่มี การออก กฎหมาย นโยบาย หรือมาตรการในทาง ปฏิบัติ เพื่อประกันสิทธิให้ประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพ อย่างแท้จริง รวมทั้งความรู้หรือทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ยังเป็นอุปสรรคเป็นอย่างมาก ตลอดจน โอกาสของประชาชนในการที่จะ เรียนรู้ และเข้าใจในสิทธิมนุษยชนก็ยังไม่เพียงพออีก ด้วย ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา เพื่อให้ หลักสิทธิมนุษยชนที่รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ มีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงต้องกำหนด มาตรการหลายอย่างพร้อม ๆ กัน คือ การจัดทำ แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนระดับชาติในทุกห้าปี ควบคู่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติการกำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมายหรือนโยบายในการนำหลักการห้ามการเลือก ปฏิบัติและการใช้มาตรการเชิงบวกมาดำเนินการให้ ประชาชนได้รับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการนำ หลักการดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคดีในศาล การ รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และ การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนเพิ่มเติม จากที่เป็นภาคีอยู่แล้ว การกำหนด แผนปฏิบัติการในการบังคับใช้สิทธิที่ได้รับการรองรับตาม รัฐธรรมนูญในระยะเวลาที่แน่นอน การเสริมสร้างการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนในสังคมอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง ตลอดจนการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความตระหนักให้เกิด ความหวงแหนในสิทธิและเสรีภาพ และความรับผิดชอบร่วมกัน ของสังคม

จะเห็นว่า งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขต เศรษฐกิจพิเศษ อันประกอบด้วย สิทธิการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่ สิทธิการมีส่วนร่วม การจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชน ในการจัดการทรัพยากร

พื้นที่สาธารณะประโยชน์ สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย สิทธิชุมชนของประชาชนตามกฎหมาย ที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา สิทธิพลเมือง มีผลต่อสิทธิของประชาชนตามกฎหมายในการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิของประชาชนตามกฎหมายสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากการทบทวนงานวิจัยผู้วิจัยจะนำไปใช้อธิบายสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ด้านการจัดหาพื้นที่ดินพื้นที่สาธารณะประโยชน์เพื่อนำมาพัฒนาจัดการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

สิทธิชุมชนโดยธรรมชาติหรือสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ชุมชนพึงมีพึงได้อย่างถูกต้องชอบธรรม ซึ่งผู้อื่นต้องยอมรับและจะละเมิดหรือลิดรอนมิได้และยังหมายรวมถึงการให้ชุมชนชาวบ้านมีสิทธิในการเลือกอนาคตของตัวเอง ดังจะเห็นได้จาก รายงานการวิจัยเรื่อง สิทธิชุมชนกับการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พงศ์เสวก อเนกจำนงพร และนภาพร ศิริบันเทงศิลป์ (2553, น. 183 - 189) พบว่า สิทธิชุมชนเป็นสิทธิที่มีการรับรองชุมชนชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ส่งผลให้ชุมชนแต่ละชุมชนตื่นตัวในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม จารีตต่าง ๆ อย่างมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้ชุมชนมีอำนาจในการต่อรองจากอำนาจรัฐมากขึ้น กอปรกับยังสามารถลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ ทั้งนี้สิทธิชุมชนจะต้องได้รับการยกระดับอย่างแท้จริงและปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจของรัฐ

เช่นเดียวกันกับงานวิจัยเรื่อง สิทธิชุมชน : สิทธิในที่ดินของชุมชนเกษตรกรรมศรีราชา เจริญพาณิชย์ (2559, น. 224 – 237) พบว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน ยังมีเกษตรกรรายย่อยอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีที่ดินทำกิน จึงเกิดการบุกรุกที่ป่าอยู่ในหลายจุดเพื่อเข้าทำกิน โดยรัฐไม่อาจจะดูแลจัดสรรที่ดินของรัฐให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้ได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากไม่มีระบบข้อมูลที่ดินที่ครอบคลุมทั้งประเทศจึงไม่อาจทราบได้ว่าผู้ใดครอบครองที่ดินไว้มากน้อยเพียงใด การแก้ปัญหาด้วยการรวบรวมประชาชนที่ไม่มีที่ทำกินเข้ามาอยู่ในแหล่งเดียวกัน โดยมีการจัดที่ดินแปลงหนึ่งให้ประชาชนได้อยู่อาศัยทำกินและใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องการให้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ก็จะเป็นการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้เป็นอย่างดี เพราะการจัดที่ดินให้แก่ประชาชนในรูปแบบการให้กรรมสิทธิ์ที่ดิน ก็อาจจะเกิดปัญหาในภายหลังเพราะประชาชนผู้ยากไร้เหล่านั้น เมื่อมีปัญหาทางการเงินก็อาจจะนำที่ดินไปขายแล้ว ก็จะไปหาทางบุกรุกที่ดินที่ป่าใหม่ หมุนเวียนไปครั้งแล้วครั้งเล่าโดยไม่จบสิ้น ป่าไม้ก็จะยิ่งถูกทำลายลงเรื่อย ๆ การเน้นเรื่องจัดที่ดินเพื่อชุมชนจึงเป็นทางแก้ปัญหาเรื่องบุกรุกป่าและสิทธิในที่ดินของชุมชนเกษตรกรรมได้ดียิ่งในรูปแบบหนึ่ง เพราะเมื่อทุกคนเป็นเจ้าของป่าและยอมเป็นเจ้าของสิทธิในที่ดินชุมชน ก็ย่อมต้อง

ช่วยกันดูแลรักษาป่ามิให้คนภายนอกเข้ามาบุกรุกที่ดินของชุมชน จึงจะได้ผลทางอ้อมคือมีชุมชนมาดูแลรักษาป่าทำให้เกิดการอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนอีกด้วย

สมศักดิ์ กองอินทร์ (2540) งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการอ้างสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่โถ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โถประกอบด้วยชุมชนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วยชุมชนดั้งเดิม คือ ชุมชนบ้านลองกา (กะเหรี่ยง) ชุมชนบ้านใหม่กองลอย (ลัวะ กะเหรี่ยงคนเมือง) และชุมชนที่อพยพย้ายถิ่นมาจากท้องถิ่นอื่น คือ ชุมชนบ้านสันบ่อเหล็ก (ม้ง) ชุมชนบ้านเล่าลี (จีนฮ่อ ม้ง) ในอดีตชุมชนดั้งเดิมประกอบอาชีพทางการเกษตรเพื่อยังชีพ ได้แก่ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์สำหรับชุมชนที่ย้ายมาจากท้องถิ่นอื่นทำการปลูกพืชเสพติด ได้แก่ ผืน ทั้ง 4 ชุมชนต่างมีวิถีการดำรงชีพที่เรียบง่าย ที่มีความผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยกฎระเบียบจารีตประเพณี และความเชื่อชุมชนมีการพึ่งพิงระบบตลาดน้อยมาก เนื่องจากเป็นชุมชนที่ห่างไกลและการคมนาคมยากลำบาก รูปแบบการอ้างสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ได้แก่ การรวมตัวกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบองค์กรเครือข่ายลุ่มน้ำ และการจัดการป่าโดยชุมชนในรูปแบบป่าชุมชน แนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ควรมีการกระจายอำนาจและเปิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการยอมรับสิทธิชุมชนอันจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในป่าอนุรักษ์ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

อภิษฎา วาณิชประดิษฐ์ (2546) เรื่อง พลวัตของความรู้ท้องถิ่นในฐานะปฏิบัติการของการอ้างสิทธิเหนือทรัพยากรบนที่สูง : กรณีศึกษาชุมชนม้งบ้านแม่สาใหม่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนเม้งแม่สะได้ผลิตคุณค่าใหม่จากบนฐานภูมิทัศน์วัฒนธรรมให้กับความรู้ท้องถิ่นของตนเองผ่านการปฏิบัติการของการอ้างสิทธิชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับสถาบันท้องถิ่นสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ใหม่ ๆ โดยชุมชนได้พลังมาจากการผสมผสานระหว่างแนวคิดอนุรักษ์เชิงพัฒนา ของกลุ่มคนหนุ่มสาวกับกลุ่มแนวคิดเชิงอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรมของกลุ่มผู้อาวุโส ประการที่สองคือชุมชนเม้งแม่สะได้มีการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างหลากหลาย เสรสร้างและเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับการนิยามความหมายใหม่ และยืนยันการมีอยู่ของตัวตนของชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง หลังจากที่ชุมชนได้อำนาจเชิงสัญลักษณ์จากการต่อรองสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร โดยมีการสร้างภาพลักษณ์ในหลายระดับ และประการสุดท้ายชุมชนเม้งแม่สะได้มีการร่วมเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างหลากหลาย เพื่อสร้างและเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับการนิยามความหมายใหม่ และยืนยันการมีอยู่ของตัวตนของชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง หลังจากที่ชุมชนได้อำนาจเชิงสัญลักษณ์จากการต่อรองสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร

อดิเรก พันเขียว (2557, น. 135) ศึกษาการยอมรับ ความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ในจังหวัดตากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แบ่งวิธีการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เกี่ยวข้องสำคัญ รวม 5 คน 2) การสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน รวม 20 คน และ 3) การสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ รวม 55 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การยอมรับต่อการพัฒนา พบว่า ภาพรวมผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าเป็นประโยชน์และควรส่งเสริมให้ เกิดขึ้น โดยเร็วแต่บางส่วนเห็นว่าควรมีการให้ข้อมูลและเปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น 2) ความคาดหวังต่อการพัฒนา พบว่า คาดหวังให้มีการค้าการลงทุนมากขึ้นการผลักดันพื้นที่ที่มีความพร้อมไม่ว่าจะรูปแบบใดก่อน การได้รับสิทธิประโยชน์คุณภาพชีวิตความมั่นคงในการทำงานและ ในชีวิตการจับจองที่ดินทำกิน บริการสาธารณะ สาธารณูปโภค การศึกษา แรงงาน อาชีพ ค่าแรง สวัสดิการต่าง ๆ และคาดหวังให้มีหน่วยงานบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษของตนเองโดยเฉพาะ 3) ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนจากรัฐบาลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐการ ปรับปรุงกฎหมาย ปัญหาการเมืองและความขัดแย้งการบริหารจัดการศักยภาพของพื้นที่และมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นการรวมกลุ่มของประชาชนในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน จากการทบทวนงานวิจัย ผู้วิจัยจะนำไปใช้อธิบาย การรวมกลุ่มของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารแนวทางนโยบายของภาครัฐเพื่อนำมาสู่ปฏิบัติการพื้นที่ชุมชนความหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่โดยเฉพาะด้านกฎหมาย การจัดการทรัพยากรของประชาชนในการระดมทรัพยากรในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นรวมถึงมีข้อเสนอการจัดการพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในสิทธิสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของตนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่สามารถอยู่ในกระบวนการขั้นตอนการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการยอมรับสภาพพื้นที่พัฒนาให้เป็นที่ไปตามนโยบายของภาครัฐและเอกชน และความคาดหวังของชุมชนที่ต้องการพัฒนาให้เป็นที่ไปทิศทางที่ดีโดยปราศจาก การละเมิดสิทธิของประชาชนการเข้าถึงระบบการจัดการด้านทรัพยากรท้องถิ่นต้องมีกระบวนการที่เป็น ไปด้วยความโปร่งใส และสามารถขอความคิดเห็นจากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการด้านต่าง ๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น

2.8.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

สรุทธิ จงสกุล (2556, น. 186) ศึกษาการรับรู้โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ของประชาชนตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการรับรู้โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง 2) ระดับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมาก 3) การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อายุ รายได้ประจำ / เดือน มีความสัมพันธ์กับการรับรู้โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนเพศ อาชีพ การศึกษาระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนสถานภาพทางสังคม และความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับการเป็นชาวตำบลบ้านเก่าไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อายุ รายได้ประจำ/เดือน อาชีพ การศึกษา สถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อ โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เพศ และความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับการเป็นชาวตำบลบ้านเก่ามีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนชาวตำบลบ้านเก่าไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อ โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อายุ รายได้ประจำ/เดือน อาชีพ การศึกษา สถานภาพทาง สังคมมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อ โครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เพศ และความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับการเป็นชาวตำบลบ้านเก่ามีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากการทบทวนงานวิจัย ผู้วิจัยจะนำไปใช้อธิบาย เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เงื่อนไขจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของ

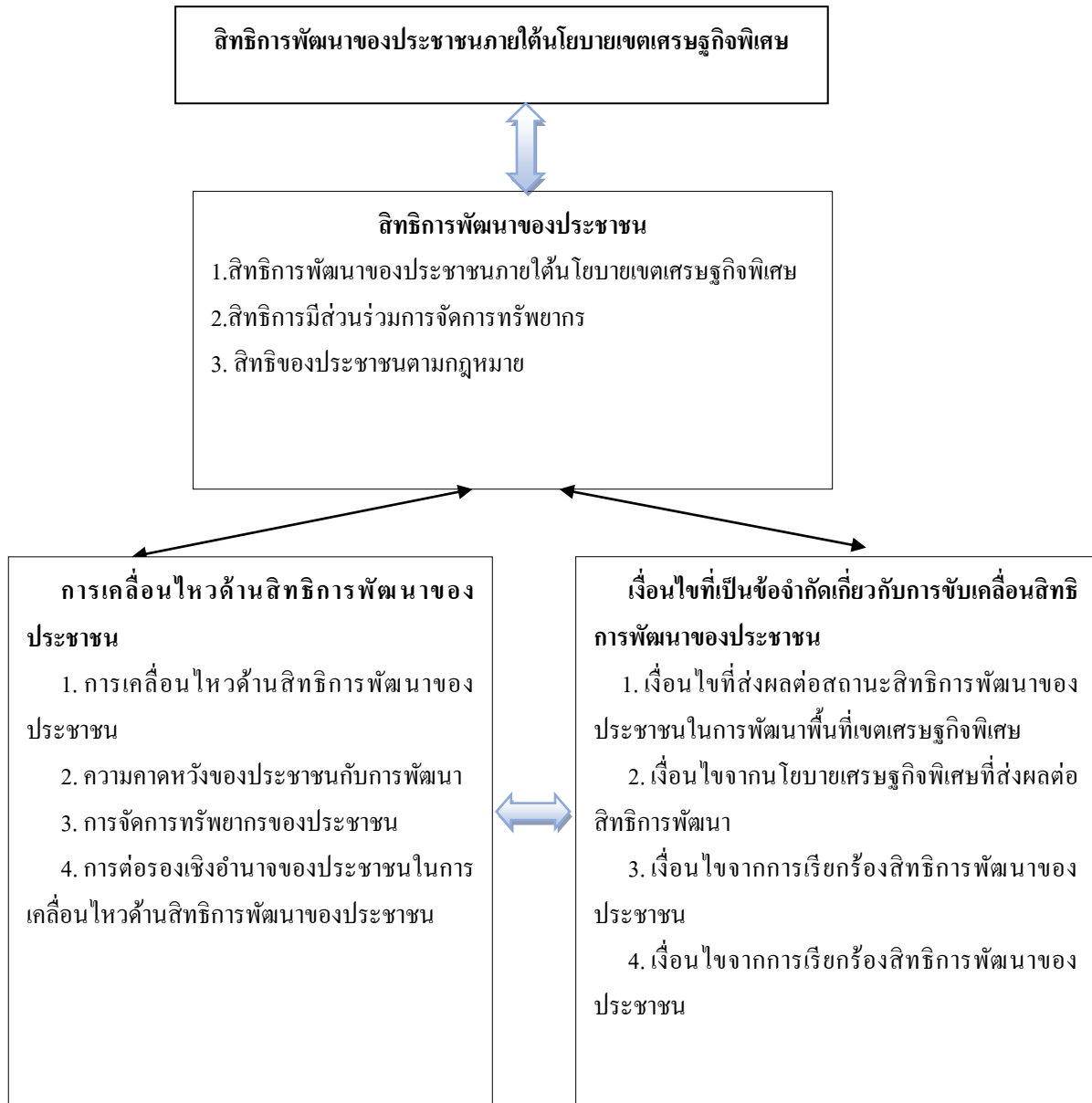
ประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติการของประชาชนในพื้นที่ ใน เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เงื่อนไขที่ส่งผลต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชนประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนารวมทั้งการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติการของประชาชนในพื้นที่ และผลประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รับจากการพัฒนา โดยผ่านการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชนซึ่งเกี่ยวข้องกับ ปัญหาการจัดการทำผังเมืองรวมที่เป็นเงื่อนไขจากปัญหาการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ที่เป็นเงื่อนไขข้อจำกัดส่งเสริมเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาจะเห็นว่า สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารเกิดจากนโยบายภาครัฐที่กำหนดให้พื้นที่บริเวณ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ภายใต้บริบทสิทธิการพัฒนาของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้สิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และกลยุทธ์สิทธิการพัฒนาของประชาชนในนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน ที่รัฐใช้อำนาจโดยมิชอบทำให้เกิดการละเมิดสิทธิชุมชน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่รับรองสถานะสิทธิของประชาชน ฟังจะได้รับการพัฒนาตามสิทธิที่พึงประสงค์ ซึ่งทำให้คนในชุมชนที่มีสิทธิและกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินของตนและพื้นที่ส่วนรวมในการดูแลใช้สอยประโยชน์ จากทรัพยากรท้องถิ่นอันต้องสูญเสียให้แก่รัฐรวมถึงการมีแนวโน้มยกเลิกกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ จนถึงปัจจุบันรัฐใช้อำนาจเหนือสิทธิของประชาชนกำหนดกิจการ ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ความต้องการของประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมและการจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการลงทุนและอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ซึ่งเป็นรากฐานวิถีชีวิตและความสุข โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานราก ทำให้ทรัพยากรของชุมชนจำนวนมากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ ขณะที่สิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ถูกลดความชอบธรรม

ลงเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากการรวมอำนาจตามมาตรา 44 ที่ทำให้เกิดการยกเว้นสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขาดการมีส่วนร่วมการพัฒนา ทำให้กฎหมายขาดการรับรองสถานะสิทธิชุมชนที่มีส่วนร่วมการผลักดันนโยบายพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การยอมรับต่อการพัฒนาพื้นที่ของตนจากการที่รัฐได้ใช้อำนาจเหนือสิทธิของประชาชน ดังนั้น เมื่อมีการเรียกร้องสิทธิชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ที่ทำให้คนในชุมชนเคลื่อนไหวการเรียกร้องให้รัฐและหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ พิจารณาเพื่อเป็นไปตามสิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นกระบวนการให้เกิดความชอบธรรมแก่ชุมชนที่ทำให้ประชาชนมีอำนาจการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การชดเชยค่าเสียหายผลที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ระบบเศรษฐกิจในชุมชน ความชอบธรรมตามกฎหมายที่ให้การจัดการร่วมระหว่างสิทธิรัฐ สิทธิปัจเจกและสิทธิชุมชน เพื่อเพิ่ม โอกาสในการเข้าถึงการพัฒนามีส่วนร่วมการตัดสินใจการยอมรับนโยบายจากรัฐ การเตรียมความพร้อมของชุมชนและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เท่าเทียมกัน ดังที่ปรากฏตามแผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร โดยศึกษาในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารใน 3 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมือง อำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอคอนตาล เป็นการศึกษาในลักษณะเชิงลึก (In-Dept) และเป็นองค์รวม (Holistic) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมและครอบคลุมในงานศึกษาวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการพัฒนาของประชาชน และขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้อง รวมทั้งเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดส่งเสริมเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วยอำเภอเมือง อำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอคอนตาล จากผู้ให้ข้อมูลอันประกอบด้วยประชาชน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเครือข่าย ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ในพื้นที่ทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถสะท้อนภาพของปรากฏการณ์ได้อย่างแท้จริงและชัดเจน (Merriam and et.,2002; McMillan; Neuman, 2006)

3.2 หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล มี 2 ระดับ ประกอบด้วย

3.2.1 ระดับบุคคล ได้แก่ ประชาชน ตัวแทนผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนกลุ่มพระสงฆ์ ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย พื้นที่เป้าหมาย 3 อำเภอ 11 ตำบล ได้แก่ ตำบลในอำเภอเมืองมุกดาหาร

1) ตำบลศรีบุญเรือง 2) ตำบลมุกดาหาร 3) ตำบลบางทรายใหญ่ 4) ตำบลคำอาฮวน 5) ตำบลนาศรีนวน
จำนวน 5 ตำบล ตำบลในอำเภอคอนคาถ ได้แก่ 1) ตำบลโพธิ์ไทร 2) ตำบลคอนคาถ จำนวน 2
ตำบล ตำบลอำเภอหัวน้ำใหญ่ ในพื้นที่ 1) ตำบลบางทรายน้อย 2) ตำบลชะโนด 3) ตำบลหัวน้ำใหญ่
4) ตำบลปงขาม จำนวน 4 ตำบล

3.2.2 ระดับองค์กร ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มองค์กรเครือข่ายภาค
ประชาสังคมจังหวัดมุกดาหาร เครือข่ายจับตาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่าย
ผู้นำองค์กรประชาชน เครือข่ายประชาชนผู้ไร้สิทธิ์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สมัชชาองค์กรเอกชน
ด้านคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เครือข่ายวาระเปลี่ยนแปลงวันออก เครือข่าย
สังคมนักพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครือข่ายจับตาปัญหาที่ดิน

3.3 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน
22 คน และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 เป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 27 คน
รวมทั้งสิ้น 49 คน ประกอบด้วย

3.3.1 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชน
ตัวแทนผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนกลุ่มพระสงฆ์ ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่ 3
อำเภอ 11 ตำบล จำนวน 22 คน

3.3.2 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่ม
องค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดมุกดาหาร เครือข่ายจับตาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เครือข่าย
สิ่งแวดล้อม เครือข่ายผู้นำองค์กรประชาชน เครือข่ายประชาชนผู้ไร้สิทธิ์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
สมัชชาองค์กรเอกชนด้านคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เครือข่ายวาระ
เปลี่ยนแปลงวันออก เครือข่ายสังคมนักพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครือข่ายจับตาปัญหาที่ดิน

3.4 พื้นที่ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยตามแหล่งของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ
เป็นหลัก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย 3 อำเภอ คืออำเภอ
เมือง อำเภอหัวน้ำใหญ่ และอำเภอคอนคาถ จังหวัดมุกดาหาร

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – dept Interview) เป็นรายบุคคล ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) ชุดที่ 1 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structure Interview หรือ SSI) เป็นรายบุคคล แต่ขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ยอมรับประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (ชาย โพธิ์สิตา, 2547)

3.5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และลักษณะเครื่องมือ ดังนี้

3.5.2.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแนวทางสัมภาษณ์ โดยการศึกษาคำรา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ และใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแนวทาง มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 กำหนดประเด็น และสร้างข้อคำถามในแต่ละประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ เครือข่ายชุมชน และตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

ตอนที่ 3 สร้างแนวทางสัมภาษณ์เกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ และตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 2 ชุด

ตอนที่ 4 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล รวมทั้ง

สอดคล้องกับวิธีการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 5 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 6 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อนึ่ง ในขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.5.2.2 ลักษณะและเนื้อหาของเครื่องมือ แนวทางการสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งหมด 2 ชุด มีลักษณะและเนื้อหา ดังนี้

1) แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 1 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน ตัวแทนผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนกลุ่มพระสงฆ์ ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งได้กำหนดประเด็น ไว้ดังนี้

1.1) ศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารในประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วม การจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนตามกฎหมายสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

1.2) ศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพประชาชนในท้องถิ่น ปัจจุบันที่มีต่อการยอมรับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการพัฒนา และผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตเศรษฐกิจพิเศษ และประเด็นคำถามเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของประชาชนและกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

1.3) ศึกษาเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิในการพัฒนาของประชาชน และพัฒนาในด้านใด ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประชาชนมีสิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เงื่อนไขใดบ้างที่มีผลต่อสิทธิการพัฒนาประชาชน ประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาการ

เรียกร่องสิทธิการพัฒนาประชาชน และแนวทางแก้ไข และประเด็นการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาประชาชนภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีผลกระทบต่อสิทธิการพัฒนาประชาชนหรือไม่ และรูปแบบการเรียกร่องสิทธิการพัฒนาประชาชน

2) แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดมุกดาหาร เครือข่ายจับตาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายผู้นำองค์กรประชาชน เครือข่ายประชาชนผู้ไร้สิทธิเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สมัชชาองค์กรเอกชนด้านคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เครือข่ายวาระเปลี่ยนตะวันออก เครือข่ายสังคมนักพัฒนาภาคตะวันออก เครือข่ายจับตาคัญหาที่ดิน ซึ่งได้กำหนดประเด็นที่ศึกษาไว้ดังนี้

2.1) ศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วม การจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนตามกฎหมายสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.2) ศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพประชาชนในท้องถิ่น ปัจจุบันที่มีต่อการยอมรับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการพัฒนา และผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตเศรษฐกิจพิเศษ และประเด็นคำถามเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเรียกร่องสิทธิของประชาชนและกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

2.3) ศึกษาเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิในการพัฒนาของประชาชน และพัฒนาในด้านใด ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประชาชนมีสิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เงื่อนไขใดบ้างที่มีผลต่อสิทธิการพัฒนาประชาชน ประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาการเรียกร่องสิทธิการพัฒนาประชาชน และแนวทางแก้ไข และประเด็นการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาประชาชนภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีผลกระทบต่อสิทธิการพัฒนาประชาชนหรือไม่ และรูปแบบการเรียกร่องสิทธิการพัฒนาประชาชน

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปตัวเลขของผู้ให้ข้อมูลโดยมีผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ระดับปัจเจกบุคคล จำนวน 22 คน และผู้ให้ข้อมูลในระดับองค์กรและกลุ่มนักวิชาการ จำนวน 27 คน ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 3.1

จำนวนผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล และระดับองค์กร

วิธีการเก็บข้อมูล	ระดับปัจเจก	ระดับองค์กร			รวม
		สถาบันการศึกษา	กลุ่มเครือข่าย	กลุ่มนักวิชาการอิสระ	
การสัมภาษณ์	22 คน	9 คน	9 คน	9 คน	49 คน
รวม	22 คน	9 คน	9 คน	9 คน	49 คน

จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลในตารางที่ 3.1 ได้แยกผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ ประชาชนและตัวแทนกลุ่มประชาชนผู้เดือดร้อน ระดับองค์กร ได้แก่ สถาบันการศึกษา กลุ่มเครือข่าย และกลุ่มนักวิชาการอิสระสามารถสรุปข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายได้ตามตารางที่ 5.2

ตารางที่ 3.2

คุณสมบัติกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล

รหัส	เพศ	อายุ	นามสมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
A101	ชาย	43	คุณชัย	ม.6	ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ	9 กุมภาพันธ์ 2561
A102	ชาย	52	คุณดี	ป.ตรี	ตัวแทนกลุ่มประชาชนอำเภอห้วยใหญ่	9 กุมภาพันธ์ 2561
A103	ชาย	54	คุณไก่อ	ม.6	ตัวแทนผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน	10 กุมภาพันธ์ 2561
A104	ชาย	65	คุณสม	ป.ตรี	ตัวแทนกลุ่มพระสงฆ์	10 กุมภาพันธ์ 2561
A105	ชาย	53	คุณยุทธ	ป.6	ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย	15 กุมภาพันธ์ 2561

(ต่อ)

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามสมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของ กลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
A106	หญิง	50	คุณอ้อ	ม.6	ตัวแทนกลุ่ม ผู้ประกอบการรายย่อย	15 กุมภาพันธ์ 2561
A107	หญิง	34	คุณหมวย	ม.6	ตัวแทนกลุ่ม ผู้ประกอบการรายย่อย	16 กุมภาพันธ์ 2561
A108	หญิง	37	คุณธิชา	ม.6	กลุ่มประชาชน อำเภอเมืองมุกดาหาร	16 กุมภาพันธ์ 2561
A109	หญิง	56	คุณวรรณ	ป.4	กลุ่มประชาชน อำเภอเมืองมุกดาหาร	19 กุมภาพันธ์ 2561
A110	หญิง	57	คุณฉัตร	ป.4	กลุ่มประชาชน อำเภอเมืองมุกดาหาร	19 กุมภาพันธ์ 2561
A111	หญิง	37	คุณศก	ม.6	กลุ่มประชาชน อำเภอเมืองมุกดาหาร	22 กุมภาพันธ์ 2561
A112	หญิง	49	คุณฤดี	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอเมืองมุกดาหาร	22 กุมภาพันธ์ 2561
A113	หญิง	54	คุณจีน่า	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอเมืองมุกดาหาร	24 กุมภาพันธ์ 2561
A114	หญิง	47	คุณศร	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอเมืองมุกดาหาร	24 กุมภาพันธ์ 2561
A115	หญิง	50	คุณวลี	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอคอนताल	27 กุมภาพันธ์ 2561
A116	หญิง	67	คุณไก่อ	ป.4	กลุ่มประชาชน อำเภอคอนताल	27 กุมภาพันธ์ 2561
A117	หญิง	63	คุณวรางค์	ป.4	กลุ่มประชาชน อำเภอคอนताल	3 มีนาคม 2561
A118	หญิง	60	คุณสดีไส	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอห้วยน้ำใหญ่	3 มีนาคม 2561
A119	หญิง	59	คุณพัชร	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอห้วยน้ำใหญ่	4 มีนาคม 2561
A120	ชาย	48	คุณทา	ม.6	ตัวแทนผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน	4 มีนาคม 2561

(ต่อ)

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามสมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของ กลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
A121	ชาย	50	คุณบัติ	ม.6	ตัวแทนผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน	10 มีนาคม 2561
A122	ชาย	45	คุณปอง	ม.6	ตัวแทนผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน	10 มีนาคม 2561

ตารางที่ 3.3

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับองค์กร

รหัส	เพศ	อายุ	นามแฝง	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
B201	หญิง	42	พรเพ็ญ	ป.โท	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	17 มีนาคม 2561
B202	ชาย	50	โชติ	ป.โท	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	24 มีนาคม 2561
B203	ชาย	58	เจตต์	ป.โท	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	25 มีนาคม 2561
B204	ชาย	48	สมัคร	ป.โท	กลุ่มนักวิชาการ	31 มีนาคม 2561
B205	ชาย	43	นิกร	ป.โท	กลุ่มนักวิชาการ	9 พฤษภาคม 2561
B206	ชาย	56	บุญช่วย	ป.โท	สมาชิกองค์กรเอกชนด้านคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	9 พฤษภาคม 2561
B207	ชาย	50	เสนห์	ป.โท	สมาชิกองค์กรเอกชนด้านคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	5 พฤษภาคม 2561
B208	ชาย	45	ชาย	ป.ตรี	เครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัด มุกดาหาร	12 พฤษภาคม 2561
B209	ชาย	50	กรกนก	ป.โท	เครือข่ายจับตาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม	19 พฤษภาคม 2561
B210	ชาย	56	บูรณ์	ป.โท	เครือข่ายผู้นำองค์กรประชาชน	26 พฤษภาคม 2561
B211	ชาย	49	สัญชัย	ป.โท	เครือข่ายประชาชนผู้ไร้สิทธิเขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	26 พฤษภาคม 2561

(ต่อ)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามแฝง	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
B212	ชาย	39	อาทิตย์	ป.โท	เครือข่ายวาระเปลี่ยนตะวันออก	2 มิถุนายน 2561
B213	ชาย	53	ชาญ	ป.โท	เครือข่ายสังฆะพัฒนาภาคตะวันออก	9 มิถุนายน 2561
B214	ชาย	45	การณ	ป.โท	เครือข่ายจับตาปัญหาที่ดิน	16 มิถุนายน 2561
B215	ชาย	57	วิทย์	ป.โท	เครือข่ายองค์กรประชาชนศูนย์ ประสานงานฯ ประชาชน	17 มิถุนายน 2561
B216	ชาย	60	ณรงค์	ป.โท	ประธานกลุ่มคนรักห้วยแซ่ในนาม ภาคีเครือข่ายการพัฒนาจังหวัด มุกดาหาร	19 มิถุนายน 2561
B217	ชาย	57	อุคร	ป.โท	คณะกรรมการประสานงานของ ขบวนการองค์กร ชุมชนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ของ สำนักงานภาคตะวันออกเฉียง ตอนบน พอช. ประเด็นที่ เกี่ยวข้อง การพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษโอกาสหรือภัย คุกคาม	22 มิถุนายน 2561
B218	ชาย	46	มงคล	ป.โท	เครือข่ายผู้ไร้สิทธิเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษ เรียกร้องพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่รัฐได้ใช้ มาตรา 44 เพื่อใช้ในการเพิก ถอนเวนคืนพื้นที่ดินของ ประชาชนในพื้นที่พัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษ	24 มิถุนายน 2561
B219	ชาย	62	จอน	ป.โท	อดีตคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ (กมส) ประเด็นเขต เศรษฐกิจพิเศษกับการละเมิด สิทธิชุมชน	26 มิถุนายน 2561
B220	ชาย	63	พรชัย	ป.โท	อดีตกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) ประเด็น สิทธิในการพัฒนาของ ประชาชนกับมาตรา 44	27 มิถุนายน 2561

(ต่อ)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามแฝง	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
B221	ชาย	56	สิทธิ์	ป.โท	นักวิชาการ ประเด็น การละเลยมิติ สิ่งแวดล้อมและขาดการ ประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนา พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	28 มิถุนายน 2561
B222	ชาย	46	เดช	ป.โท	ผู้เลขาธิการคณะกรรมการ ประสานงานองค์กรพัฒนา เอกชนภาคอีสาน (กป.อพช.) ร้องเรียนในฐานะผู้ติดตามและ ตรวจสอบการจัดตั้งเขต เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือเห็นว่า โครงการดังกล่าวส่งผลต่อวิถี ชีวิตความเป็นอยู่	28 มิถุนายน 2561
B223	ชาย	51	เชษฐา		นักวิชาการอิสระกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรพัฒนา เอกชนที่ไม่แสวงกำไรที่มี กิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเด็นการ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศ ไทยที่เห็นและเป็นอยู่" เปิด รายงานการศึกษา "จากระเบียงเขต เศรษฐกิจอนุลุ่มน้ำโขง-นโยบาย เขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและ ประเทศไทย	29 มิถุนายน 2561
B224	หญิง	53	พรพรรณ	ป.เอก	อาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับพื้นที่ดิน ทำกินวิถีชีวิตในพื้นที่พัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ	29 มิถุนายน 2561

(ต่อ)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามแฝง	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
B225	หญิง	36	อรอนงค์	ป.โท	นักวิจัยศึกษาประเด็นเกี่ยวกับพื้นที่ดินทำกินวิถีชีวิตในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	30 มิถุนายน 2561
B226	ชาย	49	สหชัย	ป.โท	นักวิชาการ	30 มิถุนายน 2561
B227	ชาย	50	เดชา	ป.โท	นักวิชาการ	30 มิถุนายน 2561

3.6 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.6.1 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลต่อเนื่องตลอดการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการที่ถูกต้องเที่ยงตรง (Credibility) กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ด้วยวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

3.6.1.1 การตรวจสอบข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบและยืนยันข้อมูลระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) (McMillan and Wergin, 2002) การยกคำพูด โดยตรง (Direct Quote Verbatim) และการยืนยันผลจากแหล่งข้อมูล (Participant Feedback/Member Check) (Maxwell, 1992, 1996) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1) ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นบางส่วนเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลที่ได้ระหว่างการสัมภาษณ์กับข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ ร่วมกับการสังเกตท่าทางและสีหน้าของผู้ให้ข้อมูลว่าผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อมูลด้วยความจริงใจหรือด้วยความรู้สึกลึกซึ้งของผู้ให้ข้อมูลหรือไม่ หากพบว่าข้อมูลที่ได้มีประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ หรือมีเหตุให้สงสัยว่าไม่ได้มาจากความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยก็จะทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าว

2) ระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ทั้งผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน 2 ครั้ง โดยระหว่างพักหลังการสัมภาษณ์ครั้งแรก ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาประเด็นตกหล่นและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งที่สองรวมทั้งทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้โดยการอ่านทบทวนบันทึกสนาม ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ครั้งแรกให้ฟังเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้นัดหมายวันเวลาและนำผลการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นกลับไปให้เจ้าของข้อมูลแต่ละคนตรวจสอบ และยืนยันว่ามีความถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่ โดยวิธีการอ่านทวนผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ฟังและการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลอันเป็นการยืนยันผลจากแหล่งข้อมูลโดยตรงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของข้อมูลมาว่ามาจากความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูลหรือไม่เพียงใดและทำการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ตกหล่นอีกคนละ 1 ครั้งอันเป็นการตรวจสอบโดยใช้เทคนิคสามเส้าโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดียวกันตามแนวทางการสัมภาษณ์และข้อคำถามเดียวกันแต่ต่างเวลากัน (Time Triangulation)

3) การสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้โดยใช้การตรวจสอบและยืนยันกับข้อมูลที่ได้จากต่างแหล่งข้อมูล (Triangulation of Sources) ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในสิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร โดยใช้วิธีการเดียวกัน คือ การสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มอื่นก่อนหน้านั้นมาทำการตรวจสอบและยืนยันกับข้อมูลที่ได้ระหว่างสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกันของข้อมูลโดยทำการตรวจสอบและยืนยันซ้ำไปมาหลายครั้ง เพื่อให้มีความมั่นใจว่าข้อมูลมีความเที่ยงตรงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

4) หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลในแต่ละวันและรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปข้อมูลสัมภาษณ์แต่ละคน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เบื้องต้นโดยตรวจสอบความละเอียดถูกต้องและความครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษาหากพบว่ามีประเด็นใดที่ยังตกหล่นและต้องการเพิ่มเติมผู้วิจัยจะได้ทำการเก็บรวบรวมเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.6.1.2 การตรวจสอบข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม นำข้อสรุปที่ค้นพบตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง (Pattern Matching) โดยการนำแบบแผนที่ค้นพบดังกล่าวไปตรวจสอบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีว่า แบบแผนที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริง ภายใต้บริบทสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือไม่ เพียงใด เพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (Maxwell, 1992) และผู้วิจัยยังได้ยกคำพูดโดยตรงของผู้ให้ข้อมูลบางคนในประเด็นที่สำคัญมาประกอบในรายงานผลการวิจัยอีกด้วย

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern) จนได้ข้อสรุป มีวิธีการและขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.6.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วย เพื่อให้การเก็บรวบรวมได้ข้อมูลตรงกับประเด็นคำถามการวิจัย และเพื่อวางแผนงานเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งต่อไป โดยยึดตามแนวคิดของ Bogdan & Biklen (2003) และ McMillan and Schumacher (1997) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ

1) ได้จำกัดขอบเขตการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ตรงกับประเด็นคำถามและประเภทการวิจัย โดยได้ย้าเตือนตนเองอยู่เสมอและทุกครั้งที่ทำการสัมภาษณ์ ให้สัมภาษณ์เจาะจงตรงกับประเด็นคำถามการวิจัยที่ต้องการสืบค้นหาคำตอบ และตรงกับรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

2) ผู้วิจัยได้ใช้ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาสำหรับเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งต่อไป หากพบว่ามีประเด็นใดที่ยังตกหล่นและต้องการเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3) ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นกรอบอ้างอิงสำหรับใช้เป็นฐานคิดในการตีความหมายข้อมูลที่ได้ระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม พร้อมกับสร้างสมมติฐานชั่วคราวขึ้น (Working Hypothesis) สำหรับใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งถัดไป

3.6.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม หลังเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดตามแนวคิดของ Mcmillan and Schumacher (1997) and Strauss and Corbin (1998) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ทำการจัดเตรียมข้อมูล (Data Preparation) โดยการเตรียมและตรวจสอบบันทึกข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดจากเทปบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน รวมทั้งข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้

2) ผู้วิจัยได้ทำการจำแนกแยกแยะข้อมูล (Data Identification) โดยอ่านข้อมูลของแต่ละคนที่ถูกจัดเตรียมไว้หลายรอบ เพื่อจับใจความที่อยู่ในข้อมูลว่าเกี่ยวข้องกับหัวข้อคำถามการวิจัยได้บ้าง จากนั้นจึงทำการแยกแยะข้อมูล โดยการแบ่งแยกข้อมูลออกส่วนย่อยตามหน่วยความหมาย (Meaning Unit) จนได้หน่วยของข้อมูลที่มีความหมายหรือหน่วยวิเคราะห์ (Analysis Unit) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ จากนั้นทำการพิจารณาความเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกันตามความ

คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันของหน่วยวิเคราะห์ที่ได้ และสร้างเป็นหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูล (Conceptual Topics or Subcategories) พร้อมกับลงรหัส (Data Coding) เพื่อใช้แทนหัวข้อสรุปแนวคิดดังกล่าว

3) ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Categorizing) โดยการนำสรุปแนวคิดที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลทุกคน มาทำการเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกันตามความหมาย และสร้างเป็นกลุ่มของหัวข้อสรุปแนวคิด (Conceptual Categories) ที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน

4) ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ โดยการหาความเชื่อมโยงของความหมายระหว่างกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดต่าง ๆ ของสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทำการสังเคราะห์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของข้อมูลในแต่ละประเด็น เพื่อสร้างข้อสรุปอธิบายปรากฏการณ์ สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบและยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าว โดยการนำข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบและยืนยันกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมมาได้ว่า มีความสอดคล้องต้องกันกับข้อมูลจริง หรือไม่ เพียงใดซึ่งมีตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลในบางประเด็น

3.7 การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งเป็นการบรรยายอธิบายข้อเท็จจริงตลอดจนได้นำเสนอข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีเพื่อให้เข้าใจถึงสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร และเพื่อให้มีความกระชับและชัดเจนในการนำเสนอผู้วิจัยอาจมีการใช้ตารางภาพ และแผนภูมิประกอบในการบรรยายและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

3.8 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร” ซึ่งผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย โดยได้รับอนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ มีการชี้แจงกระบวนการในการทำวิจัยให้กับผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ทำการสอบถามความสมัครใจในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ก่อนทำการ

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยต้องขออนุญาตบันทึกเสียงบันทึกภาพทุกครั้ง แจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบทุกครั้งว่ามีอิสระในการให้ข้อมูล และมีสิทธิตอบหรือไม่ตอบคำถามในประเด็นที่ไม่ต้องการเปิดเผย โดยแจ้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลรับทราบ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลไว้อย่างปลอดภัยและไม่เปิดเผยแก่ผู้อื่นหากไม่ได้รับการยินยอมหรือได้รับอนุญาต รวมทั้งผู้วิจัยจำนำเสนอข้อมูลที่ได้อย่างตรงไปตรงมาข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความรับผิดชอบและตามหลักจริยธรรม ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงผลกระทบบางประการต่อผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นในส่วนของผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงหลีกเลี่ยงในการบอกว่าข้อมูลดังกล่าวด้วยการปกปิดชื่อและตำแหน่งไว้เป็นความลับต่อไป

3.9 ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ รวมระยะเวลา 43 เดือน ในช่วงแรกระหว่างเดือนมีนาคม 2560 ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลส่งให้กับผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรที่ผู้ให้ข้อมูลสังกัดอยู่ หลังจากได้รับการอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เริ่มต้นเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มแต่เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มอยู่ในหลายพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลภาคสนามหลายช่วง โดยช่วงที่สองตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2561 ถึง เดือนมิถุนายน 2561 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยไม่ได้ทำต่อเนื่องทุกวันเนื่องจากต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในแต่ละวันเพื่อหาประเด็นที่ตกหล่นและต้องการเพิ่มเติมและนำข้อมูลที่ได้นำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะ ๆ หากข้อมูลในส่วนใดตกหล่นไม่ครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษาผู้วิจัยก็ลงไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

บทที่ 4

สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ในส่วนของผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 สิทธิการพัฒนาของประชาชน ซึ่งประกอบด้วย 1) กระบวนการจัดหาพื้นที่ดิน และพื้นที่สาธารณะประโยชน์เพื่อนำมาจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 2) การจัดการทำผังเมืองรวม มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 3) การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน การชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่ 4) การจัดการระบบเศรษฐกิจ มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ 5) การกำหนด 13 กิจการส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ส่วนที่ 2 สิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ซึ่งประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อนำมาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 2) การมีส่วนร่วมการนำไปปฏิบัติการของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ส่วนที่ 3 สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วย 1) สิทธิชุมชนของประชาชนตามกฎหมายที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา 2) สิทธิพลเมือง มีผลต่อสิทธิของประชาชนตามกฎหมายในการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 3) สิทธิของประชาชนตามกฎหมายสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกฎหมายที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา และ 5) ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เรื่องสิทธิการพัฒนาประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สิทธิการพัฒนาของประชาชน

4.1.1 กระบวนการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์เพื่อนำมาจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่รู้มาก่อนว่าพื้นที่ของตนตกเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล จะเห็นได้จากกระบวนการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะจังหวัดมุกดาหารที่เป็นเขตพื้นที่ชายแดน กระบวนการจัดหาพื้นที่ดินนำมาใช้เพื่อในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารนั้น ส่วนหนึ่งได้จากพื้นที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรมุกดาหาร แห่งที่ 2 และสถานีพัฒนาอาหารสัตว์มุกดาหาร แห่งที่ 2 เนื้อที่ประมาณ 1,080 ไร่ ซึ่งอยู่ในการถือครองของ ส.ป.ก. และพื้นที่ชาวบ้านที่อยู่ใกล้พื้นที่โดยรอบพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และอีกบางส่วนได้พื้นที่ของชาวบ้านที่เป็นพื้นที่ ส.ป.ก. หรือพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ชาวบ้านใช้ร่วม ตามประกาศคำสั่ง คสช. ประกาศให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์และพื้นที่ของรัฐที่เป็น ส.ป.ก. ถูกเวนคืนพื้นที่ตามกฎหมายมาตรา 44 เพื่อนำพื้นที่เหล่านี้มาพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ การที่รัฐได้มีการมองข้ามสิทธิของชุมชนในพื้นที่ ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วม และการรับฟัง การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ ที่เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับข้อมูลที่แท้จริงเพื่อประกอบการตัดสินใจ มีชาวบ้านบางส่วนได้มีการร้องเรียนต่อหน่วยงานภาครัฐ ที่มีการใช้อำนาจโดยมิชอบในการละเมิดสิทธิชุมชนด้วยการปกปิดข้อมูลนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามที่ภาครัฐที่ประกาศออกมาสู่พื้นที่ 3 อำเภอ ไม่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ไม่รู้มาก่อนว่าพื้นที่ของตนตกเป็นพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตามนโยบายของรัฐบาล รวมถึงการที่หน่วยงานของภาครัฐออกมาสำรวจพื้นที่ดินของชาวบ้าน โดยไม่มีกระบวนการมีส่วนร่วมชาวบ้านในพื้นที่ทำการมีส่วนร่วมในกระบวนการหาพื้นที่ดินนั้นหายไป เพราะรัฐไม่ได้เปิดเวทีให้ชาวบ้านรับรู้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมา ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 101 และ A 120 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ชาวบ้านแถวนี้ไม่มีใครรู้มาก่อนเลยว่า 3 อำเภอนี้จะถูกเวนคืนพื้นที่ พวกเขาไม่ได้มาถามชาวบ้าน หรือประชุมให้ชาวบ้านทั้ง 3 อำเภอได้รู้ ว่าพื้นที่ของตนตกเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลจะเอาไปสร้างโรงงานต่าง ๆ ตอนที่มิเจ้าหน้าที่ที่ดินออกมารังวัด ชาวบ้านก็ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นด้วย ชาวบ้านได้เพียงแต่สอบถามเจ้าหน้าที่ที่มารังวัดเท่านั้น”

(คำให้สัมภาษณ์รหัส A 101, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2561)

และรัฐต้องมองเห็นถึงสิทธิที่อยู่กระบวนการได้มาซึ่งการจัดหาพื้นที่เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดมุกดาหารเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่รอบบริเวณเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวจะได้เห็นจากคำสัมภาษณ์ของนักวิชาการว่า

“ที่ดินที่เป็นที่สาธารณะ ชาวบ้านทุกคนควรเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนรู้เห็นในการที่รัฐบาลจะเอาที่ดินสาธารณะประโยชน์ ไปให้คนอื่นหรือให้เขาเปิดโรงงาน ต้องให้ชาวบ้านรู้เห็นด้วย ส่วนพื้นที่ของชาวบ้านที่อยู่รอบ ๆ บริเวณที่สาธารณะประโยชน์ ต้องถามเขาก่อนว่าเขาจะขายให้ หรือจะให้เวนคืนหรือไม่ ไม่ใช่เจ้าหน้าที่มาใช้อำนาจข่มขู่ให้ชาวบ้านยอมรับ”

(คำให้สัมภาษณ์นักวิชาการรหัส A 120, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

ส่วนกระบวนการจัดหาพื้นที่ดินเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษใน 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารนั้น ส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่ได้รับข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐมาก่อนหลังจากมีคำสั่ง คสช. ประกาศออกมาแล้วจึงได้รู้ว่าบริเวณพื้นที่ดินของชาวบ้านบางรายนั้นถูกภาครัฐได้นำไปประกาศเพื่อเพิกถอนพื้นที่ดินให้แก่ภาครัฐ ทำให้ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมรู้เห็นในการได้มาซึ่งพื้นที่บริเวณที่กำหนดแนวเขตเศรษฐกิจพิเศษ

จะเห็นได้ว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะจังหวัดมุกดาหารที่เป็นเขตพื้นที่ชายแดน ส่วนหนึ่งได้จากพื้นที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรมุกดาหาร แห่งที่ 2 และสถานีพัฒนาอาหารสัตว์มุกดาหาร แห่งที่ 2 เนื้อที่ประมาณ 1,080 ไร่ ซึ่งอยู่ในการถือครองของ ส.ป.ก. และพื้นที่ชาวบ้านที่อยู่ใกล้พื้นที่โดยรอบพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และอีกบางส่วนได้พื้นที่ของชาวบ้านที่เป็นพื้นที่ ส.ป.ก.หรือพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ชาวบ้านใช้ร่วมตามประกาศคำสั่ง คสช. ประกาศให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์และพื้นที่ของรัฐที่เป็น ส.ป.ก. ถูกเวนคืนพื้นที่ตามกฎหมายมาตรา 44 เพื่อนำพื้นที่เหล่านี้มาพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร จะเห็นว่าการที่รัฐได้มีการมองข้ามสิทธิของชุมชนในพื้นที่ ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมมีชาวบ้านบางส่วนมีการร้องเรียนต่อหน่วยงานภาครัฐ ที่มีการใช้อำนาจโดยมิชอบในการละเมิดสิทธิชุมชนด้วยการปกปิดข้อมูลนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามที่ภาครัฐที่ประกาศออกมาสู่พื้นที่ 3 อำเภอ ไม่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ไม่รู้มาก่อนว่าพื้นที่ของตนตกเป็นพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตามนโยบายของรัฐบาล รวมถึงการที่หน่วยงานของภาครัฐออกมาสำรวจพื้นที่ดินของชาวบ้าน โดยไม่มีกระบวนการมีส่วนร่วมชาวบ้านในพื้นที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการหาพื้นที่ดินนั้น

หายไป เพราะรัฐไม่ได้เปิดเวทีให้ชาวบ้านรับรู้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมา ซึ่งในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ที่ได้อธิบายไว้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนา ไม่ว่าจะพัฒนาทางการเมือง พัฒนาเศรษฐกิจการที่ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมใน โครงกรของภาครัฐในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน ตามสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนสามารถที่จะเข้าไปมีบทบาทในการร่วมแสดงความคิดเห็นข้อโต้แย้งในการนำเสนอ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นหลัก โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐจะต้องเน้นคนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และด้านการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมาจะเน้นการพัฒนาที่สำคัญจากรัฐและให้ความสำคัญกับบทบาทของคนภายนอกชุมชน และได้มองถึงศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชนที่ทำให้การเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เข้าไปมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา การตัดสินใจร่วมและปฏิบัติการประเมินผลด้วยตนเอง

4.1.2 การจัดการทำผังเมืองรวม มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ได้รับกระทบต่อพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านอยู่ โดยเฉพาะกฎหมาย พ.ร.บ. ผังเมืองฉบับล่าสุด ที่มีผลต่อการจัดทำผังเมืองรวม ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการที่จะเข้ามามีกระบวนการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขและจัดทำผังเมืองรวมใหม่ เนื่องจากชาวบ้านยังไม่ได้รับรู้ข้อมูลหรือความเป็นมาของการจัดทำผังเมืองรวม ในการจัดทำผังเมืองรวมนั้นต้องคำนึงผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่บริเวณโดยรอบพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชนในการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในการอนุรักษ์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรอบพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และยังพบว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษคือ การสร้างเงื่อนไข มีการประกาศผังเมืองให้ดำเนินการก่อน การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม หากไม่มีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวภาคประชาชนอาจจะมีการตั้งข้อคำถามกับรัฐบาลได้ แม้ว่ากระบวนการจัดทำผังเมืองรวมจะออกมาไม่สมบูรณ์แบบตามที่ประชาชนต้องการก็ตาม แต่ก็ถือว่ากฎหมายผังเมืองประชาชนยังสามารถใช้คุ้มครองสิทธิของตนเองได้ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 112 และ B 205 ซึ่งเป็นที่ให้ข้อมูลว่า

“ชาวบ้านส่วนมากจะไม่มีใครรู้เลยว่ารัฐบาลกำลังจะทำอะไรอยู่ในพื้นที่ที่ตนเองทำ และอาศัยอยู่ รัฐบาลได้มากำหนดพื้นที่ที่เป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ และเป็นที่ดินของชาวบ้าน บางส่วนให้เป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมให้บริษัทต่าง ๆ เข้ามาสร้างโรงงานในพื้นที่ ชาวบ้านไม่มีส่วนรู้เห็นด้วยเลย กับรัฐบาลที่จะให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมหรือ ให้เขามาสร้างโรงงานต่าง ๆ ขึ้น”

(คำให้สัมภาษณ์ รหัส A 112, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านในหมู่บ้านควรมีส่วนร่วมด้วย โดยหลักการแล้วคงไม่มีอุตสาหกรรมในพื้นที่สีเขียว ซึ่งต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับสิทธิของประชาชนที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งข้อบังคับใช้กฎหมายผังเมืองรวมอย่างเคร่งครัด แม้ภาครัฐขยายอำนาจให้นักลงทุน กรณีใช้กฎหมาย มาตรา 44 เพื่อแก้ไขกฎหมายผังเมืองรวมใช้เพื่อประโยชน์ที่ดินและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและสิทธิอื่น ๆ ของภาครัฐเอง ควรคำนึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและควบคุมอำนาจรัฐและทุนไม่ให้รุกล้ำพื้นที่ของประชาชน อาทิ การกำหนดโซนนิ่งพื้นที่อยู่อาศัย การกำหนดพื้นที่อุตสาหกรรม การกำหนดพื้นที่ทำเกษตรกรรมและการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การห้ามก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน”

(คำให้สัมภาษณ์ รหัส B 205, สัมภาษณ์ 9 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีความกังวลเกี่ยวกับการจัดทำผังเมืองรวมที่จะผลกระทบต่อชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณแนวเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร รัฐต้องจัดให้ความรู้แนวทางการจัดทำผังเมืองรวมแก่ประชาชนทราบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ไม่น้อยว่าสองครั้ง จะเห็นว่ากระบวนการจัดทำผังเมืองรวมพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารนั้น ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมตามสิทธิของตนเองการเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นเวทีสาธารณะ หรือจะเป็นการประกาศประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบจาก หน่วยงานของภาครัฐ และต้องเอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น โดยภาครัฐต้องแจ้งหนังสือพร้อมข้อมูลในการจัดทำผังเมืองรวม โดยรอบที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยตรง เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจยอมรับด้วยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสิทธิชุมชน สิทธิพลเมือง สิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ที่เน้นการจัดสรรสิทธิประโยชน์ให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามก็ผู้วิจัยเห็นว่า สิทธิในการพัฒนาจะ

เกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อมีการสนับสนุนให้ชุมชนเป็นฐานราก คือ เกษตรกรชาวประมงพื้นบ้านและกลุ่มคนชายขอบต่าง ๆ ในสังคมมีจิตสำนึกมีโอกาสและเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งรัฐจะต้องยอมรับกระบวนการพัฒนาที่แตกต่างหลากหลายแต่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

4.1.3 การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยที่จะจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยเฉพาะโรงงานน้ำตาลและโรงงานยางพารา ในตัวอำเภอเมือง ได้สร้างปัญหาให้กับชุมชนมีการปล่อยน้ำเสียกลิ่นเหม็นกระทบต่อผู้อาศัยรอบบริเวณใกล้เคียงยังมีข่าวจะมีการสร้างนิคมอุตสาหกรรม ตอนนี้ทุกคนเกิดความเครียดวิตกกังวลอยู่ตลอดว่าถ้ามีการสร้างคงจะได้รับผลกระทบอย่างหลาย คนในหมู่บ้านด้วยที่จะเอาที่ดินของรัฐหรือของประชาชนมาเป็นพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหรือแม้แต่พื้นที่เขตชุมชน จะทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ พื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ที่ถูกแบ่งพื้นที่ให้จัดเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่อำเภอ ตำบลคำอาฮวน ต้องคำนึงถึงด้านความเหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อม ที่จะมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อรองรับการค้าการลงทุน ตามนโยบายของรัฐที่ประกาศแต่ละพื้นที่ให้มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมถ้ารัฐจะพัฒนาภาคอุตสาหกรรมต้องคำนึงผลกระทบต่อสังคมโดย รอบด้านและผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการชี้แนวเขตของพื้นที่เขตเศรษฐกิจ แต่ผู้นำชุมชนบางพื้นที่ยังไม่รู้ข้อมูลว่าพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ชี้แนวเขตนั้น และไม่ได้คำนึงถึงการที่จะมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่รู้และความไม่เข้าใจการที่หน่วยงานของภาครัฐได้ให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และยังขาดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและความเข้าใจของผู้นำชุมชนทำให้เกิดปัญหาและไม่รู้ว่าพื้นที่นี้ใช้เป็นที่ในการดำเนินการอะไร ไม่รับรองเสียงชาวบ้านทำให้เกิดผลกระทบโดยเฉพาะพื้นที่ดินทำของชาวบ้านตกเป็นพื้นที่ราชพัสดุ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ รหัส A 117 และ รหัส B 207 ซึ่งเป็นซึ่งเป็น ที่ให้ข้อมูลว่า

“ในการเข้ามาสร้างโรงงานต่าง ๆ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านไม่มีใครรู้เลยก่อนที่จะเข้ามาทำโรงงานมาสร้างอะไรต่าง ๆ ในพื้นที่ชาวบ้านต้องรู้ และให้ชาวบ้านเขาพิจารณาว่ามันดีหรือไม่ดี ตอนนี้มีการสร้างโรงงานมีการทำธุรกิจหลายๆอย่าง บางอย่างก็ขัดกับความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ที่เป็นปัญหามากก็คือ ที่ดินชาวบ้านถูกเวนคืนไปสร้างโรงงาน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 117, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านควรมีส่วนร่วมด้วย โดยหลักการแล้วคงไม่มีอุตสาหกรรมในพื้นที่สีเขียว ซึ่งต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับสิทธิของประชาชนที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งข้อบังคับใช้กฎหมายผังเมืองรวมอย่างเคร่งครัด แม้ภาครัฐขยายอำนาจให้นักลงทุน กรณีใช้กฎหมาย มาตรา 44 เพื่อแก้ไขกฎหมายผังเมืองรวมใช้เพื่อประโยชน์ที่ดินและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและสิทธิอื่น ๆ ของภาครัฐเอง ควรคำนึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและควบคุมอำนาจรัฐ และทุนไม่ให้รุกคืบพื้นที่ของประชาชน อาทิ การกำหนดโซนนิ่งพื้นที่อยู่อาศัย การกำหนดพื้นที่อุตสาหกรรม การกำหนดพื้นที่ทำเกษตรกรรมและการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การห้ามก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 207, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีความกังวลอย่างมากจนนำมาสู่การเกิดความเครียดยิ่งขึ้น เมื่อได้รู้ว่าจะมีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นบริเวณ ใกล้กับหมู่บ้านและจะส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำธรรมชาติ กลัวสารเคมีปนเปื้อนสู่พื้นที่โดยรอบบริเวณพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ไม่มีความเหมาะสมของพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร แม้แต่การจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม ภาครัฐได้มีการผลักดันภายในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้มีอุตสาหกรรมขนาดกลาง ตามนโยบายเศรษฐกิจที่รัฐบาลได้วางโมเดลไว้ซึ่งจะเห็นว่า นโยบายที่ออกมานั้น กระบวนการการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมยังเป็นปัญหาให้แก่ท้องถิ่นชุมชนที่ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ของการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพราะพื้นที่โดยรอบจะเห็นได้ว่าเป็นพื้นที่ภูเขาการเกิดมลพิษได้ง่าย ที่ผ่านมามหาหน่วยงานทางจังหวัดเป็นผู้นำเสนอโดยตรงให้แก่รัฐบาล ซึ่งขาดการสำรวจร่วมระหว่างประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องهامาตราทางออกแก้ไขร่วมกัน รัฐเองมองเฉพาะการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมซึ่งไม่ได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมากระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน ผู้อยู่อาศัย สุขภาพอนามัยของชาวบ้าน ภาครัฐต้องดึงภาคประชาชนในพื้นที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำตั้งแต่เริ่มแรก เพราะที่ผ่านมารัฐละเมิดสิทธิการพัฒนาของประชาชนไม่เปิดเผยข้อมูลที่ตรงไปตรงมาแก่คนในพื้นที่ ไม่สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านเมื่อพื้นที่เหล่านั้นถูกนำมาพัฒนาเป็นนิคมอุตสาหกรรม ต้องให้คนในพื้นที่ได้แสดงความคิดเห็นตามสถานะสิทธิเสรีภาพในการร่วมการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารชาวบ้านส่วนใหญ่ที่รับรู้ข่าวสารที่ไม่ชัดเจนจากรัฐ ทำให้คนท้องถิ่นชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษไม่อยากเป็นผู้แบกรับผลกระทบเท่านั้น แต่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยผ่าน

ตัวแทนชุมชน เพื่อเกิดความโปร่งใสตามหลักสิทธิชุมชนและ เป็นการตัดสินใจเลือกอนาคตของตนเอง ในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นตนเองด้วย

4.1.4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ รัฐบาลมีแต่ มุ่งเน้นการนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารตามที่รัฐบาลปัจจุบันได้กำหนด แนวทางมุ่งเน้นการส่งเสริมการค้าบริเวณชายแดนพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การดูแลสิ่งแวดล้อมรวมถึงการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิด ความมั่นใจเรื่องสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อรองรับการเกิดขึ้นนิคมอุตสาหกรรมใน พื้นที่บริเวณเขตเศรษฐกิจพิเศษ และภาครัฐต้องคำนึงถึงสิทธิของประชาชนในการที่จะเข้ามามีส่วน ร่วมการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะ คนที่อยู่ในชุมชนย่อมได้มีความรู้และทักษะจากความสัมพันธ์กับระบบนิเวศของชุมชน ทำให้เห็น ได้ชัดว่าชุมชนมีความรู้ที่จะช่วยออกแบบ การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบนิคมอุตสาหกรรม เข้าใจถึง ระบบนิเวศบริเวณพื้นที่ ซึ่งสามารถช่วยออกแบบข้อเสนอมาตรการเพื่อลดผลกระทบที่จะทำลาย ระบบนิเวศเดิมและประชาชนยังสนับสนุนมาตรการป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่มี ประสิทธิภาพได้อีกด้วย และยังพบว่านโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษและนโยบายด้านสาธารณสุขด้วยนั้น เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ให้เป็นพื้นที่เขต เศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้นแล้ว คนในพื้นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมกระบวนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษด้วยเพื่อเป็นการได้รับรู้แนวทางนโยบายของภาครัฐ ที่ประกาศออกมายังพื้นที่จังหวัด มุกดาหารทั้ง 3 อำเภอ 11 ตำบล เพื่อเป็นการหามาตรการร่วมในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในการ ร่วมการใช้เพื่อพัฒนาความเจริญด้านเศรษฐกิจ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้วได้มีการระบุถึงการ ใช้ ทรัพยากรของชาติเพื่อยังใช้ร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชน ถึงแม้ว่านโยบายภาครัฐจะประกาศออก แล้วก็ตาม เมื่อมีการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดมุกดาหารขึ้น ย่อมหมายถึงการเปิด โอกาสให้คนในพื้นที่เป็นผู้เลือกด้วยว่า จะมีแนวทางร่วมการพัฒนาเป็นไปในทิศทางไหน ซึ่งการ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น จะนำซึ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน อุตสาหกรรม และการหลั่งไหลของแรงงานต่างด้าว ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหา สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และปัญหาด้านสาธารณสุขเช่นกัน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 212 และ B 202 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ถ้าหากมีการเอาพื้นที่เหล่านี้ไปสร้างโรงงาน สร้างนิคมอุตสาหกรรม แล้ว ต้องแจ้งให้ชาวบ้านได้รับรู้ทุกอย่างด้วย ไม่ใช่บอกว่าอยากจะทำไรก็ทำ อยากจะสร้างอะไรก็สร้าง แบบนี้ชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จะถูกเอาเปรียบได้ ยิ่งถ้ามีคนงานที่เป็นต่างด้าวเข้ามาอยู่ในพื้นที่ด้วยแล้ว จะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 121, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“หากเกิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเต็มรูปแบบอาจส่งผลกระทบต่อภาระงานของกำลังคนด้านสุขภาพในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องมีการเตรียมแผนการรองรับปัญหาด้านกำลังคนในจังหวัดในส่วนของด้านสาธารณสุขในจังหวัดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น พบว่ามีด้านสาธารณสุขทั้งหมด 41 แห่ง จำแนกเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ และด้านอาหารและยา”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 202, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ กล่าวถึงหน่วยงานรัฐภาค ที่ไม่มีทำการสำรวจความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่เพื่อนำมาวิเคราะห์ศึกษา และทำการประเมินผล ที่จะเกิดขึ้นทรงผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชาวบ้าน บริเวณที่อยู่อาศัยในชุมชนและการเตรียมความพร้อมของชุมชน จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขหาแนวทางร่วมกับภาครัฐมากขึ้นประชาชนย่อมมีสิทธิที่ต้องคัดค้านเมื่อเห็นว่าการพัฒนาจะนำมาสู่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนภาครัฐต้องมีแผนพัฒนาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนให้ชัดเจนขึ้น เพราะการเกิดนิคมอุตสาหกรรมจะทำลายระบบนิเวศโดยตรงยังทรงผลกระทบต่อ ผู้อยู่อาศัยคนในชุมชนในบริเวณพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยรอบอย่างไรก็ดี พบว่าการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษอุตสาหกรรม ของหน่วยงานรัฐยังจำกัดอยู่เฉพาะตัวแทนหรือผู้นำภาคส่วนต่าง ๆ ในขณะที่ประชาชนอำเภอเมือง ตำบลคำอาฮวน ถูกจัดให้เป็นแนวเขตจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่อาจจะได้รับผลกระทบจากนิคมอุตสาหกรรม คนในชุมชนท้องถิ่นยังไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับนิคมอุตสาหกรรมพวกเขาู้เพียงแต่ว่าจะมีนิคมอุตสาหกรรมมาตั้งในบริเวณติดชุมชนท้องถิ่นหมู่บ้าน แต่ไม่ทราบในรายละเอียดว่านิคมอุตสาหกรรมหมายถึงอะไร และไม่มีข้อมูลอะไรที่มากกว่านั้น

4.1.5 การชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ รัฐอ้างว่า ปัญหาเกิดจากความทับซ้อนพื้นที่ ส.ป.ก. ของชาวบ้านเอง ไม่มีการชดเชยค่าเสียหายพื้นที่ดินยังไม่ชัดเจน มีเพียงแค่ภาครัฐได้รับพิจารณาค่าชดเชยในราคาที่ไม่สูงมากเท่านั้น ซึ่งชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่ว่า จังหวัดมุกดาหาร มีความทับซ้อนในเรื่อง ส.ป.ก. ชาวบ้านบางส่วน ทำให้มีการชดเชยไม่ชัดเจน และรัฐอ้างไม่มีระเบียบที่ชัดเจน จึงทำให้ชาวบ้านบางรายได้ค่าชดเชยที่ต่ำมาก สำหรับการชดเชยเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ชาวบ้านต้องการความคุ้มครองเสียหายต่อสิ่งที่รัฐบาลนำพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านไปแล้ว โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องได้รับการพัฒนา และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งในจังหวัดมุกดาหารนั้น ได้รับการเยียวยาในพื้นที่ทำกินในราคาไร่ละ 6 หมื่นบาท

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ สำหรับมาตรการทางรัฐบาลได้จัดหาค่าชดเชยเสียหายแต่จะต้องออกเป็นกฎหมายรองรับ ซึ่งรัฐบาลอ้างว่าเป็นเขตพื้นที่ที่รัฐได้ประกาศไว้แล้ว โดยรัฐบาลได้พยายามวางระบบในพื้นที่เขตเศรษฐกิจที่มีการเข้าถึงชุมชน สังคมในจังหวัด และมีนักธุรกิจที่มองเห็นถึงความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการลงทุนในจังหวัดมุกดาหาร ส่วนมาตรการชดเชย เยียวยา อันเป็นหลักการสากล เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นโครงการหรือนโยบายต่าง ๆ แต่การดำเนินการจัดหาที่ดินและกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ไม่มีการกำหนดมาตรการการชดเชย เยียวยารองรับใด ๆ เหตุผลสำคัญเกิดจากทัศนคติของรัฐว่าชาวบ้านเหล่านั้น เป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องหรือต่อรองค่าชดเชย เพียงรัฐฝ่ายเดียวเท่านั้น ที่มีสิทธิและอำนาจที่จะกำหนดให้เท่านั้น ซึ่งขัดความหลักความเป็นธรรมกับประชาชนในฐานะพลเมืองแห่งรัฐ ส่วนกรณีผู้ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียพื้นที่ดิน โดยรอบบริเวณเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร รัฐจะจ่ายค่าเสียหาย รื้อถอนทรัพย์สินให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ ในราคาไร่ละ 7,000 -12,000 บาท โดยไม่มีข้อมูลรายละเอียดหรือมาตรการที่ชัดเจนให้กับชาวบ้านแต่อย่างใด แน่นนอนว่าหากรัฐจ่ายค่าเสียหายในราคานี้จริง คงไม่มีชาวบ้านรายใดสามารถไปหาซื้อที่ดินใหม่ในพื้นที่ 3 อำเภอที่มีราคาพุ่งสูงในปัจจุบันได้ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 109 และ B 213 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ที่ดินติดพื้นที่พัฒนานิคมอุตสาหกรรม ที่ดินติดถนนและแนวเส้นทางรถไฟว่าจะเผชิญหน้ากับการสูญเสียได้อยู่ตลอดเวลาสำหรับประชาชนในจังหวัดมุกดาหารต้องการเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ยังคงขาดวิธีคิด ขาดการมีส่วนร่วมมีเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้ร่วมในกระบวนการตัดสินใจอาจจะเป็นเพราะว่าชาวบ้านไม่ถูกให้จัดอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วม ไม่มีช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร จะมีเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น ที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น

ผู้ว่าราชการจังหวัด ภาคอุตสาหกรรม หอการค้า รวมถึงผู้นำชุมชน แต่ระดับชาวบ้านยังขาดความรู้ ความเข้าใจอยู่ ภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ยังเปิดโอกาสให้ชาวบ้านนอกเขตพื้นที่เข้ามาทำ หน้าที่แทนภาคประชาชนในจังหวัดมุกดาหาร จัดหาพื้นที่ดินทำให้ผู้นำชุมชนไม่รู้ว่าพื้นที่แห่งนี้จะ เป็นพื้นที่สำหรับพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 109, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2561)

คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการ “มาตรการชดเชย เยียวยา อันเป็นหลักการสากล เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการไม่ว่าจะ เป็นโครงการหรือนโยบายต่าง ๆ แต่การดำเนินการจัดหาที่ดินและกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ไม่มี การกำหนดมาตรการชดเชย เยียวยารองรับใด ๆ เหตุผลสำคัญเกิดจากทัศนคติของรัฐว่าชาวบ้าน เหล่านั้น เป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องหรือต่อรองค่าชดเชย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 205, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2561)

และคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชน กลุ่มที่ 2 อีก ท่านหนึ่ง “รัฐบาลได้พยายามวางระบบในพื้นที่เขตเศรษฐกิจที่มีการเข้าถึงชุมชน สังคมในจังหวัด และมีนักธุรกิจที่มองเห็นถึงความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการลงทุนในจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งนักลงทุน ชาวต่างชาติที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษมีการลดภาษีนำเข้า มีการลดต้นทุนอย่างมั่นคง โดยภาพรวม ของการลงทุนจะมีมากกว่าในประเทศไทย เพราะมีพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเหมือนกัน ในขณะที่เงินเยียวยาผู้สูญเสียที่ดิน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 213, สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่ได้รับค่าชดเชยตามที่ควรจะได้รับ มีแต่ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้อ้างถึงระเบียบข้อบังคับ ยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการชดเชยการ จัดหาพื้นที่ทำกินให้แก่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงเงินที่เยียวยาผู้สูญเสียที่ดิน ที่รัฐจ่ายเพียง ไร่ละ 60,000 บาท ทำให้เกิดการตั้งคำถามกับความคุ้มค่าและโอกาสที่ชาวบ้าน ที่ประกอบอาชีพ เกษตรกรจะสามารถนำเงินไปจัดซื้อที่ดินแปลงใหม่ได้ ได้สร้างความหวั่นวิตกกับเกษตรกรจำนวน มากในเขตตำบลคำอาฮวน อำเภอเมือง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ทำกินบนพื้นที่ ส.ป.ก. และมีความกังวลเป็นอย่างมากว่า หากมีการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในอนาคต พวกเขา อาจจะต้องเจอกับชะตากรรมที่ถูกเวนคืนที่ดิน ด้วยค่าเยียวยาที่ไม่คุ้มค่า และยังพบว่ารัฐต้องดึงภาค ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร การชดเชยและค่า

ทดแทนของภาครัฐนั้นจะต้องมีลักษณะโปร่งใส การชดเชยค่าทดแทนนั้นต้องไม่ทำให้มาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชน ที่ได้รับผลกระทบไม่น้อยไปกว่าที่เคยเป็นอยู่ในปัจจุบัน กระบวนการชดเชยนั้นประชาชนต้องมีส่วนร่วมด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ได้ผู้รับผลกระทบ ควรได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน

4.1.6 การจัดการระบบเศรษฐกิจ มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ ตั้งแต่ นโยบายออกมาทำให้ภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบัน มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ในการที่ชาวบ้านต้องตกเป็นผู้ต้องหาคดีของการบุกรุกเขตพื้นที่ป่าสิทธิชุมชนชาวบ้านเหล่านั้น รัฐบาลจะต้องเปิดและรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านในการจัดหาพื้นที่ดินทำกิน เพื่อร่วมกันตัดสินใจ ร่วมพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปร่วม และควรเปิดเผยข้อมูลแบบตรงไปตรงมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายออกมาสู่จังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้ประชาชนพื้นที่มีสิทธิเข้าไปมีกระบวนการพัฒนาร่วมพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

ด้านสังคม การพัฒนาความเป็นอยู่ส่วนหนึ่ง มาจากเศรษฐกิจ ลดปัญหาการย้ายถิ่นฐานของคนในพื้นที่ไปทำงานที่อื่น อย่างไรก็ดี อาจจะส่งผลเชิงลบ ซึ่งเกิดจากคนในพื้นที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมใหม่ซึ่งอาจจะมีการแข่งขันสูงจากคนในพื้นที่อื่น ๆ ที่เข้ามาอยู่ร่วม มีทั้งแรงงานต่างชาติเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในพื้นที่ อาจจะส่งผลเกิดปัญหาตามมา ภาครัฐต้องเปิดให้คนในพื้นที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาด้านสังคมที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มประชาชน A 120 และกลุ่มนักวิชาการ B 205 ที่ให้ข้อมูลว่า

“หากมีการสร้างโรงงาน สร้างนิคมอุตสาหกรรมขึ้นในบริเวณนี้จริง ๆ ชาวบ้านที่อยู่ที่นี่มาก่อนจะปรับตัวไม่ทัน เพราะมันจะเกิดความขัดแย้งกันในหลายๆด้าน มีคนงานต่างถิ่นเข้ามาเป็นจำนวนมาก เกิดความขัดแย้งกัน โดยเฉพาะคนงานที่จะเข้ามาอยู่ใหม่ ต้องปรับตัวให้เข้ากับชาวบ้านในพื้นที่ให้ได้”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 120, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“การหามาตรการร่วมของคนในพื้นที่อย่างเร่งด่วน ด้านความมั่นคงและการปกครอง ในปัจจุบันการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และติดตามการทำงานของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งภายใน

ระเบียบนี้การบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับนโยบายนี้จะมีผลกระทบต่ออำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองของหน่วยงานราชการที่มีอยู่เดิมในอนาคตจะเป็นถูกกำหนดการบริหารเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษจะเป็นลักษณะคณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐในส่วนกลางซึ่งประชาชนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในพื้นที่เขตเศรษฐกิจได้เลยเพราะอำนาจจะอยู่ที่ผู้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยตรง”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 205, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ รัฐไม่มีความชัดเจนในกระบวนการจัดระบบเศรษฐกิจพิเศษนั้นรัฐต้องมีกระบวนการที่สามารถเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ทำงานวางแผนการพัฒนาพร้อมกับภาครัฐเพราะการมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถ เข้าใจถึงบริบทการจัดการระบบเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ว่าพื้นที่ไหนสมควร ได้รับการจัดเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมหรือพื้นที่ไหนพร้อมที่จะจัดเป็นคมนาคมขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร

4.1.7 การกำหนด 13 กิจการส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้นนโยบายและกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ รัฐเป็นผู้กำหนดเป้าหมายนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารทั้ง 13 กิจการที่เป็นเป้าหมายหลัก ประกอบด้วย อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ การผลิตยา กิจการ โลจิสติกส์ นิคมหรือเขตอุตสาหกรรมและกิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวซึ่งเห็นได้ว่า 13 กิจการที่จะดำเนินการในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารนั้นประชาชนพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด 13 กิจการร่วมกับภาครัฐ ซึ่งถูกกำหนดระบุงจากส่วนกลางให้แต่ละพื้นที่ใน 3 อำเภอ 11 ตำบล ในจังหวัดมุกดาหาร ได้รับ 4 กิจการด้วยกันซึ่งแต่ละพื้นที่นั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งกิจการนิคมอุตสาหกรรม เช่น พื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร ซึ่งเป็นที่ชุมชนไม่สามารถที่จะระบายมลพิษได้ เมื่อภาครัฐได้กำหนดกิจการลงมาในพื้นที่ทำให้เกิดปัญหากับชุมชนท้องถิ่นถูกละเมิดสิทธิการมีส่วนร่วม เพราะชาวบ้านรับรู้ 13 กิจการตามที่รัฐกำหนดลงมาเท่านั้น เมื่อถูกการกำหนดกิจการพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ภาครัฐต้องให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมร่วมพิจารณาจัดทำประชาพิจารณ์จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำการสำรวจพื้นที่ร่วมกับประชาชนเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับรัฐบาลนำไปพิจารณากิจการที่ควรเหมาะสมกับพื้นที่ กำหนดการพัฒนาอุตสาหกรรม ทั้ง 13 ชนิด มีอุตสาหกรรมหนักอย่างการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สกปรก เกิดผลกระทบต่อมลภาวะและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ชุมชนเป็นห่วงมากที่สุด เพราะหากกลุ่มอุตสาหกรรมเข้า มาทำให้พื้นที่

เสี่ยหาย ทรัพย์ากรเสี่ยหาย หรือรู้สึกว่าจะไม่คุ้มค่าโรงงานเหล่านี้ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 118 และ B 213, B 220 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ชาวบ้านส่วนมากไม่รู้เลยว่าจะมีการสร้างโรงงาน สร้างนิคมอุตสาหกรรมขึ้นบริเวณนี้ เพราะถ้าหากเกิดผลกระทบกับชาวบ้านในเรื่องสุขภาพ ในเรื่องที่อยู่อาศัย และอีกหลาย ๆ ด้านนั้น จึงต้องให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมตัดสินใจ หรือลงประชามติก่อน เพราะโรงงานต่าง ๆ มักจะก่อให้เกิดมลพิษมากมาย อากาศที่เคยปลอดโปร่ง จะกลับกลายเป็นกลุ่มควันจากโรงงานขึ้นมาทันที”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 118, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“อุตสาหกรรมหนักอย่างการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สกปรกเกิดผลกระทบต่อมลภาวะและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ชุมชนเป็นห่วงมากที่สุด เพราะหากกลุ่มอุตสาหกรรมเข้ามาทำให้พื้นที่เสี่ยหาย ทรัพย์ากรเสี่ยหาย หรือรู้สึกว่าจะไม่คุ้มค่าโรงงานเหล่านี้”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 213, สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2561)

“การกำหนดของภาครัฐ เมื่อเขตเศรษฐกิจพิเศษในการกำหนดมักทำให้เกิดการกำหนดที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้ประชาชนต่อสู้เพื่อสิทธิ ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเกลียดชังภาครัฐ ตำรวจ ทหาร ข้าราชการในพื้นที่ที่ช่วยให้รัฐบาลได้พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน จะทำให้ชาวบ้านเกิดความขัดแย้ง ยกเว้นผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่ยังเห็นด้วยกับชาวบ้าน แต่รัฐบาลก็ให้ผู้นำชุมชนปฏิบัติตามนายอำเภอ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงพื้นที่แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย จังหวัดมุกดาหารได้เกิดปัญหา เป็นการพัฒนาที่ไม่เคารพสิทธิชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 220, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ รัฐเป็นผู้กำหนดเป้าหมายนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารทั้ง 13 กิจการที่เป็นเป้าหมายหลัก ประกอบด้วย อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ การผลิตยา กิจการ โลจิสติกส์ นิคมหรือเขตอุตสาหกรรมและกิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวซึ่งเห็นได้ว่า 13 กิจการที่จะดำเนินการในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารนั้นประชาชนพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด 13 กิจการร่วมกับภาครัฐ ซึ่งถูกกำหนดระบุจากส่วนกลางให้แต่ละพื้นที่ใน 3 อำเภอ 11 ตำบล ในจังหวัดมุกดาหาร ได้รับ 4 กิจการด้วยกัน ซึ่งแต่ละพื้นที่นั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งกิจการนิคมอุตสาหกรรม เพราะหากกลุ่ม

อุตสาหกรรมเข้า มาทำให้พื้นที่เสียหาย ทรัพยากรเสียหาย หรือรู้สึกว่ามีมูลค่าโรงงานเหล่านี้ ซึ่งเป็นที่ชุมชนไม่สามารถที่จะระบายมลพิษได้ เมื่อภาครัฐได้กำหนดกิจการลงมาในพื้นที่ทำให้เกิดปัญหากับชุมชนท้องถิ่นถูกละเมิดสิทธิการมีส่วนร่วม เพราะชาวบ้านรับรู้ 13 กิจการ ตามที่รัฐกำหนดลงมาเท่านั้น เมื่อถูกการกำหนดกิจการพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ภาครัฐต้องให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมร่วมพิจารณาจัดทำประชาพิจารณ์จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำการสำรวจพื้นที่ร่วมกับประชาชนเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับรัฐบาลนำไปคิดพิจารณากิจการที่ควรเหมาะสมกับพื้นที่ กำหนดการพัฒนาวิถีมอุตสาหกรรม ทั้ง 13 ชนิด มีอุตสาหกรรมหนักอย่างการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สกปรก เกิดผลกระทบต่อมลภาวะและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ชุมชนเป็นห่วงมากที่สุด เพราะหากกลุ่มอุตสาหกรรมเข้า มาทำให้พื้นที่เสียหาย ทรัพยากรเสียหาย หรือรู้สึกว่ามีมูลค่าโรงงานเหล่านี้

ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ประเด็นสำคัญในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการพิจารณาถึงกระบวนการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในลักษณะที่จะเชื่อมโยงภาคประชาชน เข้ากับสถาบันและกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ อีกทั้งยังจะต้องมีการพิจารณาถึงช่องว่างระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน อันเนื่องมาจากกระบวนการและปัจจัยที่ขาดการพัฒนากลไกที่จะช่วยให้คนยากจน คนตกงาน รวมไปถึง ชนเผ่าต่าง ๆ ได้เข้ามีส่วนร่วมหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะได้มีความพยายามในการใช้มาตรการทางกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อออกกฎหมายที่จะทำให้เกิดกระบวนการและกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นมา แต่ในสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติกระบวนการทางนิติบัญญัติในลักษณะดังกล่าว ก็มีได้ก่อให้เกิดกระบวนการวิธีการที่สามารถทำให้ภาครัฐจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือมิได้ก่อให้เกิดกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือเสียงของประชาชนในท้องถิ่น ที่ภาครัฐจะต้องรับฟังแต่ประการใดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดิน ปรัชยาพลฤทธิ์ (2527) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปมีเสียงในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติรวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อประเมินผลกระทบของนโยบายเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบายในครั้งต่อไปด้วย อย่างไรก็ตามก็เจริญ สุภาพ (2524) ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าการมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจและกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาลและในทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาลด้วย

4.2 สิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากร

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชน ประกอบด้วย การจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อนำมาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การมีส่วนร่วมการนำไปปฏิบัติการของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มีรูปแบบดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

4.2.1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อนำมาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ รัฐบาลได้ประกาศนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ สร้างความไม่สบายใจ แก่ชาวบ้านรู้สึกว่าการจัดการทรัพยากรสาธารณะประโยชน์ที่ดินในหมู่บ้านได้อาศัย มีป่าชุมชนสามารถเป็นแหล่งให้อาหารตามธรรมชาติ หวายได้ตามช่วงฤดูกาล เช่นหาเห็ด หน่อไม้ และสัตว์ป่า เป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์ร่วมกันของชุมชน ต่อมาภาครัฐได้ประกาศเอาเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจนหมด ไม่มีการทำประชาพิจารณ์ไม่มีส่วนร่วมเห็นชอบเอาพื้นที่ดินเหล่านี้ ภาครัฐมองข้ามชุมชน ในการปิดกั้นไม่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือจะเป็นการจัดหาทรัพยากรพื้นที่ดิน รัฐต้องมีการกระบวนการที่ตรงไปตรงมา โปร่งใส ไม่ใช่รัฐเป็นผู้กำหนดในเป็นเลือกพื้นที่ที่เป็นกระบวนการแบบ ท็อปดาวน์ ที่มอบให้ กนพ. เป็นผู้กำหนดพื้นที่จังหวัดพื้นที่ไหนควรถูกพัฒนาเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะการดำเนินการที่ผ่านมาได้มอบหมายให้คณะกรรมการในจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด กลุ่มข้าราชการ และสภาหอการค้า เท่านั้น เป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจแทนคนในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารถือเป็นการปิดกั้นโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นไม่มีเลย มีเฉพาะผู้นำชุมชนแต่ละพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมรับฟังเท่านั้นแต่ไม่สามารถขยายผลที่ชัดเจนได้

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ กระบวนการมีส่วนร่วมการตัดสินใจของชุมชนกับการจัดหาพื้นที่ดินภาครัฐนั้น ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานชาวบ้านในพื้นที่โดยตรง การที่ภาครัฐได้ประกาศนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ พร้อมทั้งสร้างความไม่สบายใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชนที่รัฐบาลได้ประกาศตามคำสั่ง 17/2558 เพื่อเป็นกลไกในการนำมาสู่การจัดการพื้นที่ดินเพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารถือเป็นการจำนวน 5 จังหวัดแรก ที่รัฐบาลประกาศให้เป็น

พื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนและพื้นที่คลัสเตอร์ ตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งแต่เดิมนั้นหากจะมีการก่อสร้างใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นโรงงานจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรม หรือกิจการตามคำสั่งที่ 4/2559 จะต้องมีการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนหรือ ประชาชนที่รับผลกระทบ จากการก่อสร้างกิจการเหล่านั้นก่อน แต่คำสั่งนี้อาจตัดวงจรการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไป โดยข้อที่น่ากังวลเกี่ยวกับ เรื่องทิศทางการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ที่เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุน กลไกทางกฎหมายที่ถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับนโยบายทางเศรษฐกิจ ปัญหาการจัดสรรน้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาคครัวเรือนและภาคเกษตรกรรม การใช้ประโยชน์จากที่ดินที่ การขยายสิทธิการถือครองที่ดินของชาวต่างชาติ กลไกการใช้อำนาจของรัฐบาลโดยเฉพาะมาตรา 44 ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และอาจลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งควรจะมีสิทธิในการร่วมตัดสินใจต่อนโยบายที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเอง พุดถึงกระบวนการตัดสินใจหาพื้นที่ทรัพยากรใน 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารนั้น ชุมชนไม่มีกระบวนการที่ภาครัฐได้ทำความเข้าใจข้อมูลนโยบาย ต่าง ๆ แก่ชุมชนแทบจะถูกปิดกั้น เพราะรัฐบาลได้ใช้อำนาจตามกฎหมายมาตรา 44 ทำให้สิทธิในการพัฒนาร่วมตั้งออกนโยบายและทำมาสู่พื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ชุมชนไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจเลือกพื้นที่ร่วมกับภาครัฐได้เลย เพราะหน่วยงานทางจังหวัดเป็นผู้นำเสนอพื้นที่บางส่วนเข้าไปสู่ส่วนกลางทำให้ไม่มีกระบวนการสำรวจพื้นที่โดยรอบ และการขอความเห็นในพื้นที่สาธารณะเปิดข้อมูลแลกเปลี่ยนระหว่างภาครัฐกับชุมชน เมื่อพื้นที่ถูกกำหนดออกแล้วทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบไร้การเยียวยาชดเชยค่าเสียหาย ไร้สิทธิการเรียกร้องขอความเป็นธรรมก็เป็นไปได้ยาก ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 114 และ B 216 ที่ให้ข้อมูลว่า

“การที่ภาครัฐได้ประกาศนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ พร้อมทั้งสร้างความไม่สบายใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชนที่รัฐบาลได้ประกาศตามคำสั่ง 17/2558 เพื่อเป็นกลไกในการนำมาสู่การจัดการพื้นที่ดินเพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารถือเป็นจำนวน 5 จังหวัดแรกที่รัฐบาลประกาศให้เป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนและพื้นที่คลัสเตอร์ ตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งแต่เดิมนั้นหากจะมีการก่อสร้างใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นโรงงานจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 114, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“กลไกการใช้อำนาจของรัฐบาลโดยเฉพาะมาตรา 44 ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และอาจลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งควรจะมีสิทธิในการร่วมตัดสินใจต่อนโยบายที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเอง พุดถึงกระบวนการตัดสินใจหาพื้นที่ทรัพยากรใน 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารนั้น ชุมชนไม่มีกระบวนการที่ภาครัฐได้ทำความเข้าใจข้อมูลนโยบายต่าง ๆ แก่ชุมชนแทบจะถูกปิดกั้น

เพราะรัฐบาลได้ใช้อำนาจตามกฎหมายมาตรา 44 ทำให้สิทธิในการพัฒนาร่วมตั้งออกนโยบายและทำมาสู่พื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ชุมชนไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจเลือกพื้นที่ร่วมกับภาครัฐได้เลย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 216, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ทรัพยากรที่เป็นพื้นที่ป่าหุบบ้านอาศัยมา เป็นแหล่งอาหารให้ชุมชนมาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย ทางจังหวัดมุกดาหารอ้างคำประกาศตามนโยบายจากภาครัฐเพื่อจัดหาพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในแหล่งชุมชนผู้เข้าร่วมกับภาครัฐนั้น จากปัญหาที่รัฐได้มีการนำพื้นที่สาธารณะประโยชน์ชุมชนท้องถิ่นสู่กระบวนการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยกลุ่มจังหวัดเป็นผู้สำรวจเพื่อนำเสนอไปยังส่วนกลางเพื่อรับรองพื้นที่ที่นำเสนอทางจังหวัดมุกดาหาร ทำให้หลายพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ตกเป็นพื้นที่ราชพัสดุทำให้มีการเวนคืนที่พื้นที่หลายแห่งเกิดการละเมิดสิทธิชุมชน ไม่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมคนในชุมชนกับภาครัฐในการจัดการด้านทรัพยากร โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชน ป่าสงวน พื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ชุมชนเป็นผู้เข้าร่วมประกอบทำมาหาเงิน รัฐควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจยกพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ที่จะถูกนำไปเป็นพื้นที่พัฒนาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายที่อาศัยแหล่งพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ร่วม เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และสร้างความเป็นธรรมในกระบวนการมีส่วนร่วมจัดหาพื้นที่ดินเพื่อใช้พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

4.2.2 การมีส่วนร่วมการนำไปปฏิบัติการของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ ทางจังหวัดมุกดาหาร ได้ทำหน้าที่สื่อประกาศให้ผู้นำชุมชนหมู่บ้านได้ทำความเข้าใจ ถึงนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทางจังหวัดได้อ้างว่าเป็นนโยบายที่ดำเนินมานานก่อนการเข้ายึดอำนาจบริหารประเทศของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ แต่การดำเนินนโยบายในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ ดำเนินไปภายใต้ระบบประชาธิปไตย ประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรวมตัวกัน เพื่อปกป้องตนเองและชุมชนจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโครงการหรือนโยบายของรัฐ ต่างจากปัจจุบันที่นโยบายของรัฐเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่ดำเนินไปภายใต้อำนาจของรัฐบาลทหารที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ขาดการมีส่วนร่วมในนโยบายที่รัฐประกาศออกมายังพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้เกิดปัญหาการมีส่วนร่วมการรับทราบนโยบายของภาครัฐที่นำมาสู่ชุมชนพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร โดยตรง แนวทางการพัฒนาร่วมระหว่างภาครัฐกับชุมชน

เพราะการเข้าใจ ด้านนโยบายที่รัฐประกาศออกมานั้นเป็นปัญหาสำหรับชุมชนที่ยังไม่มีความพร้อม เข้าใจด้านส่งเสริมการค้าการลงทุนจากภาครัฐ เมื่อรัฐเร่งประกาศพื้นที่จังหวัดมุกดาหารการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ดินที่มีขนาดใหญ่สำหรับรองรับการดำเนินการเร่งรัดจัดหาที่ดินของรัฐมาใช้ประโยชน์ เห็นได้ว่านโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษทำให้ชุมชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนรับทราบนโยบายที่ชัดเจน เกิดผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะการจัดหาพื้นที่ทรัพยากรที่ใช้กฎหมายต่าง ๆ ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ที่ดินร่วม ประชาชนในพื้นที่พึงรับรู้ว่าเป็นพื้นที่ของตนอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากนั้นนโยบายภาครัฐที่เร่งรัดดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษ เกิดการขาดหาย กระบวนการมีส่วนร่วมนำนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ มาสู่กระบวนการจัดหาด้านทรัพยากรหรือจะเป็นพื้นที่ดินพื้นที่ป่าสงวน พื้นที่สาธารณะประโยชน์ ภาครัฐได้ออกคำสั่งเพิกถอนพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารให้เป็นพื้นที่ราชพัสดุ ประชาชนที่อยู่ในประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ต่างพยายามเรียกร้องให้หน่วยงานภาครัฐจังหวัดเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการชี้จุดแนวเขตการจัดสรรทรัพยากรเขตพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจน ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมการทำงานกับภาครัฐในการหาพื้นที่ทั้งด้านบวกและด้านลบอย่าง โปร่งใส ดังนั้น นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้นไม่สามารถตอบรับคนในพื้นที่ที่จะร่วมพัฒนาให้เกิดผลประโยชน์กันได้ทั้งหมด ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 108 และ B 210 ที่ให้ข้อมูลว่า

“การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ว่ารัฐจะทำการใด ๆ ประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้แนวทางนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พื้นที่จังหวัดมุกดาหาร กระบวนการจัดการทรัพยากรขั้นตอนในการจัดหาพื้นที่ นั้นถือเป็นหลักสำคัญภาครัฐต้องมีกระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจน นโยบายที่ลงมาสู่พื้นที่ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องคำนึงหลักการมีส่วนร่วมเป็นหลักที่สำคัญ ก่อนที่นโยบายจะถูกนำมาใช้ในพื้นที่ชุมชน ร่วมกันพัฒนาจัดหาพื้นที่ทรัพยากรที่จะนำมาสู่ให้นโยบายเกิดผลสำเร็จที่ต้องอาศัยชุมชนร่วมผลักดัน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 108, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“การจัดหาพื้นที่ทำเลที่ตั้ง 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารดำเนินการเป็นไปด้วยการละเมิดสิทธิเสรีภาพชุมชน เกิดผลกระทบจากปัญหาด้านนโยบายรัฐที่ปิดกั้นกระบวนการที่จะทำให้ชุมชนถือปฏิบัติร่วมรับรู้ข้อมูล แนวทางการพัฒนาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ดังนั้น นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้นไม่สามารถตอบรับคนในพื้นที่ที่จะร่วมพัฒนาให้เกิดผลประโยชน์กันได้ทั้งหมด”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 210, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ชาวบ้านยังไม่เข้าใจว่านโยบายของภาครัฐที่นำมาสู่พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารนั้น รัฐบาลได้ดำเนินโครงการตามนโยบายตนเอง ทรงผลกระทบการมีส่วนร่วมชุมชนอย่างมาก เพราะขาดหลักการมีส่วนร่วมเปิดเวทีรับฟังข้อคิดเห็น ร่วมกำหนดนโยบายร่วมกันเพื่อสามารถสนองนโยบายที่จะเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องความต้องการของชุมชน ขาดการทบทวนกลไกการทำงาน โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดมุกดาหาร ผู้ขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับพื้นที่ และควรเพิ่มสัดส่วนตัวแทนชุมชนท้องถิ่นเข้าไปร่วมกำหนดนโยบาย ทุกชุดและทุกระดับ เพื่อร่วมพิจารณาความเหมาะสม กับนโยบายที่จะนำมาสู่การปฏิบัติร่วมชุมชนพื้นที่ที่ถูกพัฒนา รวมถึงการจัดหาพื้นที่แหล่งทรัพยากรตามที่รัฐกำหนด พื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ ถูกจัดให้เป็นพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรมพิจารณาร่วมเพื่อความเป็นธรรมต่อชุมชน และสามารถนำมาปฏิบัติต่อพื้นที่อย่างยั่งยืน

4.2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ไม่มีหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาพูดคุยกับคนในชุมชนเลย แม้แต่ผลประโยชน์ที่จะทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ให้เกิดผลประโยชน์ ด้านเศรษฐกิจภาครัฐควรคำนึงถึงผลประโยชน์การนำทรัพยากรที่อยู่พื้นที่ชุมชนแห่งนี้ เพราะนโยบายเป็นการส่งเสริมการลงทุนการค้าเฉพาะจังหวัดมุกดาหาร ตามที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบาย เบื้องบนสู่เบื้องล่างต้องเป็นการนำเสนอนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่ และสามารถทำให้คนในจังหวัดมุกดาหารสามารถเข้ามาหาผลประโยชน์จากการลงทุนจากต่างชาติได้ ภาครัฐได้มองการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเจริญด้านการค้าการลงทุนต่างชาติ เป็นส่วนใหญ่ทำให้เกิดผลกระทบ ขาดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นผลประโยชน์ของประเทศชาติ หรือทรัพยากรที่ชุมชนได้อาศัยมาอย่างยาวนาน เมื่อมีการพัฒนาต้องมองถึงสิทธิการมีส่วนร่วมผลประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นกับท้องถิ่น ทรัพยากรที่ท้องถิ่นมีย่อมถูกมาใช้เพื่อการพัฒนาาร่วม ประชาชนยอมเข้าไปมีบทบาทส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลในการที่จะร่วมตัดสินใจทรัพยากรของชาติ ตามสิทธิชุมชนที่รับรองการมีส่วนร่วมเมื่อรับได้มีการกระทำเพื่อให้เป็นไปโดยความชอบธรรม ชุมชนต้องเข้าไปร่วมเวทีสาธารณะทำการเสนอข้อความคิดการจัดการทรัพยากร เช่น พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ที่ทางภาครัฐเพิกถอนถือเป็นการร่วมตัดสินใจที่จะนำทรัพยากร พื้นที่จังหวัดมุกดาหารนำไปถูกพัฒนาให้เกิดความเจริญ การพัฒนานั้นประชาชนย่อมได้รับผลประโยชน์ร่วม ส่วนเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ถูกให้เป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ การมีส่วนร่วมส่วนผลประโยชน์การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารนั้น นโยบายที่ภาครัฐได้นำมาสู่ท้องถิ่นเพื่อยกระดับการพัฒนาให้จังหวัดมุกดาหาร 3 อำเภอ 11 ตำบลให้เป็นพื้นที่ถูกพัฒนาด้านเศรษฐกิจการค้าการลงทุน เพื่อผลประโยชน์ของคนในชาติเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ที่ทุกภาคส่วนย่อมมีสิทธิในการที่ร่วมพัฒนา หรือประชาชนจังหวัดมุกดาหารสามารถที่ร่วมลงทุนการค้า ด้านต่าง ๆ กับภาครัฐได้ สำหรับนโยบายเขตเศรษฐกิจประกาศสู่พื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ยังขาดการมีส่วนร่วมของคนชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการจัดการทรัพยากรพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ถูกนำมาพัฒนาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดน ภาครัฐต้องจัดสรรผลประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมสำคัญในการรับรู้ข้อมูลด้านการค้าการลงทุนจากต่างชาติ ผลประโยชน์ที่ได้ควรถูกนำมาพัฒนาชุมชนพื้นที่ให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน สิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังเป็นปัญหาที่เกิดหลายพื้นที่ด้วยกัน

จากการพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาลที่นำมาสู่ชุมชนท้องถิ่น รัฐบาลจะต้องจัดสรรผลประโยชน์จากการนำทรัพยากรของชาติไปแปลงเป็นพื้นที่ลงทุนด้านเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ตามกฎหมายที่ได้รับประโยชน์หรืออำนาจที่ได้รับรองคุ้มครองโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยไว้แล้วเป็นบรรทัดฐาน เพราะสิทธิตามรัฐธรรมนูญ รองรับสิทธิด้านผลประโยชน์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 117 และ B 205, B 211 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนโยบายหลักก็คือขาดกระบวนการมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์การจัดการทรัพยากรของชาติ และพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านถูกภาครัฐนำมาให้ภาคเอกชนประมูลพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ดินทางรัฐ ได้มาโดยใช้อำนาจมาตรา 44 ประกาศเพิกถอนพื้นที่รับเองบ้างรวมทั้งพื้นที่ชาวบ้านที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ที่ถูกประกาศให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้น 3 อำเภอจังหวัดมุกดาหาร นั้นประชาชนไม่มีส่วนร่วมกระบวนการแสดงความเห็นชอบกับภาครัฐที่นำพื้นที่ป่าซึ่งเป็นทรัพยากรพื้นที่หมู่บ้านที่อาศัย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 117, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านไม่สามารถถูกดึงเข้าไปมีส่วนร่วมสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมรับรู้ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นการถูกกำหนดนโยบายที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร เช่นเร่งรัดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ที่ไม่ชัดเจนผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนขาดกระบวนการที่เกี่ยวข้องของประชาชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 205, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2561)

“ป่าชุมชนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในพื้นที่ชาวบ้านใช้ร่วมกันมายาวนาน ภาครัฐมีความต้องการนำไปสู่เป็นพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เกิดขึ้นและทรงผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนด้านไหนบ้าง ภาครัฐควรให้ข้อมูลชี้แจงนโยบายเหล่านี้ให้ชัดเจนที่ไปที่มาของกระบวนการพัฒนา เปิดโอกาสขอความร่วมมือให้เป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมตัดสินใจ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 211, สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่ได้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ยังทรงผลให้เกิดกระบวนการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ที่มีความเห็นชอบในการร่วมตัดสินใจนำทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่มาพัฒนาเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ รัฐได้มีการใช้อำนาจกฎหมายตรา 44 ทำให้ชุมชนท้องถิ่นผู้อาศัยบริเวณพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ไม่มีสิทธิร่วมแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ชัดเจน เกิดผลกระทบการถูกละเมิดพื้นที่ทำกินของชุมชน นำทรัพยากรของชาติมาให้เอกชนนักลงทุนต่างชาติเป็นผู้รับผลประโยชน์ในการประมูลพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้เกิดช่องว่างการแสวงหาผลประโยชน์จากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐที่ปิดโอกาสคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักที่จะได้รับผลประโยชน์ กับภาครัฐ-ภาคเอกชน และภาคประชาชน จังหวัดมุกดาหาร จะพบว่าระบบการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีลักษณะ Top-down โดยทางจังหวัดได้รับคำสั่งจากรัฐส่วนกลาง มาให้ดำเนินการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัด จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดมุกดาหาร ทั้งการจัดการทรัพยากรพื้นที่เพื่อนำมาสู่กระบวนการ จัดตั้งพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนไม่มีส่วนรับผลประโยชน์ด้านการจัดการตามสถานะสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญที่ระบุสิทธิด้านรับผลประโยชน์กับภาครัฐ

4.2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนมีผลต่อการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารรัฐบาลควรดำเนินการประเมินความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อม ความเสี่ยงทางด้านสังคมและความเสี่ยงทางด้านสุขภาพเพื่อเตรียมพร้อมรับมือการเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม โดยจะต้องเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่มีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งกระบวนการทำงานร่วมกันกับคนในพื้นที่จังหวัดแม้แต่กระบวนการจัดหาพื้นที่ดินต้องมีที่ไปที่มาชัดเจน ประชาชนย่อมมีสิทธิในการเข้าไปประเมินตรวจสอบเพื่อ

ความเป็นธรรมกับชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินถือเป็นหน้าที่ตามสิทธิของประชาชน ที่สามารถเข้าไปร่วมตรวจสอบกับภาครัฐตามนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของรัฐบาลที่ประกาศมายังพื้นที่ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส หรือจะเป็นกระบวนการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายการชดเชยค่าเสียหายต้องให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมเข้าไปร่วมกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานหน่วยงานภาครัฐ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ประชาพิจารณ์ที่มีลักษณะเร่งรีบประชาชนรับรู้ข้อมูลเพียงด้านเดียว เฉพาะด้านที่มีคุณต่อการยอมรับนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแต่ไม่ได้รับรู้ด้านผลกระทบเสียหายแก่วิถีชีวิตชุมชนสิ่งแวดล้อมของชาวบ้านในกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงานตามนโยบายกับภาครัฐ ทำให้แก้ไขปัญหาการเข้าใจการจัดหาที่ดินเพื่อเร่งพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ขาดการวางระบบระเบียบกฎเกณฑ์อย่างรอบคอบที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์นโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ขาดหลักธรรมาภิบาลกระบวนการทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ไม่โปร่งใสปกปิดข้อมูลความจริงเสนอด้านบวกมากกว่าด้านลบทำให้ยากต่อการตรวจสอบการได้มาซึ่งพื้นที่ดิน เพื่อนำมาประกาศเป็นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ภาครัฐต้องเปิดให้ทุกหน่วยงานร่วมในกระบวนการทำงานตั้งแต่การจัดหาพื้นที่ดิน การเปิดเวทีร่วมรับฟังกับประชาชนวิเคราะห์กระทบด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมหามาตรการวิธีการเยียวยาชดเชยพื้นที่ของชาวบ้าน และสามารถตรวจสอบกระบวนการได้มาการจัดหาพื้นที่ดินด้วย

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาส่วนใหญ่ ไม่มีการจัดทำวิเคราะห์ผลกระทบด้านการจัดการทรัพยากรขาดการมีส่วนร่วม ตั้งแต่รัฐบาลประกาศนโยบายออกมาทำให้เกิดการใช้อำนาจกฎหมายที่รัฐบาล ถือว่าใช้การยกเว้นสิทธิการมีส่วนร่วมกระบวนการประเมินที่รัฐมองข้ามจุดสำคัญของคนในพื้นที่เหล่านั้น การเริ่มโครงการนโยบายซึ่งโดยปกติรัฐบาลต้องดำเนินการจะต้องผ่าน EIA ก่อน แต่สำหรับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ได้กำหนดให้จัดทำ EIA ไปพร้อม ๆ กับการดำเนินการโครงการซึ่งถึงว่าเป็นการตัดตอนการดำเนินการที่รอบคอบเป็นอย่างมาก เป็นการดำเนินการตามนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ขาดการประเมินแบบมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นปัญหา ร่วมทำให้เกิดความไม่โปร่งใสขาดหลักธรรมาภิบาล ไม่มีการทำการสำรวจประเมินผลความเป็นไปได้กับพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ที่จะมีโครงการนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ พื้นที่เหล่านี้อาจจะไม่มีความเหมาะสมกับบริบท ปัญหาสังคมความต้องการด้านสังคมอุตสาหกรรม สภาพแวดล้อมที่ไม่อำนวย ด้านการระบายมลพิษจากนิคมอุตสาหกรรม ภาครัฐต้องเน้นการมีส่วนร่วมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมคิดวิเคราะห์แล้วต้องการของชุมชนเป็นหลัก แล้วนำมาประเมินผลการจัดการทรัพยากรหรือจะเป็นพื้นที่ดินชาวบ้านถูกนำมาเป็นพื้นที่รับการพัฒนา เปิดให้นักลงทุนประมูลต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 115 และ B 209 ที่ให้ข้อมูลว่า

“การดำเนินการตามนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ขาดการประเมินแบบมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นปัญหาทำให้เกิดความไม่โปร่งใสขาดหลักธรรมาภิบาล ไม่มีการทำการสำรวจประเมินผลความเป็นไปได้กับพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ที่จะมีโครงการนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ พื้นที่เหล่านี้อาจจะไม่มีความเหมาะสมกับบริบท ปัญหาสังคมความต้องการด้านสังคมอุตสาหกรรม สภาพแวดล้อมที่ไม่อำนวย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 115, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

และคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลเสริม “ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจสิทธิหน้าที่และบทบาทสำคัญต่อการร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมให้ประชาชน มีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร รวมทั้งได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่ภาครัฐได้มีการส่งเสริมการลงทุนการค้า มีกระบวนการวิเคราะห์และการประเมินผลการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 209, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่มีข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแจ้งให้ชาวบ้านทราบในการทำการประเมินผล วิเคราะห์ของการดำเนินโครงการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษภาครัฐ รวมทั้งค้นหาข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ จากนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ขาดการประเมินผลมีแนวโน้มที่มีการยกเลิกกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งทำให้ขัดกับหลักพื้นฐานการพัฒนาที่จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดผลกระทบขึ้นในการพัฒนาและปกป้องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของคนไทย การดำเนินการไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามประเมินผลการจัดการทรัพยากรพื้นที่ดินสาธารณะประโยชน์ ต้องดำเนินการควบคู่กับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างความชอบธรรมให้กับผู้เสียผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมอันเกิดจากการนำทรัพยากร ธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ และเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน

ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าสิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรของประชาชนภายใต้ันนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น เพื่อให้เกิดการต่อรองอำนาจ หรือผลประโยชน์ที่

ได้รับการคุ้มครองและรับรองตามกฎหมายที่ให้สิทธิบุคคล หรือชุมชนในพื้นที่มีสิทธิในการเลือกอนาคตของตน และความคาดหวังผู้ที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนอย่างเท่าเทียมที่จะปกป้องสิทธิ เพื่อเกิดความชอบธรรมโดยกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุจิต บุญบงการ (2531) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นกิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ทิพาพร พิมพิสุทธ์ (2521) ได้สนับสนุนแนวคิดนี้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นการกระทำของแต่ละคนซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล โดยการมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคล โดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ประชาชนได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสในลักษณะการทำงานร่วมกัน มีความต้องการร่วมกันทั้งทางด้านการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การร่วมกันรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินงานตามแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ หากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของการให้คำนิยามของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวถึงประเด็นการกระทำที่ทั้งถูกและไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ นั่น โดยเสมือนว่าการกระทำนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำรัฐบาล ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้จะมีลักษณะต่างกัน และอาจมีความสำคัญแตกต่างกันด้วย

4.3 สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย ประกอบด้วย สิทธิชุมชนของประชาชนตามกฎหมายที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา สิทธิพลเมือง มีผลต่อสิทธิของประชาชนตามกฎหมายในการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิของประชาชนตามกฎหมายสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกฎหมายที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา และปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เรื่องสิทธิการพัฒนาประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้ มีรูปแบบดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

4.3.1 สิทธิชุมชนของประชาชนตามกฎหมายที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา

ผลการวิจัย ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ภาครัฐต้องมองความสำคัญกับการพัฒนาเพื่อประชาชน แต่กฎหมายในยุคที่ประชาชนถูกปิดกั้นในการมีส่วนร่วมการเข้ามามีส่วนร่วมภายในชุมชนตามสิทธิของการมีส่วนร่วม ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตามกฎหมายรัฐเกี่ยวกับสิทธิชุมชน สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งรัฐและชุมชน ในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์

จากทรัพยากรธรรมชาติ คนในชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามสถานะภาพสิทธิชุมชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ด้วยมีการรับรองสิทธิของชุมชนมีสิทธิกำหนดเจตจำนงในการรวมตัว อนุรักษ์ปกป้องทรัพยากรในท้องถิ่น ชุมชนมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาตามนโยบายพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ภาครัฐที่ยกระดับการพัฒนาพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ดังนั้นเมื่อรัฐบาลได้มีนโยบายที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมระหว่างประชาชนในชุมชนกับภาครัฐมีสิทธิร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตน

สิทธิชุมชนของประชาชนมีความแตกต่างกับสิทธิในทรัพย์สินแต่สิทธิชุมชนเป็นระบบการจัดการดูแลทรัพยากรที่ไม่มี แต่สามารถได้สิทธิ์ในการหาประโยชน์ร่วมเชิงพานิชจากทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการมีสิทธิเข้าไปร่วมพัฒนากับนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นพื้นที่ของตนเองอยู่แล้ว เมื่อรัฐบาลได้มีเป้าหมายแผนนโยบายนำมาสู่กระบวนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมีสิทธิร่วมพัฒนาให้เกิดผลประโยชน์ร่วมตามสิทธิชุมชนที่บัญญัติไว้แต่ด้วยนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ถูกอำนาจจากส่วนบนที่นำนโยบายลงมาสู่ท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหารมีการใช้บังคับกฎหมายมาตรา 44 เพื่อให้เกิดผลประโยชน์กับภาครัฐฝ่ายเดียว สิทธิของชุมชนที่มีอยู่ทำให้ถูกละเมิด ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านที่อยู่ในโครงการนโยบายของรัฐบาลต่อกรณีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนี้ ไม่ได้เอื้อต่อความมั่นคง ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมและทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ แต่กลับมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมเกิดความขัดแย้งอย่าง ชัดแจ้งต่อวัตถุประสงค์ของการการจัดให้มีเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ไม่คำนึงเป้าหมายที่จะยังประโยชน์สุขที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจนที่มีเหตุผลเพียงพอ ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิชุมชนขึ้นพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ที่เป็นเป้าหมายโครงการนโยบายภาครัฐ ที่จะนำพื้นที่ 3 อำเภอ ถูกให้กลายเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษโดยตรง ไม่มีการพูดถึงการมีส่วนร่วมพัฒนาของประชาชนตามสิทธิชุมชนที่ควรจะมีส่วนร่วมกระบวนการพัฒนาในนโยบาย หรือจะเป็นการวางแผนในการพัฒนาประชาชนควรมีส่วนกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ให้เป็นไปตามเป้าหมาย กำหนดวิธีการและหาแนวทางการดำเนินการร่วมกัน การกำหนดพื้นที่ทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ควรเป็นกระบวนการยุติธรรมของสิทธิชุมชน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 117 A 122 และ B 203 ที่ให้ข้อมูลว่า

“รัฐต้องมองความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชน จังหวัดมุกดาหาร เป็นฐานในการขยายการเติบโตและสร้างความมั่งคั่งให้แก่ภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการพัฒนาที่เสียสมดุลเช่นก่อให้เกิดการจำกัดหรือลดรอนสิทธิชุมชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ 3 อำเภอจังหวัดมุกดาหาร ขาดการมี

ส่วนร่วมตามสิทธิการพัฒนาของประชาชนถือ เป็นกระบวนการสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร การกำหนดนโยบายภาครัฐที่ทรงผลต่อหลักสิทธิชุมชนที่มีโอกาสเข้าถึงแนวทางการมีส่วนร่วมการพัฒนาโครงการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 117, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

และคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านหนึ่ง“ด้วยมีข้อจำกัดทางกฎหมายอำนาจภาครัฐใช้ข้อบังคับกฎหมายมาตรา 44 เพื่อในการลิดรอนสิทธิชุมชนในการพัฒนาร่วมระหว่างชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดปัญหา เช่นการเพิกถอนพื้นที่ดินป่าสาธารณะประโยชน์ พื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ และแนวเขตชุมชน 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ตามข้อกำหนดกฎหมายสิทธิชุมชนนั้นได้ระบุ สิทธิในการพัฒนา เป็นไปตามสิทธิมนุษยชน ประชาชนจึงมีสิทธิโดยชอบที่จะเข้าร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง อันทำให้สิทธิชุมชนและเสรีภาพชนพื้นฐานเกิดการบังคับใช้และเกิดผล”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 122, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2561)

“สิทธิของชุมชนที่มีอยู่ทำให้ถูกละเมิด ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านที่อยู่ในโครงการนโยบายของรัฐบาลต่อกรณีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนี้ ไม่ได้เอื้อต่อความมั่นคงไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมและทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ แต่กลับมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมเกิดความขัดแย้งอย่าง ชัดแจ้งต่อวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น การน่านโยบายสู่การปฏิบัติ ไม่คำนึงเป้าหมายที่จะยังประโยชน์สุขที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจนที่มีเหตุผลเพียงพอ ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิชุมชนขึ้นพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 203, สัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น และการดำเนินการ โครงการต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงแม้แต่การดำเนินโครงการนโยบายส่งเสริมการค้าการลงทุน 13 กิจการที่รัฐบาลได้ประกาศให้พื้นที่จังหวัดมุกดาหารได้สนองตามนโยบายของภาครัฐ แต่การดำเนินการนโยบายที่อยู่ภายใต้คำสั่งรัฐบาล คสช. ใช้อำนาจกฎหมายมาตรา 44 เพื่อดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจบริเวณชายแดน จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่การลงทุนการลิดรอนข้อจำกัดทางกฎหมาย และ

ประชาชนในพื้นที่ถูกจำกัดสิทธิในการระบวนการร่วมพัฒนาตามข้อกำหนดว่าด้วยเรื่องสิทธิชุมชน ทรงผลกระทบชุมชนในพื้นที่ขาดการร่วมคิดความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ดินเพื่อนำมาพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ขาดข้อมูลเชิงพื้นที่การทำงานไม่โปร่งใสและร่วมรับฟังปัญหาจากประชาชนที่อาศัยพื้นที่ทางภาครัฐซึ่งแนวเขตพื้นที่ถูกพัฒนา ดังนั้นพื้นที่ใดที่ถูกพัฒนาตามนโยบายภาครัฐต้องถือปฏิบัติตามกฎหมายหลักสิทธิชุมชน เพื่อเกิดความเห็นชอบทั้งสองฝ่ายที่ร่วมกันพัฒนาเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประเทศชาติ การพัฒนานั้นย่อมไม่ถูกละเมิดด้านสิทธิมนุษยชนท้องถิ่นชุมชนนโยบายที่ออกมาจากภาครัฐต้องได้รับความเห็นชอบจากชุมชนท้องถิ่นที่สามารถเลือกอนาคตของชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมการพัฒนาตามนโยบายภาครัฐ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทุกภาคส่วน

4.3.2 สิทธิพลเมือง มีผลต่อสิทธิของประชาชนตามกฎหมายในการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ภาครัฐควรให้ความสำคัญสิทธิพลเมืองซึ่งถูกกำหนดให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพย่อมมีรับผลประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลตามที่กฎหมายรับรองคุ้มครองมิให้มีการละเมิด รวมทั้งมีสิทธิในการร่วมพัฒนาพื้นที่ตามกฎหมายด้านสิทธิและเสรีภาพ ปัญหา นโยบายภาครัฐที่ประกาศให้พื้นที่จังหวัดมุกดาหารถูกพัฒนาส่งเสริมบริเวณพื้นที่ที่ กน.พ.กำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งรัฐก็สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิประโยชน์ ส่งเสริมการลงทุน การบริหารแรงงานต่างด้าวไปกลับ การให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ ทำให้รัฐบาลมองข้ามสิทธิพลเมืองซึ่งเป็นสิทธิประโยชน์ในฐานะที่เป็นเกิดความชอบธรรมแก่ภาครัฐในการเคารพสิทธิความเป็นพลเมืองไทย นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ทางภาครัฐได้ทำการประกาศให้พื้นที่จังหวัดมุกดาหารถูกเป็นพื้นที่รับการพัฒนาก็ตาม ด้วยเกิดข้อจำกัดด้านกระบวนการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิพลเมืองย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเข้าไปมีส่วนร่วมตามประชาธิปไตยก็ตาม เนื่องจากนโยบายรัฐบาลประกาศออกทำให้เกิดปัญหาถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้กฎหมายมาตรา 44 ชุมชนท้องถิ่นและชาวบ้านไม่มีสิทธิผลประโยชน์อันพึงให้เกิดความชอบธรรมแก่ชาวบ้านจากการพัฒนาโดยเฉพาะ โครงการพัฒนาบริเวณชายจังหวัดมุกดาหารรัฐบาลเห็นแต่ผลประโยชน์เพื่อชาติเพื่อให้ภาคเอกชนเป็นเจ้าของประกอบธุรกิจภาคเอกชน เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม เกิดการแย่งชิงทรัพยากรพื้นที่ดินทำระหว่างชาวบ้านกับภาครัฐเกิดขึ้น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 113 และ B 218 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ความเป็นพลเมืองนั้น สามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อมนุษย์หรือประชาชน สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ของประชาชน โดยอาศัยสถานภาพของความเป็นพลเมือง เช่นประโยชน์ในแง่การมีสิทธิที่จะได้รับบริการบางอย่างหรือประโยชน์บางอย่างจากรัฐ

ดังนั้น นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของรัฐบาลที่ประกาศออกสู่กระบวนการให้เกิดมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดมุกดาหารนั้น ยังเป็นปัญหาเกิดข้อจำกัดการใช้กฎหมายมาตรา 44 บังคับใช้ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ถือเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบของภาครัฐปิดกั้นสิทธิความเป็นพลเมืองของไทย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 113, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“ความเสมอภาคสิทธิการมีส่วนร่วมการพัฒนาทำให้เกิดปัญหาให้กับชาวบ้านชุมชนถูกอำนาจกฎหมาย 44 เข้ามาบังคับขอรเวนคืนพื้นที่ ชดเชยค่าเสียหายไม่เป็นตามข้อกฎหมาย ชาวบ้านเกิดความกังวลที่จะเสียพื้นที่อีกรอบที่สอง นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชาย 10 จังหวัดรวมทั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารด้วย ถูกอำนาจรัฐบาลทหารปิดกั้นสิทธิชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมทั้งหมดรัฐบาลต้องมองสิทธิความเป็นพลเมืองของรัฐตามหลักประชาธิปไตยด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 218, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ตามหลักสิทธิความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น ได้ถูกรัฐบาลใช้อำนาจตามกฎหมายมาตรา 44 เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนา นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เกิดความรวดเร็ว และสามารถใช้อำนาจบริหารแบบเบ็ดเสร็จในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลยุคปัจจุบัน ตามหลักประชาธิปไตยแล้วความเป็นพลเมืองของไทยย่อมได้รับสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 มีข้อกำหนดของความเป็นสิทธิพลเมืองที่สามารถเข้าไปร่วมกิจกรรมกับภาครัฐได้ตามสถานะสิทธิหรือ จะเป็นการร่วมพัฒนาด้านเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร แม้สภาพปัจจุบันนั้นสิทธิพลเมืองอยู่ภายใต้สถานการณ์ถูกบีบคั้นด้วยการบังคับใช้กฎหมาย มาตรา 44 เพื่อให้อำนาจแก่รัฐบาลโดยตรงในการจัดการนโยบาย ทำให้เกิดการถูกละเมิดสิทธิไม่เคารพสิทธิชุมชนไม่มีส่วนร่วมพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐ

3.3 สิทธิของประชาชนตามกฎหมายสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ ประชาชนสมควรที่จะมีส่วนร่วมกับภาครัฐนั้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2560 ที่ระบุชัดเจนอยู่ แต่ด้วยนโยบายออกมาช่วงรัฐบาล ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ซึ่งนำมาสู่การกำหนดนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ต่อมารัฐบาลได้ประกาศนโยบายออกมาช่วงที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวอยู่ ซึ่งรัฐบาลเองใช้อำนาจกฎหมาย มาตรา 44 แทนกฎอัยการศึกอยู่ถือเป็นช่วงหลายพื้นที่ที่ถูกประกาศให้ชี้แนวเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ถูกคำสั่งของรัฐบาล คสช. ที่ใช้มาตรา 44 เพิ่มอำนาจให้แก่วิชาการดำเนินโครงการส่งเสริมการค้าบริเวณชายแดนให้อำนาจบริหารเบ็ดเสร็จปราศจากการ

มีส่วนร่วมของประชาชน รัฐบาลไม่ได้คำนึงถึงสิทธิประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับรัฐบาล เช่น กฎหมายผังเมืองที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมยกเลิกผังเมืองเดิม และการเพิกถอนพื้นที่ป่าชุมชน ป่าสาธารณะประโยชน์ ที่ทำเลเฉียงสัตว์ พื้นที่ ส.ป.ก.พื้นที่ที่มีเอกสารกรรมสิทธิ์ของชาวบ้าน รัฐบาลได้ใช้คำสั่ง 18/2558 จัดหาพื้นที่นำมาใช้การพัฒนาตามนโยบาย ไม่ได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่รัฐบาลละเมิดสิทธิของประชาชนโดยตรง ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2560 ได้มีการรับรองสถานะสิทธิของประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาตามนโยบายรัฐบาล แต่ด้วยถูกข้อจำกัดของกฎหมายมาตรา 44 ทรงผลต่อการใช้รัฐธรรมนูญ 2560 อยู่ไม่สามารถที่จะนำสิทธิของประชาชนสู่การมีส่วนร่วมตามสิทธิของระบอบประชาธิปไตยนั้นได้พูดถึงประเด็นหลักสิทธิของประชาชน หรือจะเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2560 เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการตามโครงการนโยบายของภาครัฐ กรณีหลายพื้นที่ถูกนโยบายรัฐบาล ปัจจุบันประกาศนโยบายลงในพื้นที่ 10 จังหวัด เนื่องด้วยกลไกการขับเคลื่อนพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษยังเห็นปัญหา เฉพาะสิทธิของประชาชนได้หายไปกับรัฐบาล คสช. ทำให้เกิดการใช้อำนาจบังคับข้อกฎหมายมาตรา 44 ถือเป็นกรณีละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนพื้นที่ถูกพัฒนาเกษตรธุรกิจอยู่แล้วยังถูกจำกัดสิทธิด้านการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐ ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิชุมชนด้วยการบังคับข่มขู่ไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่บ้าน ภาครัฐฟ้องร้องชาวบ้านบ้าง สิ่งที่รัฐบาลบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว 2557 ก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ 2560 สิทธิตามสถานะที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันก็ดี ภาครัฐต้องมีการดำเนินการตามขั้นที่โปร่งใสให้เป็นไปตามหลักสิทธิของชุมชนและสิทธิของประชาชนสมควรเข้าไปร่วมพัฒนา เช่น ร่วมรับผิชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นผลประโยชน์ต่อสังคมท้องถิ่น ร่วมพิจารณา ตัดสินใจและร่วมเป็นส่วนในคณะกรรมการทำงานตามโครงการนโยบายพัฒนาพื้นที่เกษตรธุรกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ให้เกิดหลักธรรมาภิบาลและเกิดความชอบธรรมตามนโยบายนำมาส่งท้องถิ่นชุมชน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 119 และ B 206 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ประชาชนย่อมมีสิทธิตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นสิทธิในทรัพย์สิน ที่ประชาชนได้รับรองคุ้มครองในทรัพย์สินหรือจะเป็นเวนคืนพื้นที่ดินทำกิน โดยผลการไม่ได้รัฐบาลจะใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบได้และต้องได้รับค่าชดเชยเยียวยาค่าเสียหายอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับรัฐและชุมชน โครงการนโยบายพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษพื้นที่ 3 อำเภอ

จังหวัดมุกดาหารก็ต้องผ่านกระบวนการสิทธิของประชาชนที่เห็นว่า มีผลกระทบต่อชุมชน
สิ่งแวดล้อม”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 119, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“เฉพาะสิทธิของประชาชนได้หายไปกับรัฐบาล คสช. ทำให้เกิดการใช้อำนาจบังคับข้อ
กฎหมายมาตรา 44 ถือเป็นการลดทอนสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนพื้นที่ถูกพัฒนาเขตเศรษฐกิจ
อยู่แล้วยังถูกจำกัดสิทธิด้านการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐ ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิชุมชนด้วย
การบังคับข่มขู่ไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่บ้าน ภาครัฐฟ้องร้องชาวบ้านบ้าง”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 206, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ สิทธิของประชาชนตามกฎหมายบัญญัติในการพัฒนา
นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ตามหลักความเป็นระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนั้น การที่
ประชาชนได้รับรองสถานะสิทธิของตนเอง สามารถเข้าไปสู่กระบวนการร่วมพัฒนามีสิทธิรับ
ผลประโยชน์ร่วมกับภาครัฐ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหลักที่มีการยอมรับว่ามีส่วน
สำคัญที่จะทำให้เกิดความชอบธรรม ความเสมอภาค เพราะทุกคนยอมเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องให้
ความร่วมมือรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมชุมชนท้องถิ่นที่ได้ถูก
พัฒนาตั้งแต่การคิด ริเริ่ม พิจารณาพื้นที่ดิน การร่วมแนวปฏิบัติก่อน นโยบายจากภาครัฐสู่ชุมชนและ
รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงในการดำเนินการ โครงการของภาครัฐ มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จา
การพัฒนาและการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการของภาครัฐ ตามแผนพัฒนา
ส่งเสริมยกระดับการคลังทุนบริเวณจังหวัดมุกดาหาร

4.3.4 สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกฎหมายที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการ พัฒนา

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ประชาชน
ในพื้นที่ยอมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องอยู่ภายใต้ของหลักการมีส่วนร่วมต่อโครงการใด
หรือ โครงการสาธารณะที่ส่งผลต่อการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐเองต้องมองหลักการมีส่วน
ร่วมตามอำนาจกฎหมายแบบประชาธิปไตยเพื่อให้สิทธิทุกด้านในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร
รัฐบาลควรดำเนิน โครงการ โดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดเวทีรับฟังพื้นที่เสี่ยง
ต่อชุมชนและได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหลากหลาย ต้องดำเนินการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมใน
การกำหนดทิศทาง และเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้สอดคล้องกับบริบททาง
สังคมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในทุกกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งระดับจังหวัด ระดับ

อำเภอและระดับชุมชนพื้นที่ 3 อำเภอเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม รัฐต้องเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกันระหว่างนักลงทุนกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างกลไกให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาที่ยั่งยืน นโยบายรัฐบาลต้องดำเนินการตามหลักสิทธิชุมชนตามกฎหมายให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม การตัดสินใจร่วมกับภาครัฐโดยมีเป้าหมาย เพื่อที่จะทำให้เกิด การตัดสินใจที่ดีขึ้นได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ เพื่อให้ภาครัฐได้นำปัญหาความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณาดำเนินการ จัดหาพื้นที่เหมาะสมหรือ 13 กิจกรรมที่ภาครัฐเห็นว่ามีความเหมาะสมตามบริบทพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร จากปัญหาที่เกิดขึ้นพื้นที่ถูกพัฒนาด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษหรือเขตพื้นที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเกิดขึ้นตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ประกอบการดำเนินการต่าง ๆ โดยอิสระได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าในพื้นที่เขตเศรษฐกิจบริเวณชายแดน โดยเฉพาะการจัดหาพื้นที่ดินที่จังหวัดมุกดาหารและจังหวัดอื่นที่รัฐบาลประกาศให้มีการจัดการพื้นที่บริเวณชายแดนให้เป็นเขตการค้าส่งเสริมด้านเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านบริเวณชายแดน นำมาสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากด้านนโยบายจัดหาพื้นที่ดินของรัฐบาลไม่ได้ยึดหลักสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ มีเฉพาะผู้นำชุมชนเท่านั้นเป็นผู้ได้ร่วมรับฟังนโยบาย ซึ่งขัดกับหลักสิทธิการมีส่วนร่วมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเพราะหลักประชาธิปไตยรัฐต้องเคารพสิทธิของประชาชน เมื่อตรากฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพการจะพัฒนาเพื่อให้เกิดความชอบธรรม รัฐบาลต้องให้ความสำคัญแก่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่อยู่อาศัยในพื้นที่โดยให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของนโยบายนำมาสู่การปฏิบัติ ด้วยยอมรับจากคนในชุมชน รวมทั้งกระบวนการที่เกี่ยวข้องชุมชนในด้านความจำเป็น ค่านิยม ความคาดหวังของประชาชนและปัญหาต่าง ๆ นำไปสู่กระบวนการในการตัดสินใจของรัฐ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ ตามสิทธิการมีส่วนร่วมถือเป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นของการกำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่ชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการจัดการรักษาผลประโยชน์จากการพัฒนารวมทั้งสามารถกำหนดอนาคตชุมชนตนเองได้ ตามระบบการปกครองมีสิทธิตามกฎหมายกำหนดให้กระทำ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ ซึ่งตรงผลต่อสิทธิและเสรีภาพผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น นโยบายแบบชุมชนไม่มีส่วนร่วมและการใช้อำนาจมาตรา 44 ให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ตกเป็นที่ราชพัสดุ ขาดกระบวนการรับฟังความเห็นของประชาชนที่เป็นปัญหาสำคัญเป็นการดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชุมชนที่อยู่อาศัยพื้นที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ไม่รับความเป็นธรรมตามสิทธิของประชาชนที่พึงมีตาม

รัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ.2540และ2550 เป็นต้นมา นั้นย่อมมีสิทธิและโอกาสให้ประชาชนทั้งในฐานะบุคคล ชุมชน และองค์กรเข้าไปมีสิทธิการมีส่วนร่วมการพัฒนา โดยยึดตามข้อบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในหมวดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือจะเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ ต้องกำหนดให้รัฐต้องมีหน้าที่ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นการพัฒนา เปิดช่องทางให้ผู้มีส่วนได้เสีย เข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนา และเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ชุมชนท้องถิ่นของประชาชน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 111 และ B 214 ที่ให้ข้อมูลว่า

“การส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษหรือเขตพื้นที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเกิดขึ้นตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ประกอบการดำเนินการต่าง ๆ โดยอิสระได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าในพื้นที่เขตเศรษฐกิจบริเวณชายแดน โดยเฉพาะการจัดหาพื้นที่ดินที่จังหวัดมุกดาหารและจังหวัดอื่นที่รัฐบาลประกาศให้มีการจัดการพื้นที่บริเวณชายแดน ให้เป็นเขตการค้าส่งเสริมด้านเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านบริเวณชายแดน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 111, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“ตามสิทธิการมีส่วนร่วมถือเป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นของการกำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่ชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการจัดการรักษาผลประโยชน์จากการพัฒนารวมทั้งสามารถกำหนดอนาคตชุมชนตนเองได้ ตามระบบการปกครองมีสิทธิตามกฎหมายกำหนดให้กระทำ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมปรึกษาหารือ การแสดงประชามติ ซึ่งตรงผลต่อสิทธิและเสรีภาพผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 214,, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ รัฐควรดำเนินเป็นไปตามหลักสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพการที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ภาครัฐต้องพัฒนาตามนโยบายตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกระบวนการถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แสดงความคิดเห็นแสดงทัศนะที่จะตรงผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากจะช่วยนำมาพิจารณาผลกระทบต่อชุมชน ถือเป็น การเคารพการตัดสินใจของภาครัฐให้เกิดความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น แต่ด้วยการ

ดำเนินการตามหลักสิทธิของประชากรมีส่วนร่วมติดช้อกฎหมายมาตรา 44 ถือเป็นการใช้อำนาจรัฐบาลเบ็ดเสร็จ ชุมชนท้องถิ่นถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจของ คสช. ในการควบคุมการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในวงกว้างที่ขยายวงมาสู่การห้ามปราบประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษมิให้ทำการเคลื่อนไหว

4.3.5 ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เรื่องสิทธิการพัฒนาประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ ทางจังหวัด ไม่ได้แจ้งข้อมูลที่เป็นจริงกลัวชาวบ้านชุมชนจะออกมาต่อต้านคัดค้าน มีแต่ผู้ใหญ่บ้านที่ทางจังหวัดมาให้เข้าไปพบแล้วจะนำข้อมูลมาประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้านว่า พื้นที่ดินพื้นที่ป่าโคกที่กว้างใหญ่ ใช้น้ำกัน 6 หมู่บ้านถูกเวนคืนให้กับรัฐบาล ชุมชนท้องถิ่นไม่สามารถต้านทานอำนาจของรัฐบาลได้เนื่องด้วยรัฐบาล เข้ามาบริหารประเทศเกิดการปิดกั้นสิทธิการมีส่วนร่วมของคนที่อยู่ในชุมชน ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกับหน่วยงานทางจังหวัดคุกคามหรือจะเป็นการร่วมรับฟังข้อคิดเห็น รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดความเข้าใจความรู้ความเข้าใจเรื่องความเป็นประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นรักษาเสถียรภาพสามารถพึ่งพาตนเอง โดยตระหนักสิทธิและหน้าที่ทั้งตัวเองและสังคมเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาชุมชนได้ ด้านกฎหมาย รัฐบาลได้ใช้อำนาจปิดกั้นสิทธิเสรีภาพ ที่รัฐบาลได้ขยายอำนาจเบ็ดเสร็จในการตัดสินใจแทนประชาชน ในขณะที่เดียวกันประชาชนได้ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการออกมาคัดค้านโครงการต่าง ๆ หรือจะเป็นเรียกร้องความเป็นธรรมเพื่อยื่นข้อเสนอต่อรัฐบาลนั้นไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากอำนาจรัฐบาลทหาร ด้วยจะเป็นคำสั่ง ประกาศของรัฐบาล คสช. ใช้อำนาจ มาตรา 44 ไม่เกิดความชอบธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่ถูกละเมิดสิทธิชุมชนด้วยช้อกฎหมายรัฐบาลบังคับใช้ ด้านเศรษฐกิจนั้นถือเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้เกิดระบบทุนนิยมเข้ามาในพื้นที่หรือจะเป็นแนวนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายประเทศ ที่รัฐบาลได้มีอำนาจที่สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่นักลงทุนจากต่างชาติ ด้วยเหตุจำเป็นของรัฐบาลเองที่มองข้ามละเมิดสิทธิของประชาชนในพื้นที่ด้วยนโยบายของรัฐบาลเร่งรีบในการดำเนินการ นำมาสู่ของการเกิดปัญหาใช้อำนาจสั่ง มาตรา 44 ปิดกั้นประชาชนในพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกลัวความล่าช้าในการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ ปัญหาการดำเนินการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ สำหรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น รัฐบาลเองมีความจำเป็นความต้องการพื้นที่ดินขนาดใหญ่ที่จะรองรับการดำเนินโครงการตามนโยบายของรัฐบาลได้ แม้แต่การจัดการพื้นที่เกิดการเร่งรัดข้ามขั้นตอนกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดหาพื้นที่ดินมาใช้ประโยชน์ให้แก่รัฐบาล พร้อมได้มีการยกเว้นกฎหมายการบังคับใช้กฎหมายต่างๆที่

จะเป็นอุปสรรคต่อการใช้ที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษ รัฐบาล คสช.จึงอาศัยอำนาจพิเศษตามมาตรา 44 การออกคำสั่ง ที่ 17/2558 และคำสั่งที่ 3/2559 เป็นการบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภายใต้รัฐบาล คสช. ใช้การบังคับกฎหมายและระเบียบวิธีลัด การไร้อำนาจการชดเชยเยียวยา ขาดข้อมูลกระบวนการมีส่วนร่วมที่หายไปการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพ การแสดงความคิดเห็นร่วมของประชาชน ถือเป็นปัญหาใหญ่สำหรับนโยบายของภาครัฐที่มีการดำเนินนโยบายไร้สิทธิของประชาชนชาวบ้านในชุมชน ที่ไม่สามารถพัฒนากับภาครัฐได้ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 108 และ B 210 ที่ให้ข้อมูลว่า

“รัฐบาลได้มีการอ้างเอากฎหมาย ที่เป็นการทำให้อำนาจสูงสุดของรัฐบาลทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ เป็นการตัดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการพัฒนา ทำให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้านที่ถือเป็นซึ่งเป็นการตัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมพัฒนา”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 108, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“การดำเนินนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ภายใต้การปกครอง รัฐบาล คสช. โดยการใช้อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จ และอาศัยอำนาจมาตรา 44 รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ออกคำสั่งเป็นการใช้อำนาจปิดกั้นสิทธิการพัฒนาของประชาชน การกำหนดพื้นที่เป้าหมายการดำเนินการเป็นการรวมศูนย์การตัดสินใจของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว และได้มีส่วนร่วมใด ๆ การถูกควบคุมการไม่ให้แสดงความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร”

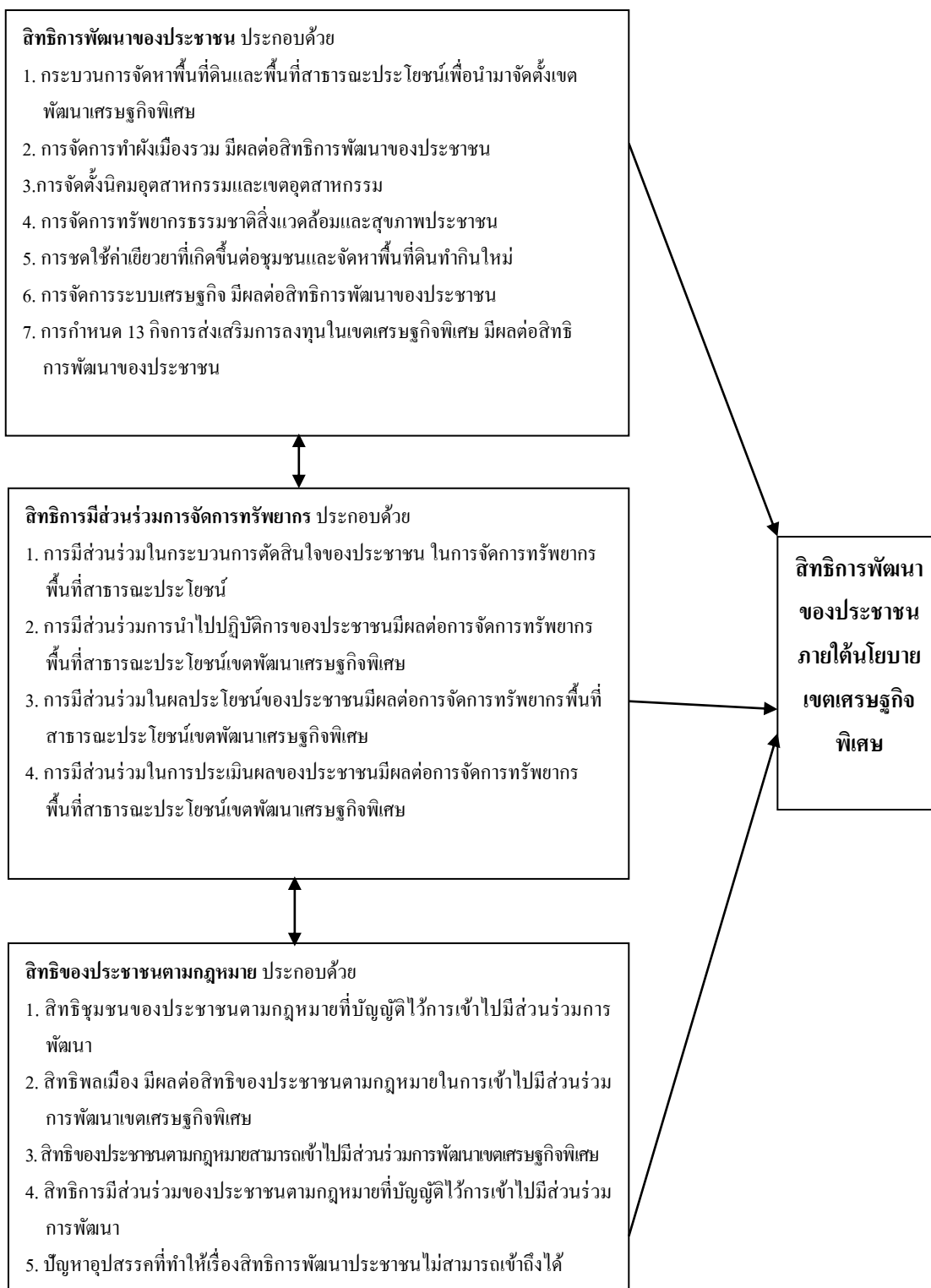
(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 210, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2561)

จะเห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ จังหวัดไม่ได้แจ้งข้อมูลให้ทางชุมชนหมู่บ้านรับรู้ก่อน มีแต่ผู้ใหญ่ประกาศผ่านหอกระจายเสียงในหมู่บ้านให้รับรู้ แต่การดำเนินการนโยบายของรัฐบาล คสช. ถือเป็นปิดกั้นประชาชนเข้าไปมีบทบาทการมีส่วนร่วมพัฒนาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ บัญญัติว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ตามหลักประชาธิปไตย ด้วยการดำเนินตามนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษรัฐบาลได้มีอำนาจใช้กฎหมายมาตรา 44 คำสั่งที่ 17/2558 เพื่อปิดกั้นหรือยกเว้นสิทธิของประชาชนต่อกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นหลักสำคัญการเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาระหว่างภาครัฐกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ตรงกับแนวคิดที่ว่าด้วย หลักการพื้นฐานของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ การตรากฎหมายขึ้นเพื่อนำมาใช้บังคับกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งการตรากฎหมายดังกล่าวจะรวมถึงกฎหมายที่จะใช้เป็นหลักในการปฏิบัติ สำหรับการดำเนินกิจการในเขต

เศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งหลักการพื้นฐานของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษจะประกอบไปด้วย หลักการ รักษาอธิปไตยของชาติ หลักความเสมอภาคและรักษาประโยชน์ซึ่งกันและกัน หลักการดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของนักลงทุน และความสอดคล้องกับระเบียบประเพณี การค้าระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริเพ็ญ แดปรเมสามัย (2549) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การค้าระหว่างประเทศที่ยึดถือกันมานานจะต้องเป็นหลักการหนึ่งของกฎหมายเศรษฐกิจสำหรับ เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ไม่อาจขัดแย้งได้ และพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ (2560) ยังได้วาง แนวทางในเรื่องนี้ว่า หลักการการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาพื้นที่เฉพาะ เพื่อ ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกและให้สิทธิประโยชน์เพื่อประโยชน์ในการดำเนิน กิจการและพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการที่ดีหรือเพื่อประกอบการเสรี ผู้วิจัยเห็นว่า สิทธิของ ประชาชนตามกฎหมายสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิของประชาชน ตามกฎหมายบัญญัติในการพัฒนานโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ตามหลักความเป็นระบอบ ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนั้น การที่ประชาชนได้รับรองสถานะสิทธิของตนเอง สามารถเข้าไปสู่กระบวนการร่วมพัฒนามีสิทธิรับผลประโยชน์ร่วมกับภาครัฐ เพราะการมีส่วนร่วมของ ประชาชน เป็นหลักที่มีการยอมรับว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความชอบธรรม ความเสมอภาค นั้นเอง รวมถึงกระบวนการร่วมตัดสินใจที่แสดงความคิดเห็น แสดงออกการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา พื้นที่ชุมชนในการจัดการผลประโยชน์และการได้รับการคุ้มครองที่ดินในกรรมสิทธิ์ การประกอบอาชีพอย่างอิสระ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางเป้าหมายหรือ ออกแบบการพัฒนาร่วมกัน พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษให้สิทธิการพัฒนาตามกฎหมายให้ชุมชนใน พื้นที่มีสิทธิในการเลือกอนาคตของตนเองอย่างเท่าเทียมที่จะปกป้องสิทธิ ให้เกิดความชอบธรรม โดยกฎหมาย

รูปแบบสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัด มุกดาหาร จึงมีแบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern) ของสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นโยบาย เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร จึงประกอบด้วย 3 ส่วนคือส่วนที่ 1 สิทธิการพัฒนาของ ประชาชนส่วนที่ 2 สิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากร และส่วนที่ 3 สิทธิของประชาชนตาม กฎหมาย จากข้อมูลที่ได้พบสามารถนำมาสร้างแบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern) ของสิทธิการพัฒนา ของประชาชนภายใต้้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารได้ ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 รูปแบบสิทธิการพัฒนารองประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 5

การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน ภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

การศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารใน ส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน ซึ่งประกอบด้วย 1) การรวมกลุ่มของประชาชนในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร 2) การรวมกลุ่มของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการขอรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ 3) การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชน ในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารแนวทางนโยบายของภาครัฐ เพื่อนำมาสู่ปฏิบัติการพื้นที่ชุมชน 4) การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็นในการพัฒนาพื้นที่ที่จะทำให้เกิดผลประโยชน์ระหว่างภาครัฐกับชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ 5) การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมการประเมินผลทำงานรับรู้ข้อมูลกับชุมชนหรือไม่

ส่วนที่ 2 ความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย 1) ความคาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะสังคมของชุมชน 2) ความคาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นจะหายไปหรือไม่ 3) ความหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านกฎหมาย 4) ความคาดหวังกับการพัฒนาที่จะทำให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นหรือไม่ รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะเศรษฐกิจในชุมชน

ส่วนที่ 3 การจัดการทรัพยากรของประชาชน ซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดการทรัพยากรของประชาชนในการระดมทรัพยากรในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นรวมถึงมีข้อเสนอการจัดการพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่ 2) การจัดการทรัพยากรของประชาชน โดยประชาชนได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นการวางแผนจัดทำผังเมืองร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่ 3) การจัดการทรัพยากรของประชาชน โดยประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่ 4) การจัดการทรัพยากรของประชาชน โดยประชาชนเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชนต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

หรือไม่ 5) การจัดการทรัพยากรของประชาชนภายใต้เงื่อนไขให้ภาครัฐชดเชยค่าเสียหายและมีการจัดหาพื้นที่ดินทำกินให้ใหม่หรือไม่ 6) การจัดการทรัพยากรของประชาชนในการจัดการระบบเศรษฐกิจภายใต้นโยบาย

ส่วนที่ 4 การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชนในการเคลื่อนไหว ซึ่งประกอบด้วย 1) การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชนในประเด็นปัญหาหลักในพื้นที่ชุมชนทำให้ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องผ่านตัวแทนกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน 2) การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชน ซึ่งประชาชนได้เข้าร่วมกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนสังคมนี้อย่างไร มีกระบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องตามสิทธิพลเมืองอย่างไร และ 3) การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชนได้ตั้งตัวแทนกลุ่มองค์กรเครือข่ายให้ความรู้ ประเด็นปัญหา กระบวนการเรียกร้องตามกฎหมายระบุสิทธิการพัฒนาของประชาชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน

5.1.1 การรวมกลุ่มของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ หลังได้รับทราบข้อมูลเอกสารทางราชการ ได้รู้ว่าตนเองมีรายชื่อที่จะเป็นผู้ถูกเพิกถอนพื้นที่ดินทำกิน และได้ปรึกษากันกับหมู่คณะที่มีปัญหาเหมือนกัน ที่จะรวมตัวกัน ไปยื่นเรื่องสอบถามกับผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร เหตุใดจึงไม่มีหน่วยงานภาครัฐออกมาพูดคุยประเด็นเกี่ยวกับพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือจะเป็นการใช้พื้นที่ดินของสาธารณะแม้แต่พื้นที่ทำกินของชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้กับเขตพื้นที่ที่จะพัฒนา โดยที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับคนในพื้นที่เลย ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนในระยะยาวแต่รัฐกลับได้ภาษีจากชาวบ้านเพิ่ม ประชาชนในพื้นที่จึงต้องรวมกลุ่มกันเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ ซึ่งเมื่อปีที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครร่วมกับหน่วยงานรัฐ ได้ลงพื้นที่ให้ข้อมูลแก่ชุมชนที่เข้าร่วม ณ โรงแรมของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบปัญหาพื้นที่แต่ก่อนเป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ มีหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ ๆ บริเวณพื้นที่ได้อาศัยประโยชน์ในการเลี้ยงชีพ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวน้อยมาก สาเหตุเนื่องจาก ประชาชนไม่ได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ ในขณะที่รัฐได้มีนโยบายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมองว่านโยบายดังกล่าวเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น โดยที่

ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนั้นเลย ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 109 A 117 และ B 209 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ได้มีหน่วยงานทางจังหวัดมุกดาหาร มีหอการค้าจังหวัด กรมธนารักษ์ ได้ออกมาพบพูดคุยเกี่ยวกับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร การใช้พื้นที่ดินสาธารณะและพื้นที่ทำกินของชาวบ้านที่อยู่บริเวณที่ใกล้พื้นที่ที่จะพัฒนา มีหน่วยงานรัฐที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในพื้นที่ มีแต่พูดเรื่องพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ไม่รับฟังความเห็นเท่าที่ควร ไม่ได้ให้ชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมรับฟัง ตอนนี้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีความชัดเจน การยอมรับการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของภาครัฐ คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ที่ไม่ได้เดือดร้อนในพื้นที่ดินตนเองเห็นสมควรยอมรับ ส่วนคนน้อยอย่างกลุ่มที่เดือนร้อนการจะยอมรับต้องมีความชัดเจนข้อมูลการเอาพื้นที่ดินของชาวบ้านนี้ไป”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 109, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“เมื่อปีที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครร่วมกับหน่วยงานรัฐ ได้ลงพื้นที่ให้ข้อมูลแก่ชุมชนที่เข้าร่วม ณ โรงแรมของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้ชาวบ้านได้รับทราบปัญหา พื้นที่แต่ก่อนเป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ มีหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ ๆ บริเวณพื้นที่ได้อาศัยประโยชน์ในการเลี้ยงชีพ ต่อมาปี พ.ศ. 2517 รัฐบาลมีโครงการทดลองปลูกพืชไร่ แต่ชาวบ้านมีการต่อต้านจึงเกิดความแตกแยกระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง เพราะความหวังเรื่องการทำงานร่วมกับรัฐ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านในชุมชนร่วมกันต่อสู้แต่สู้ไม่ได้ จึงได้ลาออกจากตำแหน่ง ในปัจจุบันประชาชนยังคงขาดการตัดสินใจอยู่”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 117, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“การที่รัฐได้มีนโยบายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมองว่านโยบายดังกล่าวเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น โดยที่ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนั้นเลย” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 209 เพศ ชาย อายุ 50 ปี สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ หลังได้รับข้อมูลเอกสารหนังสือทางราชการแล้ว ได้ปรึกษารือร่วมกับผู้เดือดร้อนอื่นที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันและหมู่บ้านอื่น เพื่อรวมตัวกันหลังรู้ว่ากำลังเกิดการสูญเสียพื้นที่ดินทำกิน และการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ เช่น หอการค้าจังหวัด ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ซึ่งใช้พื้นที่ดินของสาธารณะหรือแม้แต่พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม โดยที่หน่วยงานของรัฐ

ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในพื้นที่มากนัก อาจจะกล่าวได้ว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจระหว่างประชาชนกับรัฐนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนมาก ทั้งนี้ สาเหตุเกิดจากการได้รับข้อมูลไม่ทั่วถึง ซึ่งภาครัฐควรมีการให้ข้อมูล การสร้างการมีส่วนร่วมและสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ให้มาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การวางผังเมือง ระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ สิ่งที่รัฐควรจะตระหนักว่าหลังจากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นแล้วจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

5.1.2 การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชน ในชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารแนวทนายนโยบายของภาครัฐเพื่อนำมาสู่ปฏิบัติการพื้นที่ชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ การรวมกลุ่มของชาวบ้านในหมู่บ้านเพราะต้องการให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตรงไปตรงมาแต่ข่าวสารที่ได้รับไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนแต่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจะไม่เห็นด้วยกับนโยบาย โดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้แจ้งว่าจะมีการเวนคืนที่ดิน ซึ่งการแจ้งครั้งนั้นประชาชนได้รับข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครที่ลงพื้นที่ให้ข้อมูล ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐโดยตรง แต่จะมีเพียงสถาบันการศึกษาที่ได้เข้ามาให้ข้อมูลกับประชาชนเท่านั้น การที่รัฐมีนโยบายและเป็นผู้กำหนดพื้นที่ว่าพื้นที่ใดจะถูกพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ไม่มีพื้นที่ใดเลยที่มีประชาชนอยู่ในกระบวนการตัดสินใจ

แต่ยังมีชาวบ้านบางส่วนหนึ่งที่ไม่ได้รับผลกระทบส่วนมากจะเห็นด้วยกับนโยบายของภาครัฐที่ได้เสนอเพราะต้องการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นอย่างน้อยไม่ต้องออกไปหางานทำที่กรุงเทพมหานคร เพราะอยากให้ลูกหลานได้มีงานทำใกล้บ้านสามารถดูแลครอบครัวพ่อแม่ปู่ย่าตายาย และยังมีหลายคนที่ต้องการเป็นเจ้าของธุรกิจร้านอาหารเมื่อมีนโยบายประกาศออกมาก็ยังมีความหวังที่จะได้มีรายได้เพิ่มขึ้นค่าแรงงานเพื่อมาใช้ในครอบครัวของตนเอง ค่าเทอมลูกหลานที่ส่งเรียนแต่ละวันต้องหาเงินเพิ่มขึ้นยากลำบาก ตอนนี้อยากให้ทางจังหวัดหน่วยที่เกี่ยวข้องได้ขับเคลื่อนพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเร็วๆ เพื่ออยากได้มีรายได้จากการทำงานภาคอุตสาหกรรมหรือโรงงาน ได้ติดตามข่าวทางโทรทัศน์และทางไลน์ เฟสบุ๊ก เพื่อต้องการความคืบหน้านโยบายของรัฐนี้

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ ชาวบ้านในหมู่บ้านไม่เห็นด้วยกับนโยบายดังกล่าว เพราะส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับพื้นที่ดินทำกิน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบในเรื่องของนโยบายที่รัฐได้กำหนดไว้ โดยที่ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระบวนการตัดสินใจ และชาวบ้านในท้องถิ่นก็รับรู้ข้อมูลข่าวสารบางส่วนเท่านั้น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 104 และ B 212 และ B 227 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ทางหน่วยงานรัฐได้มีนโยบายออกมา พร้อมเป็นผู้กำหนดพื้นที่ว่าพื้นที่ใดจะถูกพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ไม่มีพื้นที่ใดเลยที่มีชาวบ้านอยู่ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งชาวบ้านในท้องถิ่นไม่เห็นด้วยกับนโยบายดังกล่าว เพราะส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับพื้นที่ดินทำกิน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 104, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารบางส่วน แต่ไม่มีรายละเอียดมาก ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ไม่ได้รับผลกระทบส่วนมากจะเห็นด้วยกับนโยบายของภาครัฐที่ได้เสนอ แต่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจะไม่เห็นด้วยกับนโยบาย โดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้แจ้งว่าจะมีการเวนคืนที่ดิน จำนวน 85 ไร่ ซึ่งการแจ้งครั้งนั้นประชาชนได้รับข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีที่ลงพื้นที่ให้ข้อมูล”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 212, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐโดยตรง แต่จะมีเพียงสถาบันการศึกษาที่ได้เข้ามาให้ข้อมูลกับประชาชนเท่านั้นชาวบ้านในพื้นที่ได้รับผลกระทบในเรื่องของนโยบายที่รัฐได้กำหนดไว้ โดยที่ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระบวนการตัดสินใจเลย และชาวบ้านในท้องถิ่นก็รับรู้ข้อมูลข่าวสารบางส่วนเท่านั้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 227, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ติดตามข้อมูลข่าวสารจากกลุ่มเครือข่าย และทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามที่รัฐได้มีนโยบายมาสู่ปฏิบัติการพื้นที่ชุมชนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุทาคาหารนั้น ยังมีการจำกัดอยู่เพียงข้อมูลบางส่วนเท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบและเกิดปัญหาในระยะยาวได้ ฉะนั้นแล้ว หน่วยงานรัฐควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้ทราบถึงกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อลดการเกิดผลกระทบต่อชาวบ้านน้อยที่สุด

5.1.3 การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็นในการพัฒนาพื้นที่ที่จะทำให้เกิดผลประโยชน์ระหว่างภาครัฐกับชุมชนท้องถิ่นหรือไม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ตอนนี้อยู่ที่ชาวบ้านบางส่วนที่ได้รับผลกระทบ ยังไม่มีการเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนของการพัฒนาพื้นที่ซึ่งขาดการมีส่วนร่วมรู้เห็นในการพัฒนาระหว่างประชาชนอยู่ มีแต่การบังคับใช้กฎหมายทำให้ชาวบ้านไม่

กล้าต่อต้าน มีแต่อ้างคำสั่งจากหน่วยเหนือซึ่งภาครัฐจะได้ประโยชน์จากการใช้พื้นที่ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในขณะที่ชุมชนสูญเสียพื้นที่ทำกินทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความกังวลในเรื่องพื้นที่ทำกิน ที่อาศัยพื้นที่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพราะมีการนำพื้นที่ดินของชาวบ้านมาทำเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนจึงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรู้เห็นเกี่ยวกับประโยชน์จากการใช้พื้นที่ดิน เมื่อมีการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนในท้องถิ่นจึงไม่ทราบมาก่อนว่าพื้นที่ของตนเองโดนประกาศให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความกังวลในเรื่องพื้นที่ทำกินเป็นอย่างมาก ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 119 A 122 และ B 211 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ตอนนี้ชาวบ้านในพื้นที่บางส่วนยังมีความกังวลเรื่องที่ทำกิน ที่อาศัยพื้นที่ได้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ สืบทอดมาปู่ย่าตายายมาถึง ลูกหลาน การที่หน่วยงานรัฐได้นำพื้นที่ดินไปใช้เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ชาวบ้านที่มีดินติดกับแนวเขตแดนที่ทางหน่วยงานรัฐชี้จุดไว้เริ่มได้รับผลกระทบอย่างมาก”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 119, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“การเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนของการพัฒนาพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมรู้เห็นในการพัฒนาระหว่างประชาชนอยู่ โดยมีการบังคับใช้กฎหมายซึ่งชาวบ้านต่อต้านไม่ได้มีการอ้างคำสั่งจากหน่วยเหนือ ภาครัฐจะได้ประโยชน์จากการใช้พื้นที่ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในขณะที่ชุมชนสูญเสียพื้นที่ทำกิน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A122, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านในหมู่บ้านไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรู้เห็นเกี่ยวกับประโยชน์จากการใช้พื้นที่ดิน เมื่อมีการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชาวบ้านในหมู่บ้านไม่ทราบมาก่อนว่าพื้นที่ของตนเองโดนประกาศให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ที่มีความกังวลในเรื่องพื้นที่ทำกินเป็นอย่างมาก”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 211, สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนของการพัฒนาพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมรู้เห็นในการพัฒนาระหว่างประชาชนอยู่ ได้มีการรวมตัวเพื่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชนนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น อาจจะกล่าวได้ว่าภาครัฐจะได้ประโยชน์จากการใช้พื้นที่ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ในขณะที่ชุมชนสูญเสียพื้นที่ทำกิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นมากและเกิดความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินของตนเองเมื่อมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ ทั้งนี้ รัฐควรมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนได้ทราบด้วย

5.1.4 การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วม การประเมินผลการทำงานรับรู้ข้อมูลกับชุมชนหรือไม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ตั้งแต่ทางหน่วยงานภาครัฐประกาศนโยบายมา กระทบกับชาวบ้านผู้ที่เดือดร้อนหมู่บ้าน ไม่ได้รับรู้เห็นกับทางหน่วยงานเลย ในส่วนร่วมรับรู้ การที่รัฐได้กำหนดพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลดังกล่าว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นยังขาดการมีส่วนร่วม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น และชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานของหน่วยงานรัฐ เพราะว่าเป็นการบังคับใช้ เช่น การแจ้งเขตแดน โดยที่เจ้าของพื้นที่ดินไม่ได้ร่วมทำงานในครั้งนี้ด้วย ประกอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานเลย ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับพื้นที่ดินที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีที่ดินติดกับพื้นที่พัฒนานิคมอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะต้องเผชิญกับการสูญเสียที่ดินอยู่ตลอดเวลา ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มประชาชน A 104 A 112 และกลุ่มนักวิชาการ B 206 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ตั้งแต่ทางหน่วยงานภาครัฐประกาศนโยบายมา กระทบกับชาวบ้านผู้ที่เดือดร้อนหมู่บ้านไม่ได้รับรู้เห็นกับทางหน่วยงานเลย ในส่วนร่วมรับรู้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่ได้ออกมาประชาสัมพันธ์และแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ตั้งแต่แรก ชาวบ้านผู้เดือดร้อนรอข้อมูลข่าวสารทางการว่าจะออกมาให้ข้อมูลแบบใดอยู่ ยังจะให้ชาวบ้านในหมู่บ้านร่วมทั้งผู้เดือดร้อนแทบไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 104, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2561)

“ข้าพเจ้าน้อยผู้เดือดร้อน คือกัน เห็นว่าคนในหมู่บ้านที่อยู่พื้นที่นี้ ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานของหน่วยงานรัฐ เพราะว่าเป็นถูกการบังคับข้อกฎหมายที่เจ้าหน้าที่อ้างว่า แม้แต่การแจ้งเขตแดน การรังวัดพื้นที่มีแต่ให้ผู้ใหญ่บ้านไปร่วม ไม่บอกให้เจ้าของพื้นที่ไปร่วมเลย ข้าพเจ้าน้อยกับกลุ่มชาวบ้านผู้เดือดร้อนเสียเปรียบหน่วยงานรัฐที่ออกมากำหนดชี้แนวเขตพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้คนในหมู่บ้านนี้ที่อยู่แบบกังวลในพื้นที่ได้รับผลกระทบความไม่แน่นอน

ของพื้นที่ดิน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกมา ไม่ได้ให้ชาวบ้านผู้เดือดร้อนเข้าไปเลยเบี่ยงเลย แล้วยังปิดกั้นไม่มีการประกาศว่า เจ้าหน้าที่กรมธนารักษ์จะออกมา รั้ววัดพื้นที่ ไม่มีการแจ้งล่วงหน้าเลย ยิ่งการมีส่วนร่วมในการประเมินผลแทบไม่มีเลยดังกล่าว”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A112, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานเลย ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับพื้นที่ดินที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีที่ดินติดกับพื้นที่พัฒนานิคมอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะต้องเผชิญกับการสูญเสียที่ดินอยู่ตลอดเวลา”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 206, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ตั้งแต่ทางหน่วยงานรัฐประกาศนโยบายมา กระทบกับชาวบ้านผู้เดือดร้อนหมู่บ้านไม่ได้รับรู้เห็นกับทางหน่วยงานเลย ในส่วนร่วมรับรู้ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่แล้วจะมีเฉพาะผู้ราชการจังหวัด กลุ่มข้าราชการ หรือหอการค้าจังหวัดเท่านั้นที่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งไม่มีพื้นที่ใดเลยที่มีประชาชนในท้องถิ่นอยู่ในกระบวนการการประเมินผลการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐได้ดำเนินการอยู่การรวมกลุ่มของประชาชนในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ หน่วยงานภาครัฐ เช่น หอการค้าจังหวัด ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ซึ่งใช้พื้นที่ดินของสาธารณะหรือแม้แต่พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม โดยที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในพื้นที่มากนัก อาจจะกล่าวได้ว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจระหว่างประชาชนกับรัฐนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนมาก ทั้งนี้ สาเหตุเกิดจากการได้รับข้อมูลไม่ทั่วถึง ซึ่งภาครัฐควรมีการให้ข้อมูล การสร้างการมีส่วนร่วมและสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ให้มาก ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การวางผังเมือง ระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ สิ่งที่รัฐควรจะต้องตระหนักว่าหลังจากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นแล้วจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้อธิบายไว้ว่า การที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัคร รูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่อง

ใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน ในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาที่ถูกกำหนดขึ้น ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากร ก่อให้เกิดผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์เข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหรือทุกขั้นตอน ให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านของประชาชน

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารแนวทางนโยบายของภาครัฐเพื่อนำมาสู่ปฏิบัติการในพื้นที่ชุมชน ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามที่รัฐได้มีนโยบายมาสู่ปฏิบัติการพื้นที่ชุมชนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ มุกดาหารนั้น ยังมีการจำกัดอยู่เพียงข้อมูลบางส่วนเท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อและเกิดปัญหาในระยะยาวได้ ฉะนั้นแล้ว หน่วยงานรัฐควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้ทราบถึงกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อลดการเกิดผลกระทบต่อชาวบ้านน้อยที่สุด ซึ่งอकिन ริพัฒนา (2527) ได้อธิบายว่า การที่จะให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่ทำทุกอย่างไม่ใช่ที่เรากำหนดไปแล้วทำให้ประชาชนเข้ามาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

อย่างไรก็ตาม ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็นในการพัฒนาพื้นที่ที่จะทำให้เกิดผลประโยชน์ระหว่างภาครัฐกับชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชนนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น อาจกล่าวได้ว่าภาครัฐจะได้ประโยชน์จากการใช้พื้นที่ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในขณะที่ชุมชนสูญเสียพื้นที่ทำกิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นมากและเกิดความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินของตนเอง เมื่อมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ ทั้งนี้ รัฐควรมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนได้ทราบด้วย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการประเมินผลทำงานรับรู้ข้อมูลกับชุมชนหรือไม่ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่แล้วจะมีเฉพาะผู้ราชการจังหวัด กลุ่มข้าราชการ หรือหอการค้าจังหวัดเท่านั้นที่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ

พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งไม่มีพื้นที่ใดเลยที่มีประชาชนในท้องถิ่นอยู่ในกระบวนการการประเมินผลการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐได้ดำเนินการอยู่

5.2 ความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา

5.2.1 ความคาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะสังคมของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ แต่อยากดำรงวิถีชีวิตแบบเดิมไว้ มีชาวบ้านบางส่วนต้องการให้มีการพัฒนาตามนโยบายของรัฐประมาณ 60% และไม่ต้องการพัฒนาประมาณ 40% อาจจะเป็นเพราะว่าชาวบ้านบางส่วนไม่ได้รับผลกระทบที่มีมากกว่าผลที่เกิดขึ้น แต่ประชาชนมีความต้องการความมั่นคงในพื้นที่ดินมากกว่า ที่ดินเพราะได้อาศัยอยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ และการดำรงวิถีชีวิตแบบเดิมไว้ ซึ่งหากเกิดผลกระทบแล้วหน่วยงานรัฐจะต้องมีมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนด้วย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่ดินสำหรับทำการเกษตรของชาวบ้าน ประชาชนคาดหวังว่าจะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาตามนโยบายของรัฐน้อยที่สุด เหตุผลดังกล่าวหากเกิดขึ้นจริงแล้วชุมชนจะได้รับบริบทของสังคมเมืองเพิ่มขึ้น ซึ่งไม่ใช่วิถีของสังคมชนบท ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 106 A 115 และ B 216 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ชาวบ้านในหมู่บ้านไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ แต่จะคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่อาศัยอยู่มากกว่า ซึ่งหากเกิดผลกระทบแล้วหน่วยงานรัฐจะต้องมีมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนด้วย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่ดินสำหรับทำการเกษตรของชาวบ้าน ที่จะมีความคาดหวังว่าจะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาตามนโยบายของรัฐน้อยที่สุด”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 106, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ แต่อยากดำรงวิถีชีวิตแบบเดิมไว้ ซึ่งแต่ก่อนไม่มีโฉนดที่ดินได้ค่าตอบแทนไร่ละ 5 หมื่นบาท ถึง 8 หมื่นบาท มีประชาชนต้องการให้มีการพัฒนาตามนโยบายของรัฐประมาณ 60% และไม่ต้องการพัฒนาประมาณ 40% อาจจะเป็นเพราะว่าประชาชนบางส่วนไม่ได้รับผลกระทบที่มีมากกว่า ผลที่เกิดขึ้นคือ คนในชุมชนเห็นต่างกัน

แตกความสามัคคี หากเกิดขึ้นจริงแล้วชุมชนจะได้รับบริบทของสังคมเมืองเพิ่มขึ้น ซึ่งไม่ใช่วิถีของสังคมชนบท”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A115, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านในหมู่บ้านไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐกำหนดไว้ แต่ประชาชนมีความต้องการความมั่นคงในพื้นที่ดินที่ตนได้อาศัยอยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ และการดำรงวิถีชีวิตแบบเดิมไว้”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 216, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ชาวบ้านไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐครั้งนี้ อยากรักษาความเป็นหมู่บ้านท้องถิ่นเดิมไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอดไป พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา เหมาะแก่การทำการเกษตรมากกว่า ที่จะพัฒนาเป็นโรงงานอุตสาหกรรม กลัวผลกระทบที่เกิดขึ้นเหมือนแถวโรงงานนวนคร โรงงานสมุทรปราการ และระยอง มีแต่มลพิษเต็มไปหมด แต่ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่มุคดาหาร เพราะเห็นว่าอยากมีรายได้ทำงานใกล้บ้านบางคนอยากเป็นเจ้าของธุรกิจส่วนตัว อยากลูกหลานอยู่ใกล้ครอบครัว อาจกล่าวได้ว่า ชาวบ้านในท้องถิ่นบางส่วนไม่ต้องการให้พื้นที่ในชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะต้องการดำเนินวิถีชีวิตให้คงแบบเดิมไว้และไม่ต้องการผลกระทบจากปัญหาโรงงานอุตสาหกรรมถ้ามีการพัฒนาหน่วยงานรัฐจะต้องมีเตรียมมาตรการป้องกันเพื่อไม่เกิดผลกระทบต่อประชาชนโดยรวมด้วย

5.2.2 ความคาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นจะหายไปหรือไม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐ แต่ชาวบ้านในท้องถิ่นรับรู้ได้ว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ การมีแรงงานต่างถิ่นที่มีจำนวนมากขึ้น วัฒนธรรมท้องถิ่นก็ย่อมเปลี่ยนไปหรือหายไปบางพื้นที่ เนื่องจากมีอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่เมื่อมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น การสื่อสารด้วยภาษาที่แตกต่างกัน ความเอื้อเฟื้อจะลดน้อยลง ความเห็นแก่ตัวจะเพิ่มขึ้น การดำเนินชีวิตในวิถีชนบทจะเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเดิม เพราะมีอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นคาดหวังว่า การพัฒนาตามนโยบายของรัฐจะไม่เกิดผลกระทบในวัฒนธรรมท้องถิ่นมากนัก ซึ่งเป็นการคาดการณ์เท่านั้นและในอนาคตไม่สามารถรู้ได้ว่าหากพื้นที่ที่เคยเป็นพื้นที่ทำการเกษตร และเป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม

เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมท้องถิ่นอาจจะต้องหายไปอย่างแน่นอน หากพื้นที่ภายในชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีแรงงานต่างถิ่นเข้ามาทำงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น อาจจะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมในท้องถิ่น และวิถีชีวิตแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 102 และ B 209 ที่ให้ข้อมูลว่า

“เมื่อมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น การสื่อสารด้วยภาษาที่แตกต่างกัน ความเอื้อเฟื้อจะลดน้อยลง ความเห็นแก่ตัวจะเพิ่มขึ้น การดำเนินชีวิตในวิถีชนบทจะเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเดิม เพราะมีอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 102, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านในหมู่บ้านท้องถิ่นรับรู้ได้ว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ แรงงานต่างถิ่นที่มีจำนวนมากขึ้น วัฒนธรรมท้องถิ่นก็ย่อมเปลี่ยนไปหรือหายไปบางพื้นที่ เนื่องจากมีอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่ หากพื้นที่ภายในชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีแรงงานต่างถิ่นเข้ามาทำงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น อาจจะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมในท้องถิ่น และวิถีชีวิตแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไปด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 209, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ กลัวผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นของตน และการดำเนินชีวิตในวิถีชนบทจะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เคยอยู่ร่วมกันในชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นหายไป

5.2.3 ความหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ภาครัฐได้ใช้กฎหมายบีบให้คนในพื้นที่ถูกบังคับให้ยอมรับการพัฒนาตามนโยบาย ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าคุณถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเอื้อประโยชน์ให้กับนักลงทุนต่างชาติเป็นหลัก เพราะเกิดจากความคิดเห็นของรัฐบาล ฝ่ายเดียว กฎหมายจึงเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกแก่คน ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน ซึ่งในส่วนนี้ประชาชนไม่มีความรู้ในเรื่องกฎหมายมากนัก ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ทำกิน จึงทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมองว่า นโยบายที่ประกาศใช้ส่วนใหญ่เอื้อต่อความ

ต้องการของนักลงทุนมากกว่าความต้องการของคนในท้องถิ่น จึงทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นด้วยในด้านกฎหมายและกลไกตามนโยบายของรัฐที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนในท้องถิ่นจึงเกิดมีความกังวลในเรื่องที่ดินทำกินที่อาจถูกเวนคืนเพราะที่ดินส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นที่ดิน ส.ป.ก. และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่รู้กฎหมายด้วย ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 111 และ B 207 ที่ให้ข้อมูลว่า

“รัฐบาลกำลังออกกฎหมายที่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเอื้อประโยชน์ให้แต่นักลงทุนชาวต่างชาติเป็นหลัก เพราะเกิดจากความเห็นแก่ได้ของรัฐบาล กฎหมายที่ออกมาเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกแก่ตน เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นี้ได้รับความเดือดร้อนหลายคนที่อยู่ในหมู่บ้าน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 111, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านไม่มีความรู้ในเรื่องกฎหมายมากนัก ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ทำกิน ชาวบ้านในหมู่บ้านมีความกังวลในเรื่องที่ดินทำกินที่อาจถูกเวนคืนเพราะที่ดินส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นที่ดิน ส.ป.ก. และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่รู้กฎหมายด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 207, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ทางการใช้กฎหมายบีบบังคับให้คนในหมู่บ้านพื้นที่ให้ยอมรับการพัฒนาตามนโยบาย จนได้รับผลกระทบจากการการถูกบีบบังคับที่เกิดขึ้นในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษได้อ่าง โดยเฉพาะด้านกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เป็นกฎหมายแม่บทกำกับดูแลในเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือ ร่าง พรบ. เขตเศรษฐกิจพิเศษ กฎหมายเฉพาะที่เป็นกฎหมายแม่บทกำกับดูแลในเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษยังอยู่ในกระบวนการทางนิติบัญญัติ ซึ่งใช้ระยะเวลาานาน เพื่อเข้าใจผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งแง่บวกและแง่ลบจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียนตามยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการติดตามระบบกฎหมายและนโยบาย รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของภาครัฐ

5.2.4 ความคาดหวังกับการพัฒนาที่จะทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นหรือไม่ รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นโดยเฉพาะเศรษฐกิจในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้อย่างส่วนใหญ่ ยังมีชาวบ้านบางส่วนเห็นว่าเมื่อมีการพัฒนาแล้วเศรษฐกิจภายในชุมชนอาจจะดีขึ้นมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ได้รับผลกระทบไม่ได้ผลประโยชน์จากการพัฒนา ยังทรงผลกระทบต่อชาวบ้านทำการเกษตรโดยตรง วิถีชาวบ้านในท้องถิ่นจึงไม่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกประชาชนในท้องถิ่นอาจมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คนในชุมชนได้เข้าสู่ระบบการจ้างงานภายในพื้นที่ ส่วนในด้านลบที่อาจจะส่งผลกระทบได้ในชุมชน เช่น ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ส่วนทางด้านผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะเศรษฐกิจในชุมชน เช่น ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องนิคมอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่ ทำให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นดั้งเดิมที่เคยอาศัยอยู่หรือทำมาหากินในพื้นที่ ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียอาชีพ สูญเสียพื้นที่การเกษตร ถิ่นฐานบ้านเกิดและวิถีชีวิตจากการเปลี่ยนแปลงไป ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 115 และ B 209 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะเศรษฐกิจในชุมชน เช่น ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องนิคมอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่ ระบบเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นดั้งเดิมที่เคยอาศัยอยู่หรือทำมาหากินในพื้นที่ ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการสูญเสียอาชีพ สูญเสียพื้นที่การเกษตร ถิ่นฐานบ้านเกิดและวิถีชีวิตจากการเปลี่ยนแปลงไป”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 115, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“จากมุมมองของชาวบ้านหมู่บ้านที่เดือนร้อน การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกชาวบ้านอาจมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คนในชุมชนได้เข้าสู่ระบบการจ้างงานภายในพื้นที่ ส่วนในด้านลบที่อาจจะส่งผลกระทบได้ในชุมชน เช่น ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 209, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ยังมีชาวบ้านบางส่วนเห็นว่าเมื่อมีการพัฒนาแล้วเศรษฐกิจภายในชุมชนอาจจะดีขึ้นตามนโยบายของรัฐในการพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคอาหาร แม้ว่าจะมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แต่ผลกระทบก็ยังเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น อาจกล่าวได้ว่า การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้าน

ลบ ในด้านบวกประชาชนมีจิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลูกหลานของคนในชุมชนได้เข้าสู่ระบบการจ้างงานภายในพื้นที่ใกล้บ้าน ส่วนในด้านลบที่อาจจะส่งผลกระทบได้ในชุมชน เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบกับประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องของอำนาจและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนด้วยความคาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่โดยเฉพาะสังคมของชุมชน ในการพัฒนาตามนโยบายของรัฐในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนในท้องถิ่นไม่ต้องการให้พื้นที่ในชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การดำเนินวิถีชีวิตให้คงแบบเดิมไว้ และหากเกิดผลกระทบแล้วหน่วยงานรัฐจะต้องมีมาตรการป้องกันเพื่อไม่เกิดผลกระทบต่อประชาชนด้วย

ความคาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นจะหายไปหรือไม่ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่น การดำเนินชีวิตในวิถีชนบทจะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เคยอยู่ร่วมกันในชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นหายไป

ความหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านกฎหมาย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะด้านกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เป็นกฎหมายแม่บทกำกับดูแลในเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือ ร่าง พรบ. เขตเศรษฐกิจพิเศษ กฎหมายเฉพาะที่เป็นกฎหมายแม่บทกำกับดูแลในเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษยังอยู่ในกระบวนการทางนิติบัญญัติ ซึ่งใช้ระยะเวลาอันยาวนาน เพื่อเข้าใจผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งแง่บวกและแง่ลบจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียนตามยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการติดตามระบบกฎหมายและนโยบาย รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของภาครัฐ

ความคาดหวังกับการพัฒนาที่จะทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นหรือไม่ รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะเศรษฐกิจในชุมชน นโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร แม้ว่าจะมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แต่ผลกระทบก็ยังเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น อาจกล่าวได้ว่า การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอาจส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกประชาชนมีจิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลูกหลานของคนในชุมชนได้เข้าสู่ระบบการจ้างงานภายในพื้นที่ใกล้บ้าน ส่วนในด้านลบที่อาจจะส่งผลกระทบได้ในชุมชน เกี่ยวกับการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องของอำนาจและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนด้วย

5.3 การจัดการทรัพยากรของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรของประชาชนเป็นการเข้าร่วมกระบวนการทางสังคม ซึ่งประชาชนเกิดความรู้สึกไม่พอใจและความเชื่อร่วมกันเกี่ยวกับสาเหตุ และวิถีทางที่ทำให้ประชาชนลดความรู้สึกไม่พอใจลง และการขยายขอบเขตในเรื่องนี้อาจเพิ่มระดับความรุนแรงจนเกิดเป็นขบวนการทางสังคมได้ และความรู้สึกถูกกลืนโดยเปรียบเทียบกับความแปลกแยกก็เป็นเพียงสภาวะของการระลึกรู้ของบุคคล การจัดการทรัพยากรของประชาชนจึงมีประเด็นที่ต้องศึกษาดังต่อไปนี้

5.3.1 การจัดการทรัพยากรของประชาชนในการระดมทรัพยากรในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นรวมถึงมีข้อเสนอการจัดการพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่มีใครเข้าร่วมกับหน่วยงานรัฐตั้งแต่แรกเลย การจัดเวทีประชุมจังหวัดมุกดาหาร ยังไม่มีการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐเลย ตั้งแต่ประกาศนโยบายออกมา ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านที่อยู่ใกล้มีความวิตกกังวลในเรื่องที่ดินทำกินที่อาจถูกรัฐเวนคืนเพราะที่ดินส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นที่ดิน ส.ป.ก. และหากมีการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในอนาคต ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐเลย ถึงแม้ว่าการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ หน่วยงานของรัฐได้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่ แต่การประชาสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าวยังจำกัดอยู่เฉพาะวงแคบ ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและไม่รู้ข้อมูลว่า การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของหน่วยงานรัฐนั้น ต้องการทำอะไรบ้าง เมื่อมีการประชุมและเสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ชาวบ้านยังกังวลกับการสูญเสียพื้นที่ดินทำกิน มีการเสนอขอพื้นที่ทำกินใหม่และรัฐบาลแจ้งว่า จะนำข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านไปพิจารณาก่อน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 110 และ B 222 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน ไม่มีใครเข้าร่วมกับหน่วยงานรัฐตั้งแต่แรกเลย การจัดเวทีประชุมจังหวัดมุกดาหาร ยังไม่มีการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่

สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐเลย ต่อมีหนังสือแจ้งมาหาผู้ใหญ่บ้านให้พาลูกบ้านผู้เดือดร้อนพื้นที่ดินกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เข้าร่วมการประชุมและเสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ทางหน่วยงานรัฐมีแต่ให้ข้อคิดเห็นด้านดีในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ แต่ทางข้อเสียไม่ได้พูดถึงเลย ชาวบ้านยังกังวลกับการสูญเสียพื้นที่ดินทำกินอยู่ตลอดเวลา เพราะได้สูญเสียไปแล้วครั้งแรก เมื่อชาวบ้านมีการเสนอขอพื้นที่ทำกินใหม่ทางหน่วยงานรัฐแจ้งว่า จะนำข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านไปพิจารณาก่อน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 110, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ หน่วยงานของรัฐได้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่ แต่การประชาสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าวยังจำกัดอยู่เฉพาะวงแคบ ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและไม่รู้ข้อมูลว่า การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของหน่วยงานรัฐนั้น ต้องการทำอะไรบ้าง” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 222 เพศ ชาย อายุ 46 ปี สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนใหญ่ ไม่มีใครเข้าร่วมกับหน่วยงานรัฐตั้งแต่แรกเลย การจัดเวทีประชุมจังหวัดมุกดาหาร ยังไม่มีการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐเลย ตั้งแต่ประกาศนโยบายออกมา ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความวิตกกังวลในเรื่องที่ดินทำกินที่อาจถูกรัฐเวนคืนเพราะที่ดินส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นที่ดิน ส.ป.ก. และพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นมีความกังวลอยู่ตลอดเวลากับการที่จะสูญเสียพื้นที่ดินทำกิน และหากมีการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในอนาคต ประชาชนอาจจะต้องเจอกับการที่จะถูกเวนคืนที่ดิน โดยที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดิน ฉะนั้นแล้ว รัฐควรแสดงถึงความชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ว่า สิ่งที่รัฐได้ดำเนินการนั้นจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น หรือเกิดประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และที่สำคัญเกิดความเป็นธรรมในการจัดการที่ดินด้วย

5.3.2 การจัดการทรัพยากรของประชาชน โดยประชาชนได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น การวางแผนจัดทำผังเมืองร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ มีแต่ผู้ใหญ่บ้าน มีโอกาสเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่ แต่สำหรับชาวบ้านนั้นไม่ได้เข้าร่วม เห็นแต่ผู้นำชุมชนในแต่ละตำบลเข้าไปร่วมรับฟังในการจัดทำผังเมืองร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ แต่กระบวนการหลังจากนั้นประชาชนไม่ทราบได้ว่า จะเป็นไปตามที่ผู้นำชุมชนแต่ละตำบลได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือไม่

คิดเห็นหรือไม่ ต่อมาเมื่อผู้นำชุมชนแต่ในแต่ละตำบลมีส่วนร่วมในการจัดทำผังเมืองร่วมกับหน่วยงานภาครัฐแล้ว ประชาชนในท้องถิ่นก็ไม่ทราบขั้นตอนของกระบวนการจัดทำผังเมืองของรัฐบาลอยู่ดี เมื่อมีการจัดทำผังเมืองแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ประชาชนจะได้รับผลกระทบจากการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์อย่างแน่นอน ถึงแม้ว่าผู้นำชุมชนจะมีโอกาสเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่ แต่สำหรับประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบไม่เห็นด้วย เนื่องจากที่ดินบางส่วนของประชาชนในท้องถิ่นติดกับเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือติดกับถนนใหญ่ ที่เหมาะสำหรับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมตามที่หน่วยงานรัฐได้ประกาศไว้แล้ว ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 104 A 106 และ B 208 ที่ให้ข้อมูลว่า

“มีแต่ผู้ใหญ่บ้าน มีโอกาสเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่ แต่สำหรับชาวบ้านนั้น ไม่ได้เข้าร่วม คนที่อยู่ในหมู่บ้านเป็นเคอร์ชั่นไม่เห็นด้วย เพราะว่าพื้นที่ไรสวนบางส่วนของชาวบ้านในหมู่บ้านติดกับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษและติดกับถนนใหญ่ ที่เหมาะสำหรับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมตามที่หน่วยงานรัฐได้ประกาศไว้”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 104, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2561)

“เศรษฐกิจภายในชุมชนอาจจะดีขึ้น แต่ชาวบ้านจะได้รับผลกระทบไม่ได้ประโยชน์ มีผลกระทบต่อการเกษตรโดยตรง ต่อวิถีชาวบ้านในท้องถิ่น ไม่เหมาะกับอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 106, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2561)

“เมื่อผู้นำชุมชนแต่ในแต่ละตำบลมีส่วนร่วมในการจัดทำผังเมืองร่วมกับหน่วยงานภาครัฐแล้ว ถึงอย่างไรประชาชนในท้องถิ่นก็ไม่ทราบขั้นตอนของกระบวนการจัดทำผังเมืองรัฐบาล เมื่อมีการจัดทำผังเมืองแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากนี้ประชาชนจะได้รับผลกระทบจากการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์หรือไม่”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 208, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีแต่ผู้ใหญ่บ้าน ได้เข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่ แต่สำหรับชาวบ้านนั้นไม่ได้เข้าร่วมแม้แต่คนเดียวเลย ต่อมาผู้ใหญ่ได้ประกาศให้ชาวบ้านรับรู้ทีหลังในการวางแผนการจัดทำผังเมืองเป็นกระบวนการสำคัญของการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศ เป็นการพัฒนาด้านกายภาพของการวางผังเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปการ เพื่อให้ประชาชนอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี และเป็นการวางแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเหมาะสม อาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการจัดทำผังเมืองมีขั้นตอนที่

ยาวนานในการกำหนดเขตผังเมือง โดยกลไกของคณะกรรมการผังเมืองระดับจังหวัดและระดับชาติ ซึ่งเป็นความรู้ที่ผูกขาดโดยนักวิชาการ บริษัทที่ปรึกษา และเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วม และเกิดปัญหาทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบไม่ทราบขั้นตอนของกระบวนการจัดทำผังเมืองรัฐบาล ซึ่งภาครัฐจะต้องประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าใจเกี่ยวกับการวางผังเมือง และการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้เหมาะสม เพื่ออนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งประโยชน์ของการพัฒนาผังเมืองยังสามารถวางแผนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ อันเป็นการลดหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากพิบัติภัยธรรมชาติได้

5.3.3 การจัดการทรัพยากรของประชาชน โดยประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมแต่มีผู้ใหญ่นบ้านกับตัวแทนเครือข่ายได้มาให้ข้อมูล แก่ชาวบ้านเพราะที่ผ่านมามีข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเลย การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ประชาชนในท้องถิ่นอาจจะได้รับผลกระทบจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และไม่อยากสูญเสียที่ดินทำกินเหมือนที่ผ่านมา ที่มีชาวบ้าน ได้สูญเสียที่ดินทำกินไปแล้ว จากกรณีมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม มีการพูดถึงประเด็นดังกล่าวอยู่แล้ว รัฐบาลได้แจ้งให้ประชาชนรับทราบ แต่ยังไม่มีส่วนสนใจเข้ามาลงทุน ซึ่งชาวบ้านไม่ได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาก ทำให้ไม่มีข้อมูลเชิงลึก เช่น การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการให้บริการด้านต่าง ๆ เช่น โรงแรม บิมน้ำมัน เป็นต้น หน่วยงานของรัฐได้มีประกาศเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม แต่ประชาชนไม่ทราบรายละเอียดมากนักและยังไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับนิคมอุตสาหกรรมและเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่าที่ควร ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 118 A221 และ B 203 ที่ให้ข้อมูลว่า

“มีการพูดถึงประเด็นดังกล่าวอยู่ตามที่หน่วยงานภาครัฐได้แจ้งให้ชาวบ้านรับรู้ แต่ยังไม่มีส่วนสนใจเข้ามาลงทุน ชาวบ้านไม่ได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาก ทำให้ไม่มีข้อมูลเชิงลึก”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 118, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“หน่วยงานของรัฐได้มีประกาศเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม แต่ไม่ทราบรายละเอียดมากนักและยังไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับนิคมอุตสาหกรรมและเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่าที่ควร

การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ประชาชนในท้องถิ่นอาจจะได้รับผลกระทบจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และไม่ยากสูญเสียที่ดินทำกินเหมือนที่ผ่านมา”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 221, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“คนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีโอกาสได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมมากนัก และชาวบ้านไม่รู้ข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเลย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 203, สัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมแต่มีผู้ใหญ่บ้านกับตัวแทนเครือข่ายได้มาให้ข้อมูล เกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมของรัฐ เพื่อพัฒนาให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางส่วน แต่ไม่ทราบรายละเอียดมากนัก และไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมดังกล่าว พื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ล้วนมีชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยส่วนใหญ่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบด้านที่ทำกินและที่อยู่อาศัย

5.3.4 การจัดการทรัพยากรของประชาชน โดยประชาชนเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชนต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่ทางการจะเชิญผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมรับฟังแนวทางนโยบายการพัฒนาและความก้าวหน้าของโครงการมากกว่า การเชิญชาวบ้านทั้งหมดมาเข้าร่วม ต่อมาทางหน่วยงานรัฐได้มีการจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ เมื่อสอบถามสัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้านต่างๆ แล้วไม่เห็นด้วยกับภาครัฐที่จะมีการพัฒนาพื้นที่ของตนเพื่อนำมาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะยังมีกลุ่มชาวบ้านที่เดือดร้อนเรื่องปัญหาที่ดินถูกเวนคืนก็ไม่ได้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร มีแต่ผ่านตัวแทนเครือข่ายเท่านั้น ยังไม่ได้รับคำตอบจากหน่วยงานรัฐ กล่าวถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับท้องถิ่นและประชาชน แต่ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้เข้าร่วมหรือเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หากมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภายในชุมชน ผลกระทบย่อมเกิดขึ้นในเรื่องของสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน หลังจากที่มิติดินอุตสาหกรรมแล้ว ภาครัฐมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน สุขภาพของประชาชนหรือไม่ รัฐบาลควรให้

ประชาชนในท้องถิ่นได้ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และได้เสนอแนวทางการป้องกันแล้วแต่ยังไม่ได้รับคำตอบจากหน่วยงานของรัฐ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 101 และ B 206 ที่ให้ข้อมูลว่า

“คนในหมู่บ้านกับกลุ่มที่เดือดร้อนเรื่องที่ดินก็ไม่ได้เข้าร่วมหรือเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หากมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภายในชุมชน ผลกระทบย่อมเกิดขึ้นในเรื่องของสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 111, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“ประชาชนในท้องถิ่นได้ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และได้เสนอแนวทางการป้องกันแล้วแต่ยังไม่ได้รับคำตอบจากหน่วยงานของรัฐ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 206, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ คนในหมู่บ้านกับกลุ่มที่เดือดร้อนเรื่องที่ดินไม่ได้เข้าร่วมหรือเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารแต่ยังไม่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมก็ตาม ยังขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นบางส่วน เมื่อพิจารณาคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นแล้ว หากกล่าวถึงนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดมุกดาหารจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างมาก อาทิเช่น การปล่อยน้ำเสียและกลิ่นเหม็นของโรงงานน้ำตาลและโรงงานยางพารา ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงผลกระทบต่อต้นน้ำลำธารทางธรรมชาติ ซึ่งหน่วยงานในท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้

5.3.5 การจัดการทรัพยากรของประชาชนภายใต้เงื่อนไขให้ภาครัฐชดเชยค่าเสียหายและมีการจัดหาพื้นที่ดินทำกินให้ใหม่หรือไม่

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ได้มีหน่วยงานภาครัฐได้แจ้งแนวทางไว้ว่า หากมีการลงทุนจะมีการชดเชยเยียวยา แต่มีการเพิกถอนสิทธิการใช้พื้นที่ดินเป็นบางส่วนแล้ว ชาวบ้านเสียเปรียบและไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของกฎหมาย เพราะไม่มีเอกสารสิทธิ์ (โฉนดที่ดิน หรือ น.ส.3) การชดเชยเยียวยาจึงมีแต่ประเภทของเอกสารสิทธิครอบครองที่ดินเท่านั้นหลังจากที่มีชาวบ้านได้สูญเสียที่ดินทำกินไปแล้วในเขตปฏิรูปที่ดิน และการจัดหาพื้นที่ดินทำกินให้ใหม่ยังไม่มีความชัดเจน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์และชาวบ้านไม่รู้เกี่ยวกับกฎหมายด้วย ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 113 และ B 215 ที่ให้ข้อมูลว่า

“มีแต่หน่วยงานภาครัฐเท่านั้นที่ได้แจ้งแนวทางไว้ว่า หากมีการลงทุนจะมีการชดเชยเยียวยา ประมาณ 30,000 - 50,000 บาท มีการเพิกถอนสิทธิการใช้ที่ดินเป็นบางส่วนแล้ว ชาวบ้านเสียเปรียบและไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของกฎหมาย เพราะไม่มีเอกสารสิทธิ์ (โฉนดที่ดิน หรือ นส.3) การชดเชยเยียวยาจึงมีแต่ประเภทของเอกสารสิทธิครอบครองที่ดินเท่านั้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 113, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“การจัดหาพื้นที่ดินทำกินให้ใหม่หรือไม่ั้น ประชาชนในท้องถิ่นมีความคิดเห็นว่า อาจจะไม่คุ้มเท่ากับค่าเยียวยาที่ทางรัฐได้กำหนดไว้ เพราะปัจจุบันที่ดินมีราคาสูงมาก”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 119, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“ในการเยียวยาให้กับผู้สูญเสียที่ดินในอัตราไร่ละไม่เกิน 60,000 บาท การจัดหาพื้นที่ดินทำกินให้ใหม่ยังไม่มี ความชัดเจน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์และชาวบ้านไม่รู้เกี่ยวกับกฎหมายด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 215, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีหน่วยงานรัฐได้แจ้งแนวทางไว้ว่าตามการประกาศพื้นที่เขตเศรษฐกิจแต่ละพื้นที่นั้น ต้องใช้ที่ดินเป็นจำนวนมากในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในขณะที่เงินเยียวยาผู้สูญเสียที่ดิน ที่รัฐจ่ายเพียงไร่ละ 60,000 บาท ทำให้เกิดการตั้งคำถามกับความคุ้มค่าและโอกาสที่เกษตรกรจะสามารถนำเงินไปจัดซื้อที่ดินแปลงใหม่เพื่อทำมาหากินต่อได้หรือไม่ เนื่องจากราคาที่ดินในบริเวณใกล้เคียง หากไม่มีเอกสารสิทธิ์จะอยู่ที่ราคาไร่ละ 100,000 บาท ทำให้ชาวบ้านบางส่วนต้องสูญเสียที่ดินทำการเกษตรในเขตที่จะมีการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมนี้ ทำให้ชาวบ้านมีความหวั่นวิตกเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทำกินบนพื้นที่ ส.ป.ก. และกังวลเป็นอย่างมากว่าหากมีการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในอนาคต พวกเขาจะต้องเจอกับชะตากรรมที่ถูกเวนคืนที่ดิน ด้วยค่าเยียวยาที่ไม่คุ้มค่ากับการต้องสูญเสียที่ดินนั้น

5.3.6 การจัดการทรัพยากรของประชาชนในการจัดการระบบเศรษฐกิจภายใต้นโยบาย

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ยังไม่ได้แสดงความคิดเห็นรู้เพียงแต่ว่ายังไม่มีผู้มาประมวลลงทุนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจมุกดาหาร ยังไม่ได้คิดอะไรมาก แต่ยังคงวลอยู่ว่าหากมีผู้มาประมวล และทำให้ชาวบ้านเกิดความเดือดร้อนเช่นกัน ซึ่งการจัดการระบบเศรษฐกิจภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการป้องกันการผลกระทบทางด้านสังคมในชุมชนและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนด้วย และ เมื่อมีการพัฒนาและจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นแล้ว รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่

อาจเกิดกับชุมชนและคนในท้องถิ่น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 118 A 112 และ B 220 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ยังไม่ได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อมูลในเรื่องดังกล่าวมาก รู้เพียงว่ายังไม่มีผู้มาประมูล จึงไม่ได้คิดอะไรมาก แต่ยังคงวลอยู่ว่าหากมีผู้มาประมูลและทำให้ชาวบ้านเกิดความเดือดร้อนเช่นกัน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 118, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“การจัดการระบบเศรษฐกิจภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องมีมาตรการการป้องกันผลกระทบทางด้านสังคมในชุมชนและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 112, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“หากกล่าวถึงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดระบบเศรษฐกิจนั้น มองว่า เมื่อมีการพัฒนาและจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นแล้ว รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดกับชุมชนและคนในท้องถิ่น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 220, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ยังไม่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากนัก ถ้าหากภาครัฐและภาคเอกชนมีความเห็นว่า การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร เป็นเรื่องที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและประชาชนได้ประโยชน์ด้วย ควรที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดขึ้น และควรมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต หากมีการนำพื้นที่ดินของประชาชนมาพัฒนาเขตเศรษฐกิจประชาชนได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นรวมถึงมีข้อเสนอการจัดการพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่ การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นมีความกังวลกับ การสูญเสียพื้นที่ดินทำกิน และหากมีการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในอนาคต ประชาชนอาจจะต้องเจอกับการที่จะถูกเวนคืนที่ดิน โดยที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดิน ฉะนั้นแล้ว รัฐควรแสดงถึงความชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ว่า สิ่งที่รัฐได้ดำเนินการนั้นจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น หรือเกิดประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และที่สำคัญเกิดความเป็นธรรมในการจัดการที่ดินด้วย ซึ่งนพพล อักฮาด (2559) ได้เสนอว่า จริง ๆ แล้วชุมชนท้องถิ่นไทยในฐานะพื้นที่ปฏิบัติการในการรองรับนโยบาย

สาธารณะและการจัดการภาครัฐนั้น มีระบบวัฒนธรรมชุมชน และวิถีปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของประชาชนในการรักษาคุณค่าของการจัดกิจกรรมสาธารณะร่วมกันที่เกิดขึ้นในชุมชนมาอย่างยาวนาน แต่ภาครัฐ หรือนักจัดการภาครัฐไทยกลับละเลยและให้ความสำคัญกับเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการตามแนวทางตะวันตกจนบั่นทอนคุณค่าและความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นไป ผู้วิจัยเห็นว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาที่ถูกกำหนดขึ้น ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากร ก่อให้เกิดผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์เข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหรือทุกขั้นตอน ทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านของประชาชน

จะเห็นได้ว่า ประชาชนไม่ได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นการวางแผนจัดทำผังเมืองรวมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการจัดทำผังเมืองเป็นกระบวนการสำคัญของการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศ เป็นการพัฒนาด้านกายภาพของการวางผังเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปการ เพื่อให้ประชาชนอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี และเป็นการวางแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเหมาะสม อาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการจัดทำผังเมืองมีขั้นตอนที่ยาวนานในการกำหนดเขตผังเมือง โดยกลไกของคณะกรรมการผังเมืองระดับจังหวัดและระดับชาติ ซึ่งเป็นความรู้ที่ผูกขาดโดยนักวิชาการ บริษัทที่ปรึกษา และเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วม และเกิดปัญหาทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบไม่ทราบขั้นตอนของกระบวนการจัดทำผังเมืองรัฐบาล ซึ่งภาครัฐจะต้องประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าใจเกี่ยวกับการวางผังเมือง และการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้เหมาะสม เพื่ออนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งประโยชน์ของการพัฒนาผังเมืองยังสามารถวางแผนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ อันเป็นการลดหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากพิบัติภัยธรรมชาติได้ อย่างไรก็ตาม การจัดการทรัพยากรของประชาชนในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมของรัฐ เพื่อพัฒนาให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางส่วน แต่ไม่ทราบรายละเอียดมากนัก และไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมดังกล่าว พื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ล้วนมีชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยส่วนใหญ่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบด้านที่ทำกินและที่อยู่อาศัย

ในส่วนประเด็นการจัดการทรัพยากรของประชาชน ซึ่งประชาชนไม่ได้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชนต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารแต่ยังไม่เกิดขึ้นเป็น

รูปธรรมก็ตาม ยังขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นบางส่วน เมื่อพิจารณาคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นแล้ว หากกล่าวถึงนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดมุกดาหารจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างมาก อาทิเช่น การปล่อยน้ำเสียและกลิ่นเหม็นของโรงงานน้ำตาลและโรงงานยางพาราทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงผลกระทบต่อต้นน้ำลำธารทางธรรมชาติ ซึ่งหน่วยงานในท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้เสนอหลักการและแนวทางการพัฒนาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การชี้หลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม หากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร่งเร้าความสนใจให้ความรู้ ความเข้าใจ จนประชาชนยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการที่จัดทำกิจกรรมเหล่านั้น 2) กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลุกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว 3) แนวทางการพัฒนาในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไป โดยไม่พึ่งพาทภายนอก 4) กิจกรรมการพัฒนานำเข้าไปชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมพร้อมกับสภาพชุมชน 5) การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชนคือผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากราชการ เพื่อให้เป็นผู้บุกเบิกชักนำ 6) ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น คือ การร่วมค้นคว้าหาข้อมูล ศึกษาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ภาครัฐได้จัดใช้ค่าเสียหายและมีการจัดหาพื้นที่ดินทำกินให้ใหม่หรือไม่นั้น การประกาศพื้นที่เขตเศรษฐกิจมุกดาหารแต่ละพื้นที่นั้น ต้องใช้ที่ดินเป็นจำนวนมากในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในขณะที่เงินเยียวยาผู้สูญเสียที่ดิน ที่รัฐจ่ายเพียงไร่ละ 60,000 บาท ทำให้เกิดการตั้งคำถามกับความคุ้มค่าและโอกาสที่เกษตรกรจะสามารถนำเงินไปจัดซื้อที่ดินแปลงใหม่เพื่อทำมาหากินต่อได้หรือไม่ เนื่องจากราคาที่ดินในบริเวณใกล้เคียง หากไม่มีเอกสารสิทธิ์จะอยู่ที่ราคาไร่ละ 100,000 บาท ทำให้ชาวบ้านบางส่วนต้องสูญเสียที่ดินทำการเกษตรในเขตที่จะมีการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมนี้ ทำให้ชาวบ้านมีความหวั่นวิตกเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทำกินบนพื้นที่ ส.ป.ก. และกังวลเป็นอย่างมากว่าหากมีการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในอนาคต พวกเขาอาจจะต้องเจอกับชะตากรรมที่ถูกเวนคืนที่ดิน ด้วยค่าเสียหายที่ไม่คุ้มค่ากับการต้องสูญเสียที่ดินนั้น

ประชาชนมีความคิดเห็นการจัดการระบบเศรษฐกิจภายใต้ัน โยบาย ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากนัก ถ้าหากภาครัฐและภาคเอกชนมีความเห็นว่า การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารเป็นเรื่องที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

และประชาชนได้ประโยชน์ด้วย ควรที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดขึ้น และควรมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต หากมีการนำพื้นที่ดินของประชาชนมาพัฒนาเขตเศรษฐกิจ

5.4 การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชนในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

5.4.1 การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชนในประเด็นปัญหาหลักในพื้นที่ชุมชนทำให้ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องผ่านตัวแทนกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าเมื่อปลายเดือนกันยายน ปี 2557 ชาวบ้านคำเขื่องและชาวบ้านพรานอัน ที่ถือครองที่ดิน สปก. ได้ร่วมกันยื่นคำร้องไปยังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมุกดาหารที่เป็นตัวกลางในการสอบถามค่าชดเชยหรือค่าเวนคืน ได้มีหนังสือชี้แจงกลับมา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2557 มีการอ้างถึง พ.ร.บ. ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ.2530 ที่ได้ระบุว่า ที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์เป็น ส.ป.ก4-01 นั้นจะไม่ได้รับค่าชดเชยค่าที่ดิน แต่จะชดเชยด้านอื่นเท่าเทียมกับที่มีเอกสารสิทธิ์เช่น น.ส. 3 และ น.ส.ก เป็นต้น ทำให้ค่าชดเชยสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ได้แก่ อาคาร สิ่งก่อสร้าง ไม่ขึ้นต้น ในที่ดินนั้น ๆ แทน จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วม กับตัวแทนภาครัฐ ท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่กำหนดราคาเบื้องต้นที่ผ่านมาไม่ได้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงแต่ในรายละเอียดไม่ว่าจะโดยการพูดหน้าเวทีการชี้แจงผ่านป้ายไว้นิลติดไว้ซึ่งถือว่าสรุปมาแล้วกับความคุ้มค่ามากที่สุดในการพัฒนาของภาครัฐ

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ แม้ว่ารัฐได้เข้ามาปักป้ายและล้อมรั้วในเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ชาวบ้านยังมีวิธีต่อรองกับรัฐในรูปแบบต่าง ๆ เพราะนโยบายการจัดการที่ดินจัดการโดยรัฐบาลรวมศูนย์อำนาจทั้งก่อนและหลังประกาศเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ย่อมส่งผลต่อสิทธิการใช้และการเข้าถึงที่ดินสาธารณะของชาวบ้านที่ถูกประกาศทั้ง 3 อำเภอ ในเขตพื้นที่จังหวัดมุกดาหารเมื่อหลังประกาศเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ชาวบ้านในขอบบริเวณที่มีพื้นที่ติดกับแนวเขตเศรษฐกิจพิเศษย่อมถูกการเวนคืนพื้นที่ หรือพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ชุมชนท้องถิ่นใช้ร่วมกันมาอย่างยาวนาน ชาวบ้านผู้สูญเสียที่ดินที่ไ้ทำนา เลี้ยงสัตว์ และเก็บของป่าตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและรายได้ที่สำคัญของชุมชนหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามกลุ่มชาวบ้านได้มีการต่อรองต่อคณะกรรมการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบต่าง ๆ การคือแพ่งโดยการยังคงเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ที่กำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่มีความวิตกกังวลความเสี่ยงเมื่อใดจะถูกผลักดันออกจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่กำหนดแนวเขตเศรษฐกิจพิเศษย่อมที่จะถูกดำเนินคดีความ

รวมถึงการไม่ยินยอมลงนามการเวนคืนที่ดินและรับค่าเวนคืนเพราะรัฐให้ราคาที่ไม่เหมาะสมและราคาต่ำ และการใช้ประโยชน์ต่อที่ดินมูลค่าจากการใช้ที่และสูญเสียโอกาสในการใช้ที่ดินระยะยาว ชาวบ้านมีความเห็นว่าข้อมูลเหล่านี้ควรถูกนำมาคิดคำนวณเพื่อประเมินค่าเวนคืนที่ดินที่เป็นธรรม

ผู้ให้ข้อมูลบางส่วน ด้วยข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ส่งผลต่อการแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านที่ปัญหาในพื้นที่ชุมชน หากมีการประมวลเกิดขึ้นอาจจะมีการเคลื่อนไหวจากประชาชนเนื่องจากเคือคร้อนในพื้นที่ชุมชน แต่ขณะนี้ยังไม่มีการเรียกร้องสิทธิใด ๆ เพราะยังไม่มีการประมวลประชาชนในท้องถิ่นอาจมีความเคลงใจอยู่ต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ยังไม่มีการเรียกร้องสิทธิใด ๆ ปัญหาในชุมชนเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิ ยังไม่มีการเรียกร้องใด ๆ เพราะว่า หน่วยงานรัฐได้เข้ามาชี้แจงรายละเอียดสิ่งที่เป็นไปและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 110 และ B 202 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ชาวบ้านอาจมีความเคลงใจอยู่ต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ยังไม่มีการเรียกร้องสิทธิใด ๆ ปัญหาในชุมชนเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิ ยังไม่มีการเรียกร้องใด ๆ เพราะว่า หน่วยงานรัฐได้เข้ามาชี้แจงรายละเอียดสิ่งที่เป็นไปและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 110, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“หากมีการประมวลเกิดขึ้นอาจจะมีการเคลื่อนไหวจากประชาชนเนื่องจากเคือคร้อนในพื้นที่ชุมชน แต่ขณะนี้ยังไม่มีการเรียกร้องสิทธิใด ๆ เพราะยังไม่มีการประมวล”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 202, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ถ้าเราไม่รวมกลุ่มกัน เราก็ต้องใช้สิทธิตามกฎหมาย ที่มีอยู่ด้วยการเรียกร้องผ่านตัวแทนเครือข่ายถ้าภาครัฐยังไม่มีความชัดเจนก็จะทำหนังสือยื่นไปที่ทางจังหวัดเพื่อให้ได้คำตอบตามที่ตนเรียกร้องสิทธิของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัจจุบันยังไม่มีการไม่มีการเรียกร้องสิทธิใด ๆ ขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนได้รับความชัดเจนจากรัฐเกี่ยวกับการเยียวยาที่เกิดจากการสูญเสียที่ดิน การจัดสรรพื้นที่ดินที่เหมาะสมกับและมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพ

5.4.2 การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชน ซึ่งประชาชนได้เข้าร่วมกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนสังคมได้อย่างไร มีกระบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องตามสิทธิพลเมืองอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ พอได้รู้ว่าพวกตนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากถูกเวนคืนที่ดินทำให้มีการอยากรู้ที่ไปที่มาของนโยบายจึงได้

สอบถามผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านทำให้รู้แต่จะมีการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษที่จะส่งผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนเท่านั้น ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับข้อมูลข่าวสารจากกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ออกมาให้ความรู้การเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาครั้งนี้ จึงทำให้ไม่มีการเคลื่อนไหวใด ๆ จากคนในท้องถิ่น และยังไม่มีการสร้างกลุ่มองค์กรเครือข่ายหรือมีการเข้าร่วมเครือข่ายใด ๆ แต่ประชาชนบางส่วนได้เข้ารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากเครือข่ายภาคประชาชน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ กลุ่มประชาชน A 119 และกลุ่มนักวิชาการ B 210 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ยังไม่มีการสร้างกลุ่มองค์กรเครือข่ายหรือมีการเข้าร่วมเครือข่ายใด ๆ ในการเข้าร่วมเครือข่าย เพราะหากมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรต่อต้านในขณะนี้อาจเกิดผลกระทบต่อกลุ่มอื่น ๆ ได้”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 119, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านได้รับข้อมูลข่าวสารจากกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน จึงทำให้ไม่มีการเคลื่อนไหวใด ๆ จากคนในท้องถิ่น ซึ่งประชาชนบางส่วนได้เข้ารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากเครือข่ายภาคประชาชน แต่ยังไม่มีการเข้าไปสร้างกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิดังกล่าว” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 210, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีชาวบ้านบางส่วนได้เข้าร่วมกับเครือข่ายเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางมาตรการการป้องกันในเรื่องของสิทธิการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดินในชุมชน

5.4.3 การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชน ได้ตั้งตัวแทนกลุ่มองค์กรเครือข่ายให้ความรู้ประเด็นปัญหา กระบวนการเรียกร้องตามกฎหมายระบุนิติสิทธิการพัฒนาของประชาชนหรือไม่

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ได้มีตัวแทนเครือข่ายภาคประชาสังคมและกลุ่มอนุรักษ์ห้วยแซ่ มาให้ความรู้ ประเด็นปัญหา กระบวนการเรียกร้องตามกฎหมายระบุนิติสิทธิการพัฒนาของประชาชนนั้นมีกลุ่มตัวแทนจากมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานการจัดการศึกษา และกลุ่มอนุรักษ์ห้วยแซ่ได้เข้ามาให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชน และยังมีกลุ่มองค์กรและเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มาให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดินในชุมชน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 121 และ B 227 ที่ให้ข้อมูลว่า

“มีกลุ่มตัวแทนจากมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานการจัดการศึกษา และกลุ่มอนุรักษ์ห้วยแซ่ได้เข้ามาให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชน และยังมีกลุ่มองค์กรและเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มาให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดินในชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 121, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“ตัวแทนกลุ่มองค์กรเครือข่ายให้ความรู้ ประเด็นปัญหา กระบวนการเรียกร้องตาม กฎหมายระบุนิติธรรมาภิบาลพัฒนาของประชาชนนั้นมีกลุ่มตัวแทนจากมหาวิทยาลัย และกลุ่มองค์กรอีก หลายกลุ่มมาให้ความรู้ โดยเฉพาะในด้านการเรียกร้องสิทธิของประชาชน”

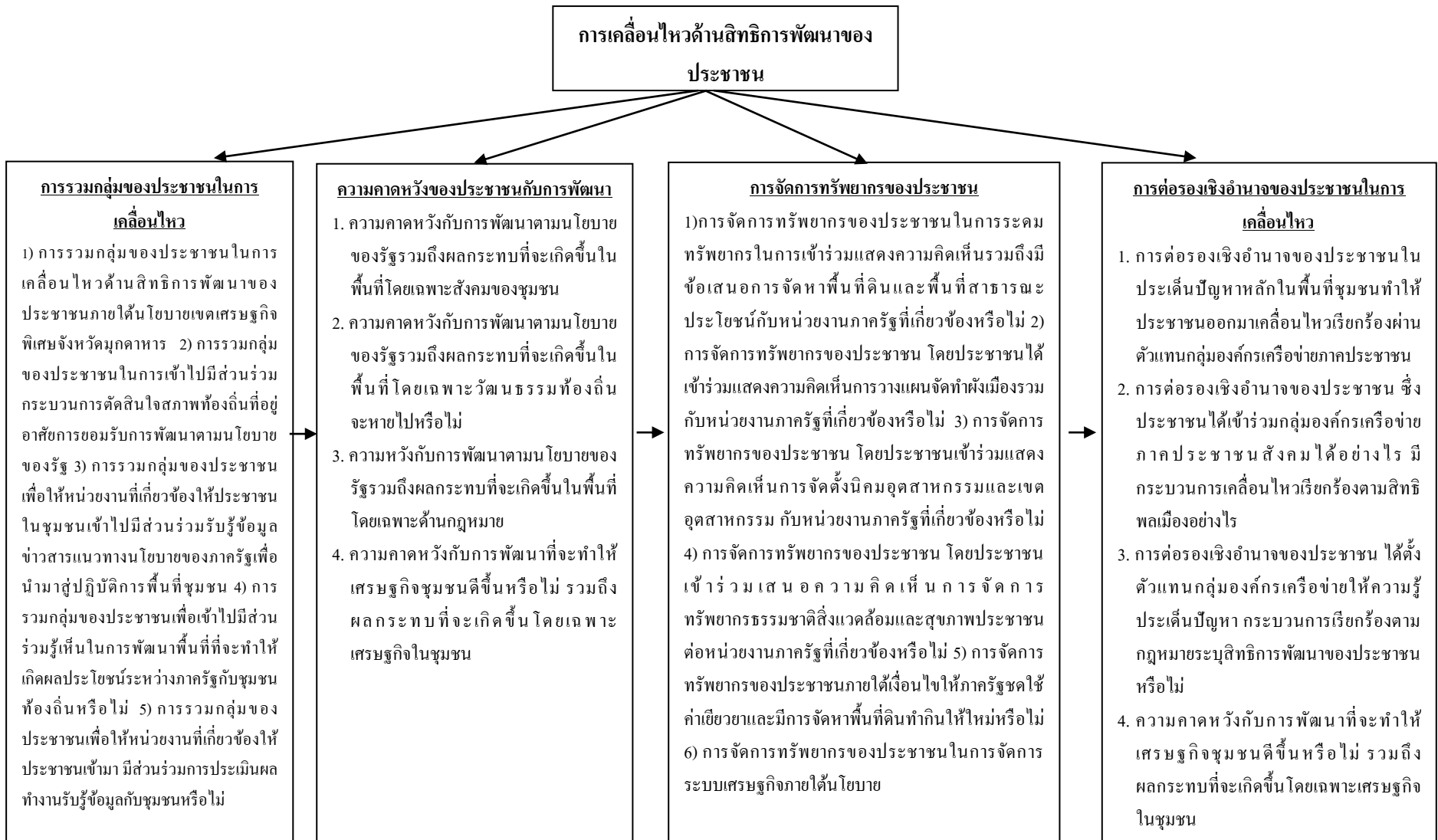
(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 227, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ ได้มีตัวแทนเครือข่ายภาคประชาสังคมและกลุ่ม อนุรักษ์หัวขี้แข็ง มาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชน มหาวิทยาลัยและ กลุ่มอนุรักษ์หัวขี้แข็ง ได้มาให้ความรู้ในประเด็นดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิใน กระบวนการเรียกร้องตามกฎหมาย เกี่ยวกับพื้นที่ดินที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์และพื้นที่ดิน ตนเองประเด็นปัญหาหลักในพื้นที่ชุมชนทำให้ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องผ่านตัวแทน กลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน การออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของประชาชนในพื้นที่เขต เศรษฐกิจพิเศษ ปัจจุบันยังไม่มีการไม่มีการเรียกร้องสิทธิใด ๆ ขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนได้รับความชัดเจนจากรัฐเกี่ยวกับการเยียวยาที่เกิดจากการสูญเสียที่ดิน การจัดสรรพื้นที่ดินที่เหมาะสมกับ และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพ โดยมีประชาชนบางส่วนได้เข้าร่วมกลุ่ม องค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคม มีกระบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องตามสิทธิพลเมือง ซึ่งประชาชน บางส่วนได้เข้าร่วมกับเครือข่ายเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะแนวทางมาตรการการป้องกัน ในเรื่องของสิทธิการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดิน ในชุมชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร (2542) ที่ได้ อธิบายไว้ว่าการเคลื่อนไหวเรียกร้องของขบวนการเหล่านี้ มิใช่เรื่องแคบ ๆ เกี่ยวกับผลประโยชน์ เฉพาะกลุ่มอย่างตามที่ทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ในวิชารัฐศาสตร์ว่าไว้ ในขณะที่ขบวนการเหล่านี้ ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของชนชั้นเดียวกัน ดังเช่น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตที่ทฤษฎี มาร์กซิสต์ ได้อธิบายไว้ แต่เป็นการตอบโต้กับปัญหา และความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งวาง อยู่บนฐานหลากหลายชนชั้น ขบวนการเหล่านี้มิได้เรียกร้องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มดังเช่นใน กรอบของทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ อีกทั้งจุดหมายของขบวนการเหล่านี้ก็ได้ต้องการช่วงชิงอำนาจ รัฐดังเช่นขบวนการชนชั้นที่มุ่งสู่การปฏิวัติ แต่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่นี้ต้องการ สร้าง “กติกาสหกรณ์หรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” อันเป็นการช่วงชิงการนำในการสร้างค่านิยม หรือความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่ต่อสู้ หรือเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ

ตัวแทนกลุ่มองค์กรเครือข่ายให้ความรู้ ประเด็นปัญหา กระบวนการเรียกร้องตาม กฎหมายระบุนิติธรรมาภิบาลพัฒนาของประชาชนหรือไม่ ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการ พัฒนาของประชาชน มหาวิทยาลัยและกลุ่มอนุรักษ์หัวขี้แข็ง ได้มาให้ความรู้ในประเด็นดังกล่าว

เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการเรียกร้องตามกฎหมาย เกี่ยวกับพื้นที่ดินที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์และพื้นที่ดินตนเอง ในส่วนนี้ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2545) ให้ทัศนะว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ ถือเป็นขบวนการทางสังคมในความหมายที่ว่า “มีการจัดองค์กร โครงสร้างและอุดมการณ์ทั่วไปในแนวกว้างที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงสังคม” ของการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ (Collective Action) ซึ่งอาจมีเป้าหมายแตกต่างกันไปและได้เสนอว่า การทำความเข้าใจขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ โลกที่สาม (รวมทั้งประเทศไทย) โดยใช้แนวคิดที่จะพัฒนาจากตะวันตก ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบริบททางสังคม และเศรษฐกิจด้วย

ซึ่งการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกระบวนการ ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายของรัฐนั้น มีรูปแบบที่แตกต่างกันตามลักษณะ 4 ประการ มีรายละเอียดแสดงรูปแบบดังภาพที่ ดังแผนภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน

บทที่ 6

เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชน ภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

การศึกษาเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้
นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4

ส่วน ส่วนที่ 1 เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน ซึ่งประกอบด้วย
1) เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน 2) สิทธิพลเมือง มีผลต่อสิทธิในการ
พัฒนาของประชาชน 3) สิทธิในการพัฒนาของประชาชน มีผลต่อสิทธิของประชาชน 4) สิทธิการมี
ส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อสิทธิในการพัฒนาของประชาชน

ส่วนที่ 2 เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งประกอบด้วย 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการตัดสินใจของ
ประชาชนในพื้นที่ 2) การมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติการของประชาชนในพื้นที่ 3) การมีส่วน
ร่วมในผลประโยชน์ของประชาชน ส่งผลต่อสิทธิในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และ 4) การมีส่วน
ร่วมในการประเมินผลของประชาชน ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ส่วนที่ 3 เงื่อนไขจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย
1) นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา 2) ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อ
สิทธิการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ซึ่งสิทธิของประชาชนภายใต้ นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 3)
ภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านกฎหมาย และ 4) ภายใต้ นโยบาย
เศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน ซึ่งประกอบด้วย 1) การ
เรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน 2) ปัญหาการจัดการทำผังเมืองรวม 3) เงื่อนไขจากปัญหา
การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม 4) ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน 5) ปัญหาการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่
ที่ดินทำกินใหม่ 6) กระบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนารวมชน 7) ปัญหาผลกระทบข้อ
เรียกร้อง ที่มีต่อเงื่อนไขที่เป็นการข้อจำกัดส่งเสริมเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของ
ประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีรูปแบบดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

6.1 เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

เงื่อนไขที่เป็นการข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้
นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย สิทธิของประชาชนเข้าไปร่วมพัฒนาใน
ด้านต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติ การ
มีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่มีปัจจัย
ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา ด้านสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย เศรษฐกิจ รวมถึงปัญหาการเรียกร้องสิทธิ
การพัฒนาของประชาชน การจัดการพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ การทำผังเมืองรวม การ
จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีการชดเชยค่าเสียหายเกิด
ขึ้นกับชุมชนและจัดหาพื้นที่ทำกินให้ประชาชนใหม่ การจัดระบบเศรษฐกิจ ตามกำหนด 13 กิจการ
ส่งเสริมการลงทุน ทรงผลต่อการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนา ที่เกิดผลกระทบต่อสิทธิการ
พัฒนารูปแบบการเรียกร้องสิทธิของประชาชนพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร จากผลการวิจัยมีรายละเอียด
ต่อไปนี้

6.1.1 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน

สิทธิของประชาชนเข้าไปร่วมพัฒนาตามหลักสิทธิชุมชนมีผลต่อสิทธิการพัฒนาของ
ประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ชาวบ้านในพื้นที่
เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐไม่ได้ดำเนินการเป็นไปตาม การรับรองสิทธิชุมชนตามกฎหมาย
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เลข ที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิชุมชน โดยได้มีการ
กำหนดว่า สิทธิชุมชนของประชาชนถูกกำหนดเจตจำนงที่มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมตาม โครงการของ
ภาครัฐที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ จะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสใน
การแสดงความคิดเห็นในการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งตามหลักสิทธิชุมชนมีผลต่อสิทธิการพัฒนาของ
ประชาชนด้านการบริหารจัดการภายในท้องถิ่น จำเป็นจะต้องให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น
ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เนื่องจากประชาชนมีความใกล้ชิด ผูกพัน เป็นทั้งผู้อยู่
อาศัย ผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั่นเอง ดังเช่น จากคำให้สัมภาษณ์ของ A111
และ B209 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีบัญญัติ
เกี่ยวกับการรับรองสิทธิชุมชนขึ้นเป็นครั้งแรก ส่งผลให้แต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่น เกิดการตื่นตัว
และเกิดการอ้างสิทธิในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ปัจจุบันชาวบ้านมีความตื่นตัวรับรู้และบางชุมชนมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมตามโครงการของภาครัฐที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 111, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตและรากฐานการดำรงชีวิตที่สำคัญสำหรับคนทุกคน แต่ในประเทศไทยการครอบครองที่ดินยังกระจุกตัวอยู่ในมือคนส่วนน้อย ทรัพยากรธรรมชาติถูกผูกขาดการใช้ประโยชน์โดยข้ออ้างสัมปทานของรัฐ การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม ที่น่าห่วงคือจะก่อให้เกิดมลพิษทำลายสภาพแวดล้อม ทำลายสุขภาพของประชาชนในระยะยาว”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 209, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ทำไม่ภาครัฐไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายตามได้ระบุไว้ นับตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบัญญัติเกี่ยวกับการรับรองสิทธิชุมชนขึ้นเป็นครั้งแรก มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ค้ำครองบุคคลในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เนื่องจากประชาชนเหล่านี้มีความใกล้ชิด ผูกพัน เป็นทั้งผู้อยู่อาศัย ผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งเป็นผู้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติมาหลายชั่วอายุคน อีกทั้งการบริหารจัดการจำเป็นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขบริบทของสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้วย ซึ่งจะสามารถเป็นส่วนช่วยให้พลังของชุมชนมีความเข้มแข็ง อีกทั้งยังจะมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำได้เป็นบันไดขั้นสำคัญที่จะนำไปสู่สังคมความเป็นธรรมต่อไป

6.1.2. สิทธิพลเมือง มีผลต่อสิทธิในการพัฒนาของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ทุกคนที่อยู่ในหมู่บ้านอยากจะเข้าไปร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาอย่างน้อยจะได้มีสิทธิ์เลือกพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ พอที่จะให้ความสามารถที่ประชาชนจะกระทำได้ ๆ ได้โดยชอบธรรม ตามที่กฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครองป้องกัน ซึ่งประชาชนในประเทศประชาธิปไตยต่างก็ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายของประเทศนั้นบัญญัติไว้ในประเทศประชาธิปไตยนั้น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 109 และ B 206 ที่ให้ข้อมูลว่า

“สิทธิพลเมืองของประชาชนในท้องถิ่น คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมกับรัฐ ในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในท้องถิ่นให้คงอยู่ ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิที่จะเสนอเรื่องราวหรือร้องทุกข์ได้ กรณี การจัดหาพื้นที่ทำกินใหม่หรือถูกเวนที่ดินที่เป็นที่อาศัยอยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 109, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“สิทธิพลเมือง มีผลต่อสิทธิในการพัฒนาของประชาชนในด้านของสิทธิชุมชน ความเป็นอยู่ทั้งในครอบครัว สังคม ย่อมได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 สิทธิในการพัฒนาของประชาชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จารีตประเพณีอันดีงามในท้องถิ่น เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ให้คงอยู่ตลอดไป”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 206, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ทุกคนที่อยู่ในหมู่บ้านอยากจะทำเข้าไปร่วมกับภาครัฐ ในการพัฒนาอย่างน้อยจะได้มีสิทธิ์เลือกพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามสิทธิพลเมืองของประชาชนที่มีอยู่ และเป็นสิ่งที่ไม่รัฐปรารถนาซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย เพื่อให้มนุษย์ได้รับประโยชน์ และมนุษย์จะเป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับได้ เช่น สิทธิในการกิน การนอน แต่สิทธิบางอย่างมนุษย์ได้รับโดยกฎหมายกำหนดให้มี เช่น สิทธิในการมีการใช้ทรัพย์สิน สิทธิในการร้องทุกข์เมื่อตนถูกระทำละเมิดกฎหมาย เป็นต้น

6.1.3. สิทธิในการพัฒนาของประชาชน มีผลต่อสิทธิของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ตั้งแต่มีตัวแทนกลุ่มเครือข่ายประชาสังคม กลุ่มเครือข่ายช่วยเหลือ ที่มาให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชน ทำให้รู้ว่าตนเองมีสิทธิที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา ร่วมกับภาครัฐที่ผ่านมาชาวบ้านบางกลุ่มยังไม่เข้าใจว่าตนนั้นมีสิทธิที่สามารถเรียกร้องเพื่อให้ได้ซึ่งการพัฒนา

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ แม้ว่าจะมีการยอมรับว่าสิทธิในการพัฒนาเป็นสิทธิประเภทหนึ่ง แต่ในปัจจุบันการพัฒนาโดยใช้สิทธิเป็นฐานยังคงมีแนวทางที่หลากหลาย แม้จะมีความเห็นพ้องถึงองค์ประกอบพื้นฐานบางประการก็ตาม สิทธิในการพัฒนาของประชาชนยังเป็นสิทธิในการพัฒนาตามกระบวนการที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ภาครัฐได้กำหนดขึ้น โดยมีกลไกต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 120 และ B 218 ที่ให้ข้อมูลว่า

“สิทธิในการพัฒนา ประชาชนมีสิทธิโดยชอบที่จะเข้าร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ สิทธิในการพัฒนาของประชาชน มีสิทธิในด้านกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งแต่ก่อนในการพัฒนาในท้องถิ่นประชาชนไม่เคยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระบวนการดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบกับประชาชนโดยตรง”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 120, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นฐาน ในการขยายการเติบโตโครงสร้างความมั่งคั่งให้แก่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อไม่ให้เกิดการสูญเสียระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตของชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 218, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ตั้งแต่มีตัวแทนกลุ่มเครือข่ายประชาสังคม กลุ่มเครือข่ายห้วยแซ่ ที่มาให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในหมู่บ้าน ทำให้หลายคนเข้าใจสิทธิในการพัฒนาของประชาชนมีหลายด้าน โดยมีกลไกต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายใต้ต้น โยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีสิทธิโดยชอบที่จะเข้าร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง อันทำให้สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานเกิดการบังคับใช้และเกิดผล

6.1.4 สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อสิทธิในการพัฒนาของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่มีส่วนร่วมจากชาวบ้านเลยภาครัฐควรให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ และกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองและของชุมชน เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชนในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน หรือชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 122 และ B 207 ที่ให้ข้อมูลว่า

“สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่าเป็นปัจจัยหลักในการที่ประชาชนสามารถกำหนดนโยบายร่วมกับภาครัฐในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ท้องถิ่นของตนเองได้รับการพัฒนาให้เกิดความเจริญขึ้น และสิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อนำมาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 122, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อสิทธิในการพัฒนาของประชาชนในด้าน การแก้ปัญหาทางสังคมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน หากประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ตามนโยบายที่รัฐได้กำหนดไว้”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 207, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ หน่วยงานภาครัฐควรทำให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ การเปิดให้โอกาสประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน และกลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถในการจัดการทรัพยากร ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนและชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระการทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

ซึ่งจากเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชนสิทธิของประชาชนที่เข้าไปร่วมพัฒนาตามหลักสิทธิชุมชนมีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชน ซึ่งเป็นการรับรองสิทธิชุมชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิชุมชน โดยได้มีการกำหนดว่า สิทธิชุมชนของประชาชนถูกกำหนดเจตจำนงที่มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมตาม โครงการของภาครัฐที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งตามหลักสิทธิชุมชนมีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนด้านการบริหารจัดการภายในท้องถิ่น จำเป็นจะต้องให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เนื่องจากประชาชนมี

ความใกล้ชิด ผูกพัน เป็นทั้งผู้อยู่อาศัย ผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชัชอนันต์ สมุทวานิช (2547) ที่ได้อธิบายว่า สิทธิของประชาชนที่เป็นประชาธิปไตย เกิดจากทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมทางการเมืองที่สนับสนุนระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยที่ประชาชนมีความคิดเห็นเป็นของตนเองโดยใช้เหตุผล ไม่เชื่อคนง่าย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ง่าย อีกทั้งยังมีความรับผิดชอบผูกพันในสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไปด้วย ผู้วิจัยเห็นว่าสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วม และชุมชน ในการจัดการผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติ การดำเนินการ โครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบชุมชนอย่างรุนแรง ควรที่จะจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งองค์กรอิสระ ในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นมิได้อยู่กับการริเริ่มหรือวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้าร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ เน้นการทำงานเป็นกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจึงเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จะเห็นได้ว่า สิทธิพลเมือง สิทธิพลเมืองของประชาชน เป็นสิ่งที่ไม่มีการรูปร่างซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้น โดยกฎหมาย เพื่อให้มนุษย์ได้รับประโยชน์ และมนุษย์จะเป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั่นเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับได้ เช่น สิทธิในการกิน การนอน แต่สิทธิบางอย่างมนุษย์ได้รับโดยกฎหมายกำหนดให้มี เช่น สิทธิในการมี การใช้ทรัพย์สิน สิทธิในการร้องทุกข์เมื่อตนถูกกระทำละเมิดกฎหมาย เป็นต้น สิทธิในการพัฒนาของประชาชนมีหลายด้าน โดยมีกลไกต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีสิทธิโดยชอบที่จะเข้าร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง อันทำให้สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานเกิดการบังคับใช้และเกิดผล ผู้วิจัยเห็นว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นหลักโดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐจะต้องเน้นคนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และด้านการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาจะเน้นการพัฒนาที่สำคัญจากรัฐและให้ความสำคัญกับบทบาทของคนภายนอกชุมชน และได้มองถึงศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชนที่ทำให้การเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เข้าไปมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาการตัดสินใจร่วมและปฏิบัติการประเมินผลด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544) ที่ได้อธิบายไว้ว่า ประเทศไทยก็มีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการบริหารจัดการภายในประเทศ

ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสิทธิชุมชน สิทธิพลเมือง สิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 และฉบับ พ.ศ. 2550 ที่เน้นการจัดสรรสิทธิประโยชน์ให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ตาม สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อสิทธิในการพัฒนาของประชาชนนั้น เป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ การเปิดโอกาสประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน และกลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถในการจัดการทรัพยากร ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนและชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

6.2 เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

6.2.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ อยากให้ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมการเสนอความคิดเห็นจากประชาชน และความต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การจัดการพื้นที่ทำกิน การชดเชยค่าเวนคืนพื้นที่ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตชุมชน ล้วนแล้วจะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน เพื่อไม่เกิดผลกระทบหรือเกิดความขัดแย้งในชุมชน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 103 และ B 209 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเลือกพื้นที่ดินที่ควรถูกนำมาใช้เป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ ที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ในชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 103, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2561)

“การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ชุมชน ถือเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐได้ การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ การจัดหาพื้นที่ทำกิน การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม การทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความต้องการของประชาชน เป็นต้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 209, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ อยากให้ทางหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนควรมีการสร้างหลักการมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน เพื่อให้ต่างฝ่ายได้รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการไปพร้อมกัน ประชาชนก็จะได้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในการทำกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมเป็นหลักประกันที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

6.2.2 การมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติการของประชาชนในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ตอนนี้มีชาวบ้านกลุ่มที่เดือดร้อนและยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ยังประสบปัญหาในทางปฏิบัติ จึงทำให้กระบวนการและผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนมักไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน เช่น การจัดหาพื้นที่ทำกิน การจัดทำผังเมือง การจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น การศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนรวมถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ จึงนับว่ามีความจำเป็นต่อสังคมท้องถิ่น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 121 และ B 223 ที่ให้ข้อมูลว่า

“การนำไปปฏิบัติการของประชาชนในพื้นที่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องผังเมือง ซึ่งยังมีผลกระทบต่อพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านอยู่”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 121, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“ในเรื่องของการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารให้กับประชาชน หากมีการจัดเวทีสาธารณะ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจของภาครัฐในการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และใน

การจัดหาพื้นที่ทำกิน หากเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทาง ถือเป็นทางออกที่ดีเพื่อลดผลกระทบและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 223, สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนการให้ความรู้แก่ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นยังประสบปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น การจัดหาพื้นที่ทำกิน การจัดทำผังเมือง ชดเชยค่ากินเวนคืนที่ดินทำกิน การจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเป็นส่วนใหญ่ในการเสนอทางออก การแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจของภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ

6.2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของประชาชน ส่งผลต่อสิทธิในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ชาวบ้านรอให้ทางหน่วยงานภาครัฐได้เปิดโอกาสเข้าไปสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะต้องสร้างความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความเชื่อมั่น และรัฐควรรับฟังข้อมูลอย่างรอบด้านและวิเคราะห์บนหลักความเป็นจริง และคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาแก่คนที่ได้รับผลกระทบเป็นสำคัญด้วย ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 118 และ B 210 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเลือกพื้นที่ดินที่ควรถูกนำมาใช้เป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ ที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ในชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 118, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ชุมชน ถือเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐได้ การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ การจัดหาพื้นที่ทำกิน การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม การทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความต้องการของประชาชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 210, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ตอนนี้อนุญาตให้ทางหน่วยงานภาครัฐได้เปิดโอกาสได้เข้าไปสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะต้องสร้างความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความเชื่อมั่น และรัฐควรรับฟังข้อมูลอย่างรอบด้านและวิเคราะห์บนหลักความเป็นจริง และคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาแก่คนที่ได้รับผลกระทบเป็นสำคัญด้วย

6.2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชน ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่มีการของความคิดเห็นในกระบวนการที่ประชาชนในท้องถิ่น จะมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น ร่วมเสนอปัญหาและประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา และเป็นกระบวนการตัดสินใจ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 122 และ B 208 ที่ให้ข้อมูลว่า

“การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชน เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถร่วมคิด ร่วมกระบวนการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันระหว่างภาครัฐกับประชาชน ในการประเมินผลโดยมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทำให้การดำเนินงานตามนโยบายที่รัฐได้กำหนดไว้สามารถบริหารไปได้อย่างลุล่วง”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 122, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยมีประชาชนในท้องถิ่นอยู่ในกระบวนการการประเมินผลการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐได้ดำเนินการอยู่ จะทำให้ลดการขัดแย้งและผลกระทบการที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในเรื่องของรับรู้ การร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผลของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับเครือข่ายภาคประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจ ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกับภาครัฐในฐานะหุ้นส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B208, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่มีการรับรู้เห็นจากชาวบ้านในการมีส่วนร่วมกับการประเมินผลจากประชาชนส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษร่วม ในกระบวนการที่ประชาชนในท้องถิ่น ควรได้มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพให้กับเครือข่ายภาคประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่สามารถเข้าร่วมดำเนินงานกับภาครัฐในฐานะหุ้นส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากเงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารดังกล่าวข้างต้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารเป็นการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การจัดการพื้นที่ทำกิน การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตชุมชน ล้วนแล้วจะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน เพื่อไม่เกิดผลกระทบหรือเกิดความขัดแย้งในชุมชน ภาครัฐและภาคประชาชนควรมีการสร้างหลักการมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน เพื่อให้ต่างฝ่ายได้รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการไปพร้อมกัน ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในการทำกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมเป็นหลักประกันที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของRush M. (1992) ที่ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนโดยทั่วไปสามารถใช้สิทธิในการลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถกระทำได้ไม่ยากอันเนื่องมาจากเป็นรูปแบบที่มีข้อผูกมัดที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นยังประสบปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น การจัดหาพื้นที่ทำกิน การจัดทำผังเมือง การจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเป็นส่วนใหญ่ในการเสนอทางออก การแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจของภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ และการเข้าไปสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะต้องสร้างความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความเชื่อมั่น และรัฐควรรับฟังข้อมูลอย่างรอบด้านและวิเคราะห์บนหลักความเป็นจริง และคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาแก่คนที่ได้รับผลกระทบเป็นสำคัญด้วย ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าขัดแย้งกับแนวคิดของWeiner (1971) ที่ได้สรุปไว้ว่า กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาล เช่น การชุมนุมคัดค้านหรือสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล การออกเสียงประชามติที่แสดงให้เห็นว่าเป็นความคิดเห็นของมหาชนหรือความคิดเห็นสาธารณะ อันมีผลโดยตรงต่อการคัดค้านหรือสนับสนุนการทำงานของรัฐบาล และการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลเอง และกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำอันแสดงถึงความรู้สึกที่ทำให้ประชาชนขาดความสนใจและขาดการกระทำได้ ซึ่งการไม่กระทำของประชาชนที่มาจากความรู้สึกนั้น อาจก่อให้เกิดผลทางการเมือง

ตามมา แต่จะต้องพิจารณาให้ได้ว่าการที่ประชาชนไม่กระทำการอันใดเกิดขึ้นจากความรู้สึกที่เป็น การมีส่วนร่วมหรือการไม่กระทำในกรณีอื่น ๆ ที่ไม่เป็นการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วม ในการประเมินผลของประชาชนส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นกระบวนการที่ ประชาชนในท้องถิ่น ควร ได้มี โอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพให้กับเครือข่ายภาค ประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่สามารถเข้าร่วมดำเนินงานกับภาครัฐในฐานะหุ้นส่วนอย่างมี ประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไม่ยอมรับสิทธิของชุมชน เนื่องจากสิทธิชุมชนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาดังกล่าว แต่ใน ความเป็นจริงแนวคิดสิทธิชุมชนเป็นแนวคิดที่พยายามนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่เกิดขึ้น จาก รากฐานของสังคมไทยที่มีได้ปฏิเสธการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่อย่างสิ้นเชิง แต่เป็นการ พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ให้ความสำคัญกับชุมชนในกระบวนการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย ในฐานที่ชุมชนมีสิทธิในการพัฒนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน โดยการมีส่วนร่วมในการ พัฒนานั้นอยู่ในลักษณะของการยอมรับสิทธิเชิงซ้อน ที่มีสิทธิในหลากหลายรูปแบบประกอบกัน เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่กระจายความเป็นธรรมแก่ทุกส่วนของสังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

6.3 เงื่อนไขจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา

6.3.1 นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ หลังจากรัฐบาล ประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ชุมชนตนเองถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขที่ภาครัฐกำหนดภายใต้ นโยบาย เศรษฐกิจพิเศษส่งผลต่อสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่อาจทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว และอาจเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งประชาชนจึงจำเป็นต้องเข้าใจสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน สาเหตุที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านสังคมภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ เมื่อมีการจัดตั้งนิคม อุตสาหกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ส่งผลให้มีแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น สำหรับพื้นที่เขต เศรษฐกิจพิเศษสิ่งที่เป็นสาเหตุต่อการพัฒนาด้านสังคมชนบท คือ การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม เนื่องจากมีจำนวนประชาชนเพิ่มจำนวนมากขึ้นจากการเข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม สิ่งที่เป็น สาเหตุที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาปัจจัยด้านสังคม ซึ่งอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในสังคมชนบท

เช่น การมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในเขตพื้นที่อุตสาหกรรม มาจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือปัญหาในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษ ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านสังคม อาจเกิดปัญหาในเรื่องของสภาพแวดล้อมในสังคมชนบท ประชาชนได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ เนื่องจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่

สาเหตุที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านสังคม เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาวะมลพิษสิ่งแวดล้อม เกิดชุมชนชนบทแออัด ขยะมูลฝอยมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น ซึ่งหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่เสื่อมโทรม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้นก็จะมีผลกระทบต่อสุขภาพได้ รัฐจะต้องมีมาตรการดูแลด้านสุขภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินงานในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษตามแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการหรือแผนอื่น ๆ ด้วย ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 115 และ B 201 ที่ให้ข้อมูลว่า

“สิ่งแวดล้อม เนื่องจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ เมื่อมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ส่งผลให้มีแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น สำหรับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสิ่งที่เป็นปัจจัยต่อการพัฒนาด้านสังคมชนบท คือ การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม เนื่องจากมีจำนวนประชาชนเพิ่มจำนวนมากขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 115, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“สาเหตุด้านสังคม เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาวะมลพิษสิ่งแวดล้อม เกิดชุมชนชนบทแออัด ขยะมูลฝอยมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น ซึ่งหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่เสื่อมโทรม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้นก็จะมีผลกระทบต่อสุขภาพได้ รัฐจะต้องมีมาตรการดูแลด้านสุขภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 201, สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ หลังจากรัฐบาลประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ชุมชนตนเองถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขที่ภาครัฐกำหนด ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่มีปัจจัยส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านสังคมมีหลายด้าน เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่เสื่อมโทรม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้นก็จะมีผลกระทบต่อสุขภาพได้

6.3.2 ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ซึ่งสิทธิของประชาชนภายใต้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ อยากรักษาวัฒนธรรมประเพณีไว้ ถ้ามีการพัฒนาความเจริญจะเข้ามาในชุมชนลูกหลานคงจะลืมวัฒนธรรมเก่า ๆ ของหมู่บ้าน คนต่างประเทศคงจะพากันมาทำงานอยู่แห่งนี้เป็นจำนวนหลายหมื่น หน่วยงานรัฐคงจะให้ประชาชนในชุมชนยอมมีสิทธิทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก จากการมีเสรีภาพในการใช้ภาษาท้องถิ่น เพื่อใช้สื่อสาร เมื่อรัฐบาลได้ประกาศแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วรัฐก็ต้องมองด้านวัฒนธรรมของชุมชนแบบดั้งเดิม เพราะพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นจะมีนักลงทุนหลายเชื้อชาติ ศาสนาเข้ามาแล้วจะทรงผลต่อสิทธิด้านวัฒนธรรมของชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีและทรงผลต่อการใช้ภาษาดั้งเดิม สิทธิวัฒนธรรมถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ รัฐบาลต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่กลายมาสู่ความเป็นชุมชนเมือง ประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นด้วย การเกิดพหุวัฒนธรรมความหลากหลายเชื้อชาติศาสนาที่มาอยู่รวมกัน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษรัฐก็ต้องดำเนินการเป็นไปตามสิทธิด้านวัฒนธรรมของปัจเจกบุคคล ชุมชนและความเชื่อศาสนา สังคม วัฒนธรรมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงย่อมทรงผลต่อปัจจัยวิถีชีวิตของคนที่อาศัย ชุมชน ของตนเอง เพราะชุมชนใหม่ยอมได้รับวัฒนธรรมใหม่อย่างแน่นอน เช่น การใช้ชีวิตเปลี่ยนไป ประเพณีหายไป ค่านิยมแบบท้องถิ่นเดิมหายไปดังนั้นรัฐก็ต้องปัจจัยด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นเมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ สิทธิชุมชนวัฒนธรรมภายใต้นโยบายสิทธิบุคคล หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐก็ต้อง ดำรงรักษาไว้ หรือมีการประยุกต์ใช้พัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษรัฐก็ต้องคุ้มครองอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ อันเป็นอัตลักษณ์การแสดงให้เห็น ความแตกต่างจากประชาชนในวัฒนธรรมหรืออนุวัฒนธรรมอื่น เมื่อมาอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่แตกต่าง ไปจากวัฒนธรรมอื่น หรือจะเป็นบริษัทข้ามชาติ รัฐองค์กรต่าง ๆ หรือรัฐเอกชน ชุมชน ตลอดจนบุคคลต้องเคารพในสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติการเหยียดหยาม การข่มขู่คุกคามทุกรูปแบบ การลดคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้กลายเป็นสิ่งตก ขบขัน ล้าสมัย หรือไม่เหมาะสมกับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การไม่เหมาะสมบนพื้นฐานคิดหรือการแสดงต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการปราศจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จิตใจหรือจิตสาธารณะตามความหมายของชุมชนนั้น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 117 และ B 202 ที่ให้ข้อมูลว่า

“เมื่อรัฐบาลได้ประกาศแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วรัฐก็ต้องมองด้านวัฒนธรรมของชุมชนแบบดั้งเดิม เพราะพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นจะมีนักลงทุนหลายเชื้อชาติ

ศาสนาเข้ามาแล้วจะทรงผลต่อสิทธิด้านวัฒนธรรมของชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีและทรงผลต่อการใช้ภาษาดั้งเดิม อาจจะมีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียร์มา เวียดนาม ลาว กัมพูชา และประเทศยุโรปถือเป็นนักลงทุนต่างชาติด้วย ทำให้เกิดผลกระทบการทำลายภาษาชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดภาษาหลากหลายในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ และการมีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน การถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 117, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐก็ต้อง ดำรงรักษาไว้ หรือมีการประยุกต์ใช้พัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษรัฐก็ต้องคุ้มครองอัตลักษณ์ของ กลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ อันเป็นอัตลักษณ์การแสดงให้เห็น ความแตกต่างจากประชาชนในวัฒนธรรมหรืออนุ วัฒนธรรมอื่น เมื่อมาอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่แตกต่าง ไปจากวัฒนธรรมอื่น หรือจะเป็นบรรษัทข้ามชาติ รัฐองค์กรต่าง ๆ หรือรัฐเอกชน ชุมชน ตลอดจนบุคคลต้องเคารพในสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ การเหยียดหยาม การข่มขู่คุกคามทุกรูปแบบ การลดคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้กลายเป็นสิ่งตก ขบขัน ล้าสมัย หรือไม่เหมาะสมกับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 202, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ อยากจะรักษาวัฒนธรรมประเพณีไว้ ถ้ามีการพัฒนาความเจริญจะเข้ามาในชุมชนลูกหลานคงจะลืมวัฒนธรรมเก่าๆของหมู่บ้าน คนต่างประเทศคงจะพากันมาทำงานอยู่แห่งนี้ไว้ หรือจะเป็นการใช้ภาษาท้องถิ่น เพื่อใช้สื่อสาร เมื่อรัฐบาลได้ประกาศแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วรัฐก็ต้องมองด้านวัฒนธรรมของชุมชนแบบดั้งเดิม ซึ่งสิทธิทางวัฒนธรรม ถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การถือปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา การแสดงศิลปวัฒนธรรม ที่ไม่มีการบังคับ หรือละเมิดให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ซึ่งมีรัฐบาลได้ออกนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม เพราะความหลากหลายของคนในชุมชนเมืองใหม่ที่เข้ามาลงทุนหรือ แรงงานประเทศเพื่อนบ้าน สิทธิวัฒนธรรมถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ รัฐบาลต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่กลายมาสู่ความเป็นชุมชนเมือง ประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นด้วย

6.3.3. ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิการพัฒนาด้านกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ชาวบ้านยังไม่ได้รู้เลยว่าหน่วยงานภาครัฐทำไมถึงไม่ทำให้เกิดสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมส่งผลต่อการพัฒนา

ชุมชนท้องถิ่นต้องอยู่ภายใต้ของหลักการมีส่วนร่วม ต่อโครงการใดหรือโครงการสาธารณะที่ส่งผลต่อการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐเองต้องมองหลักการมีส่วนร่วมตามอำนาจกฎหมายแบบประชาธิปไตยเพื่อให้สิทธิทุกด้านในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร รัฐบาลควรดำเนินโครงการโดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดเวทีรับฟังพื้นที่เสี่ยงต่อชุมชนและได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหลากหลาย ต้องดำเนินการให้เกิดกระบวนการส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ในทุกกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับชุมชนพื้นที่ 3 อำเภอเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม รัฐต้องเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกันระหว่างนักลงทุนกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างกลไกให้เกิดความสมดุลของการพัฒนายั่งยืน นโยบายแบบชุมชนไม่มีส่วนร่วมและการใช้อำนาจมาตรา 44 ให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ตกเป็นที่ราชพัสดุ ขาดกระบวนการรับฟังความเห็นของประชาชนที่เป็นปัญหาสำคัญเป็นการดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชุมชนที่อยู่อาศัยพื้นที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ไม่ได้รับความเป็นธรรมตามสิทธิของประชาชนที่พึงมีตามรัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ.2540 และ 2550 เป็นต้นมา นั้นย่อมมีสิทธิและโอกาสให้ประชาชนทั้งในฐานะบุคคล ชุมชน และองค์กรเข้าไปมีสิทธิการมีส่วนร่วมการพัฒนาโดยยึดตามข้อบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในหมวดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือจะเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ ต้องกำหนดให้รัฐต้องมีหน้าที่ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นการพัฒนา เปิดช่องทางให้ผู้มีส่วนได้เสีย เข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนา และเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ชุมชนท้องถิ่นของประชาชน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 120 และ B 214 ที่ให้ข้อมูลว่า

“รัฐต้องดำเนินการตามสถานะสิทธิของประชาชนตามที่รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โดยที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกับภาครัฐเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ตามสิทธิของประชาชนรับรองสถานะตามสิทธิ ถึงแม้กฎหมายรัฐธรรมนูญมีการรับรองสถานะสิทธิของประชาชนอย่างชัดเจน แต่ด้วยอำนาจกฎหมายมาตรา 44 ให้อำนาจรัฐบาลในการจัดการตามนโยบายอย่างรอบด้าน ประชาชนยากที่จะมีสิทธิตามสถานะที่ตนเองได้รับรองตามรัฐธรรมนูญ 2560 เป็นผู้มีส่วนร่วมพัฒนาตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารได้”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 120, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“รัฐบาลควรดำเนินโครงการ โดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดเวทีรับฟังพื้นที่เสี่ยงต่อชุมชนและได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหลากหลาย ต้องดำเนินการให้เกิด

กระบวนการส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ในทุกกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับชุมชนพื้นที่ 3 อำเภอเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม รัฐต้องเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกันระหว่างนักลงทุนกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างกลไกให้เกิดความสมดุลของการพัฒนายั่งยืน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 214, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ชาวบ้านยังไม่ได้รู้เลยว่าหน่วยงานภาครัฐทำไมถึงไม่ทำให้เกิดสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องอยู่ภายใต้ของหลักการมีส่วนร่วมต่อโครงการใดหรือโครงการสาธารณะที่ส่งผลต่อการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐเองต้องมองหลักการมีส่วนร่วมตามอำนาจกฎหมายแบบประชาธิปไตยเพื่อให้สิทธิทุกด้านในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร รัฐบาลควรดำเนิน โครงการ โดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดเวทีรับฟังพื้นที่เสี่ยงต่อชุมชนและได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหลากหลาย ต้องดำเนินการให้เกิดกระบวนการส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ในทุกกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับชุมชนพื้นที่ 3 อำเภอเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม รัฐต้องเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกันระหว่างนักลงทุนกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างกลไกให้เกิดความสมดุลของการพัฒนายั่งยืน

6.3.4 ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ยางพารา ปลูกข้าว คนที่มีทุนก็จะเปิดร้านค้าของชำ เป็นหลักของเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น ชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยหรือทำมาหากินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาจได้รับผลกระทบในการสูญเสียอาชีพถิ่นฐานบ้านเกิดวิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะดำเนินการตามกฎหมายให้มีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของชุมชน เพื่อดำเนินการใช้พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรมเกษตรกรรมการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่น ๆ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจการดำเนินการในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถสร้างรายได้และผลกำไรจากสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่ได้รับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยกเว้นภาษีการจ้างแรงงานราคาถูกและการได้รับการละเว้นข้อบังคับทางกฎหมายรวมถึงการโหมลงทุนของนักลงทุนต่างชาติแต่รายได้เหล่านี้อาจกระจุกตัวอยู่กับคนไม่กี่กลุ่ม ขณะที่ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรอาจมีรายได้จากเพียงค่าจ้างรายวัน หรืออาจไม่ได้

ผลประโยชน์จากส่วนนี้เลยหากเจ้าของกิจการเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งค่าแรงถูกกว่า การจ้างงานและการกระจายรายได้การประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ใด อาจนำมาซึ่งการย้ายถิ่นฐานอพยพแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้นมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีการนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแทนคนในท้องถิ่นเนื่องจากแรงงานต่างด้าวมักมีค่าแรงถูกกว่า คนในท้องถิ่นอาจว่างงานและการเข้าไม่ถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะใช้ในการผลิตของคนในท้องถิ่น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 114 และ B 216 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ระบบเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยหรือทำมาหากินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาจได้รับผลกระทบในการสูญเสียอาชีพถิ่นฐานบ้านเกิดวิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษจะดำเนินการตามกฎหมายให้มีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 114, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“การประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ใด อาจนำมาซึ่งการย้ายถิ่นฐานอพยพแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้นมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีการนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแทนคนในท้องถิ่นเนื่องจากแรงงานต่างด้าวมักมีค่าแรงถูกกว่า คนในท้องถิ่นอาจว่างงานและการเข้าไม่ถึงทรัพยากรต่าง ๆ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 216, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ยางพารา ปลูกข้าว คนที่มีทุนก็จะเปิดร้านค้าของชำเป็นหลักของเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยหรือทำมาหากินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาจได้รับผลกระทบในการสูญเสียอาชีพถิ่นฐานบ้านเกิด วิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะดำเนินการตามกฎหมายให้มีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของชุมชน เพื่อดำเนินการใช้พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรมเกษตรกรรมการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่น ๆ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจการดำเนินการในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถสร้างรายได้และผลกำไรจากสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยกเว้นภาษีการจ้างแรงงานราคาถูกและการได้รับการละเว้นข้อบังคับทางกฎหมายรวมถึงการไหลลงทุนของนักลงทุนต่างชาติแต่รายได้เหล่านี้อาจกระจุกตัวอยู่กับคนไม่กี่กลุ่มขณะที่ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรอาจมีรายได้จากเพียงค่าจ้างรายวันหรืออาจไม่ได้ผลประโยชน์จากส่วนนี้เลยหากเจ้าของกิจการเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งค่าแรงถูกกว่า ซึ่งจากเงื่อนไขจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผล

ต่อสิทธิการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษส่งผลต่อสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่อาจทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และอาจเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งประชาชนจึงจำเป็นต้องเข้าใจสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน สาเหตุที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านสังคมภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ส่งผลต่อสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ เมื่อมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ส่งผลให้มีแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น สำหรับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสิ่งที่เป็นสาเหตุต่อการพัฒนา ด้านสังคมชนบท คือการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม เนื่องจากมีจำนวนประชาชนเพิ่มจำนวนมากขึ้นจากการเข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม สิ่งที่เป็นสาเหตุที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาปัจจัยด้านสังคม ซึ่งอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในสังคมชนบท เช่น การมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในเขตพื้นที่อุตสาหกรรม มาจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือปัญหาในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษ ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านสังคม อาจเกิดปัญหาในเรื่องของสภาพแวดล้อมในสังคมชนบท ประชาชนได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ เนื่องจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีราชา เจริญพานิช (2559) ได้ศึกษา สิทธิชุมชน : สิทธิในที่ดินของชุมชนเกษตรกรรม พบว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน การแก้ปัญหาด้วยการรวบรวมประชาชนที่ไม่มีที่ทำกินเข้ามาอยู่ในแหล่งเดียวกัน โดยมีการจัดที่ดินแปลงหนึ่งให้ประชาชนได้อยู่อาศัยทำกินและใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องการจัดกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ก็จะเป็นการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้เป็นอย่างดี เพราะการจัดที่ดินให้แก่ประชาชนในรูปแบบการให้กรรมสิทธิ์ที่ดิน ก็อาจจะเกิดปัญหาในภายหลังเพราะประชาชนผู้ยากไร้เหล่านั้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพงศ์เสวก อเนกจางพร และนวพร ศิริบันเทงศิลป์ (2553) ได้ศึกษา สิทธิชุมชนกับการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่า สิทธิชุมชนเป็นสิทธิที่มีการรับรองชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ส่งผลให้ชุมชนแต่ละชุมชนตื่นตัวในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม จารีตต่าง ๆ อย่างมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้ชุมชนมีอำนาจในการต่อรองจากอำนาจรัฐมากขึ้น กอปรกับยังสามารถลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ ทั้งนี้ สิทธิชุมชนจะต้องได้รับการยกระดับอย่างแท้จริงและปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจของรัฐ

จะเห็นได้ว่า สาเหตุที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาปัจจัยด้านสังคม เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาวะมลพิษสิ่งแวดล้อม เกิดชุมชนชนบทแออัด ขยะมูลฝอยมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น ซึ่งหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่เสื่อมโทรม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้นก็จะมีผลกระทบต่อสุขภาพได้ รัฐจะต้องมีมาตรการดูแลด้านสุขภาวะของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งผลกระทบด้าน

สิ่งแวดล้อม โดยดำเนินงานในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษตามแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการหรือแผนอื่น ๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม สิทธิของประชาชนภายใต้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในชุมชนย่อมมีสิทธิทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก จากการมีเสรีภาพในการใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อใช้สื่อสาร เมื่อรัฐบาลได้ประกาศแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วรัฐก็ต้องมองด้านวัฒนธรรมของชุมชนแบบดั้งเดิม ซึ่งสิทธิทางวัฒนธรรม ถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การถือปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา การแสดงศิลปะวัฒนธรรม ที่ไม่มีการบังคับ หรือละเมิดให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ซึ่งมีรัฐบาลได้ออกนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม เพราะความหลากหลายของคนในชุมชนเมืองใหม่ที่เข้ามาลงทุนหรือ แรงงานประเทศเพื่อนบ้าน สิทธิวัฒนธรรมถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ รัฐบาลต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่กลายมาสู่ความเป็นชุมชนเมือง ประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นด้วย ภายใต้ต้นนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาด้านกฎหมายนั้น สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องอยู่ภายใต้ของหลักการมีส่วนร่วมต่อโครงการใดหรือ โครงการสาธารณะที่ส่งผลต่อการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐเองต้องมองหลักการมีส่วนร่วมตามอำนาจกฎหมายแบบประชาธิปไตยเพื่อให้สิทธิทุกด้านในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร รัฐบาลควรดำเนิน โครงการ โดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดเวทีรับฟังพื้นที่เสี่ยงต่อชุมชนและได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหลากหลาย ต้องดำเนินการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ในทุกกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับชุมชนพื้นที่ 3 อำเภอเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม รัฐต้องเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกันระหว่างนักลงทุนกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างกลไกให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาที่ยั่งยืน นโยบายแบบชุมชนไม่มีส่วนร่วมและการใช้อำนาจมาตรา 44 ให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ตกเป็นที่ราชพัสดุ ขาดกระบวนการรับฟังความเห็นของประชาชนที่เป็นปัญหาสำคัญเป็นการดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชุมชนที่อยู่อาศัยพื้นที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่รับความเป็นธรรมตามสิทธิของประชาชนที่พึงมีตามรัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ. 2540 และ 2550 เป็นต้นมา นั้นย่อมมีสิทธิและ โอกาสให้ประชาชนทั้งในฐานะบุคคล ชุมชน และองค์กรเข้าไปมีสิทธิการมีส่วนร่วมการพัฒนา โดยยึดตามข้อบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในหมวดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือจะเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ ต้องกำหนดให้รัฐต้องมีหน้าที่ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นการพัฒนา เปิดช่องทางให้ผู้มีส่วนได้เสีย เข้าไปร่วมแสดงความ

คิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนา และเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ชุมชนท้องถิ่นของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจรรยา สุภาพ (2524) ได้อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจและกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล และในทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาลรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัย หรือทำมาหากินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาจได้รับผลกระทบในการสูญเสียอาชีพอันฐานบ้านเกิด วิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะดำเนินการตามกฎหมายให้มีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของชุมชน เพื่อดำเนินการใช้พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรมเกษตรกรรม การท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่น ๆ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจการดำเนินการในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถสร้างรายได้และผลกำไรจากสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยกเว้นภาษี การจ้างแรงงานราคาถูกและการได้รับการละเว้นข้อบังคับทางกฎหมายรวมถึงการไหลลงทุนของนักลงทุนต่างชาติแต่รายได้เหล่านี้อาจกระจุกตัวอยู่กับคนไม่กี่กลุ่มขณะที่ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรอาจมีรายได้จากเพียงค่าจ้างรายวันหรืออาจไม่ได้ผลประโยชน์จากส่วนนี้เลยหากเจ้าของกิจการเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งค่าแรงถูกกว่า

6.4 เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน

6.4.1 การเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ มีความรู้สึกเสียใจ หรือไม่มั่นคงต่อการสูญเสียที่ดินหลังจากที่ภาครัฐได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่พัฒนานิคมเพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเมื่อ ปี 2558 ได้เห็นความเคลื่อนไหวของการพัฒนาพื้นที่นิคมทำให้รู้ได้ว่าจะมีการจัดตั้งโรงงานขึ้นบริเวณพื้นที่ใกล้หมู่บ้านในอีกไม่ช้าไม่นาน ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการอ้างสิทธิความเป็นเจ้าของพื้นที่ดังกล่าวจากรัฐการเข้ามาจัดการและพัฒนาพื้นที่นับแต่อดีตจนกระทั่งถึงการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการตัดสินใจในการใช้ที่ดินรูปแบบต่าง ๆ หลังการประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษมีการปฏิบัติการต่างต่างของชาวบ้านในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐได้รู้ว่าการปฏิเสธ การต่อต้าน ต่อรอง การยอมรับถึงการรับมือข้อเสนอที่แตกต่างแบบมีนัยยะสำคัญที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปร่วมการรับรู้ปัญหาการขับเคลื่อน โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตั้งต้นเพื่อนำมาซึ่งความยุติธรรม

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์เพื่อจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชนและแนวทางแก้ไขนั้น ประเด็นสำคัญคือ การจัดการหาพื้นที่ดิน ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมเลย และชาวบ้านไม่เอาเขตนิกมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ด้วย ปัญหาพื้นที่จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ การที่รัฐเอาพื้นที่ชาวบ้านหรือพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์และเอาพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์มานานมาเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยที่รัฐไม่ให้ข้อมูลข่าวสารการมีส่วนร่วมแก่ชาวบ้านเลย ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 106 และ B 225 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมเลย และชาวบ้านไม่เอาเขตนิกมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ด้วย ทำให้ส่งผลมีแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น สำหรับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสิ่งที่เป็นปัจจัยต่อการพัฒนาด้านสังคมชนบท คือ การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 106, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2561)

“ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมเลย และชาวบ้านไม่เอาเขตนิกมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ด้วย ปัญหาพื้นที่จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ การที่รัฐเอาพื้นที่ชาวบ้านหรือพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์และเอาพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์มานานมาเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การที่รัฐไม่ให้ข้อมูลข่าวสารการมีส่วนร่วมแก่ชาวบ้านเลย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 225, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เอาเขตนิกมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ปัญหาพื้นที่จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเพราะว่า การที่รัฐเอาพื้นที่ชาวบ้าน หรือพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ และเอาพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์มานานมาเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยที่รัฐไม่ให้ข้อมูลข่าวสารการมีส่วนร่วมแก่ชาวบ้านทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความสงสัยในการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

6.4.2 ปัญหาการจัดการทำผังเมืองรวม

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ เพิ่งรู้ว่ามีการดำเนินการแก้ไขกฎหมาย พ.ร.บ ผังเมืองรวม โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วม การใช้อำนาจตามมาตรา 44 ให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ ตำบลคำอาฮวน ตกเป็นที่ราชพัสดุ และอีกหลายตำบลไม่มีข้อมูลว่าจะมีการพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้ชาวบ้านต้องทำหนังสือคัดค้านการแก้ไขผังเมืองรวมและ

ผังเมืองเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษ และขอให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขผังเมืองกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ กฎหมายผังเมืองกำหนดว่า ประชาชน และชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความเหมาะสม และแนวทางการพัฒนาที่ดินให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพของชุมชน เมื่อฐานของผังเมือง กำหนดพื้นที่ขอบเขตเอาไว้แล้ว หน่วยงานทุกหน่วยงานที่จะมีการอนุมัติใช้พื้นที่ จะต้องอิงกับกฎหมายผังเมืองรวมว่า มีข้อห้ามในพื้นที่เหล่านั้นหรือไม่อย่างไร ผู้มีอำนาจทุกหน่วยงานต้องดูว่า ประเภทของอาคารที่มีการยื่นขอก่อสร้าง เพราะในเมื่อกฎหมายผังเมืองห้ามไว้แต่แรกแล้ว และการออกแบบผังเมืองรวม ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ คงหลักการ ไม่มีอุตสาหกรรมในพื้นที่สีเขียว ซึ่งต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับสิทธิของประชาชนที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายผังเมืองอย่างเคร่งครัด จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการออกแบบผังเมืองรวมและนำไปประกอบการพิจารณากำหนดประเภทและจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับเจตจำนงของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการคุ้มครองรักษาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสวัสดิภาพของสังคมดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 108 และ B 219 ที่ให้ข้อมูลว่า

“เพิ่งรู้ว่ามีการดำเนินการแก้ไขผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วม เพิ่งรับทราบว่าจะมีนิคมอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในพื้นที่และการใช้อำนาจตามมาตรา 44 ให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ ดาบคำอาฮวน ตกเป็นที่ราชพัสดุ และอีกหลายตำบล ไม่มีข้อมูลว่าจะการพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้ชาวบ้านต้องทำหนังสือคัดค้านการแก้ไขผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษและขอให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขผังเมืองกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 108, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“กฎหมายผังเมืองกำหนดว่า ประชาชน และชุมชนจะมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความเหมาะสมและแนวทางการพัฒนาที่ดินให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพของชุมชน ดังนั้น ในกฎหมายผังเมืองก่อนที่จะประกาศผังเมือง จะมีกระบวนการที่ชัดเจนว่าจะต้องมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น มีสิทธิในการคัดค้านหากการจัดวางผังเมืองไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตและกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ผู้ที่จะใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหน่วยรัฐ เอกชนและประชาชน เมื่อจะมีการสร้างอาคารหรือประกอบกิจการใด ๆ ในผังเมืองรวม จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายผังเมืองที่กำหนดไว้”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 219, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ เพิ่งรู้ว่ามี การดำเนินการแก้ไขกฎหมาย พ.ร.บ. ผังเมืองรวม ชุมชนไม่มีส่วนร่วม มีการอ้างอำนาจตามมาตรา 44 ให้ได้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ ตำบลคำอาฮวน ตกเป็นที่ราชพัสดุ และอีกหลายตำบลไม่มีข้อมูลว่าจะมีการพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้ชาวบ้านต้องทำหนังสือคัดค้านการแก้ไขผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะเขต เศรษฐกิจพิเศษ และขอให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขผังเมืองกับสำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร ส่วนกฎหมายผังเมืองกำหนดว่า ประชาชน และชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความเหมาะสม และแนวทางการพัฒนาที่ดินให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพของชุมชน เมื่อฐานของผังเมือง กำหนดพื้นที่ขอบเขตเอาไว้แล้ว หน่วยงานทุก หน่วยงานที่จะมีการอนุมัติใช้พื้นที่ จะต้องอิงกับกฎหมายผังเมืองรวมว่า มีข้อห้ามในพื้นที่เหล่านั้น หรือไม่ว่าอย่างไร ผู้มีอำนาจทุกหน่วยงานต้องดูว่า ประเภทของอาคารที่มีการยื่นขอก่อสร้าง เพราะใน เมื่อกฎผังเมืองห้ามไว้แต่แรกแล้ว หากมีการใช้ผิดประเภท ในกฎหมายผังเมือง มาตรา 27 ซึ่ง กำหนดในปฏิบัติตามกฎผังเมืองรวม กฎหมายตัวนี้เป็นกฎหมายเบื้องต้นในการคุ้มครองการใช้ ประโยชน์ที่ดิน ที่ต้องสอดคล้องการชุมชน วิถีชีวิต ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วม

6.4.3 เงื่อนไขจากปัญหาการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมไม่ได้เกิดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่แน่นอนชัดเจน แม้แต่ กระบวนการได้มาที่ดินส่วนมากพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมติดกับชุมชนผู้อยู่อาศัย ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลต่อผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อันจะเกิดมลภาวะการตั้งโรงงาน อุตสาหกรรม ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ ได้ยื่นหนังสือเพื่อเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชน เป็นการ เลือกลงพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ขาดการมีส่วนร่วมและเลือก มาจากส่วนกลาง ไม่ได้คำนึงถึงความถนัดและความสามารถของแรงงานในพื้นที่ เช่น ในเรื่องแรงงาน ก็ตั้งใจอยู่แล้วว่าจะเปิดให้มีการจ้างแรงงานจากต่างประเทศ หากมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานที่ต้องการก็จะเป็นแรงงานมีฝีมือ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีการศึกษาสูงหรือ จบในสาขาที่ต้องการ จึงเป็นไปได้ยากที่จะเกิดการจ้างงานชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนั้น ยังละเลย เรื่องความเหมาะสมของพื้นที่ ไม่สนใจเรื่องอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ แต่ นำเอาอุตสาหกรรมหนักอื่น ๆ เข้ามาเป็นการทำลายความยั่งยืนของพื้นที่ รัฐบาลเร่งรัดจัดหาที่ดิน เพื่อนำไปให้ กนอ. (การนิคมอุตสาหกรรม) และเอกชนเช่าในราคาถูก เพราะหากที่ดินมีราคาสูง เกินไป อาจส่งผลให้เอกชนไม่เข้ามาลงทุน โดยขั้นตอนในการจัดหาที่ดินของรัฐนั้น การใช้ ประโยชน์จะต้องมีการยกเลิกพื้นที่ป่าถาวรเสียก่อน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะต้องใช้เวลา เพราะ

ต้องผ่านการดำเนินเรื่องนานถึง 4 - 5 ขั้นตอน อาทิ ต้องนำเรื่องเข้าสู่ ครม. ทำให้ใช้เวลานานกว่าจะเพิกถอนได้ ดังนั้น เพื่อให้การเพิกถอนพื้นที่ป่าถาวรทำได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ คสช. จึงออกคำสั่งที่ 17/2558 อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 เปลี่ยนประเภทที่ดินของรัฐ จากป่าถาวร ป่าสงวนแห่งชาติรวมถึงพื้นที่สาธารณะประโยชน์ให้เป็นที่ดินราชพัสดุ ในการดูแลของกรมธนารักษ์ คือเป็นการเปลี่ยนประเภทที่ดิน คำสั่งที่ 17/2558 โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 นี้เองที่เป็นที่มาของการที่ชาวบ้านคัดค้าน ทั้งที่ในระเบียบสำนักนายกฯ ที่ออกมาในปี 2556 ในรัฐบาลยิ่งลักษณ์ยังระบุถึงเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ในคำสั่ง คสช. ที่ 17/2558 นี้ไม่ระบุถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเอาไว้ แต่ ระเบียบสำนักนายกฯ นี้ยังมีอยู่ ยังไม่ถูกยกเลิก ยังมีผลอยู่แต่กลับไม่ถูกนำมาใช้ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มประชาชน A 103 และกลุ่มนักวิชาการ B 223 ที่ให้ข้อมูลว่า

“เป็นการละเลยทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติท้องถิ่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ โอกาสของใคร? การเลือกพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่เขต เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ขาดการมีส่วนร่วมและเลือกมาจากส่วนกลาง ไม่ได้คำนึงถึงความถนัดและความสามารถของแรงงานในพื้นที่ เช่น ในเรื่องแรงงานก็ตั้งใจอยู่แล้วว่าจะเปิดให้มีการจ้างแรงงานจากต่างประเทศ หากมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมแรงงานที่ต้องการก็จะเป็นแรงงานมีฝีมือ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีการศึกษาสูง”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 103, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2561)

“เราควรเรียกร้องให้รัฐมีธรรมาภิบาล ทั้งเรื่องการศึกษาผลกระทบรวมทั้งดำเนินการตามที่มีบัญญัติหลักเกณฑ์แนวทางไว้ตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม หรือ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ รวมทั้งเรื่องของการรับฟังความเห็นจากชาวบ้านและคนที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบในที่นั้น ๆ ที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนต้องมีส่วนกำหนดทิศทางพื้นที่ของเขา”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 223, สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมไม่ได้เกิดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่แน่นอนชัดเจน แม้แต่กระบวนการได้มาที่ดินส่วนมากพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมติดกับชุมชนผู้อาศัย ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลต่อผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อันจะเกิดมลภาวะการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ ได้ยื่นหนังสือเพื่อเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชน ในการเลือกพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ขาดการมีส่วนร่วมและเลือกมาจากส่วนกลาง ไม่ได้คำนึงถึงความถนัดและความสามารถของแรงงานในพื้นที่ หากมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานที่ต้องการก็จะเป็นแรงงานมีฝีมือ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีการศึกษาสูงหรือจบในสาขาที่ต้องการ

จึงเป็นไปได้ยากที่จะเกิดการจ้างงานชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนั้น ยังละเลยเรื่องความเหมาะสมของพื้นที่ ไม่สนใจเรื่องอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ แต่นำเอาอุตสาหกรรมหนักอื่น ๆ เข้ามาเป็นการทำลายความยั่งยืนของพื้นที่ ขั้นตอนในการจัดหาที่ดินของรัฐนั้น การใช้ประโยชน์จะต้องมีการยกเลิกพื้นที่ป่าถาวรเสียก่อน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะต้องใช้เวลา เพราะต้องผ่านการดำเนินเรื่องนานถึง 4-5 ขั้นตอน ด้วยเหตุนี้ คสช. จึงออกคำสั่งที่ 17/2558 อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 เปลี่ยนประเภทที่ดินของรัฐ จากป่าถาวร ป่าสงวนแห่งชาติรวมถึงพื้นที่สาธารณะประโยชน์ให้เป็นที่ดินราชพัสดุ ในการดูแลของกรมธนารักษ์ คือเป็นการเปลี่ยนประเภทที่ดิน คำสั่งที่ 17/2558 โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 นี้เองที่เป็นที่มาของการที่ชาวบ้านคัดค้าน ทั้งที่ในระยะเบียบสำนักนายกฯ ที่ออกมาในปี 2556 ในรัฐบาลยิ่งลักษณ์ยังระบุถึงเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ในคำสั่ง คสช. ที่ 17/2558 นี้ไม่ระบุถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเอาไว้ แต่ ระเบียบสำนักนายกฯ นี้ยังมีอยู่ ยังไม่ถูกยกเลิก ยังมีผลอยู่แต่กลับไม่ถูกนำมาใช้

6.4.4 ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ มีความวิตกกังวลผลกระทบทางสุขภาพหากมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จะมีการปล่อยน้ำเสียลงหนองบึงอยู่รอบหมู่บ้าน มลพิษทางอากาศคนในหมู่บ้านจะเจ็บป่วยง่ายขึ้น ผลที่จะเกิดจากการประกาศเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และการจัดหาพื้นที่รองรับเขตฯ ตามคำสั่งของภาครัฐ อันเป็นมูลเหตุที่นำมาสู่การรังวัดออกโฉนดในครั้งนี้ ปรากฏว่าไม่มีการศึกษาและจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ไม่มีหลักประกันและไม่สามารถตรวจสอบผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ควรเรียกร้องให้รัฐมีธรรมาภิบาล ทั้งเรื่องการศึกษาผลกระทบรวมทั้งดำเนินการตามที่มีบัญญัติหลักเกณฑ์แนวทางไว้ตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม หรือ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ รวมทั้งเรื่องของการรับฟังความเห็นจากชาวบ้านและคนที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบในที่นั้น ๆ ที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนต้องมีส่วนกำหนดทิศทางพื้นที่ของเขา ที่สำคัญที่สุดรัฐต้องลดความเหลื่อมล้ำของประชาชน แต่สิ่งที่ทำอยู่นี้ นโยบายในแนวทางนี้สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้จริง จะต้องนำหลักธรรมาภิบาลกลับใช้ รวมถึงประเด็นปัญหาเรื่องการจัดหาที่ดินโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ทั้งที่ยังมีกลไกอื่นที่เหมาะสมกว่า อาทิ การพิสูจน์สิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีมาก่อนการเปลี่ยนสภาพที่ดินให้เป็นที่ราชพัสดุก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านเสนอ เพราะเป็นวิธีที่ชาวบ้านมองว่าเป็นธรรมที่สุดสำหรับเขา รัฐต้องมีธรรมาภิบาลและรับฟังเสียงของประชาชนให้มากกว่านี้ ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 105 และ B 212 ที่ให้ข้อมูลว่า

“รัฐต้องลดความเหลื่อมล้ำของประชาชน แต่สิ่งที่ทำอยู่นี้ นโยบายในแนวทางนี้ สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้จริงหรือไม่ ทำอย่างไร เราจะนำธรรมชาติกลับมาได้หรือไม่ รวมถึงประเด็นปัญหาเรื่องการจัดหาที่ดิน โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ทั้งที่ยังมีกลไกอื่นที่เหมาะสมกว่า อาทิ การพิสูจน์สิทธิ์การใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีมาก่อนการเปลี่ยนสภาพที่ดินให้เป็นที่ราชพัสดุก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านเสนอ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 105, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2561)

“เราควรเรียกร้องให้รัฐมีธรรมชาติบ้าง ทั้งเรื่องการศึกษาผลกระทบรวมทั้งดำเนินการตามที่มีบัญญัติหลักเกณฑ์แนวทางไว้ตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม หรือ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ รวมทั้งเรื่องของการรับฟังความเห็นจากชาวบ้านและคนที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบในทีนั้น ๆ ที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนต้องมีส่วนกำหนดทิศทางพื้นที่ของเขา”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 212, สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ความวิตกกังวลผลกระทบทางสุขภาพหากมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จะมีการปล่อยน้ำเสียลงหนองบึงอยู่รอบหมู่บ้าน มลพิษทางอากาศคนในหมู่บ้านจะเจ็บป่วยง่ายขึ้น หน่วยงานภาครัฐควรมีธรรมชาติบ้าง ทั้งเรื่องการศึกษาผลกระทบรวมทั้งดำเนินการตามที่มีบัญญัติหลักเกณฑ์แนวทางไว้ตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม หรือ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ รวมทั้งเรื่องของการรับฟังความเห็นจากชาวบ้าน และคนที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบในพื้นที่นั้น ๆ ที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนต้องมีส่วนกำหนดทิศทางพื้นที่ของเขา ที่สำคัญที่สุดรัฐต้องลดความเหลื่อมล้ำของประชาชน แต่สิ่งที่ทำอยู่นี้ นโยบายในแนวทางนี้สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้จริง ถ้าหากรัฐนำหลักธรรมชาติมาใช้ รวมถึงประเด็นปัญหาเรื่องการจัดหาที่ดิน โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ทั้งที่ยังมีกลไกอื่นที่เหมาะสมกว่า

6.4.5 ปัญหาการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ถ้ารัฐไปหาที่ดินให้ใหม่ชดเชยที่ดินเราเสียไป รัฐควรคิดให้ราคาสูงมากกว่านี้ ถ้าจะให้ไร่ละ 3 หมื่น แล้วต้องไปซื้อไร่ ละล้าน เราจะเอาเงินที่ไหนมาจ่ายเพิ่ม ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับมาตรการชดเชย เยียวยา อันเป็นหลักการสากล เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการไม่ว่าจะเป็น โครงการหรือนโยบายต่าง ๆ แต่การดำเนินการจัดหาที่ดินและกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการกำหนดมาตรการชดเชย เยียวยารองรับใด ๆ เหตุผลสำคัญเกิดจากการทัศนคติของรัฐ ว่าชาวบ้านเหล่านั้น

เป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกรื้อหรือต่อรองค่าชดเชย รัฐเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่มีสิทธิและอำนาจที่จะกำหนดให้เท่านั้น ซึ่งขัดความหลักความเป็นธรรมกับประชาชนในฐานะพลเมืองแห่งรัฐ แนวทางในการแก้ปัญหารัฐบาลต้องมีมาตรการรองรับการประกาศพื้นที่ที่จะนำที่ดินของรัฐเองหรือพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านก่อน หรือถ้ามีการชดใช้ควรตั้งงบประมาณเป็นการเฉพาะในการชดเชยให้แก่ชาวบ้านผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง รัฐเองก็ควรหามาตราพื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชนใหม่เมื่อรัฐเองไม่สามารถสู้ราคาที่ดินของภาคเอกชนได้

ส่วนผู้ให้ข้อมูลนักวิชาการ กรณีผู้ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียที่ดินหรือเกิดความกังวลที่จะโดนเพิกถอนในรอบพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นั้น รัฐเองได้จ่ายค่าเยียวยา รื้อถอนทรัพย์สินของผู้ที่ได้รับกระทบ ในราคาไร่ 7000 – 12000 บาท โดยไม่มีข้อมูลรายละเอียดหรือมาตรการที่ชัดเจนให้กับชาวบ้านแต่อย่างใด แน่แน่นอนว่าหากรัฐจ่ายค่าเยียวยาในราคานี้จริง คงไม่มีชาวบ้านรายใดสามารถไปหาซื้อที่ดินที่มีราคาพุ่งสูงขึ้นในปัจจุบันได้ แม้ว่าทางจังหวัดมุกดาหาร จะมีการตั้งคณะทำงานสำรวจตรวจสอบพื้นที่ของราษฎรผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ เพื่อนำข้อมูลจากการสำรวจไปประกอบการพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาและเยียวยาให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ และแต่งตั้งเข้าไปเป็นคณะทำงานเป็นเสียงส่วนน้อย ความเห็น ไร้ความหมายใด ๆ เพราะไม่ถูกรับฟังและใช้มติเสียงข้างมากของคณะทำงานที่มาจากหน่วยงานของรัฐบังคับให้ผู้ได้รับผลกระทบยอมรับหลักการเยียวยาตามหลักเกณฑ์ของกรมชลประทาน ซึ่งนอกจากจะเป็นเกณฑ์ที่ฝ่ายรัฐกำหนดขึ้นมาแต่เพียงฝ่ายเดียวแล้ว ทั้งยังเป็นเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรมกับความสูญเสียจริงที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและโอกาสทางเศรษฐกิจในอนาคต รัฐยังปฏิเสธการชดเชยที่เป็นธรรมให้กับผู้ได้รับผลกระทบ

แนวทางแก้ไขเมื่อเป็นนโยบายของรัฐบาล ก็ขอให้รัฐบาลมีนโยบายช่วยเหลือชาวบ้านยากจน ไม่มีที่อยู่อาศัย ให้จัดสรรที่อยู่อาศัยให้ ขอแค่ครอบครัวละ 1 – 2 งาน เพื่อเป็นทุนสร้างตัวใหม่ชาวบ้านในพื้นที่และ ผู้ว่าฯ ควรออกมาพบชาวบ้านเจรจา ผ่านตัวแทนองค์กรเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการชดเชยแก่ชาวบ้าน ชาวบ้านต้องการมากที่สุดคือขอความชัดเจนจากภาครัฐ ขอให้ภาครัฐลงมาในพื้นที่เพื่อพบชาวบ้าน ในการที่จะได้คำตอบและเยียวยาชดใช้ไร่ 7000 ถึง 10000 บาทซึ่งชาวบ้านเห็นว่ารัฐควรที่จะหาพื้นที่ทำกินให้ใหม่แต่ตอนนี้ขอเพียงแค่อายากได้พื้นที่ดินตัวเองคืนจากรัฐ รัฐจำเป็นในการที่ให้ความโปร่งใสถ้าไม่มีการเจรจากันโดยที่ไม่ได้หันหน้ามาหาแนวทางเยียวยาและหาวิธีการแก้ไขทางออกมันก็จะเกิดการไร้ธรรมาภิบาลในการจัดหาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษขึ้นมาทันทีและเป็นการทำให้ชาวบ้านมองภาครัฐไร้ซึ่งหลักสิทธิมนุษยชนที่จะเกิดขึ้น ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 111 และ B 227 ที่ให้ข้อมูลว่า

“แม้ว่าทางจังหวัดมุกดาหาร จะมีการตั้งคณะทำงานสำรวจตรวจสอบพื้นที่ของราษฎร ผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ เพื่อนำข้อมูลจากการสำรวจไปประกอบการพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหา และเยียวยาให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ และแต่งตั้งเข้าไปเป็นคณะทำงานเป็นเสียงส่วนน้อย ความเห็น ไร้ความหมายใด ๆ เพราะไม่ถูกรับฟัง และใช้มติเสียงข้างมากของคณะทำงานที่มาจากหน่วยงาน ของรัฐบังคับให้ผู้ได้รับผลกระทบยอมรับหลักการเยียวยาตามหลักเกณฑ์ของกรมชลประทาน ซึ่งนอกจากจะเป็นเกณฑ์ที่ฝ่ายรัฐกำหนดขึ้นมาแต่เพียงฝ่ายเดียวแล้ว ทั้งยังเป็นเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรม กับความสูญเสียจริงที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและ โอกาสทางเศรษฐกิจในอนาคต”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 111, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561)

“รัฐจำเป็นในการที่ใช้ความโปร่งใสถ้าไม่มีการเจรจากัน โดยที่ไม่ได้หันหน้ามาหา แนวทางเยียวยาและหาวิธีการแก้ไขทางออกมันก็จะเกิดการไร้ธรรมาภิบาลในการจัดหาพื้นที่เขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษขึ้นมาทันทีและเป็นการทำให้ชาวบ้านมองภาครัฐไร้ซึ่งหลักสิทธิมนุษยชนที่ จะเกิดขึ้น ภาครัฐควรพิจารณาจากคนที่ได้รับผลประโยชน์จากเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจคนในพื้นที่ จะได้รับผลประโยชน์เยอะกระบวนการการเจรจากระบวนการพูดคุยการหาทางออกรวมทั้งการ พัฒนาร่วมกันถ้าไม่มีการเจรจาระหว่างชาวบ้านในพื้นที่ยอมที่จะเกิดผลดีนั้นเป็นไปได้ยากมาก มันจะไม่เห็นถึงหลักการพัฒนาเลย มันก็จะเห็นหลักการพัฒนาที่อยู่ภายใต้ซากคนจนที่พวกเขาถูก แยกที่ดินทำกินนำมาแปลงสภาพเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษมันจะเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำและจะ เป็นบาดแผลที่อยู่ภายใต้ของพวกเขา”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 227, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ถ้ารัฐไปหาที่ดินให้ใหม่ชดเชยที่ดินเราเสียไป รัฐควรคิดให้ราคาสูงมากกว่านี้ ถ้าจะให้ไร่ละ 3 หมื่น แล้วต้องไปซื้อไร่ ละล้าน เราจะเอาเงินที่ไปไหน มาจ่ายเพิ่ม ภาครัฐควรมีมาตรการชดเชย เยียวยา อันเป็นหลักการสากล เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการไม่ว่าจะเป็น โครงการหรือนโยบายต่าง ๆ แต่การดำเนินการ จัดหาที่ดินและกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการกำหนดมาตรการชดเชย เยียวยารองรับใด ๆ เหตุผลสำคัญเกิดจากการทัศนคติของรัฐ ว่าชาวบ้านเหล่านั้นเป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ จึงไม่มีสิทธิที่ จะเรียกร้องหรือต่อรองค่าชดเชย รัฐเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่มีสิทธิและอำนาจที่จะกำหนดให้เท่านั้น ซึ่งขัดความหลักความเป็นธรรมกับประชาชนในฐานะพลเมืองแห่งรัฐ แนวทางในการแก้ปัญหา รัฐบาลต้องมีมาตรการรองรับการประกาศพื้นที่ที่จะนำที่ดินของรัฐเองหรือพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้าน ก่อน หรือถ้ามีการชดเชยควรตั้งงบประมาณเป็นการเฉพาะในการชดเชยให้แก่ชาวบ้านผู้ที่ได้รับ

ผลกระทบโดยตรง รัฐเองก็ควรหามาตรการพื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชนใหม่เมื่อรัฐเองไม่สามารถผู้
 ราคาที่ดินของภาคเอกชนได้ กรณีผู้ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียที่ดินหรือเกิดความกังวลที่จะ
 โคนเพิกถอนในรอบพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นั้น รัฐเองได้จ่ายค่าเสียหาย รื้อถอนทรัพย์สิน
 ของผู้ที่ได้รับกระทบ ในราคาไร่ 7000 – 12000 บาท โดยไม่มีข้อมูลรายละเอียดหรือมาตรการที่
 ชัดเจนให้กับชาวบ้านแต่อย่างใด แนวทางแก้ไขเมื่อเป็นนโยบายของรัฐบาล ให้รัฐบาลมีนโยบาย
 ช่วยเหลือชาวบ้านยากจน ไม่มีที่อยู่อาศัย ให้จัดสรรที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นทุนสร้างตัวใหม่ชาวบ้านใน
 พื้นที่ และผู้ว่าฯ ควรออกมาพบชาวบ้านเจรจา ผ่านตัวแทนองค์กรเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการ
 ชดเชยแก่ชาวบ้าน การที่ชาวบ้าน ในการที่จะเวนคืนที่ดินทำกินให้แก่ภาครัฐ

6.4.6 กระบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้
 ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่ ได้มีตัวแทนเครือข่ายภาคประชาสังคม มาให้ความรู้ปัญหาที่
 เกิดขึ้นในพื้นที่มีกระบวนการเคลื่อนไหวต่อรองของผู้เดือดร้อน การจัดกิจกรรมให้ความรู้
 การได้รับการสนับสนุนองค์กรเครือข่าย นำมาสู่การข้อเรียกร้องตามสิทธิของประชาชน โดยการ
 นำเสนอหนังสือผ่านนายกรัฐมนตริตที่ชาวบ้านได้ยื่นและทำตามขั้นตอนข้อเรียกร้อง ไม่ใช่แต่
 ขบวนการที่ไม่มีช่องทางใด ๆ ที่จะทำให้ส่วนของภาคธุรกิจที่ไม่สามารถนำเสนอ มีความตึงเครียด
 มาก ชาวบ้านในพื้นที่ต้องการให้ผู้ว่าราชการหน่วยงานรัฐและนายก รัฐมนตรีลงมาในพื้นที่ มา
 พบปะชาวบ้านเพราะที่ผ่านมาแล้วยังมีหน่วยรัฐที่ได้ปฏิเสธ ปกปิดชาวบ้านที่มีความเห็นต่างและมี
 การถูกกีดกันไม่ให้พูดถึงและไม่ให้ถูกนำมาพูดกันในหน่วยงานที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง ผู้ว่า
 ราชการจังหวัดมุกดาหารไม่ลงมาพบหรือจัดเวทีเสวนาที่จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในพื้นที่ 3 อำเภอ
 11 ตำบลได้แสดงการมีส่วนร่วมและการที่จะพัฒนาร่วมกันหรือหาวิธีการแก้ไขปัญหาพื้นที่ที่ได้มี
 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย เพราะที่ผ่านมาผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารหรือหน่วยงานที่
 เกี่ยวข้องนั้นไม่มีคำตอบให้ชาวบ้านในพื้นที่เลย เมื่อมีการพัฒนาในท้องถิ่นควรที่จะเปิดโอกาสให้
 ทุกภาคส่วนได้เข้ามาแสดงแนวร่วมในการที่จะขับเคลื่อนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย เพื่อน
 ประโยชน์ของชาวบ้าน ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 121 และ B 225 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารไม่ลงมาพบหรือจัดเวทีเสวนาที่จะเปิดโอกาสให้
 ชาวบ้านในพื้นที่ 3 อำเภอ 11 ตำบลได้แสดงการมีส่วนร่วมและการที่จะพัฒนาร่วมกันหรือหา
 วิธีการแก้ไขปัญหาพื้นที่ได้มีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย เพราะที่ผ่านมาผู้ว่าราชการจังหวัด
 มุกดาหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นไม่มีคำตอบให้ชาวบ้านในพื้นที่เลย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 121, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2561)

“เมื่อมีการพัฒนาในท้องถิ่นควรที่จะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาแสดงแนวร่วมในการที่จะขับเคลื่อนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย เพื่อนประโยชน์ของชาวบ้าน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 225, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้ยื่นหนังสือผ่านตัวแทนเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อนำเสนอหนังสือผ่านนายกรัฐมนตริต่างที่ชาวบ้านได้ยื่นและทำตามขั้นตอนข้อเรียกร้อง ไม่ใช่แค่ขบวนการที่ไม่มีช่องทางใด ๆ ที่จะทำให้ส่วนของภาคธุรกิจที่ไม่สามารถนำเสนอ มีความตึงเครียดมาก ชาวบ้านในพื้นที่ต้องการให้ผู้ว่าราชการหน่วยงานรัฐและนายกัฐมนตรีลงมาในพื้นที่มาพบปะชาวบ้านเพราะที่ผ่านมาแล้วยังมีหน่วยรัฐที่ได้ปฏิเสธ ปกปิดชาวบ้านที่มีความเห็นต่างและมีการถูกกีดกันไม่ให้พูดถึงและไม่ให้ถูกนำมาพูดคุยกันในหน่วยงานที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง เพราะที่ผ่านมาผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นไม่มีคำตอบให้ชาวบ้านในพื้นที่เลย เมื่อมีการพัฒนาในท้องถิ่นควรที่จะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาแสดงแนวร่วมในการที่จะขับเคลื่อนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย เพื่อนประโยชน์ของชาวบ้าน

6.4.7 ปัญหาผลกระทบข้อเรียกร้อง

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่มีความรู้สึกเสียใจและไม่มั่นคงต่อการสูญเสียที่ดิน เมื่อภาครัฐได้มีการเคลื่อนไหวของการพัฒนาพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมที่ทำให้รู้สึกได้ว่าจะมีการตั้งโรงงานในอีกไม่ช้า เพราะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก หลาย ถึงแม้ชาวบ้านเรียกร้องแล้ว ไม่มีการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องในนโยบายกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ของภาครัฐ ซึ่งนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อาจไม่มีความเหมาะสมกับบริบทปัญหาสังคมความต้องการพื้นฐานและรากฐานทางวัฒนธรรม การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ไม่ได้คำนึงเป้าหมายที่จะยังประโยชน์สุขที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจนที่มีความเป็นเหตุผลเพียงพอ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ประชาพิจารณ์ที่มีลักษณะเร่งรีบ ประชาชนรับรู้ข้อมูลเพียงด้านเดียว ขาดการวางระบบระเบียบกฎหมายอย่างรอบคอบ ที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเครื่องมือ เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มอิทธิพล การเมืองท้องถิ่น และกลุ่มทุนบางกลุ่มที่ต้องการได้ประโยชน์จากการเก็งกำไรและค่าที่ดินพื้นที่ที่คัดเลือกมีทั้งพื้นที่สาธารณะที่มีคนยากจนและด้อยโอกาสได้พึ่งอาหารจากป่า อันเป็นปัจจัยความมั่นคงทางอาหาร และบางพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเรื่องที่ดินถือครองโดยไม่มีการพิสูจน์สิทธิอย่างถูกต้องตามหลักมนุษยธรรม ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีแนวโน้มที่จะยกเลิกกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งขัดกับหลักการพื้นฐาน

การพัฒนาที่จะนำพาประเทศสู่ความยั่งยืน การกำหนด 13 กิจกรรมที่จะส่งเสริมการลงทุน ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการของประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ การทบทวนและจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการลงทุนและอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการจัดกลุ่มจังหวัดสำหรับกิจการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต มีผลกระทบต่อพื้นที่สีเขียวซึ่งเป็นรากฐานวิถีชีวิตไทยที่งดงามและมีความสุข โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานราก ดังเช่นจากคำให้สัมภาษณ์ของ A 104 และ B 226 ที่ให้ข้อมูลว่า

“นโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเครื่องมือ เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มอิทธิพลการเมืองท้องถิ่น และกลุ่มทุนบางกลุ่มที่ต้องการได้ประโยชน์จากการเก็งกำไรและค่าที่ดิน พื้นที่ที่คัดเลือกมีทั้งพื้นที่สาธารณะที่มีคนยากจนและด้อยโอกาสได้พึ่งอาหารจากป่า อันเป็นปัจจัยความมั่นคงทางอาหาร และบางพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเรื่องที่ดินถือครองโดยไม่มีกรรมสิทธิ์อย่างถูกต้องตามหลักมนุษยธรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส A 104, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2561)

“พื้นที่ที่คัดเลือกมีทั้งพื้นที่สาธารณะที่มีคนยากจนและด้อยโอกาสได้พึ่งอาหารจากป่า อันเป็นปัจจัยความมั่นคงทางอาหาร และบางพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเรื่องที่ดินถือครองโดยไม่มีกรรมสิทธิ์อย่างถูกต้องตามหลักมนุษยธรรม ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีแนวโน้มที่จะยกเลิกกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งขัดกับหลักการพื้นฐานการพัฒนาที่จะนำพาประเทศสู่ความยั่งยืน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส B 226, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2561)

จะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีความรู้สึกเสี่ยงไม่มั่นคงต่อการสูญเสียที่ดิน เมื่อภาครัฐได้มีการเคลื่อนไหวของการพัฒนาพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม ที่ทำให้รู้สึกได้ว่าจะมีการตั้งโรงงานในอีกไม่ช้า เพราะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก ถึงแม้ชาวบ้านเรียกร้องแล้วไม่มีการตอบสนองต่อข้อเรียกร้อง แต่ภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านการกระจายรายได้ การลดความเหลื่อมล้ำการสร้างความเป็นธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนและสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยการทบทวนนโยบายหรือชะลอการดำเนินงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และจัดให้มีการทบทวนพื้นที่ แผนงาน และกิจการที่จะส่งเสริมการลงทุน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักประชา

รัฐหรือนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่ต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวก สร้างการมีส่วนร่วมในนโยบายแห่งรัฐที่ประเทศไทยได้ปฏิบัติเป็นบรรทัดฐานมาโดยตลอด การปรับปรุงผังเมืองต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ ประชาชนมีส่วนร่วม และคงหลักการไม่มีอุตสาหกรรมในพื้นที่สีเขียว ซึ่งต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับสิทธิของประชาชนที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายผังเมืองอย่างเคร่งครัด ทบทวนนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซุปเปอร์คลัสเตอร์ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง เป้าหมายหรือออกแบบการพัฒนาาร่วมกัน และให้มีกลไกตัวแทนองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกลไกดำเนินงานในทุกระดับ ยุติและมีคำสั่งให้หน่วยปฏิบัติในพื้นที่ยุติ การข่มขู่คุกคามประชาชน การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการแย่งยึดที่ดิน ขับไล่ประชาชนออกจากหมู่บ้าน พิจารณาการใช้อำนาจตามมาตรา 44 อย่างรอบคอบ เฉพาะกิจการที่จำเป็นเพื่อความสามัคคี สมานฉันท์ ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ตามวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจากเงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชนดังกล่าวข้างต้นการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชนในการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์เพื่อตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เอาเทคนิคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ปัญหาพื้นที่จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเพราะว่า การที่รัฐเอาพื้นที่ชาวบ้าน หรือพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ และเอาพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์มานานมาเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยที่รัฐไม่ให้ข้อมูลข่าวสารการมีส่วนร่วมแก่ชาวบ้านทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความสงสัยในการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สอดคล้องกับแนวคิดของช็อนนันต์ สมุทวณิช (2553) ซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยรัฐและกลไกของรัฐในสังคมไทยมีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่นำการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดระยะเวลาอันยาวนาน แม้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างมีกลุ่มเกิดขึ้นมากมาย แต่ก็เกิดในลักษณะเป็นพหุนิยมทางโครงสร้าง (Structural Pluralism) ตามความหมายที่แท้จริง

ส่วนปัญหาการจัดการทำผังเมืองรวม เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชน เป็นการดำเนินการแก้ไขผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วม การใช้อำนาจตามมาตรา 44 ให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ ดำบลคำอาฮวน ตกเป็นที่ราชพัสดุ และอีกหลายตำบล ไม่มีข้อมูลว่าจะมีการพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้ชาวบ้านต้องทำหนังสือคัดค้านการแก้ไขผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษ และขอให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขผังเมืองกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร ส่วนกฎหมายผังเมืองกำหนดว่า ประชาชน และชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มี

ความเหมาะสม และแนวทางการพัฒนาที่ดินให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพของชุมชน เมื่อฐานของผังเมือง กำหนดพื้นที่ขอบเขตเอาไว้แล้ว หน่วยงานทุกหน่วยงานที่จะมีการอนุมัติใช้พื้นที่ จะต้องอิงกับกฎหมายผังเมืองรวมว่า มีข้อห้ามในพื้นที่เหล่านั้นหรือไม่อย่างไร ผู้มีอำนาจทุกหน่วยงานต้องดูว่า ประเภทของอาคารที่ มีการยื่นขอก่อสร้าง เพราะในเมื่อกฎหมายผังเมืองห้ามไว้แต่แรกแล้ว สอดคล้องกับแนวคิดของทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

จะเห็นได้ว่า ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน เกิดจากการประกาศเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และการจัดหาพื้นที่รองรับเขตฯ ตามคำสั่งของภาครัฐ อันเป็นมูลเหตุที่นำมาสู่การรังวัดออกโฉนดในครั้งนี้ ปรากฏว่าไม่มีการศึกษาและจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ไม่มีหลักประกันและไม่สามารถตรวจสอบผลกระทบที่อาจจะ เกิดขึ้นในอนาคตได้ ควรเรียกร้องให้รัฐมี ธรรมชาติบาล ทั้งเรื่องการศึกษาผลกระทบรวมทั้งดำเนินการตามที่มีบัญญัติหลักเกณฑ์แนวทางไว้ ตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม หรือ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ รวมทั้งเรื่องของการรับฟังความเห็นจาก ชาวบ้านและคนที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบในที่นั้น ๆ ที่ถูกประกาศเป็น พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนต้องมีส่วนกำหนดทิศทางพื้นที่ของเขา ที่สำคัญที่สุดรัฐต้องลด ความเหลื่อมล้ำของประชาชน แต่สิ่งที่ทำอยู่นี้ นโยบายในแนวทางนี้สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ จริง จะต้องนำหลักธรรมชาติบาลกลับใช้ รวมถึงประเด็นปัญหาเรื่องการจัดหาที่ดินโดยอาศัยอำนาจ ตามมาตรา 44 ทั้งที่ยังมีกลไกอื่นที่เหมาะสมกว่า อาทิ การพิสูจน์สิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีมา ก่อนการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินให้เป็นที่ราชพัสดุก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านเสนอ เพราะเป็นวิธีที่ชาวบ้านมอง ว่าเป็นธรรมที่สุดสำหรับเขา รัฐต้องมีธรรมชาติบาลและรับฟังเสียงของประชาชนให้มากกว่านี้

ส่วนทางด้านปัญหาการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกิน ใหม่ เกิดปัญหาเกี่ยวกับมาตรการชดเชย เยี่ยวยา อันเป็นหลักการสากล เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการไม่ว่าจะเป็น โครงการหรือนโยบายต่าง ๆ แต่การดำเนินการ จัดหาที่ดินและกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการกำหนดมาตรการชดเชย เยี่ยวารองรับใด ๆ เหตุผลสำคัญเกิดจากการทัศนคติของรัฐ ว่าชาวบ้านเหล่านั้นเป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ จึงไม่มีสิทธิที่จะ เรียกร้องหรือต่อรองค่าชดเชย รัฐเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่มีสิทธิและอำนาจที่จะกำหนดให้เท่านั้น ซึ่งขัดความหลักความเป็นธรรมกับประชาชนในฐานะพลเมืองแห่งรัฐ แนวทางในการแก้ปัญหา รัฐบาลต้องมีมาตรการรองรับการประกาศพื้นที่ที่จะนำที่ดินของรัฐเองหรือพื้นที่ดินทำกินของชาวบ้าน

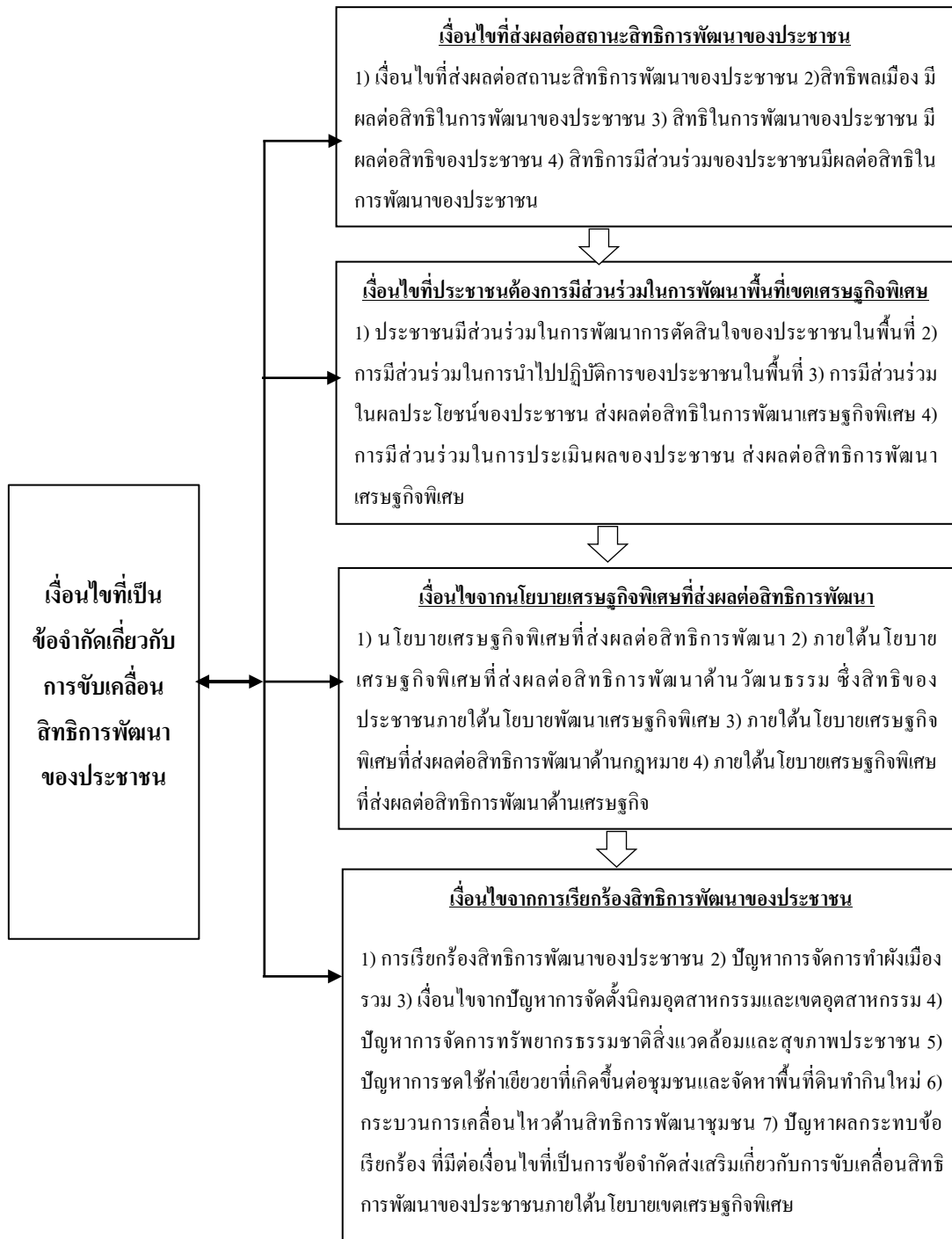
ก่อน หรือถ้ามีการชดเชยควรตั้งงบประมาณเป็นการเฉพาะในการชดเชยให้แก่ชาวบ้านผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง รัฐเองก็ควรหามาตราพื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชนใหม่เมื่อรัฐเองไม่สามารถสู้ราคาที่ดินของภาคเอกชนได้ กรณีผู้ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียที่ดินหรือเกิดความกังวลที่จะโดนเพิกถอนในรอบพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นั้น รัฐเองได้จ่ายค่าเสียหาย รื้อถอนทรัพย์สินของผู้ที่ได้รับกระทบ ในราคาไร่ 7000 – 12000 บาท โดยไม่มีข้อมูลรายละเอียดหรือมาตรการที่ชัดเจนให้กับชาวบ้านแต่อย่างใด แนวทางแก้ไขเมื่อเป็นนโยบายของรัฐบาล ให้รัฐบาลมีนโยบายช่วยเหลือชาวบ้านยากจน ไม่มีที่อยู่อาศัย ให้จัดสรรที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นทุนสร้างตัวใหม่ชาวบ้านในพื้นที่ และผู้ว่าฯ ควรออกมาพบชาวบ้านเจรจา ผ่านตัวแทนองค์กรเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการชดเชยแก่ชาวบ้าน การที่ชาวบ้าน ในการที่จะเวนคืนที่ดินทำกินให้แก่ภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรียา เจริญพาณิชย์ (2559) ได้ศึกษา สิทธิชุมชน : สิทธิในที่ดินของชุมชนเกษตรกรรม พบว่า การแก้ปัญหาด้วยการรวบรวมประชาชนที่ไม่มีที่ทำกินเข้ามาอยู่ในแหล่งเดียวกัน โดยมีการจัดที่ดินแปลงหนึ่งให้ประชาชนได้อยู่อาศัยทำกินและใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องการให้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ก็จะเป็นการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้เป็นอย่างดี

ในเรื่องของกระบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาชุมชน ได้มีการนำเสนอหนังสือผ่านนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่ชาวบ้านได้ยื่นและทำตามขั้นตอนข้อเรียกร้อง ไม่ใช่แค่ขบวนการที่ไม่มีช่องทางใด ๆ ที่จะทำให้ส่วนของภาคธุรกิจที่ไม่สามารถนำเสนอ มีความดึงเครียดมาก ชาวบ้านในพื้นที่ต้องการให้ผู้ว่าราชการหน่วยงานรัฐและนายกรัฐมนตรีลงมาในพื้นที่ มาพบปะชาวบ้าน เพราะที่ผ่านมาแล้วยังมีหน่วยรัฐที่ได้ปฏิเสธ ปกปิดชาวบ้านที่มีความเห็นต่างและมีการถูกกีดกันไม่ให้พูดถึงและไม่ให้ถูกนำมาพูดคุยกัน ในหน่วยงานที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง เพราะที่ผ่านมาผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ไม่มีคำตอบให้ชาวบ้านในพื้นที่เลย เมื่อมีการพัฒนาในท้องถิ่นควรที่จะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาแสดงแนวร่วมในการที่จะขับเคลื่อนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย เพื่อนประโยชน์ของชาวบ้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพงศ์เสวก อเนกงานพร และนภาพร ศิริบันเทงศิลป์ (2553) ได้ศึกษา สิทธิชุมชนกับการแก้ปัญหาคความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่า สิทธิชุมชนเป็นสิทธิที่มีการรับรองชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ส่งผลให้ชุมชนแต่ละชุมชนตื่นตัวในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม จารีตต่าง ๆ อย่างมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้ชุมชนมีอำนาจในการต่อรองจากอำนาจรัฐมากขึ้น กอปรกับยังสามารถลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ทั้งนี้สิทธิชุมชนจะต้องได้รับการยกระดับอย่างแท้จริงและปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจของรัฐ

ปัญหาผลกระทบข้อเรียกร้อง และการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องในเชิงนโยบาย กระบวนการพัฒนาในพื้นที่ของภาครัฐ ซึ่งนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อาจไม่มีความ

เหมาะสมกับบริบทปัญหาสังคมความต้องการพื้นฐานและรากฐานทางวัฒนธรรม การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ไม่ได้คำนึงเป้าหมายที่จะยังประโยชน์สุขที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจนที่มีความเป็นเหตุผลเพียงพอ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ประชาพิจารณ์ที่มีลักษณะเร่งรีบ ประชาชนรับรู้ข้อมูลเพียงด้านเดียว ขาดการวางระบบระเบียบกฎเกณฑ์อย่างรอบคอบ ที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเครื่องมือ เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มอิทธิพล การเมืองท้องถิ่น และกลุ่มทุนบางกลุ่มที่ต้องการได้ประโยชน์จากการเก็งกำไรและค่าที่ดินพื้นที่ที่คัดเลือกมีทั้งพื้นที่สาธารณะที่มีคนยากจนและด้อยโอกาสได้พึ่งอาหารจากป่า อันเป็นปัจจัยความมั่นคงทางอาหาร และบางพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเรื่องที่ดินถือครองโดยไม่มีการพิสูจน์สิทธิอย่างถูกต้องตามหลักมนุษยธรรม ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีแนวโน้มที่จะยกเลิกกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งขัดกับหลักการพื้นฐานการพัฒนาที่จะนำพาประเทศสู่ความยั่งยืน การกำหนด 13 กิจกรรมที่จะส่งเสริมการลงทุน ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการของประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ การทบทวนและจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการลงทุนและอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการจัดกลุ่มจังหวัดสำหรับกิจการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต มีผลกระทบต่อพื้นที่สีเขียวซึ่งเป็นรากฐานวิถีชีวิตไทยที่งดงามและมีความสุข โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานราก

ซึ่งเงื่อนไขที่เป็นการข้อยกเว้นเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ต้นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีรูปแบบที่แตกต่างกันเงื่อนไขข้อยกเว้นและการส่งเสริมการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมีรายละเอียดรูปแบบแสดงได้ดังภาพที่ 6.1

ภาพที่ 6.1 เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Survey) และผสมผสานกับการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ตามความเป็นจริงตามกรอบการวิจัย โดยใช้วิธีหลากหลายเพื่อเก็บข้อมูลและการตีความเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร และเพื่อศึกษา ศึกษาเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อเสนอแนะทางการวางแผน นโยบายทางสังคมแก่องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

7.1 สรุปผลการวิจัย

7.1.1 สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำมาตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ว่า เพื่อศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารเป็นอย่างไร โดยนำเสนอผลการวิจัยในบทนี้ ภายใต้ความสัมพันธ์พื้นฐานคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลนำไปสู่สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในที่สุด จากผลการวิจัย สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า

7.1.1.1 สิทธิการพัฒนาของประชาชน แนวคิดพื้นฐานการพัฒนา เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจึงต้องมีผู้นำ รวมทั้งมีการควบคุมดูแลหรือจัดระเบียบกันภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่าการบริหารหรือการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยเหตุผลนี้มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการพัฒนาได้ และอาจกล่าวได้ว่าที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา การพัฒนา จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา การพัฒนา ย่อมทำให้เจริญก้าวหน้า โดยผ่านลำดับขั้นต่างๆ ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมไปกว่าเดิม สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ก็เช่นเดียวกัน ประชาชนในพื้นที่ย่อมต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังการศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

7.1.1.2 สิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากร กระบวนการจัดหาพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในแหล่งชุมชนผู้ใช้ร่วมกับภาครัฐนั้น จากปัญหาที่รัฐได้มีการนำพื้นที่สาธารณะประโยชน์ชุมชนท้องถิ่นสู่กระบวนการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยกลุ่มจังหวัดเป็นผู้สำรวจเพื่อนำเสนอไปยังส่วนกลางเพื่อรับรองพื้นที่ที่นำเสนอทางจังหวัดมุกดาหาร ทำให้หลายพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ตกเป็นพื้นที่ราชพัสดุทำให้มีการเวนคืนที่พื้นที่หลายแห่งเกิดการละเมิดสิทธิชุมชน ไม่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมคนในชุมชนกับภาครัฐในการจัดการด้านทรัพยากร โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชน ป่าสงวน พื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมประกอบทำมาหาเงิน จะเห็นได้ชัดเจนว่าพื้นที่ 1,080 ไร่ถูกพัฒนาเป็นนิคมอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งไม่ใช่พื้นที่ที่รกร้างหรือการใช้ประโยชน์ หากแต่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ที่เป็นแหล่งความมั่นคงอาหาร ยังเป็นพื้นที่ส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และสร้างความเป็นธรรมในกระบวนการมีส่วนร่วมจัดหาพื้นที่ดินเพื่อใช้พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

7.1.1.3 สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย สิทธิชุมชนซึ่งให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น และการดำเนินการ โครงการต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงแม้แต่การดำเนินโครงการนโยบายส่งเสริมการค้าการลงทุน 13 กิจกรรมที่รัฐบาลได้ประกาศให้พื้นที่จังหวัดมุกดาหารได้สนองตามนโยบายของภาครัฐ แต่การดำเนินการนโยบายที่อยู่ภายใต้คำสั่งรัฐบาล คสช. ใช้อำนาจกฎหมายมาตรา 44 เพื่อดำเนินโครงการ

ตามแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจบริเวณชายแดน จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุนการลดข้อจำกัดทางกฎหมาย และประชาชนในพื้นที่ถูกจำกัดสิทธิในการะบวนการร่วมพัฒนาตามข้อกฎหมายว่าด้วยเรื่องสิทธิชุมชน ส่งผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่ ขาดการร่วมคิด ความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิชุมชนท้องถิ่นแย่งพื้นที่ดินเพื่อนำมาพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

หลักสิทธิความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น ได้ถูกรัฐบาลใช้อำนาจตามกฎหมายมาตรา 44 เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนานโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เกิดความรวดเร็ว และสามารถใช้อำนาจบริหารแบบเบ็ดเสร็จในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลยุคปัจจุบันตามหลักความเป็นระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนั้น การที่ประชาชนได้รับรองสถานะสิทธิของตนเอง สามารถเข้าไปสู่กระบวนการร่วมพัฒนามีสิทธิรับผลประโยชน์ร่วมกับภาครัฐ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหลักที่มีการยอมรับว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความชอบธรรม ความเสมอภาค เพราะทุกคนย่อมเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมชุมชนท้องถิ่นที่ได้ถูกพัฒนาตั้งแต่การคิด ริเริ่มพิจารณาพื้นที่ดิน การร่วมแนวปฏิบัติก่อนนโยบายจากภาครัฐสู่ชุมชนและรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงในการดำเนินการ โครงการของภาครัฐ มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการของภาครัฐตามแผนพัฒนาส่งเสริมยกระดับการค้าลงทุนบริเวณจังหวัดมุกดาหาร

หลักสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพการที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ภาครัฐต้องพัฒนาตามนโยบายตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกระบวนการถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แสดงความคิดเห็นแสดงทัศนะที่จะทรงผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากจะช่วยนำมาพิจารณาผลกระทบต่อชุมชน ถือเป็น การเคารพการตัดสินใจของภาครัฐให้เกิดความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น แต่ด้วยการดำเนินการตามหลักสิทธิของประชาชนมีส่วนร่วมคิดข้อกฎหมายมาตรา 44 ถือเป็นการใช้อำนาจรัฐบาลเบ็ดเสร็จ ชุมชนท้องถิ่นถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน

7.1.2 การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกระบวนการ ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายของรัฐ เป็นการรวมกลุ่มเพื่อ

กระทำการที่จูงใจเปลี่ยนสัมพันธภาพทางอำนาจหลักๆ ของรัฐให้กลับเข้ามาสู่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภายใต้บริบทสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

7.1.2.1 ประชาชนกับการยอมรับ หน่วยงานภาครัฐ เช่น หอการค้าจังหวัด ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ซึ่งใช้พื้นที่ดินของสาธารณะหรือแม้แต่พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม โดยที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในพื้นที่มากนัก อาจจะกล่าวได้ว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจระหว่างประชาชนกับรัฐนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนมาก ทั้งนี้ สาเหตุเกิดจากการได้รับข้อมูลไม่ทั่วถึง ซึ่งภาครัฐควรมีการให้ข้อมูล การสร้างการมีส่วนร่วมและสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ให้มาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การวางผังเมือง ระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ สิ่งที่รัฐควรจะต้องตระหนักว่าหลังจากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นแล้วจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชนนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น อาจจะกล่าวได้ว่าภาครัฐจะได้ประโยชน์จากการใช้พื้นที่ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในขณะที่ชุมชนสูญเสียพื้นที่ทำกิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นมากและเกิดความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินของตนเองเมื่อมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ ทั้งนี้ รัฐควรมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนได้ทราบด้วย

7.1.2.2 ความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา ในการพัฒนาตามนโยบายของรัฐในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ อาจจะกล่าวได้ว่า ประชาชนในท้องถิ่นไม่ต้องการให้พื้นที่ในชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การดำเนินวิถีชีวิตให้คงแบบเดิมไว้ และหากเกิดผลกระทบแล้วหน่วยงานรัฐจะต้องมีมาตรการป้องกันเพื่อไม่เกิดผลกระทบต่อประชาชนด้วย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นการดำเนินชีวิตในวิถีชนบทจะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เคยอยู่ร่วมกันในชุมชน

นโยบายของรัฐในการพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร แม้ว่าจะมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แต่ผลกระทบก็ยังเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น อาจจะกล่าวได้ว่า การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลูกหลานของคนในชุมชนได้เข้าสู่ระบบการจ้างงานภายในพื้นที่ใกล้บ้าน ส่วนในด้านลบที่อาจจะส่งผลกระทบได้ในชุมชน เกี่ยวกับการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องของอำนาจและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนด้วย

7.1.2.3 การจัดการทรัพยากร การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นมีความกังวลกับการสูญเสียพื้นที่ดินทำกิน และหากมีการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในอนาคต ประชาชนอาจจะต้องเจอกับการที่จะถูกเวนคืนที่ดิน โดยที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดิน ฉะนั้นแล้ว รัฐควรแสดงถึงความชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ว่า สิ่งของรัฐได้ดำเนินการนั้นจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น หรือเกิดประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และที่สำคัญเกิดความ เป็นธรรมในการจัดการที่ดินด้วย

การวางแผนการจัดทำผังเมืองเป็นกระบวนการสำคัญของการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศ เป็นการพัฒนาด้านกายภาพของการวางผังเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปการ เพื่อให้ประชาชนอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี และเป็นการวางแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเหมาะสม ซึ่งประโยชน์ของการพัฒนาผังเมืองยังสามารถวางแผนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ อันเป็นการลดหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากภัยพิบัติภัยธรรมชาติได้ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมของรัฐ เพื่อพัฒนาให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางส่วน แต่ไม่ทราบรายละเอียดมากนัก และไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมดังกล่าว พื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ล้วนมีชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยส่วนใหญ่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบด้านที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารแต่ยังไม่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมก็ตาม ยังขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นบางส่วน เมื่อพิจารณาคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นแล้ว ถ้าหากภาครัฐและภาคเอกชนมีความเห็นว่า การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารเป็นเรื่องที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและประชาชนได้ประโยชน์ด้วย ควรที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดขึ้น และควรมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต หากมีการนำพื้นที่ดินของประชาชนมาพัฒนาเขตเศรษฐกิจ

7.1.2.4 การต่อรองเชิงอำนาจของประชาชนในการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิ การออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัจจุบันยังไม่มีการไม่มีการเรียกร้องสิทธิใด ๆ ขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนได้รับความชัดเจนจากรัฐเกี่ยวกับการเยียวยาที่

เกิดจากการสูญเสียที่ดิน การจัดสรรพื้นที่ดินที่เหมาะสมกับและมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพ ประชาชนบางส่วนได้เข้าร่วมกับเครือข่ายเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางมาตรการการป้องกัน ในเรื่องของสิทธิการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดินในชุมชน ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชน มหาวิทยาลัยและกลุ่มอนุรักษ์ห้วยขาแข้ง ได้มาให้ความรู้ในประเด็นดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการเรียกร้องตามกฎหมาย เกี่ยวกับพื้นที่ดินที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์และพื้นที่ดินตนเอง

7.1.3 เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

ประเด็นที่ 1 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน

สิทธิของประชาชนเข้าไปร่วมพัฒนาตามหลักสิทธิชุมชนมีผลต่อสิทธิพัฒนาของประชาชน มีบัญญัติเกี่ยวกับการรับรองสิทธิชุมชนขึ้นเป็นครั้งแรก มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม คู่คุ้มครองบุคคลในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ในส่วนของสิทธิพลเมืองของประชาชน เป็นสิ่งที่ไม่มีการร่างซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย เพื่อให้มนุษย์ได้รับประโยชน์ และมนุษย์จะเป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับได้ เช่น สิทธิในการกิน การนอน แต่สิทธิบางอย่างมนุษย์ได้รับโดยกฎหมายกำหนดให้มี เช่น สิทธิในการมี การใช้ทรัพย์สิน สิทธิในการร้องทุกข์ เมื่อตนถูกกระทำละเมิดกฎหมาย เป็นต้น ในด้านสิทธิในการพัฒนาของประชาชนมีหลายด้าน โดยมีกลไกต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีสิทธิโดยชอบที่จะเข้าร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง อันทำให้สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานเกิดการบังคับใช้และเกิดผล

กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ การเปิดให้โอกาสประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน และกลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถในการจัดการทรัพยากร ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนและชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มี

วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

ประเด็นที่ 2 เจ็อนใจที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ โดยให้ภาครัฐและภาคประชาชนมีการสร้างหลักการมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน เพื่อให้ต่างฝ่ายได้รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการไปพร้อมกัน ประชาชนก็จะได้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในการทำกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมเป็นหลักประกันที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นยังประสบปัญหาในทางปฏิบัติ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเป็นส่วนใหญ่ในการเสนอทางออก การแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจของภาครัฐ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ

การเข้าไปสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะต้องสร้างความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความเชื่อมั่น และรัฐควรรับฟังข้อมูลอย่างรอบด้านและวิเคราะห์บนหลักความเป็นจริง และคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาแก่คนที่ได้รับผลกระทบเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นกระบวนการที่ประชาชนในท้องถิ่น ควรได้มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพให้กับเครือข่ายภาคประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่สามารถเข้ามาร่วมดำเนินงานกับภาครัฐในฐานะหุ้นส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 3 เจ็อนใจจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา

ภายใต้ันนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่มีปัจจัยส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาปัจจัยด้านสังคมมีหลายด้าน เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่เลื่อมโทรม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้นก็จะได้รับผลกระทบต่อสุขภาพได้ ส่วนสิทธิของประชาชนภายใต้ันนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในชุมชนย่อมมีสิทธิทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก จากการมีเสรีภาพในการใช้ภาษาท้องถิ่น เพื่อใช้สื่อสาร เมื่อรัฐบาลได้ประกาศแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วรัฐก็ต้องมองด้านวัฒนธรรมของชุมชนแบบดั้งเดิม ซึ่งสิทธิทางวัฒนธรรม ถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิในการแต่ง

ภายใต้วัฒนธรรม การถือปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา การแสดง ศิลปวัฒนธรรม ที่ไม่มีการบังคับ หรือละเมิดให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ซึ่งมีรัฐบาลได้ออก นโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม เพราะความ หลากหลายของคนในชุมชนเมืองใหม่ที่เข้ามาลงทุนหรือ แรงงานประเทศเพื่อนบ้าน สิทธิ วัฒนธรรมถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ รัฐบาลต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่กลาย มาสู่ความเป็นชุมชนเมือง ประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นด้วย

สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องอยู่ ภายใต้ของหลักการมีส่วนร่วมต่อโครงการใดหรือโครงการสาธารณะที่ส่งผลต่อการพัฒนาเขต พัฒนาเศรษฐกิจ รัฐบาลต้องมองหลักการมีส่วนร่วมตามอำนาจกฎหมายแบบประชาธิปไตยเพื่อให้ สิทธิทุกด้านในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร รัฐบาลควรดำเนินโครงการ โดยคำนึงถึงหลักการ มีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาปัจจัยด้าน เศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยหรือทำ มาหากินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาจได้รับผลกระทบในการสูญเสียอาชีพถิ่นฐาน บ้านเกิด วิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะดำเนินการตาม กฎหมายให้มีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของชุมชน เพื่อดำเนินการใช้พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรม เกษตรกรรมการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ

ประเด็นที่ 4 เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน

การเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะ ประโยชน์ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เอาเขตนิกม อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ปัญหาพื้นที่จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัญหาการจัดการทำผังเมืองรวม เกิด ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชน เป็นจากการใช้อำนาจตามมาตรา 44 ให้พื้นที่ สาธารณะประโยชน์ ตำบลคำอาฮวน ตกเป็นที่ราชพัสดุ และอีกหลายตำบลไม่มีข้อมูลว่าจะมีการ พัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้ชาวบ้านต้องทำหน้าที่ถือค้ำค้ำด้านการแก้ไขผังเมืองรวมและผัง เมืองเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษ และขอให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขผังเมืองกับ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร

ปัญหาการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม ขาดการมีส่วนร่วมและ เลือกลงมาจากส่วนกลาง ไม่ได้คำนึงถึงความถนัดและความสามารถของแรงงานในพื้นที่ หากมีการตั้ง โรงงานอุตสาหกรรม แรงงานที่ต้องการก็จะเป็แรงงานมีฝีมือ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ ไม่ได้มีการศึกษาสูงหรือจบในสาขาที่ต้องการ จึงเป็นไปได้อย่างที่จะเกิดการจ้างงานชาวบ้านใน พื้นที่ ทางด้านปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน ควรเรียกร้อง

ให้รัฐมีการศึกษาผลกระทบรวมทั้งดำเนินการตามที่มีบัญญัติหลักเกณฑ์แนวทางไว้ตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม หรือ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ รวมทั้งเรื่องของการรับฟังความเห็นจากชาวบ้าน และคนที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสีย หรือได้รับผลกระทบในพื้นที่นั้น ๆ ที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัญหาการขาดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่ รัฐต้องมีมาตรการชดเชย เยียวยา อันเป็นหลักการสากล เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นโครงการหรือนโยบายต่าง ๆ

กระบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาชุมชนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีกระบวนการเคลื่อนไหวต่อรองของผู้เดือดร้อน การจัดกิจกรรมให้ความรู้ การได้รับการสนับสนุนองค์กรเครือข่าย นำมาสู่การขอร้องตามสิทธิของประชาชน ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ต้องการให้ผู้ว่าราชการหน่วยงานรัฐและนายก รัฐมนตรีลงมาในพื้นที่ มาพบปะชาวบ้านเพราะที่ผ่านมาแล้วยังมีหน่วยรัฐที่ได้ปฏิเสธ ปกปิดชาวบ้านที่มีความเห็นต่างและมีการถูกกีดกันไม่ให้พูดถึงและไม่ให้ถูกนำมาพูดคุยกันในหน่วยงานที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง และปัญหาผลกระทบ ขอร้อง การตอบสนองต่อขอร้อง ในเชิงนโยบายกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ของภาครัฐ เพื่อให้การพัฒนาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านการกระจายรายได้ การลดความเหลื่อมล้ำการสร้างความเป็นธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนและสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยการทบทวนนโยบายหรือชะลอการดำเนินงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และจัดให้มีการทบทวนพื้นที่ แผนงาน และกิจการที่จะส่งเสริมการลงทุน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยหรือนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่ต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกสร้าง การมีส่วนร่วม ในนโยบายแห่งรัฐที่ประเทศไทยได้ปฏิบัติเป็นบรรทัดฐานมาโดยตลอด

7.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลของการศึกษาได้ดังนี้

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร จากข้อมูลที่พบทำให้ทราบว่า นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นโยบายที่ดำเนินการมานานก่อนการเข้ายึดอำนาจบริหารประเทศของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ แต่การดำเนินการช่วงนั้นถือเป็นอยู่ภายใต้ระบบประชาธิปไตย ประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพใน

การแสดงความคิดเห็นรวมตัวกันเพื่อปกป้องตนเองและชุมชนจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโครงการหรือนโยบายของรัฐ ต่างจากปัจจุบัน ที่นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษดำเนินไปภายใต้รัฐบาลทหารที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ จากปัญหาสิทธิการพัฒนาของประชาชนที่อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และ 2550 รวมถึงฉบับ 2560 ซึ่งได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งให้เห็นสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กระบวนการจัดหาพื้นที่ดินพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน โดยเฉพาะกลไกการเลือกพื้นที่เป็นกระบวนการ ถูกกำหนดจากกลุ่มผู้ราชการจังหวัดและประธานหอการค้าเป็นผู้นำเสนอ ไม่มีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสน่ห์ จามริก (2549) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนสิทธิปัจเจกและสิทธิของรัฐ ที่เจ้าของสามารถใช้สิทธิของตนเองกีดกันการเกี่ยวข้องกับภายนอกได้อย่างสิ้นเชิง แต่สิทธิชุมชนให้ความสำคัญกับผู้ที่ยู่กินคืออยู่ดี และดูแลทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเป็นอันดับแรก คนภายนอกจะมาอ้างสิทธิเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนเมือง มาอยู่เหนือการมีชีวิตรอดของชุมชนไม่ได้ ระดับของการมีส่วนร่วมจึงลดหลั่นกันไปตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตและสังคม เนื่องจากว่าประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นรวมตัวกันเพื่อปกป้องตนเองและชุมชนจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโครงการหรือนโยบายของรัฐ ต่างจากปัจจุบันที่นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษดำเนินไปภายใต้รัฐบาลทหารที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ประกอบกับแนวคิดของอกิน รพีพัฒน์ (2552) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า สิทธิชุมชนเป็นสิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เช่น สมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาป่าเท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้และได้ประโยชน์จากป่า รวมถึงการที่ชุมชนก็สามารถใช้อำนาจออกกฎเกณฑ์โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น ชุมชนหลายแห่งมีกฎเกณฑ์อนุญาตให้แต่ละเฉพาะครัวเรือนที่แต่งงานใหม่และยากจนเท่านั้นจึงจะมีสิทธิใช้พื้นที่ดินเพื่อใช้ส่วนตัว ในขณะที่ครัวเรือนที่มีฐานะดีจะไม่ได้สิทธิอันนั้น

ประชาชนที่อยู่ในประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ต่างพยายามเรียกร้องขอให้หน่วยงานรัฐในจังหวัดมุกดาหารเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษให้กับประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างไร่งใสผู้ได้รับผลกระทบและชาวบ้านในเขตเศรษฐกิจพิเศษยังถูกปิดกั้นสิทธิ เสรีภาพ และการแสดงความคิดเห็น การประชุมและห้ามมิให้มีการพูดคุยถึงปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในประเด็นนี้ จะเห็นได้ว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ได้อธิบายไว้ว่า

จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดสภาพปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการวางแผนแก้ไขสภาพปัญหา

รัฐบาลต้องทบทวนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง เป้าหมายหรือออกแบบการพัฒนาาร่วมกัน และให้มีกลไกตัวแทนองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกลไกดำเนินงานในทุกระดับ โดยให้ชะลอการเร่งรัดดำเนินการเขตเศรษฐกิจ จนกว่าจะมีการดำเนินการตามต้องคำนึงถึงหลักการความเป็นธรรม การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับสังคมโดยรวมและท้องถิ่น ด้านการจัดหาที่ดินและบริหารจัดการทั้งหมด และจัดให้ชุมชนท้องถิ่นที่อยู่อาศัยและทำประโยชน์ในพื้นที่เหล่านั้นมีส่วนร่วมสำรวจตรวจสอบความเหมาะสมของพื้นที่รวมถึงขนาดปริมาณของการใช้พื้นที่โดยพิจารณาถึงประโยชน์และผลกระทบต่อชุมชนสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นสำคัญในลำดับแรก โดยให้ภาคประชาสังคมที่ไม่ใช่แต่เพียงภาครัฐกิจ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดด้วยกันใน ส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Weimer (1971) กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำอันแสดงถึงความรู้สึกที่ทำให้ประชาชนขาดความสนใจและขาดการกระทำได้ซึ่งการไม่กระทำของประชาชนที่มาจากความรู้สึกนั้น อาจก่อให้เกิดผลทางการเมืองตามมา แต่จะต้องพิจารณาให้ได้ว่าการที่ประชาชนไม่กระทำการอันใดเกิดขึ้นจากความรู้สึกที่เป็นการมีส่วนร่วมหรือการไม่กระทำในกรณีอื่น ๆ ที่ไม่เป็นการมีส่วนร่วม โดยให้มีนโยบาย กลไก และมาตรการชดเชยเยียวยาบนหลักการความเป็นธรรม สำหรับชุมชนผู้ต้องได้รับผลกระทบจากการถูกผลักดันให้ออกจากพื้นที่ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงค่าเสียโอกาสจากการสูญเสียที่ดินทำกินในอนาคต โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจัดหาพื้นที่รองรับที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เดิมหรือใกล้เคียงเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงวิถีอัตลักษณ์ดั้งเดิมได้ก่อน และในเบื้องต้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนเพื่อสร้างความมั่นคงของชุมชนผู้ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องในระยะแรก จนกว่าชุมชนจะมีความมั่นคงถาวร

การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารนั้น เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ ในหน่วยงานภาครัฐ เช่น หอการค้าจังหวัด ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ซึ่งใช้พื้นที่ดินของสาธารณะหรือแม้แต่พื้นที่ทำกินของชาวบ้านเพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม โดยที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในพื้นที่มากนัก หน่วยงานรัฐควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้ทราบถึงกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อลดการ

เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Weiner (1971) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาล สำหรับการปกครองในระบบประชาธิปไตยและการปกครองในระบบเผด็จการ ตัวอย่างเช่น การชุมนุมคัดค้านหรือสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล การออกเสียงประชามติ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นความคิดเห็นของมหาชนหรือความคิดเห็นสาธารณะ อันมีผลโดยตรงต่อการคัดค้านหรือสนับสนุนการทำงานของรัฐบาล และการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลเอง ผู้วิจัยมีแนวคิดสนับสนุนแนวคิดของ Weiner เพราะเหตุว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และประชาชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็นในการพัฒนาพื้นที่ที่จะทำให้เกิดผลประโยชน์ระหว่างภาครัฐกับชุมชนท้องถิ่นด้วย ในส่วนนี้จะสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) อันประกอบไปด้วย กระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดผลประโยชน์ทางด้านสังคม และกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดผลประโยชน์ส่วนบุคคล ในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในการพัฒนาตามนโยบายของรัฐในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ และหากเกิดผลกระทบแล้วหน่วยงานรัฐจะต้องมีมาตรการป้องกันเพื่อไม่เกิดผลกระทบต่อประชาชนด้วย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่น การดำเนินชีวิตในวิถีชนบทจะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะด้านกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เป็นกฎหมายแม่บทกำกับดูแลในเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ กฎหมายเฉพาะที่เป็นกฎหมายแม่บทกำกับดูแลในเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษยังอยู่ในกระบวนการทางนิติบัญญัติ จะเห็นได้ว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Nie and Verba (1975) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กิจกรรมทางกฎหมายของพลเมืองที่มีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือกหรือกำหนดบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาล หรือมีจุดมุ่งหมายที่จะสามารถดำเนินกระบวนการในการกดดันรัฐบาลให้กระทำการตามที่พลเมืองนั้นมีความต้องการ ผู้วิจัยเห็นว่า ประชาชนไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ ที่ไม่เป็นไปตามหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชน ถึงแม้ว่าในบางครั้งจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมบ้างแต่ไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าทำให้ประชาชนถูกปิดหูปิดตาไม่สามารถเข้าไปร่วมพัฒนาได้อย่างทั่วถึง แม้ว่าจะมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนา

เศรษฐกิจชุมชน แต่ผลกระทบก็ยังคงเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น อาจส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในด้านต่าง ๆ รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนด้วย

ในส่วนของการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นมีความกังวลกับการสูญเสียพื้นที่ดินทำกิน ประชาชนอาจจะต้องเจอกับการที่จะถูกเวนคืนที่ดิน โดยที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดิน จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ จรุง สุภาพ (2524) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจและกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล และในทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การเข้า เป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในด้านการวางแผนการจัดทำผังเมืองเป็นกระบวนการสำคัญของการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศ โดยกลไกของคณะกรรมการผังเมืองระดับจังหวัด และระดับชาติ เป็นความรู้ที่ผูกขาดโดยนักวิชาการ บริษัทที่ปรึกษา และเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วม และเกิดปัญหาทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงแม้ว่าประชาชนในท้องถิ่นยังไม่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากนัก ถ้าหากภาครัฐและภาคเอกชนมีความเห็นว่า การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารเป็นเรื่องที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและประชาชนได้ประโยชน์ด้วย ดังเช่น ทิพาพร พิมพ์สุทธิ (2521) ได้อธิบายไว้ว่า การกระทำของแต่ละคนซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล โดยการมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า การมีส่วนร่วมโดยตรง และการมีส่วนร่วมโดยอ้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อม นอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้วเรียกว่าการมีส่วนร่วมโดยการถูกระดมจึงทำให้มีประชาชนบางส่วนเข้าร่วมกับเครือข่ายเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยและกลุ่มอนุรักษ์ห้วยขาแข้ง เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางมาตรการป้องกันในเรื่องของสิทธิการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดินในชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการเรียกร้องตามกฎหมาย เกี่ยวกับพื้นที่ดินที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์และพื้นที่ดินตนเอง

7.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

7.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

7.3.1.1 ในแง่ทฤษฎี เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาที่ให้ให้นักไปที่เรื่องสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาที่เน้นในเรื่องของสิทธิการพัฒนาของประชาชน อาจมีข้อจำกัดในแง่ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ ทั้งในแนวคลาสสิกและทฤษฎีสสมัยใหม่ได้ดีพอ อันมีผลต่อการนำไปสู่การสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization) เพื่อการอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงสิทธิของประชาชนในด้านอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไปได้ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการมากยิ่งขึ้นต่อไป จึงควรแสวงหาแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนมาช่วยเสริม และอธิบายปรากฏการณ์เช่นนี้ อันจะทำให้หัวข้อของการศึกษาวิจัยนี้มีความน่าสนใจ มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

7.3.1.2 ในแง่ระเบียบวิธีวิจัย จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Design) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์สิทธิการพัฒนาของประชาชน และรูปแบบนโยบายเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งตรวจสอบหาตัวแปรที่เป็นสาเหตุส่งผลกระทบต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Models) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน ในการดำเนินการวิจัย อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความจริงมากขึ้น และจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

7.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.3.2.1 หน่วยงานของภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากประชาชนมีสิทธิการเป็นผู้อยู่ในพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยการจัดเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิพากษ์วิจารณ์โดยสาธารณะ จากการศึกษา

7.3.2.2 ทำให้ทราบว่าปัญหาที่ประชาชนวิตกกังวลกับปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น ในชุมชนทั้งเรื่องปัญหาด้านการเกษตร ด้านสาธารณสุข สาธารณูปโภคและบริ โภค เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

7.3.2.3 การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การนำเสนอการวิเคราะห์

ผลกระทบสิ่งแวดล้อมรอบชุมชน เพื่อให้ประชาชนรับรู้ และเสนอแนะข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการพิจารณา ทั้งนี้เป็นความร่วมมือในรูปแบบคณะกรรมการไตรภาคีประกอบด้วยหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทำให้เกิดการเข้าใจและยอมรับจากชุมชนมากขึ้น

7.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.3.1 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร โดยศึกษาจากกลุ่มประชาชน พระสงฆ์ ผู้ประกอบการรายย่อย และผู้ได้รับความเดือดร้อนเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก มิติต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้กลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นที่ต่างกัน เนื่องจากบริบทพื้นที่และสถานการณ์ของสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีกระบวนการและสาเหตุที่ต่างกัน เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

7.3.3.2 ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อจะได้ทราบว่า มีตัวแปรอื่นใดที่มีความสัมพันธ์ต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชน และใช้กลุ่มเป้าหมายกลุ่มอื่นนอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2550). *สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- กึ่งกร นรินทรกุล ณ อยุธยา. (2543). *แนวคิดและทิศทางการจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน*. เชียงใหม่ : มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2556). *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน*. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- จรรยา สุภาพ. (2524). *หลักรัฐศาสตร์*. พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- เฉลิมเกียรติ ศิวานวล. (2530). *ปรัชญาสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม
- ชาติรส สัมมะวัฒนา. (2557). *แต่้มต่อการค้าชายแดนไทย : เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน*. สืบค้นจาก [http://bts.dft.go.th/btsc/files/ Documentanalysiselse/4.pdf](http://bts.dft.go.th/btsc/files/Documentanalysiselse/4.pdf).
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2547). *ประชารัฐกับการเปลี่ยนแปลง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.
- ชายโพธิ์สิตา. (2547). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นแอนด์พับลิชชิง.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ : ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบใหม่และนัยยะเชิงทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมืองโครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล*. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ : วิชาษา
- เชิญ ไกรนรา. (2555). *การศึกษาการพัฒนาและการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในต่างประเทศ*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เอกสารออนไลน์.
- ดำรง แสงกวีเลิศ และนันธิกา ทั้งสุพานิช. (2545). *เขตเศรษฐกิจพิเศษ : แนวคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ*. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 39 (2), มีนาคม - เมษายน.

- ดิน ปรัชญพฤษ์. (2527). *ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- ทิพาพร พิมพิสุทธิ. (2521). *พัฒนาการทางการเมือง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2538). *แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นพพล อักฮาด. (2559). *กระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับคณะทำงานชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ : กรณีศึกษา โครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัด วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 9(1), 59 - 82.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). *ธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). *ข้อสังเกตเชิงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ : สิทธิชุมชนการกระจายอำนาจจัดการทรัพยากร*. กรุงเทพฯ : เครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย.
- บุญชู ฒ ป้อมเพชร. (2558). *การรับรองสิทธิชุมชนและชนพื้นเมืองในระบบกฎหมายของต่างประเทศ*, สืบค้นจาก <http://www.midnightuiiv.or/midnighttext /000899>. Doc
- ประกาศ ปิ่นตบแต่ง. (2546). *นโยบายรัฐกับการละเมิดสิทธิชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประกาศ ปิ่นตบแต่ง. (2552). *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิไฮนริค เบิลด์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
- ประกาศ ปิ่นตบแต่ง. (2546). *Civil disobedience (การคือแ่่ง)*. ใน คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, อุทิศย์ ออบอุ่น, สหัทยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และชลการญณ์ ฮาชันนารี (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปาริชาติ ศรีวิวัฒน์และคณะ. (2549). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2554). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนข้ามเพศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพสิฐ พาณิชกุล. (2544). *สิทธิชุมชนปัญหาและพัฒนากฎทางความคิด*. สืบค้นจาก <http://www.lawthai.org/read/midnighttu07.doc>
- ไพโรจน์ พลเพชร และณัฐกร ศรีแก้ว. (2549). *สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกรอบรัฐธรรมนูญในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน* ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- พงศ์เสวก อเนกจางพร และนภาพร ศิริบันเทิงศิลป์ (2553). *สิทธิชุมชนกับการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย*. *วารสารนักบริหาร*, 32(1), 183 - 189, มกราคม - มีนาคม.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2545). *วิถีชีวิต วิถีสู้ : ขบวนการประชาชนร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : ตรีสวิน.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2548). *ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่* ใน *เศรษฐศาสตร์การเมือง ลูกชิ้นสู้*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มีชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ. (2547). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกฎหมาย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). *ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2547). *นิเวศชาติพันธุ์ ทรัพยากรชีวภาพและสิทธิชุมชน*. เชียงใหม่ : วิทอินดิไซด์.
- เรวดี แก้วมณี. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. จัดทำโดย *กลุ่มพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2530). *ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชนข้าราชการและผู้นำรัฐบาล*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วุฒิสภา. (2548). *รายงานคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรมวุฒิสภา เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- วีระ สมบูรณ์. (2545). *ข้อเสนอแนะทั่วไปที่รับรองโดยคณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ สำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิประโยชน์แห่งสหประชาชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสิทธิมนุษยชนศึกษาและการพัฒนาสังคม.

- ศิริเพ็ญ แต่ปรเมศามัย. (2549). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินของเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีราชา เจริญพานิช. (2559). สิทธิ : สิทธิในที่ดินของชุมชนเกษตรกรรม, *วารสารศาลธรรมนุญ*. 18(52), มกราคม- เมษายน.
- ศยามล ไกรยูรวงศ์ และคณะ. (2549). *ข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สิริวิชา สิทธิชัย. (2551). *สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. สืบค้นเมื่อจาก <http://digi.library.tu.ac.th/thesis/la /0915/01TITLE.pdf>.
- สรุทธิ จงสกุล. (2556). *การรับรู้และความคิดเห็นของประชาชน ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีต่อโครงการ “ทวาย” เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน*. กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การกิจที่ สคช. ริเริ่ม*. สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th>.
- สุจิต บุญบงการ. (2531). *การพัฒนาทางการเมืองของไทย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย. (2548). *การวิเคราะห์ (ร่าง) พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. สืบค้นจาก www.nakhonmaesotcity.go.th.
- สภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2550). *ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพฯ : สภาร่างรัฐธรรมนูญ.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2546) *สิทธิมนุษยชนกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ 422 *ถ.พญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร*
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2551). *นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมศักดิ์ กองอินทร์. (2540). *รูปแบบการอ้างสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติแม่โถ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสน่ห์ จามริก. (2541). *ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 1 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : เครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย.

- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). *ปัญหาและแนวโน้มนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แสวง รัตนมงคลมาศ. (2540). *การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน การจัดตั้งองค์การ การนำและการตัดสินใจทางสังคม*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). *ทฤษฎีสังคมวิทยา : การสร้าง การประเมินและการใช้ประโยชน์* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.(2557). *สาระสังเขปประเด็น การปฏิรูปประเทศไทยด้านเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ. สืบค้นวันที่ 25 มีนาคม 2561 จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrcinf/nrc2557-issue6-abst01.pdf.
- อดิเรก พันเขียว. (2557). การยอมรับความคาดหวังและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ในจังหวัดตาก. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเหนือ*, 4(6), มกราคม - มิถุนายน.
- อภัย วาณิชประดิษฐ์. (2546). *พลวัตของความรู้ท้องถิ่นในฐานะปฏิบัติการของการอ้างสิทธิเหนือทรัพยากรบนที่สูง : กรณีศึกษาชุมชนม้งบ้านแม่สาใหม่ อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- Alain, T. (1981). *The Voice and the Eye : An Analysis of Social Movements*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Buccus, I., Henson, D., Hicks, J., and Piper, L. (2007). *Public participation and local Governance*. Mayville, WI : The Center for Public Participation (CPP). Buccus, I., and Hicks, J. (2005). *Taking local government to the people*. from <http://www.cpp.org.za/publications/2005/>.
- Cohen and Uphoff. (1980). *Effective Behavior in Organizations*. New York : Richard D. Irwin Inc.
- Cohen John M. and Uphof, Norman T. (1980). *Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity*, World Development, Vol 213.
- Choen Krainara. (2016). *Border Economic Zones and Development Dynamics in Thailand: A Comparative Study of Bordering Countries. Dissertation*. Asian Institute of Technology Bangkok.

- Maxwell, J. A. (1992). *Understanding and validity in qualitative research*. Harvard Education Review, 62, 279 - 299.
- McMillan, J. H., and Wergin, J. F. (2002). *Understanding and Evaluating Educational Research(2nd ed.)*. New Jersey : Merrill Prentice Hall.
- Nie, N.H. and Verba, S. (1975). *Political Participation, pp. 9 - 12. In Grunstiien and Nelson, W.P. (eds.). Handbook Political Science : Non Government Politic*. Massasuseette : Addisen Wesley.
- Neuman, W.L. (2006) *Social Research Methods Qualitative and Quantiative Approaches*. New York : Prentice Hall.
- Karen, R.M. (1992). *Political and society : An introduction to political sociology*. New York : Prentice Hall.
- Sabatier, P. and Mazmanian, D. (1980). "The Implementation of Public Policy : A Framework of analysis". *Policy Studies Journal Contents*, 6(4). Study Guide : The Rights of Indigenous Peoples, Retrieved November.
- Weiner, M. (1971). *Political Participation : Crisis of the Political Process. In Crises and Sequence in Political Development ed. Revised by Leonard Binder*. Princeton : Princeton University Press.
- Habermas, J. (1998). *On the Pragmatics of Communication, Cambridge*. Mass : MIT Press.
- Veltmeyer, H. (1997). New Social Movements in Latin America : The Dynamics of Class and Identity, *Journal of Peasant Studies*, 25, 1, October.
- Costain, A.N. (1992), Inviting Women's Rebellion. A Political Process Interpretation of the Women's Movement, *The John Hopkins University Press. Balytimore and London*. 8(4). 123 – 130.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

การสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
เพื่อศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ ก.1

ใช้กับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ (ระบุ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อคำถาม
1. สิทธิการพัฒนา ของประชาชน	1. การมีส่วนในการจัดหาพื้นที่ดิน 2. การมีส่วนร่วมการจัดทำผังเมือง 3. การมีส่วนร่วมการจัดตั้งนิคม อุตสาหกรรม 4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 5. การชดใช้ค่าเสียหายผลที่เกิดขึ้นกับ ชุมชน 6. การส่งเสริมการลงทุน ใน เขต เศรษฐกิจพิเศษ	1. กระบวนการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่ สาธารณะประโยชน์เพื่อนำมาจัดตั้งเขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 2. การจัดการทำผังเมืองรวมมีผลต่อสิทธิการ พัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายและ กระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นอย่างไร 3. การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขต อุตสาหกรรม 4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสุขภาพประชาชน 5. มีมาตรการการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อ ชุมชนรวมถึงจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่ 6. การจัดการระบบเศรษฐกิจ มีผลต่อสิทธิการ พัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบาย รวมถึงกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษมีเรื่องใดบ้าง 7. ในการกำหนด 13 กิจการส่งเสริมการลงทุน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีผลต่อสิทธิการ พัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายและ กระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อย่างไร
2. สิทธิการมีส่วน ร่วมในการจัดการ ทรัพยากร	1. การมีส่วนตัดสินใจการจัดการ ทรัพยากร 2. การมีส่วนร่วมรับทราบนโยบาย นำไปปฏิบัติ	1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของ ประชาชน ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่ สาธารณะประโยชน์ เพื่อนำมาเป็นเขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

(ต่อ)

ตารางที่ ก.1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อความ
2. สิทธิการมีส่วนร่วม การจัดการ ทรัพยากร	3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของ ประชาชน	2. การมีส่วนร่วมการนำไปปฏิบัติ การของ ประชาชน มีผลต่อการจัดการทรัพยากร พื้นที่สาธารณะ ประโยชน์เขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษ 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ของ ประชาชน มีผลต่อการจัดการทรัพยากร พื้นที่สาธารณะ ประโยชน์เขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษอย่างไรบ้าง 4. การมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลของ ประชาชน มีผลต่อการจัดการทรัพยากร พื้นที่สาธารณะ ประโยชน์เขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษ
3. สิทธิของ ประชาชน ตาม กฎหมาย	1. สิทธิประชาชนตามกฎหมาย 2. ปัจจัยที่มีผลต่อสิทธิการพัฒนา 3. ด้านสังคม 4. ด้านวัฒนธรรม 5. ด้านกฎหมาย 6. ด้านเศรษฐกิจ	1. สิทธิชุมชนของประชาชนตามกฎหมายที่ บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา 2. สิทธิพลเมือง ของประชาชนตามกฎหมายที่ บัญญัติการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา เรื่องใดบ้าง 3. สิทธิของประชาชนตามกฎหมายบัญญัติไว้ สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนา 4. สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตาม กฎหมายที่บัญญัติไว้การเข้าไปมีส่วนร่วม การพัฒนา 5. ประเด็น ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เรื่องสิทธิ การพัฒนาประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้ 6. ด้านสังคม 7. ด้านวัฒนธรรม 8. ด้านกฎหมาย 9. ด้านเศรษฐกิจ

แนวทางการสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2
เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ ก.2

ใช้กับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้นำชุมชน / ประชาชน (ระบุ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อคำถาม
การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาประชาชนกับการยอมรับ	1. ชุมชน ท้องถิ่น กับการยอมรับ การพัฒนาพื้นที่ 2. การรวมกลุ่มของประชาชนใน การเคลื่อนไหว	1. ท่าน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจ สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย การยอมรับการพัฒนา ตามนโยบายของรัฐหรือไม่อย่างไร 2. หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ได้ให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารแนวทาง นโยบายของ ภาครัฐเพื่อนำมาสู่ปฏิบัติการพื้นที่ชุมชน 3. ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็น ในการพัฒนาพื้นที่ที่ จะทำให้เกิดผลประโยชน์ ระหว่างภาครัฐ กับ ชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ 4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ท่านเข้ามามีส่วนร่วม การประเมินผลทำงาน รับรู้ข้อมูลกับชุมชน หรือไม่
ความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา	1. ความคาดหวังกับการพัฒนา 2. ผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ	1. ท่าน คาดหวังกับการพัฒนาตาม นโยบายของรัฐ รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ในพื้นที่โดยเฉพาะ สังคมของชุมชนอย่างไร 2. ท่านคาดหวังกับการพัฒนาตาม นโยบายของรัฐ รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ในพื้นที่โดยเฉพาะ วัฒนธรรมท้องถิ่นจะหายไปหรือไม่อย่างไร 3. ท่าน คาดหวังกับการพัฒนาตาม นโยบายของรัฐ รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ในพื้นที่โดยเฉพาะ ด้านกฎหมาย อย่างไร 4. ท่านคาดหวังกับการพัฒนาที่จะทำให้เศรษฐกิจ ชุมชนดีขึ้นหรือไม่ รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะเศรษฐกิจในชุมชนอย่างไร

(ต่อ)

ตารางที่ ก.2 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อคำถาม
การจัดการ ทรัพยากร	1. การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากร ในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ร่วม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่าน ได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น รวมถึงมี ข้อเสนอการจัดการพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะ ประโยชน์ กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือไม่อย่างไร 2. ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นการวางแผน จัดทำผังเมืองร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือไม่อย่างไร 3. ท่านเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดตั้งนิคม อุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม กับหน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่ 4. ท่านเข้าร่วมเสนอความคิดเห็น การจัดการ ทรัพยากร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ประชาชนต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่ 5. ภาครัฐได้خذใช้ค่าเสียหายและมีการจัดหาพื้นที่ดิน ทำกินให้ใหม่ หรือไม่อย่างไร 6. ท่านมีความคิดเห็นการจัดการระบบเศรษฐกิจ ภายใต้นโยบายอย่างไร 7. ท่านมีความคิดเห็นการกำหนด 13 กิจการส่งเสริม การลงทุน อย่างไร
การต่อรองเชิง อำนาจของ ประชาชนในการ เคลื่อนไหว เรียกร้องสิทธิ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การออกมาเคลื่อนไหวการ ต่อรองของประชาชน เรียกร้อง สิทธิ 2. การเรียกร้องสิทธิผ่าน กลุ่ม องค์กรเครือข่าย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเด็นปัญหาหลัก ในพื้นที่ชุมชนทำให้ ท่าน ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องผ่านตัวแทนกลุ่ม องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนอย่างไร 2. ท่าน ได้เข้าร่วมกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาค ประชาชน สังคมใดอย่างไร มีกระบวนการ เคลื่อนไหวเรียกร้องตามสิทธิพลเมืองอย่างไร 3. ตัวแทนกลุ่มองค์กรเครือข่ายให้ความรู้ ประเด็น ปัญหา กระบวนการเรียกร้องตามกฎหมายระบ ุ สิทธิการพัฒนาของประชาชนหรือไม่อย่างไร 4. ปัจจัยที่ทำให้มีออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้อง การ ตอบสนองรับรู้ปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอทางออกของปัญหา การได้รับ ผลประโยชน์ร่วม ความคาดหวังของชุมชน

แนวทางการสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3
เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้
นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ ก.3

ใช้กับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อคำถาม
1. เงื่อนไขที่ส่งผลต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน	1. สิทธิของประชาชนเข้าไปร่วมพัฒนาในด้านต่าง ๆ	1. ท่านคิดว่าสิทธิชุมชน มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชนในด้านใดบ้าง 2. ท่านคิดว่าสิทธิพลเมือง มีผลต่อสิทธิในการพัฒนาของประชาชนในด้านใดบ้าง 3. ท่านคิดว่าสิทธิในการพัฒนาของประชาชน มีผลสิทธิในการพัฒนาของประชาชนในด้านใดบ้าง 4. ท่านคิดว่าสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน มีผลสิทธิในการพัฒนาของประชาชนในด้านใดบ้าง
2. เงื่อนไขที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติการ 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	1. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่มีเรื่องใดบ้าง 2. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติการของประชาชนในพื้นที่ในเรื่องใดบ้าง 3. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของประชาชน ส่งผลต่อสิทธิในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในเรื่องใดบ้าง 4. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชน ส่งผลต่อสิทธิในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในเรื่องใดบ้าง

(ต่อ)

ตารางที่ ก.3 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อความ
3. เงื่อนไขจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิการพัฒนา	<ol style="list-style-type: none"> 1. บังคับทางด้านสังคม 2. บังคับทางด้านวัฒนธรรม 3. บังคับทางด้านกฎหมาย 4. บังคับทางด้านเศรษฐกิจ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านคิดว่าบังคับทางด้านสังคมภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีผลต่อสิทธิการพัฒนาประชาชนอย่างไรบ้าง 2. ท่านคิดว่าบังคับทางด้านวัฒนธรรมภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีผลต่อสิทธิการพัฒนาประชาชนอย่างไรบ้าง 3. ท่านคิดว่าบังคับทางด้านกฎหมาย ภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีผลต่อสิทธิการพัฒนาประชาชนอย่างไรบ้าง 4. ท่านคิดว่าบังคับทางด้านเศรษฐกิจ ภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร มีผลต่อสิทธิการพัฒนาประชาชนอย่างไรบ้าง
4. เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่ สาธารณะประโยชน์ 2. การจัดการทำผังเมืองรวม 3. การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม 4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน 5. การชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่ 6. การจัดการระบบเศรษฐกิจ 7. การกำหนด 13 กิจกรรมส่งเสริมการลงทุน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านคิดว่า การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่ สาธารณะประโยชน์ จัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชนมีเรื่องใดบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร 2. ท่านคิดว่า การจัดการทำผังเมืองรวม เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชนมีเรื่องใดบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร 3. ท่านคิดว่า การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชนมีเรื่องใดบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร 4. ท่านคิดว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชนมีเรื่องใดบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

(ต่อ)

ตารางที่ ก.3 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อคำถาม
4. เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนารองประชาชน		5. ท่านคิดว่าการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่ เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนารองประชาชนมีเรื่องใดบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร
		6. ท่านคิดว่าการจัดการระบบเศรษฐกิจ เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนารองประชาชนมีเรื่องใดบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร
		7. ท่านคิดว่าการกำหนด 13 กิจกรรมส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนารองประชาชนมีเรื่องใดบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร
4. เงื่อนไขจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนารองประชาชน	8. กระบวนการเคลื่อนไหวสิทธิการพัฒนา	8. ชุมชนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีกระบวนการเคลื่อนไหวต่อรองของผู้เดือดร้อน การจัดกิจกรรมให้ความรู้ การได้รับการสนับสนุนองค์กรเครือข่าย นำมาสู่ปัจจัยการซื้อเรียกร้องตามสิทธิของประชาชน อย่างไร
	9. ผลกระทบต่อสิทธิการพัฒนา	9. ประเด็นปัญหาผลกระทบซื้อเรียกร้อง การตอบสนองต่อซื้อเรียกร้อง ในเชิงนโยบาย กระบวนการพัฒนาในพื้นที่ของภาครัฐ อย่างไร
	10. รูปแบบการเรียกร้องสิทธิ	10. รูปแบบการเรียกร้องตามสิทธิการพัฒนาประชาชนเป็นอย่างไร

ภาคผนวก ข

กลุ่มประชากรผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางรหัสและรายละเอียดของกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ ข.1

จำนวนผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล และระดับองค์กร

วิธีการเก็บ ข้อมูล	ระดับปัจเจก	ระดับองค์กร			รวม
		สถาบัน การศึกษา	กลุ่ม เครือข่าย	กลุ่มนักวิชาการ อิสระ	
การสัมภาษณ์	22 คน	9 คน	9 คน	9 คน	49 คน
รวม	22 คน	9 คน	9 คน	9 คน	49 คน

จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลในตารางที่ 3.1 ได้แยกผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ ประชาชนและตัวแทนกลุ่มประชาชนผู้เดือดร้อน ระดับองค์กร ได้แก่ สถาบันการศึกษา กลุ่มเครือข่าย และกลุ่มนักวิชาการอิสระสามารถสรุปข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายได้ ตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ ข.2

คุณสมบัติกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล

รหัส	เพศ	อายุ	นาม สมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของ กลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
A101	ชาย	43	คุณชัย	ม.6	ประชาชนผู้ได้รับ ผลกระทบ	9 กุมภาพันธ์ 2561
A102	ชาย	52	คุณดี	ป.ตรี	ตัวแทนกลุ่มประชาชน อำเภอห้วยใหญ่	9 กุมภาพันธ์ 2561
A103	ชาย	54	คุณไก่อ	ม.6	ตัวแทนผู้นำชุมชนและ ผู้ใหญ่บ้าน	10 กุมภาพันธ์ 2561
A104	ชาย	65	คุณสม	ป.ตรี	ตัวแทนกลุ่มพระสงฆ์	10 กุมภาพันธ์ 2561
A105	ชาย	53	คุณยุทธ	ป.6	ตัวแทนกลุ่ม ผู้ประกอบการรายย่อย	15 กุมภาพันธ์ 2561

(ต่อ)

ตารางที่ ข.2 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นาม สมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของ กลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
A106	หญิง	50	คุณอ้อ	ม.6	ตัวแทนกลุ่ม ผู้ประกอบการรายย่อย	15 กุมภาพันธ์ 2561
A107	หญิง	34	คุณหมวย	ม.6	ตัวแทนกลุ่ม ผู้ประกอบการรายย่อย	16 กุมภาพันธ์ 2561
A108	หญิง	37	คุณธิชา	ม.6	กลุ่มประชาชน อำเภอ เมืองมุกดาหาร	16 กุมภาพันธ์ 2561
A109	หญิง	56	คุณวรรณ	ป.4	กลุ่มประชาชน อำเภอ เมืองมุกดาหาร	19 กุมภาพันธ์ 2561
A110	หญิง	57	คุณฉัตร	ป.4	กลุ่มประชาชน อำเภอ เมืองมุกดาหาร	19 กุมภาพันธ์ 2561
A111	หญิง	37	คุณศกา	ม.6	กลุ่มประชาชน อำเภอ เมืองมุกดาหาร	22 กุมภาพันธ์ 2561
A112	หญิง	49	คุณฤดี	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอ เมืองมุกดาหาร	22 กุมภาพันธ์ 2561
A113	หญิง	54	คุณจีน่า	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอ เมืองมุกดาหาร	24 กุมภาพันธ์ 2561
A114	หญิง	47	คุณศร	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอ เมืองมุกดาหาร	24 กุมภาพันธ์ 2561
A115	หญิง	50	คุณวลี	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอ ดอนตาล	27 กุมภาพันธ์ 2561
A116	หญิง	67	คุณไก่อ	ป.4	กลุ่มประชาชน อำเภอ ดอนตาล	27 กุมภาพันธ์ 2561
A117	หญิง	63	คุณวรางค์	ป.4	กลุ่มประชาชน อำเภอ ดอนตาล	3 มีนาคม 2561
A118	หญิง	60	คุณสดีโส	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอ หว้านใหญ่	3 มีนาคม 2561

(ต่อ)

ตารางที่ ข.2 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นาม สมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของ กลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
A119	หญิง	59	คุณพัชร	ป.6	กลุ่มประชาชน อำเภอ หัวน้ำใหญ่	4 มีนาคม 2561
A120	ชาย	48	คุณทา	ม.6	ตัวแทนผู้นำชุมชนและ ผู้ใหญ่บ้าน	4 มีนาคม 2561
A121	ชาย	50	คุณบัติ	ม.6	ตัวแทนผู้นำชุมชนและ ผู้ใหญ่บ้าน	10 มีนาคม 2561
A122	ชาย	45	คุณปอง	ม.6	ตัวแทนผู้นำชุมชนและ ผู้ใหญ่บ้าน	10 มีนาคม 2561

ตารางที่ ข.3

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับองค์กร

รหัส	เพศ	อายุ	นามแฝง	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
B201	หญิง	42	พรเพ็ญ	ป.โท	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	17 มีนาคม 2561
B202	ชาย	50	โชติ	ป.โท	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	24 มีนาคม 2561
B203	ชาย	58	เจต	ป.โท	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	25 มีนาคม 2561
B204	ชาย	48	สมัคร	ป.โท	กลุ่มนักวิชาการ	31 มีนาคม 2561
B205	ชาย	43	นิกร	ป.โท	กลุ่มนักวิชาการ	9 พฤษภาคม 2561
B206	ชาย	56	บุญช่วย	ป.โท	สมัชชาองค์กรเอกชนด้าน คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	9 พฤษภาคม 2561
B207	ชาย	50	เสนห์	ป.โท	สมัชชาองค์กรเอกชนด้าน คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	5 พฤษภาคม 2561
B208	ชาย	45	ชาย	ป.ตรี	เครือข่ายภาคประชาสังคม จังหวัดมุกดาหาร	12 พฤษภาคม 2561

(ต่อ)

ตารางที่ ข.3 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามแฝง	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
------	-----	------	--------	----------	---------------------------	----------------

B209	ชาย	50	กรกนก	ป.โท	เครือข่ายจับตาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม	19 พฤษภาคม 2561
B210	ชาย	56	บุรณ์	ป.โท	เครือข่ายผู้นำองค์กรประชาชน	26 พฤษภาคม 2561
B211	ชาย	49	สัญญาชัย	ป.โท	เครือข่ายประชาชนผู้ไร้สิทธิเขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	26 พฤษภาคม 2561
B212	ชาย	39	อาทิตย์	ป.โท	เครือข่ายวาระเปลี่ยนตะวันออก	2 มิถุนายน2561
B213	ชาย	53	ชาญ	ป.โท	เครือข่ายสังฆะพัฒนาภาคตะวันออก	9 มิถุนายน2561
B214	ชาย	45	การณ	ป.โท	เครือข่ายจับตาปัญหาที่ดิน	16 มิถุนายน2561
B215	ชาย	57	วิทย์	ป.โท	เครือข่ายองค์กรประชาชนศูนย์ ประสานงานฯ ประชาชน	17 มิถุนายน2561
B216	ชาย	60	ณรงค์	ป.โท	ประธานกลุ่มคนรักห้วยแช่ในนาม ภาคีเครือข่ายการพัฒนาจังหวัด มุกดาหาร	19 มิถุนายน2561
B217	ชาย	57	อุดร	ป.โท	คณะกรรมการประสานงานของ ขบวนการองค์กร ชุมชนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ของ สำนักงานภาคตะวันออกเฉียง ตอนบน พอช. ประเด็นที่ เกี่ยวข้องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษโอกาสหรือภัยคุกคาม	22 มิถุนายน2561
B218	ชาย	46	มงคล	ป.โท	เครือข่ายผู้ไร้สิทธิเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษ เรียกร้องพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่รัฐได้ใช้ มาตรา 44 เพื่อใช้ในการเพิกถอน เวนคืนพื้นที่ดินของประชาชนใน พื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	24 มิถุนายน2561

(ต่อ)

ตารางที่ ข.3 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามแฝง	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
B219	ชาย	62	จอน	ป.โท	อดีตคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ (กมส) ประเด็นเขต	26 มิถุนายน2561

					เศรษฐกิจพิเศษกับการละเมิดสิทธิ ชุมชน	
B220	ชาย	63	พรชัย	ป.โท	อดีตกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) ประเด็น สิทธิในการ พัฒนาของประชาชนกับมาตรา 44	27 มิถุนายน2561
B221	ชาย	56	สิทธิ์	ป.โท	นักวิชาการ ประเด็น การละเมิดสิทธิ สิ่งแวดล้อมและขาดการประเมิน ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เขต เศรษฐกิจพิเศษ	28 มิถุนายน2561
B222	ชาย	46	เดช	ป.โท	ผู้เลขาธิ การ ค ณ ะ ก ร ร ม ก า ร ประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคอีสาน (กป.อพช.) รื่องเรียน ในฐานะผู้ติดตามและตรวจสอบ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษใน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เห็นว่าโครงการดังกล่าวส่งผลต่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่	28 มิถุนายน2561
B223	ชาย	51	เชษฐา		นักวิชาการอิสระ กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์การพัฒนา เอกชนที่ไม่แสวงกำไรที่มีกิจกรรม เกี่ยวกับ การ อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเด็นการ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศ "ไทยที่เห็นและเป็นอยู่" เปิดรายงาน การศึกษา"จากระเบียงเขตเศรษฐกิจ อนุลุ่มน้ำโขง-นโยบายเขตพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษและประเทศไทย	29 มิถุนายน2561

ตารางที่ ข.3 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามแฝง	การศึกษา	ความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
B224	หญิง	53	พรพรรณ	ป.เอก	อาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับพื้นที่ดินทำกิน วิถีชีวิต ใน พื้นที่ พัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ	29 มิถุนายน2561
B225	หญิง	36	อรอนงค์	ป.โท	นักวิจัยศึกษาประเด็นเกี่ยวกับพื้นที่ดินทำกินวิถีชีวิตในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	30 มิถุนายน2561
B226	ชาย	49	สหชัย	ป.โท	นักวิชาการ	30 มิถุนายน2561
B227	ชาย	50	เดชา	ป.โท	นักวิชาการ	30 มิถุนายน2561

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาตลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

ที่ ศธปร. ๖ ๐๑๙๗/๒๕๖๐

คณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๘๐๐๐

๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน อาจารย์รักตลา ชุ่มระยอง

ด้วย พระมหาไทยน้อย สलगสิงห์ วัธสประจําตัว ๕๗๕๒๖๒๐๗๐๑๑๒ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างดียิ่ง จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ)
รองคณบดี รักษาการแทนคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๕๓๓๒๒-๓๕๕๕
โทรสาร ๐-๕๓๓๒๓-๒๑๑๘ ต.ม. ๗๓๓

ที่ รศรป. ๖ ๐๓๘๗/๒๕๖๐

คณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๕๐๐๑

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน *ศาสตราจารย์ คุณความ่องษ์ เกษศิริกร (ภ.อ.อภ.ว)*

ด้วย พระมหาไถยน้อย สลามสิงห์ รหัสประจำตัว ๕๗๕๒๒๒๐๗๐๑๑๒ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ ไพจิรธรรม)
รองคณบดี รักษาการแทนคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๗๗๒-๓๕๕๕
โทรสาร ๐-๔๗๗๒ ๒๑๑๘ F.E. ๗๓๓

ที่ รศรป. ๖ ๐๐๐๕๗/๒๕๖๐

คณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๖๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน *รศ.ไพฑูริย์พรหมณี กัญญาเจริญ นักวิชาการศึกษา*

ด้วย พระมหาไถยน้อย สलगสิงห์ รหัสประจำตัว ๕๗๕๖๒๒๐๗๐๓๑๒ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างดียิ่ง จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิสัดักษณ์ ไหริวรรม)
รองคณบดี รักษาการแทนคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐ ๕๓๗๒-๖๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๕๓๗๒-๒๑๑๘ ตู้ ๗๒๓

ที่ รศท. ๖ ๐๑๕๓๓/๒๕๖๐

คณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๙๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน *นาย ศศิธรวิภา จันทร์ทองษา ประธานกลุ่มคนรักอาชีพ/วิ*

ด้วย พระมหาไทยน้อย สกลสังฆ์ รัชสประจําตัว ๕๓๗๒๒๒๐๗๐๑๑๒ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ดำรงตำแหน่งวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างดียิ่ง จึงขอขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ)
รองคณบดี วิทยาการจัดการแพนคอบคี่
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ที่ รศรป. ว ๐๑๘๗/๒๕๖๐

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๕๐๐๐

๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน *ศาสตราจารย์ - พลตรีคุณอุไรภักดิ์ ประธานเครือข่ายภาคประชาสังคม*

ด้วย พระมหาไทยน้อย สलगสิงห์ รหัสประจำตัว ๕๗๔๒๖๒๐๗๐๑๑๒ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพลีวรรณ์)
รองคณบดี รักษาการแทนคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์ โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๓

ที่ รศร.ว ๐๓๙๗/๒๕๖๐

คณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๕๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน *ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร*

ด้วย พระมหาไทยน้อย สलगสิงห์ รหัสประจำตัว ๕๗๕๒๖๒๐๗๐๑๑๒ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างดียิ่ง จึงขอขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอแสดงความขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยสิทธิ์กษณ์ โพธิ์วรรณ)
รองคณบดี รักษาการแทนคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์,โทรสาร ๐-๔๓๓๕-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๓๕-๒๕๑๘ ต่อ ๓๓๓

ที่ รทวป. ว ๐๑๙๘/๒๕๖๐

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
สำนักงานเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน ผอ.รทว. ศรีวิทย์

ด้วย พระมหาไถยน้อย สलगสิงห์ รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๒ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างดียิ่ง จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์งานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอแสดงความนับถือ
ขอแสดงความนับถือ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชิตกมล โพธิ์ธรรม)
รองคณบดี รักษาราชการแทนคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๔๓๗๕-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๕-๒๐๑๘ ถึง ๑๓๓

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ที่ จศรป. ๖ ๐๑๘๔/๒๕๖๐

คณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม. ๕๕๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน จังหวัดสกลนคร ดร.สุวิภา ศิริวิไลยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๒ ชุด

ด้วย พระมหาไทยน้อย สกลสังฆ์ รหัสประจำตัว ๕๗๕๒๖๒๐๗๐๑๑๒ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการศึกษามหาสารคาม ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ทำสังฆ์ทำ วิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้โมบายเซตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขต เศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินการด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐมนตรีและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอยินเชิญท่าน เป็นผู้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
- ตรวจสอบด้านภาววิสัยและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านภาษา
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ผู้ประศาสน์การ ร.ป.ยอลักษณ์ โพธิ์ธรรม
รองคณบดี รักษาการคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

OK.

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทร. ๐๔๓-๗๒๗๕๕๕
โทรสาร ๐๔๓-๗๒๗๕๕๕

ที่ ศธปร. ๖ ๐๓๙๙/๒๕๖๐

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๘๐๐๐

๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน **ผ.ศ.ดร.พรพิภพร์ สุวรรณเสนา**
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาไทยน้อย สกลสังฆ์ รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๒๐๗๐๑๑๒ นิสิตศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำเนิดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านภาษา
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยสิทษณ์ ไพจิรธรรม)
รองคณบดี รักษาการคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มีใจแล้ว

11 ธันวาคม 2561

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ที่ รศร.บ. ๖ ๐๑๙๔/๒๕๖๖

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๕๔๐๐๐

๖ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลภา ศักดิ์เดช
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระมหาไทยน้อย สलगสิงห์ รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๓ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านภาษา
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
จก ณ โอนานี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลภา ศักดิ์เดช)
รองคณบดี ศึกษาราชการแทนคณบดี
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ดร.จณสว.

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทร. ๐๔๓-๙๐๓๕๕๕
โทรสาร ๐๔๓ ๙๐๓๕๕๕

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี (สลาบสิงห์)
วัน เดือน ปี เกิด	4 ธันวาคม 2527
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดบูรพาภิราม (พระอารามหลวง) ถนนผดุงพานิช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 252 ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 45170
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดบูรพาภิราม (พระอารามหลวง) จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2546	สำเร็จการศึกษา ประโยค 4 สำนักเรียนวัดบูรพาภิราม (พระอารามหลวง) จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2551	ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2553	ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สนม.) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2563	ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ร.ด.) สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม